

POROČILO O URESNIČEVANJU UKREPOV IZ NPUR 2021–2030 V LETIH 2023 IN 2024

Kazalo

1. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE (nosilec: MVI)	4
1.2.1 Višja stopnja vključenosti romskih otrok v programe predšolske vzgoje	4
1.2.1.1 Usvojitev temeljnih socialnih in jezikovnih veščin pred vstopom v osnovno šolo	4
1.2.1.2 Krepitev znanja slovenskega ter romskega jezika in kulture pri romskih otrocih	8
1.2.2 Uspešno dokončanje osnovnošolskega izobraževanja	13
1.2.2.1 Redno sodelovanje romskih otrok v učnih procesih in končana osnovnošolska izobrazba	13
1.2.3 Vključevanje Romov v nadaljnje izobraževanje ter pridobivanje znanj in izkušenj za uspešno vključevanje na trg dela	22
1.2.3.1 Pomoč pri vključevanju Romov v srednješolsko izobraževanje in izobraževanje na višjih ravneh	22
2. ZAPOSLOVANJE (nosilec: MDDSZ)	22
2.2.1 Spodbujanje vključevanja socialno ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva na trg dela	22
2.2.1.1 Zmanjšanje števila brezposelnih Romov in povečanje njihove zaposljivosti	23
3. SOCIALNO VARSTVO, SOCIALNO VKLJUČEVANJE, ZAŠČITA OTROK, ŽENSK IN MLADIH (nosilca: MDDSZ, UN)	32
3.2.1 Izboljšane pripravljenosti pripadnic in pripadnikov socialno ogroženih in ranljivih skupin za vstop na trg dela ter okrepitev njihove opolnomočenosti	32
3.2.1.1 Okrepitev obsega vključenosti pripadnic in pripadnikov romske skupnosti v programe socialne aktivacije	32
3.2.1.2 Boljša pripravljenost prejemnikov DSP na vstop na trg dela z vključevanjem v programe psihosocialne rehabilitacije, socialne aktivacije in aktivne politike zaposlovanja	32
3.2.1.3 Zmanjševanje dolgov in preprečevanje nastanka novih dolgov do ponudnikov javnih storitev (na primer za komunalne storitve, elektriko, vodo in drugo)	33
3.2.2 Izboljšanje socialne vključenosti pripadnikov in pripadnic romske skupnosti, ki živijo v Republiki Sloveniji, v družbene procese in širše družbeno okolje	33
3.2.2.1 Krepitev in ustvarjanje medsebojnega zaupanja in sodelovanja med Romi in širšo lokalno skupnostjo, v kateri bivajo, s krepitvijo njihovega vključevanja v širšo družbo	34
3.2.2.2 Krepitev vloge in izboljšanje položaja romskih žensk in deklet	37
3.2.3 Izboljšanje razpoložljivosti in pestrosti ter zagotavljanje dostopnosti in dosegljivosti socialnovarstvenih storitev in programov, namenjenih krepitvi socialnoekonomskega položaja vključenih	43
3.2.3.1 Izboljšana dosegljivost (cenovna dostopnost) socialnovarstvenih storitev in programov uporabnikom ne glede na njihov socialni položaj	43
3.2.3.2 Izboljšana regionalna razpoložljivost in dostopnost socialnovarstvenih storitev in programov	43
3.2.4 Odpravljanje škodljivih praks v romski skupnosti, kot so begi mladoletnih oseb v škodljiva okolja (tako imenovane zgodnje poroke) in prisilne poroke, ter ozaveščanje o njihovi škodljivosti in pomembnosti ukrepanja pristojnih institucij	44

3.2.4.1	Krepitev večdisciplinarnega pristopa za odpravljanje škodljivih praks v romski skupnosti, kot so begi mladoletnih oseb v škodljiva okolja (tako imenovane zgodnje poroke) in prisilne poroke	44
4.	ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENO VARSTVO (nosilec: MZ).....	48
4.2.1	Izboljšanje zdravja pripadnikov romske skupnosti	48
4.2.1.1	Povečati zaupanje pripadnikov romske skupnosti v ustanove na področju zdravstvenega varstva in izboljšati dostopnost zdravstvenih storitev za pripadnike romske skupnosti v okoljih, kjer ti živijo	48
4.2.1.2	Odpravljanje zdravstvenih stisk in težav pripadnikov romske skupnosti v okoljih, kjer ti živijo in je stanje slabo	50
5.	UREJANJE ROMSKIH NASELIJ IN DOSTOP DO STANOVANJ (nosilci: MNVP, MGRT, MKGP, UN).....	52
5.2.1	Izboljšanje bivanjskih razmer Romov, pospešitev ureditve naselij, kjer večinsko živi romsko prebivalstvo, in v skladu z zakonskimi zahtevami zagotovitev dostopa do javnih dobrin ter spodbujanje odprave dejanskega prostorskega ločevanja, preprečevanje nadaljnje osamitve in getoizacije ob premagovanju razvojnih težav ciljnih območij regionalne politike za zagotovitev osnovnih možnosti za enakopravni razvoj romske skupnosti v Sloveniji.....	52
5.2.1.1	Vključevanje naselij, kjer večinsko živijo Romi, v poselitveni sistem Slovenije in z dodatnimi ukrepi preprečitev nadaljnje osamitve, segregacije in getoizacije teh naselij.....	53
5.2.1.2	Pospešitev ureditve romskih naselij, ki so še vedno komunalno neurejena ali slabo urejena, ter spodbujanje prostorskega vključevanja teh naselij v slovenski naselbinski sistem	54
5.2.2	Krepitev ukrepov pri izvajanju stanovanjske politike	56
5.2.1.3	Večje izkoriščanje možnosti sofinanciranja po programih v okviru stanovanjske politike in najema stanovanj v lasti SSRS	56
6.	VKLJUČEVANJE V DRUŽBENO IN KULTURNO ŽIVLJENJE (nosilec: MK).....	63
6.2.1	Spodbujanje posebnega in aktivnega kulturnega delovanja in socialnega vključevanja v kulturi pripadnikov romske skupnosti v skladu z njihovimi izraženimi kulturnimi potrebami	63
6.2.1.1	Ohranitev, razvoj in predstavitve kulture, jezika in identitete romske skupnosti, večja ozaveščenost prebivalcev Slovenije o kulturi in jeziku manjšinskih skupnosti ter večja dostopnost kulturnih dobrin za pripadnike romske skupnosti	63
6.2.1.2	Spodbujanje socialnega vključevanja pripadnikov romske skupnosti.....	65
7.	IZBOLJŠANJE SOBIVANJA V ROMSKIH NASELJIH IN NJIHOVI OKOLICI (nosilec: MNZ).....	65
7.2.1	Izboljšanje varnosti in sobivanja v romskih naseljih, njihovi okolici oziroma na varnostno obremenjenih območjih	65
7.2.1.1	Izboljšanje varnosti v romskih naseljih, njihovi okolici oziroma na varnostno obremenjenih območjih	65
7.2.1.2	Nadaljevati in okrepiti partnerski odnos z lokalnimi skupnostmi in romskimi skupnostmi za izboljšanje sobivanja	74
8.	BOJ PROTI ANTICIGANIZMU IN DISKRIMINACIJI (nosilca: MNZ, UN).....	79
8.2.1	Izboljšanje ozaveščenosti institucij in javnosti o prisotnosti in negativnih učinkih anticiganizma in diskriminacije ter njuno odpravljanje	79
8.2.1.1	Izboljšanje usposobljenosti in ozaveščenosti policistov in drugih delavcev policije za delo v romski skupnosti	79
8.2.1.2	Izboljšanje ozaveščenosti institucij in doseganje njihove večje učinkovitosti pri delu s pripadniki romske skupnosti	81

8.2.1.3	Izboljšanje ozaveščenosti večinskega prebivalstva in pripadnikov romske skupnosti	83
8.2.2	Spodbujanje in krepitev udeležbe pripadnikov romske skupnosti z opolnomočenjem, sodelovanjem in zaupanjem.....	85
8.2.2.1	Krepitev institucionalnega okvira predstavnštva romske skupnosti v Sloveniji	85
8.2.2.2	Opolnomočenje in krepitev nevladnih organizacij, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti.....	91
9.	KREPITEV IZVAJANJA UKREPOV NA LOKALNI RAVNI (nosilca: UN, MKGP).....	99
9.2.1	Spodbujanje skupnega lokalnega razvoja in obravnavanje konkretnih lokalnih vprašanj	99
9.2.1.1	Krepitev celostne obravnave izzivov v lokalnih okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, vzpostavljanje partnerskega odnosa med vsemi deležniki, krepitev njihovih kompetenc ter ustrezno in pravočasno ukrepanje pristojnih organov	99
9.2.1.2	Spodbujanje socialne vključenosti na podeželju	99
9.2.2	Zagotavljanje učinkovitega uresničevanja državnega programa ukrepov ter doseganje njihovih čim večjih učinkov in medsebojnega dopolnjevanja na terenu	102
9.2.2.1	Spremljanje uresničevanja državnega programa na lokalni ravni ter odpravljanje morebitnih ovir in težav pri njegovem izvajanju.....	102
9.2.3	Izboljšanje zmogljivosti in ozaveščenosti vseh pristojnih organov ter opolnomočenje predstavnikov romske skupnosti	102
9.2.3.1	Krepitev zmogljivosti, usposobljenosti, povezovanja in ukrepanja pristojnih organov na lokalni in državni ravni ter ozaveščenosti pripadnikov romske skupnosti	102

1. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE (nosilec: MVI)

Strateški in podrejeni cilj:

1.2.1 Višja stopnja vključenosti romskih otrok v programe predšolske vzgoje

Kazalnik:

Ocena deleža romskih otrok, vključenih v programe predšolske vzgoje.

1.2.1.1 Usvojitev temeljnih socialnih in jezikovnih veščin pred vstopom v osnovno šolo.

Kazalniki:

- Ocena števila vključenih predšolskih otrok v vrtce z oddelki romskih otrok.
- Število vrtcev, ki so oblikovali oddelke krajšega programa v tekočem šolskem letu.
- Število izvedenih krajših programov po letih¹.
- Ocena števila otrok v krajših programih vrtcev po letih².
- Število vrtcev z oddelki romskih otrok.

Za leto 2023 MVI poroča o teh ocenah kazalnikov:

- delež romskih otrok, vključenih v programe predšolske vzgoje: 349 otrok v 19 vrtcih,
- število vključenih predšolskih otrok v vrtce z oddelki romskih otrok: 98 otrok,
- število vrtcev, ki so oblikovali oddelke krajšega programa v tekočem šolskem letu: 10 vrtcev,
- število izvedenih krajših programov po letih: 10 oddelkov krajšega programa,
- število otrok v krajših programih vrtcev po letih: okvirno 110 otrok,
- število vrtcev z oddelki romskih otrok: 5 vrtcev, 8 oddelkov.

Za leto 2024 MVI poroča o teh ocenah kazalnikov:

- delež romskih otrok, vključenih v programe predšolske vzgoje: 349 otrok v 19 vrtcih in še dodatno 100 otrok v oddelke krajših programov (z opombo: v oddelke krajših programov niso vključeni le romski otroci). V šolskem letu 2024/2025 je po podatkih vrtcev v različne programe vključenih okvirno 428 romskih otrok (z opombo: v oddelke krajših programov niso vključeni le romski otroci),
- število vključenih predšolskih otrok v vrtce z oddelki romskih otrok: oddelke ima organiziranih 5 vrtcev, v katerih je v 8 oddelkov vključenih 100 otrok,
- število vrtcev, ki so oblikovali oddelke krajšega programa v tekočem šolskem letu: 10 vrtcev,
- število izvedenih krajših programov po letih: v šolskem letu 2023/2024 je oddelke krajšega programa dokončno oblikovalo 8 vrtcev,
- število otrok v krajših programih vrtcev po letih: v oddelke krajših programov je bilo v šolskem letu 2023/2024 vključenih okvirno 100 otrok (normativ za oblikovanje oddelka krajšega programa je namreč 8–12 otrok, izjemoma se lahko uveljavlja zaradi posebnih okoliščin tudi nižani normativ, ki je odobren s sklepom MVI),
- število vrtcev z oddelki romskih otrok: 5 vrtcev, 8 oddelkov.

Ukrepi:

1. Spodbujanje vključevanja v predšolsko vzgojo vsaj dve leti pred začetkom osnovne šole:

- s splošnimi finančnimi olajšavami;
- s sodelovanjem z romskimi pomočniki v vrtcih in z lokalno skupnostjo;
- z nadaljnjim plačilom večjih stroškov za oddelke vrtcev, v katere so vpisani romski otroci;
- z nadaljnjim razpisovanjem krajših, 240-urnih programov vrtcev in predstavitvijo teh programov.

¹ V krajše programe niso vključeni samo romski otroci, zato kazalnik ne odraža dejanskega stanja.

² V krajše programe niso vključeni samo romski otroci, zato ocena ne odraža dejanskega stanja.

Poročilo MVI za leto 2023:

Starši romskih otrok koristijo številne ugodnosti, ki jih ponuja sistemski del predšolske vzgoje. Tudi v letu 2023 so koristili različne možnosti, ki jih ponuja država.

Znižano plačilo vrtca lahko uveljavljajo starši za otroke, ki so vključeni v javni vrtec, zasebni vrtec s koncesijo ali v zasebni vrtec, ki se financira iz občinskega proračuna. Če se na dohodkovni lestvici uvrstijo v prvi dohodkovni razred, so v celoti oproščeni plačila za vse otroke.

Če so umeščeni v višji dohodkovni razred kot prvi (torej v 2.–9. razred) in imajo v vrtec hkrati vključena dva otroka, so oproščeni plačila za mlajšega otroka. Starši so oproščeni plačila za vrtec tudi za tretjega in vsakega nadaljnjega otroka iz iste družine ne glede na to, ali je otrok v vrtec vključen hkrati s sorojencem. Namen ukrepa znižanega plačila vrtca je starše razbremeniti stroškov v zvezi s plačilom vrtca, olajšati odločitev za naslednjega otroka oziroma spodbuditi rodnost in povečevati vključenost otrok v vrtce.

Na državni ravni so za stroške plačila za drugega otroka v letu 2023 namenili 18,5 milijona EUR (na državni ravni za vse te otroke, saj podatkov ne zbiramo/vodimo ločeno glede na etnično pripadnost in so všeti tudi romski otroci).

Na državni ravni so za stroške plačila za tretjega in vse nadaljnje otroke v letu 2023 namenili 30 milijonov EUR (na državni ravni za vse te otroke, saj podatkov ne zbiramo/vodimo ločeno glede na etnično pripadnost in so všeti tudi romski otroci).

Čedalje bolj prepoznavni so tudi krajši programi v obsegu 240 ur, ki so za starše v celoti brezplačni ne glede na dohodkovni položaj družine. Namenjeni so petletnim otrokom in tudi njihovim mlajšim štiriletnim sorojencem (vključeni so lahko tudi otroci z odloženim šolanjem).

Realizirana vrednost stroškov za financiranje in organizacijo oddelkov krajših programov v letu 2023 v 10 vrtcih je bila 136.601,85 EUR.

Projekta Večnamenski romski centri kot inovativna učna okolja in Skupaj za znanje: izvajanje aktivnosti v večnamenskih romskih centrih sta se ob sofinanciranju iz evropskega socialnega sklada izvajala v letu 2023 na Centru šolskih in obšolskih dejavnosti: v nekaterih večnamenskih romskih centrih, ki so v večini primerov v romskih naseljih, so prav tako potekali programi predšolske vzgoje za otroke, ki niso vključeni v vrtec. Poglavitni namen izvajanja teh programov je bila priprava otrok na vstop v šolski prostor, krepitev jezikovnih zmožnosti otrok v njihovem maternem in učnem jeziku ter vzpostavljanje rutine (zgodnje vstajanje, urejanje, aktivno sodelovanje v učnem procesu). Izvajalci v večnamenskih romskih centrih so se poleg tega povezovali z bližnjimi vrtci in drugimi ključnimi deležniki v lokalnem okolju z namenom ozaveščanja romskih staršev o pomenu predšolske vzgoje za optimalni razvoj njihovih otrok.

Poročilo MVI za leto 2024:

Otrokom, ki so vključeni v javne vrtce, država zagotavlja možnost za optimalni razvoj ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno ali etnično pripadnost in podobno. Uresničevanje zahteve po enakih možnostih ni mogoče brez upoštevanja razlik in pravice do izbire in drugačnosti, ki jo omogoča organizacija življenja in dela (pedagoškega procesa) v vrtcu. Pri otrocih je to povezano z vzgojo za strpnost, solidarnost in odgovornost ter postopnim razvijanjem kritičnega mišljenja, osebnih odločitev in avtonomne presoje.

V sklopu pedagoškega procesa v vrtcu poteka tudi vsakokratno avtonomno strokovno iskanje ustreznih rešitev vzgojiteljic v izvedbenem kurikulumu. To zahtevajo tudi različni modeli vključevanja romskih otrok v vrtce, pri čemer je treba upoštevati tudi različna načela in cilje iz kurikula za vrtce. Načelo enakih možnosti ter upoštevanje različnosti med otroki in večkulturnosti se udeležujata na različne načine. Pedagoško delo z romskimi otroki je vsekakor oblika vzgojnega dela, ki zahteva posebne strategije, saj gre za poskus povezovanja dveh kultur, ki nimata veliko skupnih značilnosti in se že stoletja trudita sobivati. Gre za poseben primer medkulturne vzgoje, ki zahteva sodelovanje obeh kultur, tako večinske kot tudi romske, pri doseganju soglasja za oblikovanje minimalnega programa medkulturnega kurikula. To pomeni, da je treba najti tiste kulturne prvine,

ki so skupne romski in slovenski kulturi, in na njih graditi. Ob tem je treba upoštevati pravico Romov do drugačnosti, sporazumevanja v njihovem jeziku, do ohranjanja romske identitete (kar je posebej opredeljeno tudi v dodatku h kurikulumu za vrtce za delo z otroki Romov).

Hkrati je namen države tudi glede splošnih finančnih olajšav (znižanega plačila vrtca) za starše – tudi romskih otrok – slednje razbremeniti stroškov v zvezi s plačilom vrtca in s tem pozitivno vplivati na njihovo odločitev glede vpisa otroka v vrtec. S tem želijo zagotoviti čim večjo vključenost otrok v vrtce ne le zaradi upoštevanja evropskih priporočil na tem področju, temveč tudi predvsem zaradi velike koristi za vsakega posameznega otroka.

Znižano plačilo vrtca lahko uveljavljajo starši za otroke, ki so vključeni v javni vrtec, zasebni vrtec s koncesijo ali v zasebni vrtec, ki se financira iz občinskega proračuna.

Vse vrtce v Sloveniji vsako leto obveščajo glede javnega razpisa kot tudi možnosti organiziranja krajšega programa v obsegu 240 ur z okrožnico vrtcem in objavo razpisa na spletni strani MVI, z informiranjem Skupnosti občin Slovenije (v nadaljnjem besedilu: SOS) in Sekcije za primarno pediatrijo ter v sodelovanju s Centrom šolskih in obšolskih dejavnosti (v nadaljnjem besedilu: CŠOD), ki komunicirajo z romskimi pomočniki. Posebno pozornost namenjajo tudi okrožnici vsem slovenskim osnovnim šolam na začetku koledarskega leta pred vpisom novincev v prve razrede, ko svetovalni delavci na posamezni šoli pridejo v stik z romskimi starši in ugotovijo, da otrok pred vpisom v osnovno šolo še ni obiskoval vrtca. V takem primeru pozovejo šole, da se povežejo z vrtci v lokalnem okolju in usmerijo starše na vključitev otroka pred začetkom novega šolskega leta v krajši program, ki bo za otroka brezplačen. Poudarjajo pomen obiskovanja visokokakovostne predšolske vzgoje pred vstopom v šolo, četudi v omejenem obsegu.

Realizirani strošek za izvajanje krajših programov (MVI financira celotno delovanje krajših programov v posameznem vrtcu) za šolsko leto 2023/2024 je bil 126.082,89 EUR.

Ocenjeni strošek za izvajanje krajših programov (MVI financira celotno delovanje krajših programov v posameznem vrtcu) za šolsko leto 2024/2025 znaša 150.000 EUR.

Želijo si večje odzivnosti in proaktivnosti občin kot ustanoviteljic vrtcev in lokalnega okolja (vrtcev in drugih deležnikov) v prizadevanjih za vključevanje romskih otrok, predvsem iz romskih naselij (evidentiranih jih je 83) v katero koli izmed oblik predšolske vzgoje. Ugotavljajo namreč, da v posameznih okoljih, večinoma v JV Sloveniji in Prekmurju, na ravni številnih občin niti en vrtec ne izvaja krajšega programa niti nimajo oblikovanega oddelka romskih otrok niti nimajo zaposlenega romskega pomočnika. To so namreč sistemske možnosti, ki jih vrtcem bodisi sofinancira, bodisi celo v celoti financira MVI za lažjo integracijo romskih otrok s ciljem povečevanja deleža njihove vključenosti v vzgojno-izobraževalne programe.

Projekt Skupaj za znanje: izvajanje aktivnosti v večnamenskih romskih centrih se je ob sofinanciranju iz evropskega socialnega sklada izvajal tudi v letu 2024 na Centru šolskih in obšolskih dejavnosti (v nadaljnjem besedilu CŠOD), v večini večnamenskih romskih centrov (v nadaljnjem besedilu VNRC), ki so večinoma v romskih naseljih, so potekali programi predšolske vzgoje za otroke, ki niso vključeni v vrtec. Glavna cilja programov za predšolske otroke sta bila zgodnja socializacija otrok in razvoj temeljnih veščin, zlasti na področju jezikovnih kompetenc in samostojnosti. Poseben poudarek je bil namenjen:

- vzpostavljanju dnevne rutine (zgodnje vstajanje, osebna higiena, samostojnost pri obrokih, bonton),
- krepitvi jezikovnih zmožnosti v maternem in učnem jeziku,
- aktivnemu sodelovanju v učnem procesu (grafomotorične vaje, gibalne aktivnosti na prostem),
- pripravi otrok na vstop v šolski prostor,
- povezovanju z bližnjimi vrtci,
- organizaciji izletov v lokalno okolje.

Vključevanje staršev, zlasti mater, v izvajanje programov je omogočalo lažji prehod otrok v vrtec ter staršem ponujalo priložnost za pridobivanje znanja o tem, kako celostno spodbujati otrokov razvoj od socialnih in jezikovnih do motoričnih veščin. S tem so krepili podporo otrokom pri vključevanju v izobraževanje ter razvijali boljše razumevanje potreb in napredka otrok, kar je

okrepilo njihovo vlogo in angažiranost v vzgojno-izobraževalnem procesu. Izvajalci v VNRC so se poleg tega aktivno povezovali z bližnjimi vrtci in drugimi ključnimi deležniki v lokalnem okolju. Cilj tega sodelovanja sta bila povezovanje skupnosti ter ozaveščanje romskih staršev o pomenu predšolske vzgoje za optimalni razvoj njihovih otrok.

2. Zagotavljanje sredstev za financiranje večjih stroškov rednih oddelkov vrtcev, in sicer za stroške dela ter materiala in storitev

Poročilo MVI za leti 2023 in 2024:

Ocenjeni strošek za sofinanciranje oddelkov romskih otrok v letih 2023 in 2024 je 40.547,04 EUR.

3. Možnost uveljavljanja znižanja ali oprostitve plačila vrtca, ki velja tudi za pripadnike romske skupnosti.

Poročilo MVI za leti 2023 in 2024:

Namen ukrepa znižanega plačila vrtca je starše razbremeniti stroškov v zvezi s plačilom vrtca, olajšati odločitev za naslednjega otroka oziroma spodbuditi rodnost in predvsem zagotoviti večjo vključenost otrok v vrtec.

Znižano plačilo vrtca lahko uveljavljajo starši za otroke, ki so vključeni v javni vrtec, zasebni vrtec s koncesijo ali v zasebni vrtec, ki se financira iz občinskega proračuna. Dostopna in kakovostna predšolska vzgoja in varstvo sta pomembna za blaginjo prebivalstva, predvsem pa za otroke, ki prihajajo iz ranljivih skupin prebivalstva, kot so tudi romski otroci. Vključenost otrok v predšolsko vzgojo pozitivno vpliva na razvoj številnih spretnosti (govorno-jezikovne in socialno-čustvene ter socializacijo, bistveno boljše kognitivne spretnosti in podobno) ter socialno povezanost, pomeni pa tudi spodbudo za odločitev glede zaposlenosti žensk, usklajevanje delovnega in družinskega življenja ter večjo rodnost.

MVI je tudi v letu 2024 zagotavljal in izvajal vse zgoraj navedene ukrepe (tudi splošne ukrepe, kot jena primer oprostitve plačila za drugega ali tretjega otroka, ki sta vključena v vrtec; podatkov ne zbiramo glede na etnično pripadnost; gre pa za izjemno pomemben ukrep, ki ga koristijo tudi starši romskih otrok). Oprostitev plačila vrtca staršem je v skladu z ZVrt začela veljati že 1. septembra 2021. V skladu z zakonom je pravica do brezplačnega vrtca tako omogočena staršem, ki imajo:

- v vrtec hkrati vključena dva otroka ali
- v vrtec vključenega tretjega in vsakega nadaljnjega otroka (ne glede na to, ali je v vrtec vključen hkrati s sorojencem, kar pomeni, da gre za absolutno pravico).

Sredstva za sofinanciranje plačil staršem, ki imajo v vrtec hkrati vključena dva otroka oziroma imajo v vrtec vključenega tretjega in vsakega nadaljnjega otroka, so zagotovljena iz državnega proračuna. S tem ukrepom se je še dodatno izboljšala finančna dostopnost vrtca za starše, zaradi česar je tudi v prihodnje mogoče pričakovati večji delež vključenosti predšolskih otrok v vrtece, še posebej romskih otrok.

Višina zneska za plačilo vrtca se ugotavlja glede na povprečni mesečni dohodek na osebo in se določi v odstotku od cene programa za vrtec ter na podlagi uvrstitve v dohodkovni razred. Do subvencioniranja programov predšolske vzgoje iz javnih sredstev so upravičeni starši otrok, ki imajo v Republiki Sloveniji prijavljeno stalno prebivališče oziroma ima vsaj eden od staršev prijavljeno začasno prebivališče in je hkrati zavezanec za dohodnino. Tako imajo tudi starši romskih otrok pravico do subvencioniranega plačila. Če povprečni mesečni dohodek na osebo znaša do 230,76 EUR, se starši (tudi romski) umeščajo v prvi dohodkovni razred, kar pomeni, da so oproščeni plačila vrtca. Glede teh otrok, ki vrtec obiskujejo brezplačno, na MVI vodijo centralno evidenco transferjev, a ne ločeno glede na etnično pripadnost otrok.

4. V prihodnjem obdobju bo MVI v okviru delovnih srečanj s predstavniki lokalnih skupnosti preverjal tudi možnosti dodatnega financiranja za nadgradnjo sedanjih razmer za delo vrtcev.

Poročilo MVI za leti 2023 in 2024:

Pristojno ministrstvo ukrepe sproti proučuje v okviru medresorske delovne skupine državnih sekretarjev za reševanje romskega vprašanja in na srečanjih z ravnatelji, ki jih redno izvaja. Za zdaj niso prejeli predlogov na tem področju.

1.2.1.2 Krepitev znanja slovenskega jezika ter romskega jezika in kulture pri romskih otrocih

Kazalniki:

- Evalvacija pilotnega projekta pri učenju romščine.
- Število romskih otrok in učencev, ki obiskujejo pouk maternega jezika.
- Orodja za merjenje sporazumevalne zmožnosti romskih otrok v romskem jeziku. Evalvacija pilotnega projekta (prva faza projekta).
- Število izdanih učnih gradiv.
- Število financiranih projektov MK za izdajo literature in publikacij v romskem jeziku.
- Število usposobljenih in zaposlenih romskih pomočnikov od šolskega leta 2021/2022 v vrtcih.

Ukrepi:

5. Podpora učenju romščine kot maternega jezika in učenju slovenščine

Poročilo MVI za leto 2023:

Dopolnilni pouk romskega jezika in kulture: na podlagi vsakoletnega sklepa ministra, pristojnega za izobraževanje, o sofinanciranju dopolnilnega pouka maternih jezikov in kultur za otroke drugih narodnosti se je tudi v letu 2023 nadaljevalo izvajanje tega pouka. Število jezikov (8–10) in število učencev, ki ta pouk obiskujejo, se spreminja iz leta v leto. V ta okvir je MVI umestil tudi romščino. RS je namreč kot članica EU in Sveta Evrope zavezana k spodbujanju in razvijanju raznojezičnosti posameznikov in ohranjanju večjezične izobraževalne krajine. Pri vključevanju otrok, učencev in dijakov drugih narodnosti v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem je še posebej pomembno spodbujati in ohranяти njihovo materinščino. MVI krije stroške prostorov, učnih gradiv in materialne stroške (45 evrov na učenca), stroške učitelja pa krije skupnost sama. Pri poučevanju romščine stroške učitelja krije MVI.

V šolskem letu 2022–2023 se je dopolnilni pouk romskega jezika in kulture izvajal na osnovni šoli Metlika, obiskovalo ga je 16 učencev. Iz poročila učiteljice je razvidno, da so bile učencem teme dopolnilnega pouka romskega jezika in kulture zanimive, saj so v načrtovanih dejavnostih dobro sodelovali, bili aktivni, motivirani in pripravljeni za delo. Opaziti je bilo, da so otroci med načrtovano dejavnostjo zelo uživali in bili sproščeni. Izbira dejavnosti je bila pestra in metode ustrezne, saj so bile prilagojene sposobnostim učencev. Učenci so pozorno poslušali pravljice, na vsa zastavljena vprašanja so pravilno odgovarjali, samostojno so znali obnoviti besedilo, zato so bili pohvaljeni. Pri reševanju nalog je bilo zelo malo napak, okrepili so samozavest in izgubili strah pred nastopanjem.

Vključevanje romskih otrok v vzgojo in izobraževanje: preizkušanje večjezičnih pristopov (2022–2025): projekt koordinira in delno financira Svet Evrope. V Sloveniji ga koordinirata Zavod RS za šolstvo in MVI. Vključene so štiri osnovne šole iz Slovenije: OŠ Franceta Prešerna Črenšovci, OŠ Janka Padežnika Maribor, OŠ Leskovec pri Krškem in OŠ Frana Metelka Škocjan. Nekatere šole imajo tudi priključene vrtce. Sodelujejo tudi po štiri šole iz Slovaške in Grčije. Cilj projekta je preizkušati pristope iz Priporočila Sveta Evrope o pomenu raznojezičnega in večkulturnega izobraževanja za demokratično kulturo (februar 2022) in katerih namen je, da se spodbuja uporaba romskega jezika v različnih učnih položajih v šolah in dnevnih dejavnostih v vrtcu. Romske otroke bodo spodbujali k samoiniciativnosti, uresničevanju lastne volje in razvijanje lastnega glasu. Projekt naj bi pripomogel k učinkovitejšemu vključevanju romskih otrok in učencev v sodelujočih šolah in vrtcih, razvil naj bi inovativne pristope pri poučevanju romskega jezika, zgodovine in kulture za romske in neromske otroke oziroma učence ter vzpostavil mrežo šol v

sodelujočih državah. Prav tako bo velik poudarek na nenehnem strokovnem razvoju vseh sodelujočih strokovnih delavcev. V letu 2023 je potekalo intenzivno delo na vseh štirih šolah: izvedenih je bilo več strokovnih srečanj in usposabljanj, ki so se jih udeležili strokovni in vodstveni delavci ter romske pomočnice sodelujočih vzgojno-izobraževalnih zavodov. Delo v okviru sodelujočih šol je potekalo tako na šolski ravni kot tudi posameznih oddelkov. Opravljeno delo je spremljal ZRSS. V poskusnem projektu sodeluje 52 strokovnih in vodstvenih delavcev ter romskih pomočnic, 257 romskih učencev in 13 romskih otrok (vrtec pri OŠ Črenšovci).

Eden od ciljev projekta Večnamenski romski centri kot inovativna učna okolja, ki je ob sofinanciranju iz evropskega socialnega sklada potekal na Centru šolskih in obšolskih dejavnosti in se je končal konec avgusta 2023, sta bila tudi razvijanje in uvajanje inovativnih pedagoških praks in prožnejših oblik vzgojno-izobraževalnega dela z romskimi otroki, med katere spada tudi področje romske kulturne dediščine. V okviru te aktivnosti je nastal tudi programski dokument Romska kulturna dediščina v vzgoji in izobraževanju z izhodišči in smernicami za izvajanje tega programa. Prav tako poročajo o uspešnem uvajanju te inovativne pedagoške prakse v večnamenskih romskih centrih. Program romske kulturne dediščine se je v večnamenskih romskih centrih izvajal vsaj dvakrat mesečno, vanj pa so se vključevali tako predšolski kot tudi šolski otroci. Na sedmih lokacijah izvajanja projekta VNRC so v dveh šolskih letih izvedli 298 aktivnosti in s tem presegli načrtovano ciljno vrednost s tem povezanega kazalnika.

Med večletnim delom pri različnih projektih se je namreč izkazalo, da imajo romski otroci premalo znanja in izkušenj na področju poznavanja svojega jezika, zgodovine in kulture. Pomanjkljivo poznavanje lastne kulturne identitete lahko vodi do slabe samopodobe, slabših učnih rezultatov in omejenega vključevanja v širše družbeno okolje. Različne študije kažejo, da otrok usvoji strukturo maternega jezika med drugim in četrtem letom starosti, pri učenju drugega jezika pa je pomembno, da otrok najprej dobro obvlada svoj materni jezik. Če je proces usvajanja maternega jezika romskih otrok okrnjen, to lahko vodi do pomanjkljivega usvajanja slovenskega jezika, saj je to zanje jezik, ki se ga »morajo« naučiti, če se želijo vključiti v novo okolje. V tem kontekstu je izrednega pomena, da se romskim otrokom zagotavljajo kakovostne jezikovne izkušnje v obeh jezikih, torej njihovem maternem jeziku in jeziku večinskega prebivalstva, kar je bila poglobljena naloga navedenega projekta.

Za zagotavljanje kakovostnih jezikovnih izkušenj so v okviru projekta poseben poudarek namenili tudi nastajanju in izdaji slovensko-romskega slovarja »Znam romsko« z najpomembnejšimi izrazi in frazami, ki so jih izvajalci skupaj z otroki in njihovimi starši prevajali v posamezno romsko narečje oziroma devet različic romskega jezika. Osnovni namen izdaje slovensko-romskega slovarja je prispevati k ohranjanju romskega jezika, ki se je iz roda v rod prenašal z ustnim izročilom, zaradi česar se veliko izvirnih romskih besed pozablja. Prav tako so se izvajalci v VNRC seznanili z romskim jezikom otrok, vključenih v njihove aktivnosti, in usvojili osnovno besedišče, kar je pomembno vplivalo na izboljšanje komuniciranja z otroki. Slovensko-romski slovar »Znam romsko« je izšel ob koncu projekta, njegova predstavitev je bila na zaključni konferenci projekta.

S programom romske kulturne dediščine, ki vsebuje vsebine s področja romskega jezika, kulture in zgodovine, so na tem področju opolnomočili tako strokovne delavce v večnamenskih romskih centrih in vzgojno-izobraževalnih zavodih kot tudi romske otroke. Strokovni delavci so tako natančneje spoznavali jezikovne značilnosti romskega jezika iz lokalnega okolja in širše, pomembne običaje in navade Romov, romsko kulinariko, preseljevanje Romov v zgodovini, pomembne osebnosti romskega porekla in podobno. Pridobljeno znanje v sodelovanju z romskimi starši in drugimi ključnimi deležniki v lokalnem okolju prenašajo na romske otroke, kar pomembno prispeva h grajenju njihove socialne in kulturne identitete ter razvijanju pozitivnega odnosa do njihovega porekla.

CŠOD je septembra 2023 začel izvajati projekt ESS Skupaj za znanje: izvajanje aktivnosti v večnamenskih romskih centrih, ki bo trajal do 31. avgusta 2028. V okviru tega projekta bo poseben poudarek namenjen tudi krepitvi in izboljšanju jezikovnih kompetenc, predvsem pri ciljni skupini predšolskih otrok in osnovnošolcev. Aktivnosti za krepitev in izboljšanje jezikovnih

kompetenc bodo temeljile na izkušnjah in že uveljavljenih inovativnih pedagoških praksah, ki so jih razvili v prejšnjih projektih. Pri tem bodo aktivnosti nadgrajevali z novimi metodami in pristopi, kar bo prispevalo k celovitemu razvoju jezikovnih kompetenc udeležencev.

V letu 2023 je MVI financiral izdajo 500 izvodov didaktičnih gradiv o Romih za romske otroke v obliki kart in knjige odgovorov v skupni vrednosti 17.896, 38 EUR. Celovito zasnovano, oblikovanje in tisk didaktičnih gradiv je omogočil Romski akademski klub. Gradivo je namenjeno spoznavanju pripadnikov romske skupnosti, njihove kulture, identitete in položaja.

Učne kartice in pripadajoča knjižica odgovorov so zasnovane trijezično: v slovenščini, prekmurski romščini in angleščini. Glede na kronično pomanjkanje učnih gradiv in pripomočkov v romskem jeziku, kakovost, dorečenost in uporabnost izdelka ter izkušnje avtorjev v okviru opravljenih predstavitev po srednjih šolah in fakultetah je gradivo nedvomno zelo pomembno za slovenski izobraževalni prostor.

Poročilo MVI za leto 2024:

Dopolnilni pouk romskega jezika in kulture: na podlagi vsakoletnega sklepa ministra, pristojnega za izobraževanje, o sofinanciranju dopolnilnega pouka maternih jezikov in kultur za otroke drugih narodnosti se je tudi v letu 2024 nadaljevalo izvajanje tega pouka. Število jezikov (8–10) in število učencev, ki ta pouk obiskujejo, se spreminja iz leta v leto. V ta okvir je MVI umestil tudi romščino. RS je namreč kot članica EU in Sveta Evrope zavezana k spodbujanju in razvijanju raznojezičnosti posameznikov in ohranjanju večjezične izobraževalne krajine. Pri vključevanju otrok, učencev in dijakov drugih narodnosti v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem je še posebej pomembno spodbujati in ohranяти njihovo materinščino. MVI krije stroške prostorov, učnih gradiv in materialne stroške (45 evrov na učenca), stroške učitelja pa krije skupnost sama. Pri poučevanju romščine stroške učitelja krije MVI, saj gre za ustavno varovano manjšinsko skupnost.

V šolskem letu 2023–2024 se je dopolnilni pouk romskega jezika in kulture izvajal na osnovni šoli Metlika (41 učencev) in osnovni šoli Franceta Prešerna Črenšovci (10 učencev). Pouk dopolnilnega pouka romskega jezika je skupaj obiskovalo 51 romskih učencev.

Vključevanje romskih otrok v vzgojo in izobraževanje: preizkušanje večjezičnih pristopov (2022–2025): projekt koordinira in delno financira Svet Evrope. V Sloveniji ga koordinirata Zavod RS za šolstvo in MVI. Vključene so štiri osnovne šole iz Slovenije: OŠ Franceta Prešerna Črenšovci, OŠ Janka Padežnika Maribor, OŠ Leskovec pri Krškem in OŠ Frana Metelka Škocjan. Nekatere šole imajo tudi priključene vrtce. Sodelujejo tudi po tri šole iz Slovaške in Grčije. Cilj projekta je preizkušati pristope iz Priporočila Sveta Evrope o pomenu raznojezičnega in večkulturnega izobraževanja za demokratično kulturo (februar 2022), katerih namen je spodbujanje uporabe romskega jezika v različnih učnih loložajih v šolah in dnevnih dejavnostih v vrtcu. Romske otroke bodo spodbujali k samoiniciativnosti, uresničevanju lastne volje in razvijanju lastnega glasu. Projekt naj bi pripomogel k učinkovitejšemu vključevanju romskih otrok in učencev v sodelujočih šolah in vrtcih, razvil naj bi inovativne pristope pri vključevanju romskega jezika, poučevanju zgodovine in kulture za romske in neromske otroke oziroma učence ter vzpostavil mrežo šol v sodelujočih državah. Prav tako bo velik poudarek na nenehnem strokovnem razvoju vseh sodelujočih strokovnih delavcev. V letu 2024 je potekalo intenzivno delo na vseh štirih šolah: izvedenih je bilo več strokovnih srečanj in usposabljanj, ki so se jih udeležili strokovni in vodstveni delavci ter romske pomočnice sodelujočih vzgojno-izobraževalnih zavodov. Delo sodelujočih šol je potekalo tako na šolski ravni kot tudi posameznih oddelkov. V poskusnem projektu sodeluje 52 strokovnih in vodstvenih delavcev ter romskih pomočnic, 257 romskih učencev ter 13 romskih otrok (vrtec pri OŠ Črenšovci).

Krepitev in izboljšanje jezikovnih kompetenc, predvsem pri ciljni skupini predšolskih otrok in osnovnošolcev, je tudi eno izmed prednostnih področij projekta Skupaj za znanje: izvajanje aktivnosti v večnamenskih romskih centrih. Na CŠOD poročajo, da ima pomembno vlogo pri

spodbujanju socialnega vključevanja romskih otrok in njihovih staršev razvoj jezikovnih kompetenc v obeh jezikih, tj. romskem in slovenskem jeziku. Zagotavljanje kakovostnih jezikovnih izkušenj v teh jezikih je ključno za napredek otrok na različnih področjih. Izvedene aktivnosti na področju razvoja jezikovnih kompetenc pri romskih otrocih so v šolskem letu 2023/2024 pokazale večplastne pozitivne rezultate, ki prispevajo k napredku v romskem in slovenskem jeziku.

Izvedene aktivnosti in rezultati:

- Povečano sporazumevanje v romskem jeziku: otroci so začeli pogosteje komunicirati v romskem jeziku, tako med seboj kot tudi z izvajalci programa. To je pomembno za ohranjanje njihovega jezikovnega izročila in spodbuja njihovo jezikovno identiteto.
- Izboljšano govorno izražanje potreb in želja: otroci so postali bolj samozavestni pri verbalnem izražanju svojih potreb in želja, kar olajša njihovo vključevanje v družbo in spodbuja razvoj samostojnosti.
- Povečano zavedanje o pomenu ohranjanja romskega jezika: aktivnosti so prispevale k večji ozaveščenosti otrok o pomenu ohranjanja njihovega maternega jezika kot dela kulturnega izročila, kar krepi njihov občutek identitete.
- Širjenje besednega zaklada v obeh jezikih: sistematične jezikovne dejavnosti so omogočile širjenje besednega zaklada tako v romskem kot tudi v slovenskem jeziku, kar povečuje sposobnost otrok za komuniciranje v dvojezičnem okolju in krepi njihovo jezikovno prilagodljivost.
- Izboljšanje veščin pisanja: otroci so dosegli napredek pri pisanju osnovnih slovenskih besed ter svojega imena in priimka, kar je ključno za razvoj pismenosti in osnovnih jezikovnih spretnosti.
- Preklapljanje med romskim in slovenskim jezikom: otroci so začeli uspešno prehajati med romskim in slovenskim jezikom pri vsakodnevnem komuniciranju, kar je pomemben kazalnik njihove jezikovne prilagodljivosti in sposobnosti za dvojezično sporazumevanje.
- Razumevanje in branje zgodb v obeh jezikih: otroci so se aktivno vključili v interpretacijo besedil, pesmi, izštevank in zgodb v obeh jezikih, kar je prispevalo k izboljšanju bralne in govorne zmožnosti ter razvijanju sposobnosti za razumevanje različnih jezikovnih struktur.
- Emocionalno izražanje ob pesmih in zgodbah: s pesmimi in zgodbami so otroci lahko izražali svoja čustva in razvijali domišljijo, kar je pomembno za njihov emocionalni in kognitivni razvoj.
- Abecedna veščina: otroci so pridobili znanje o črkah abecede ter se naučili za vsako črko povedati vsaj eno besedo, kar potrjuje njihovo poznavanje osnovnih jezikovnih struktur in spodbuja nadaljnji razvoj pismenosti.
- Izboljšana pismenost v slovenščini: programi za spodbujanje pisanja so pripomogli k večjemu napredku pri pisanju osnovnih slovenskih besed, kar povečuje pismenost otrok in omogoča boljše vključevanje v šolski sistem.
- Zavedanje o pomenu dvojezičnosti: otroci so začeli razvijati občutek ponosa na svoje dvojezično znanje in postajajo čedalje bolj ozaveščeni o pomenu obvladovanja obeh jezikov v sodobnem družbenem okolju.
- Izvajanje javnih nastopov: otroci so uspešno izvedli več nastopov, vključno s predstavo »Petelin in njegova suknjica«, kar je prispevalo k večji samozavesti pri javnem nastopanju v slovenskem jeziku ter zmanjšanju strahu pred govorjenjem v tujem jeziku.
- Napredek pri branju in bralnem razumevanju: otroci so dosegli napredek pri branju in razumevanju besedil zaradi rednega spodbujanja branja ter aktivnega sodelovanja pri razumevanju zgodb in pesmi v obeh jezikih.
- Izboljšanje poznavanja črk abecede: otroci so izboljšali svoje znanje o črkah abecede in njihovi uporabi pri pisanju, kar je ključna stopnja v razvoju jezikovnih spretnosti.

Izvedene aktivnosti so pomembno prispevale k razvoju jezikovnih kompetenc romskih otrok v obeh jezikih. Otroci so ne le izboljšali svoje sposobnosti sporazumevanja, temveč so tudi okrepili svojo identiteto in se začeli bolj zavedati pomena dvojezičnosti. Aktivnosti so omogočile širjenje besednega zaklada, izboljšanje pismenosti in večjo jezikovno prilagodljivost, kar bo imelo dolgoročne koristi pri njihovem vključevanju v širšo družbo.

Ker je to področje v okviru navedenega projekta prednostno, bodo aktivnosti nadgrajevali z novimi metodami in pristopi, kar bo prispevalo k celovitemu razvoju jezikovnih kompetenc udeležencev. Poleg tega bodo dodatno usposabljali zaposlene z znanjem romskega jezika ter metodami in pristopi za delo z otroki, kar bo omogočilo še učinkovitejše izvajanje programa in podporo otrokom v njihovem jezikovnem razvoju.

6. Dodatno poučevanje slovenščine za učence Rome ob vstopu v osnovno šolo v Republiki Sloveniji

Poročilo MVI za leti 2023 in 2024:

Ko bo ZRSŠ pripravil analizo zakonodajne ureditve za poučevanje romskih učencev v osnovni šoli, bo ministrstvo preučilo možnosti za dodatno poučevanje slovenščine za romske učence ob vstopu v osnovno šolo, možnost za dodatne ure učenja slovenščine pa so romski otroci dobili že v letu 2020.

7. Projekt ESS Povečanje sporazumevalne zmožnosti romskih otrok in učencev: prva faza julij 2021–julij 2022, druga faza: novo finančno obdobje EU 2021–2027.

Poročilo MVI za leto 2023:

Ker je ministrstvo za kohezijsko politiko zavrnilo projekt ESS, se je projekt ESS preoblikoval v CRP z naslovom Instrumentarij za prepoznavanje ravni jezikovne zmožnosti romskih otrok in učencev v romskem jeziku. Enoletni projekt je izvajal Inštitut za narodnostna vprašanja. Projekt se je končal oktobra 2023.

V okviru EKP 2021–2027 se bo delo na projektu nadaljevalo. Začetek projekta je bil v drugi polovici leta 2024.

Poročilo MVI za leto 2024:

Potem ko se je leta 2023 končal ciljno-raziskovalni projekt Instrumentarij za prepoznavanje ravni jezikovne zmožnosti romskih otrok in učencev v romskem jeziku, se je v letu 2024 intenzivno pripravljala dokumentacija za objavo razpisa za povečanje sporazumevalne zmožnosti romskih otrok. Razpis je bil objavljen v prvi polovici leta 2025.

8. Priprava kakovostnih učnih gradiv za pomoč romskim učencem v učnem procesu (tudi v romskem jeziku) ter spodbujanje produkcije otroške in mladinske literature v romščini.

Poročilo MK za leti 2023 in 2024:

MK za leti 2023 in 2024 poroča, da še posebej spodbuja ohranjanje in razvoj romskega jezika ter kulturno, informativno in založniško dejavnost romske skupnosti, in sicer s posebnim programom, to je vsakoletnim javnim razpisom za financiranje kulturnih projektov na področju romske skupnosti. 13. januarja 2023 je bil objavljen javni razpis za izbiro kulturnih projektov na področju romske skupnosti za leto 2023 in 8. marca 2024 javni razpis za izbiro kulturnih projektov na področju romske skupnosti za leto 2024.

V letu 2023 je bilo razpisanih 142.114,00 EUR, odobrenih je bilo 69 projektov, oziroma izplačanih pa 139.109,00 EUR za 66 projektov, kar znaša 97,88 odstotka. V letu 2024 je bilo prav tako razpisanih 142.114,00 EUR, razdeljenih 142.931,00 EUR, odobrenih je bilo 46 projektov, izplačanih pa 141.130,00 EUR za 45 projektov, kar znaša 98,74 odstotka.

MK v okviru razpisa spodbuja tudi ohranjanje in razvoj romskega jezika ter bo tovrstne projekte spodbujalo tudi v prihodnje. Gre za projekte, kot so časopisi, knjige, pravljice, literarni natečaji, večeri in literarne delavnice, predavanja in tečaji romskega jezika, radijske oddaje za promocijo in spodbujanje romskega jezika ter številne delavnice za otroke, kjer so udeleženci s pisanjem,

branjem in različnim ustvarjanjem spoznavali in utrjevali romski jezik. Otroci in mladi so bili vključeni v te projekte na različne načine (kot udeleženci v projektih; večinoma je šlo za delavnice in tečaje, ali v projekte, namenjene njim; večinoma je bila v okviru projektov podprta tudi izdaja literature). Nevladne organizacije izvajajo številne (dobre) projekte za ohranjanje in razvoj romskega jezika predvsem za otroke in mlade in čedalje več je projektov, ki spodbujajo mlade, k aktivnemu sodelovanju (pisanje romskih besed, zgodb, branje knjig in podobno).

9. Zaposlovanje romskih pomočnikov v vrtcih

Poročilo MVI za leti 2023 in 2024:

Sistemiziranih je 13 delovnih mest (ekvivalent polnega delovnega časa) v 19 vrtcih. Ocenjena vrednost financiranja sistemiziranih delovnih mest romski pomočnik v vrtcih v šolskem letu 2023/2024 je 303.763,12 EUR.

Strateški in podrejeni cilj:

1.2.2 Uspešno dokončanje osnovnošolskega izobraževanja

Kazalnika:

1. Ocena deleža romskih učencev, ki so končali osnovnošolsko izobraževanje (cilj: do leta 2025 najmanj 40 odstotkov in do leta 2030 najmanj 50 odstotkov).
2. Ocena deleža romskih učencev v JV Sloveniji in Posavju, ki so končali osnovnošolsko izobraževanje (cilj: do leta 2025 najmanj 20 odstotkov in do leta 2030 najmanj 40 odstotkov)³.

1.2.2.1 Redno sodelovanje romskih otrok v učnih procesih in končana osnovnošolska izobrazba

Kazalniki:

- Število dodatno usposobljenih in zaposlenih romskih pomočnikov v osnovnih šolah, osnovnih šolah s prilagojenim programom in v zavodih za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami.
- Ocena deleža romskih učencev, ki so zaključili osnovnošolsko izobraževanje (cilj: do leta 2025 najmanj 40 odstotkov in do leta 2030 najmanj 50 odstotkov).
- Ocena deleža romskih učencev v JV Sloveniji in Posavju, ki so zaključili osnovnošolsko izobraževanje (cilj: do leta 2025 najmanj 20 odstotkov in do leta 2030 najmanj 40 odstotkov).
- Naročena je raziskava o učnem uspehu romskih otrok v OŠ, ki jo bo opravil INV. V letu 2022 bodo znani rezultati raziskave in takrat bo mogoče oblikovati kazalnik z učinki spremljanja.
- Število izrečenih ukrepov Inšpektorata RS za šolstvo in šport ter centrov za socialno delo zaradi neobiskovanja pouka.
- Število udeležencev usposabljanj.
- Evalvacije usposabljanj.

Ukrepi:

10. Sistemizacija romskih pomočnikov, izobraževanje, izpopolnjevanje, usposabljanje in zaposlovanje romskih pomočnikov

Poročilo MVI za leto 2023:

Število zaposlenih romskih pomočnikov v OŠ, OŠPP in zavodih: 66 romskih pomočnikov na 53,5 delovnega mesta (1.230.000,00 EUR letno).

V letu 2023 je na CŠOD že tretjič zapored potekalo usposabljanje kandidatov za romske pomočnike s ciljem opolnomočiti in opremiti kandidate za romske pomočnike z ustreznimi znanji, veščinami in kompetencami za uspešnejše delo z romskimi otroki in starši.

³ Kazalnik temelji na oceni deleža, saj so kazalniki odraz podatkov, ki morajo biti zakoniti. Zakonodaja ne nudi podlage za zbiranje podatkov na podlagi etične pripadnosti, tako da se podatki o številu romskih otrok pridobijo na podlagi vloge vodstva šol v skladu s Pravilnikom o normativih in standardih za izvajanje programa osnovnih šol, ko na podlagi ocen glede števila romskih otrok te zaprosijo za sistemizirano dodatno delovno mesto strokovnega delavca za delo z romskimi učenci.

Navedeno strokovno usposabljanje je bilo sestavljeno iz teoretičnega in praktičnega dela. V okviru teoretičnega dela usposabljanja so se udeleženci seznanili s področji in vsebinami, ki so glede na dosedanje izkušnje pomembne in koristne pri delu romskega pomočnika. Predavanja so potekala na daljavo z uporabo platforme Zoom in so bila zastavljena zelo interaktivno z aktivnim vključevanjem udeležencev, ki so bili povabljeni k sodelovanju že med predavanjem, prav tako pa so po vsakem srečanju prejeli dodatne naloge za samostojno delo in razmislek o obravnavanih temah. V okviru praktičnega dela usposabljanja so udeleženci najprej dobili vpogled v vzgojno-izobraževalno delo v romskih naseljih (večnamenski romski centri in drugi programi na terenu), ob začetku novega šolskega leta pa so se podrobneje seznanili tudi z delom romskega pomočnika v vrtcih ali šolah.

Na končnem evalvacijskem srečanju je bila posebna pozornost namenjena pridobljenim veščinam in znanju udeležencev med usposabljanjem in kako jih bodo uporabili pri svojem nadaljnjem delu.

Poročilo MVI za leto 2024:

V šolskem letu 2023/24 je bilo zaposlenih 43,5 romskega pomočnika v osnovnih šolah in deset romskih pomočnikov v osnovnih šolah s prilagojenim programom.

V letu 2024 je na CŠOD že četrtrič zapored potekalo usposabljanje kandidatov za romske pomočnike s ciljem opolnomočiti in opremiti kandidate za romske pomočnike z ustreznimi znanji, veščinami in kompetencami za uspešnejše delo z romskimi otroki in starši.

Navedeno strokovno usposabljanje je bilo sestavljeno iz teoretičnega in praktičnega dela. V okviru teoretičnega dela usposabljanja so udeleženci spoznali področja in vsebine, ki so glede na dosedanje izkušnje pomembne in koristne pri delu romskega pomočnika. Predavanja so potekala na daljavo z uporabo MS Teams in so bila zastavljena zelo interaktivno z aktivnim vključevanjem udeležencev, kar jim je omogočalo izmenjavo izkušenj, mnenj in predlogov s področja vzgojno-izobraževalnega dela z romskimi družinami. Da bi udeleženci pridobili še bolj poglobljen vpogled v delovanje romske skupnosti in delo romskega pomočnika, so k sodelovanju povabili tudi zunanje izvajalce, ki so pripadniki romske skupnosti. Na enem izmed srečanj sta se tako pridružili Adrijana Horvat, nekdanja romska pomočnica v vrtcu pri OŠ Franceta Prešerna Črenšovci, in Bojana Rozman, romska pomočnica na OŠ Bršljin.

V okviru praktičnega dela usposabljanja so udeleženci pridobljeno znanje in veščine preizkusili pri delu z romskimi otroki in njihovimi starši v različnih večnamenskih romskih centrih, ki delujejo v okviru projekta Skupaj za znanje: izvajanje aktivnosti v večnamenskih romskih centrih (projekt se izvaja na CŠOD, financirata ga Republika Slovenija in Evropska unija iz evropskega socialnega sklada). Nekateri udeleženci so prakso opravljali tudi na izbrani šoli in tako dobili še bolj poglobljen vpogled v delo romskega pomočnika. Po končani praksi, ki je obsegala 25 ur, so udeleženci pripravili tudi poročilo o opravljenem praktičnem delu usposabljanja za romske pomočnike.

Pomemben del procesa je bila končna evalvacija, ki je omogočila analizo in razmislek o učinkovitosti izvedenega usposabljanja, kar je omogočilo ugotavljanje močnih točk programa ter morebitnih področij za nadaljnje izboljšave.

Na končni evalvaciji usposabljanja so bile obravnavane te ključne vsebine:

- Premislek o teoretičnem in praktičnem delu usposabljanja, pri čemer so udeleženci imeli priložnost izpostaviti svoje izkušnje in mnenja o poteku usposabljanja tako na področju pridobljenega teoretičnega znanja kot tudi pridobljenih praktičnih veščin.
- Predstavitev knjige *Beli Rom* avtorja Sandija Horvata, predsednika Romskega akademskega kluba in novinarja na RTV Slovenija, ki se je poglobil v izkušnje in izzive romske skupnosti ter prispeval k boljšemu razumevanju romske kulture in zgodovine.
- Voden ogled romskega naselja Pušča, kjer so imeli udeleženci priložnost videti primer dobre prakse sodelovanja med romsko skupnostjo in lokalnimi oblastmi. Ogled je ponudil

konkretne primere, kako lahko sodelovanje pripomore k izboljšanju življenjskih razmer in socialne vključenosti romskih skupnosti.

- Ogled večnamenskega romskega centra Kamenci v občini Črenšovci, kjer so izvajalci projekta Skupaj za znanje – izvajanje aktivnosti v večnamenskih romskih centrih prikazali delovanje projekta in dosežene rezultate v tem okolju. Poleg tega so otroci iz tega okolja izvedli kratek kulturni program, ki je prikazal pomen kulturne dediščine in izobraževanja za romske otroke.

Udeleženci usposabljanja so ob koncu srečanja prejeli potrdila o udeležbi in učno gradivo, ki jim bo v pomoč pri razumevanju romske skupnosti ter opravljanju nalog romskih pomočnikov.

Sprva se je na usposabljanje prijavilo 19 kandidatov, od katerih jih je 16 uspešno končalo tako teoretični kot tudi praktični del usposabljanja. To pomeni, da je usposabljanje končalo 84 odstotkov prijavljenih kandidatov, kar kaže na visoko stopnjo uspešnosti in angažiranosti udeležencev v programu.

11. Sofinanciranje dejavnosti na področju osnovnošolskega izobraževanja

Poročilo MVI za leto 2023:

Ocenjeni znesek sofinanciranja za Rome na področju osnovnega šolstva je v letu 2023 znašal 4.830.050,33 EUR, od tega za strokovnega delavca za delo z romskimi učenci 3.400.000,00 EUR, za romske pomočnike 1.230.000 EUR in materialne stroške 200.050,33 EUR.

Poročilo MVI za leto 2024:

Ocenjeni znesek sofinanciranja za Rome na področju osnovnega šolstva je v letu 2024 znašal 4.831.405,77 EUR, od tega za strokovnega delavca za delo z romski učenci 3.383.042,04 EUR, za romske pomočnike 1.239.934,73 EUR in materialne stroške 208.429,00 EUR.

12. Zmanjševanje neobiskovanja pouka

Poročilo MVI za leto 2023:

MVI namenja romskemu vprašanju veliko pozornosti, saj so bili na sistemski ravni uvedeni številni ukrepi. Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (Uradni list RS, št. 57/07 in nasl.) tako predvideva ugodnejši normativ za drugega učitelja v 1. razredu v oddelkih, v katere so vključeni najmanj trije romski učenci (4. člen), predvideva posebni delovni mesti strokovnega delavca za delo z romski učenci (8.a člen) in romskega pomočnika (14.a člen). Prav tako so merila za oblikovanje oddelkov ugodnejša, če so v oddelke vključeni najmanj trije romski otroci (25. in 27. člen). V posebnih primerih, ko gre za posebne delovne razmere, MVI lahko odobri odstopanje od normativov. Tako je ministrstvo osnovnim šolam na območju Dolenjske, kjer je romsko vprašanje še posebej akutno, v šolskem letu 2023/24 in tudi pred tem odobrilo številne izjeme, predvsem pri oblikovanju manjših oddelkov, v katere so vključeni romski otroci, prav tako je ministrstvo odobrilo dodatno sistemizacijo delovnih mest romskih pomočnikov in strokovnih delavcev.

Na CŠOD je do konca avgusta 2023 potekal projekt Večnamenski romski centri kot inovativna učna okolja (september 2021–avgust 2023), ki sta ga sofinancirala Evropska unija iz evropskega socialnega sklada in MVI. Osnovni namen projekta je bil krepitev splošnih in poklicnih kompetenc, veščin in znanj romskih otrok z izboljšanjem njihove vključenosti in uspešnosti v vzgojno-izobraževalnem sistemu in družbi.

V okviru navedenega projekta so se izvajale te aktivnosti:

- a) Razvijanje inovativnih pedagoških praks in prožnejših oblik vzgojno-izobraževalnega dela z romskimi otroki.

Na podlagi dosedanjih spoznanj in opažanj pri vzgojno-izobraževalnem delu z romskimi otroki, ki so se izkazala v prejšnjih sorodnih projektih, je razvijanje inovativnih pedagoških praks in prožnejših oblik učenja temeljilo na teh programskih izhodiščih:

- individualizacija, personalizacija in diferenciacija v pristopih z namenom spodbujanja otrokovih močnih področij in zmožnosti ter odpravljanja primanjkljajev,
- vpeljava vsebin za spoznavanje romske kulturne dediščine z namenom krepitev lastne identitete otrok,
- pomoč in podpora otrokom z učnimi težavami s sodelovalnim učenjem ter rabo različnih učnih in tehničnih pripomočkov,
- učenje skozi igro za spodbujanje otrokove želje po učenju, notranje motivacije in upoštevanje njegovega celostnega razvoja,
- razvoj večjezičnosti v učnem okolju (dvojezični napisi, pripovedovanje zgodb v različnih jezikih, sprejemanje in spoštovanje različnosti),
- vpeljava vsebin s področja vrednotenja sebe in drugih (vrednote, vrline, občutki, mišljenje, čutne in druge zaznave),
- vpeljava tehnik za sproščanje, pomirjanje in razvijanje empatije za izboljšanje koncentracije romskih otrok (različne tehnike dihanja, pravljična joga, meditacija, čuječnost),
- aktivno vključevanje in sodelovanje z romskimi starši z namenom razumevanja in nudenja podpore pri celostnem razvoju njihovih otrok,
- usklajeno delovanje, sodelovanje in povezovanje z drugimi pomembnimi deležniki v teh procesih, še posebej z romskimi pomočniki, strokovnimi delavci v VIZ in predstavniki drugih lokalnih institucij.

V okviru te aktivnosti so poseben poudarek namenili razvijanju in izvajanju dveh inovativnih pedagoških praks in prožnejših oblik vzgojno-izobraževalnega dela z romskimi otroki, ki se medsebojno vsebinsko dopolnjujeta in vključujeta zgoraj navedene inovativne programske elemente, to so individualizirani programi za romske otroke (odkrivanje in krepitev otrokovih močnih področij) in področje romske kulturne dediščine (spoznavanje vsebin s področja romskega jezika, kulture in zgodovine za krepitev sociokulturne identitete romskih otrok).

- b) Uvajanje inovativnih pedagoških praks in prožnejših oblik vzgojno-izobraževalnega dela v učna okolja večnamenskih romskih centrov ob aktivnem vključevanju strokovnih delavcev v VIZ za povečanje njihovih strokovnih kompetenc.

V sklopu te aktivnosti so se razvile inovativne pedagoške prakse in prožnejše oblike vzgojno-izobraževalnega dela (individualizirani programi za romske otroke, romska kulturna dediščina) uvajale v učna okolja večnamenskih romskih centrov. Ti večnamenski centri so bili vzpostavljeni v romskih naseljih v okviru predhodnih projektov in jih zaradi večletnega stalnega delovanja otroci prepoznavajo kot varna in spodbudna učna okolja. Z uvajanjem prožnejših in njihovim potrebam prilagojenih pedagoških metod otroci razvijajo svoje zmožnosti in pridobivajo ključne kompetence, spretnosti in znanja, ki pomembno prispevajo k njihovi boljši vključenosti in uspešnosti v vzgojno-izobraževalnem sistemu in širše.

V okviru večnamenskih romskih centrov (v nadaljnjem besedilu: VNRC) sta se izvajali dve programski ravni: osnovna in razširjena. Osnovni program je bil namenjen vsem romskim otrokom, ki so se redno ali občasno vključevali v aktivnosti posameznega VNRC. V sklopu tega programa so romski otroci prejeli ustrezno učno pomoč in drugo podporo, ki pomembno prispevata k njihovi boljši učni uspešnosti in vključevanju v širše družbeno okolje. Z izvajanjem t. i. usmerjenih aktivnosti so romski otroci krepili svoja znanja in kompetence na področjih, kjer

imajo največje primanjkljaje (jezik, matematika, znanost), hkrati pa se odkrivajo in spodbujajo njihova močna področja. Pri nudenju podpore na učnem področju in pri krepitvi otrokovih zmožnosti so poleg izvajalcev aktivnosti v posameznem večnamenskem romskem centru sodelovali tudi strokovni delavci partnerskih vzgojno-izobraževalnih zavodov.

Romski otroci, ki so izkazali motivacijo za doseganje višjih ciljev, so bili vključeni tudi v razširjeni program. V sklopu tega programa so bili za posamezne romske otroke pripravljene individualizirani programi, v katerih je bil poseben poudarek na razvijanju njihovih močnih področij in talentov. Pri oblikovanju individualiziranih programov so sodelovali otroci sami, njihovi starši, izvajalci aktivnosti v posameznem VNRC-ju in strokovni delavci partnerskih vzgojno-izobraževalnih zavodov, ki so si vsi skupaj prizadevali za čim uspešnejšo uresničitev zastavljenih ciljev. V tem programu so otroci prejeli ustrezno podporo z namenom, da se izboljšajo njihovi učni dosežki, da redno napredujejo v višji razred, končajo osnovnošolsko izobraževanje in izberejo zanje optimalno in kakovostno karierno usmeritev. S podpiranjem otrokovih močnih področij in talentov jim je bilo tudi omogočeno, da se vključujejo v različne interesne skupine zunaj njihovega domačega okolja, s čimer so se povečevale tudi njihove kompetence na področju vključevanja v širše družbeno okolje.

Glede neobiskovanja pouka 50. člen Zakona o osnovni šoli določa, da je ta obvezna, pri čemer 102. člen istega zakona določa kršitev za tistega, ki pouka ne obiskuje. V zakonu ni navedeno, koliko neopravičenih ur posameznega učenca pomeni prekršek. V tem primeru gre za strokovno in avtonomno presojo šol, kdaj se odločijo predlagati začetek postopka o prekršku.

Predlagatelj za začetek prekrškovnega postopka v okviru Zakona o osnovni šoli zaradi neobiskovanja pouka je lahko samo šola, ki jo obiskuje posamezni učenec.

Inšpektorat RS za šolstvo praviloma v vseh primerih predlogov za začetek postopkov o prekršku uvede oziroma začne prekrškovni postopek. Če ugotovi pomanjkljivosti pri podaji predlogov, šolo zaprosi za dodatne podatke in obrazložitve.

Inšpektorat vodi prekrškovne postopke sproti, treba pa se je zavedati, da na letni ravni obravnava približno 300 prekrškov, od tega približno 240 zaradi neobiskovanja pouka.

Poročilo MVI za leto 2024:

Študija, izvedena v 27 slovenskih osnovnih šolah, v katerih se izobražujejo romski učenci, je pokazala, da se delež romskih učencev, ki uspešno končajo posamezni razred, z vsakim naslednjim razredom zmanjšuje. V skupini 27 šol je bilo v povprečju 43,9 odstotka romskih učencev, ki so uspešno zaključili 6. razred, potem ko so predvidoma pred petimi leti obiskovali 1. razred (v obdobju 2016/17–2021/22). Ta delež se je zmanjšal na povprečno 31,6 odstotka pri učencih, ki so uspešno končali 7. razred, in na le 21,3 odstotka pri tistih, ki so dokončali celotno osnovno šolo (9. razred). Opazne so bile velike razlike med severovzhodno in jugovzhodno Slovenijo, pri čemer so bili romski učenci iz jugovzhodne regije v slabšem položaju. Na primer, povprečni delež romskih učencev iz jugovzhodne Slovenije, ki so uspešno končali osnovno šolo, je bil le 12,3 odstotka.

Sistemske ukrepe za izboljšanje položaja:

- ustanovitev delovnega mesta romskega pomočnika;
- zaposlitev dodatnega strokovnega osebja ali učiteljev za delo z romskimi učenci;
- zmanjšanje največjega dovoljenega števila učencev v razredih, kjer so vsaj trije romski učenci, na največ 21 učencev (v primerjavi z 28 učenci v običajnih razredih);
- odobritev različnih posebnih ukrepov ter dodatnih delovnih mest za romske pomočnike in strokovne delavce na podlagi utemeljenih prošenj šol;
- omogočanje večjega deleža svetovalnih delavcev v šolah, kar pomeni povečanje števila svetovalcev od 1. septembra 2023.

Dodatni ukrepi:

- dodatna podpora pri učenju slovenščine in maternih jezikov;
- dodatna podpora pri delu z otroki v večnamenskih romskih centrih;
- ukrep prisile: šole lahko predlagajo uvedbo prekrškovnega postopka proti staršem, katerih otroci ne obiskujejo pouka;
- programi osnovnega izobraževanja za odrasle, v katere se spodbuja tudi vključevanje Romov.

V skladu s Pravilnikom o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (Uradni list RS, št. 50/24, 55/24 – popr.) je ugodnejši normativ za drugega učitelja v 1. razredu v oddelkih, v katere so vključeni najmanj trije romski učenci (5. člen), sistemizirani sta delovni mesti dodatni strokovni delavec za delo z romski učenci (11. člen) in romski pomočnik (18. člen). Prav tako so merila za oblikovanje oddelkov ugodnejša, če so v oddelke vključeni najmanj trije romski otroci (28. in 30. člen). V posebnih primerih, ko gre za posebne delovne razmere, MVI lahko odobri odstopanje od normativov. Tako je ministrstvo osnovnim šolam, kjer je romsko vprašanje še posebej akutno, odobrilo številne izjeme, predvsem pri oblikovanju manjših oddelkov, v katere so vključeni romski otroci, ter dodatno sistemizacijo delovnih mest romskih pomočnikov in strokovnih delavcev.

ZOsn v 50. členu določa, da mora učenec redno obiskovati pouk v okviru obveznega programa ter izpolnjevati obveznosti in naloge, določene z akti osnovne šole. 102. člen istega zakona določa globo za prekrške za starše, če njihov otrok ne obiskuje pouka in drugih dejavnosti v okviru obveznega programa osnovne šole iz neopravičljivih razlogov.

V okviru projekta Skupaj za znanje: izvajanje aktivnosti v večnamenskih romskih centrih, ki se je ob sofinanciranju iz evropskega socialnega sklada izvajal v letu 2024 na Centru šolskih in obšolskih dejavnosti, so v večini VNRC, ki so večinoma v romskih naseljih, prav tako potekali programi za šoloobvezne otroke. Glavni cilj programov za šoloobvezne otroke je izboljšanje učnih in socialnih kompetenc, kar omogoča uspešnejšo vključitev v formalno izobraževanje. Program za šolske otroke zajema številne aktivnosti, usmerjene v podporo šolskemu delu, socialni vključenosti in osebnostnemu razvoju:

- Pomoč pri šolskih obveznostih: podpora pri razumevanju učne snovi in pomoč pri domačih nalogah.
- Spodbujanje izobraževanja: otroke spodbujajo k doseganju boljših učnih rezultatov, rednemu obiskovanju pouka ter nadaljevanju izobraževanja po koncu osnovne šole.
- Individualni pogovori: za vzpostavljanje zaupanja izvajajo osebne pogovore, kjer skupaj rešujejo težave v šoli in doma, nudijo pa tudi preprost klepet za sprostitev.
- Razvoj socialnih veščin: skupinske aktivnosti za spodbujanje kritičnega mišljenja (na primer soba pobega, lov na zaklad, igra vlog).
- Krepitev bralnega razumevanja: organizirane so aktivnosti za izboljšanje bralnih sposobnosti, kot so bralni kotički in bralne delavnice.
- Športne in kuharske delavnice: otroci sodelujejo v kuharskih delavnicah in na plavalnih tečajih, kjer pridobivajo praktične veščine in krepijo svoje gibalne sposobnosti.
- Učenje osnovnih veščin: usvojitev poštevanke, branje in pisanje.

Program je prinesel opazne rezultate, ki pozitivno vplivajo na učni, socialni in osebnostni razvoj otrok:

- Večina otrok, ki redno obiskuje VNRC, je napredovala v višji razred.
- Med otroki in izvajalci je vzpostavljeno zaupanje, kar izboljšuje njihovo vključenost v program.
- Otroci se v VNRC-ju umirijo, spoštujejo urnik dela, skrbijo za red in prostor ter spoštljivo komunicirajo.
- Izboljšali so higienske navade pri ravnanju v kuhinji.
- Otroci prve triade že poznajo abecedo in znajo za vsako črko napisati besedo.
- Opazna sta okrepitev samozavesti in izboljšanje koncentracije pri učnih nalogah.
- Otroci so pridobili boljše gibalne sposobnosti, se naučili plesne koreografije in izboljšali samozavest pri javnem nastopanju.

- Zelo pomembno je tudi, da otroci poznajo pravilno ločevanje odpadkov in se zavedajo pomena čistega okolja.
- Spoznali so romsko zastavo, himno in izvor Romov ter sodelujejo na dogodkih ob dnevu Romov.
- Otroci imajo razširjen besedni zaklad in so bolj vključeni v lokalno okolje.
- Spoznali so osnove naravnih pojavov in kulturne dediščine, kot so pokrajine, slapovi, jame, gradovi in tradicionalno stavbarstvo.
- Srednješolci iz VNRC Brezje: šest od sedmih srednješolcev je uspešno končalo letnik, skupina je močno povezana in si med seboj pomagajo ter se spodbujajo.

V okviru prednostnih področij projekta so tudi obšolske dejavnosti, v okviru katerih v VNRC spodbujajo učenje na prostem. V okviru tega programa so bile izvedene številne aktivnosti na prostem, ki so spodbujale telesni in kognitivni razvoj. Med te aktivnosti spadajo:

- Športne aktivnosti na prostem: otroci so se udeleževali različnih športnih iger in vaj, ki so razvijale njihove motorične sposobnosti.
- Obisk bližnjega gozda in opazovanje narave v različnih letnih časih: s tem so se otroci učili o spremembah v naravnem okolju in pridobili občutek povezanosti z naravo.
- Opazovanje hrasta na igrišču v vseh letnih časih: otroci so se učili prepoznavati spremembe v naravi in opazovati naravne cikle.
- Čistilne akcije: aktivno so sodelovali pri ohranjanju čistega okolja in se učili o pomenu varstva narave.
- Ustvarjanje iz naravnih materialov in umetnost na prostem: otroci so razvijali kreativnost in domišljijo pri delu z naravnimi materiali.
- Bralne ustvarjalne delavnice na prostem in ples na prostem: učenje z igro in umetniškim izražanjem v naravi spodbuja otrokovo domišljijo ter socialne veščine.
- Strokovne ekskurzije v naravno okolje in gozdna pedagogika: otroci so obiskovali naravna okolja, kjer so se učili o naravnih procesih in ekosistemih.
- Vaje za spodbujanje čuječnosti: te aktivnosti so otroke spodbujale k osredotočanju in mirnemu opazovanju narave ter lastnih občutkov.
- Aktivnosti, pridobljene na izobraževanjih CŠOD s področja učenja na prostem, ter aktivne počitnice v CŠOD Burja in CŠOD Murska Sobota so dodatno obogatile program.
- Plavalni tečaj: otroci so pridobili osnovne veščine plavanja, kar izboljšuje njihovo telesno pripravljenost in samozavest.

Aktivnosti učenja na prostem so prinesle večplastne pozitivne rezultate:

- Navdušenje nad aktivnostmi na prostem: otroci so izrazili veliko navdušenje nad učenjem in igranjem na prostem ter željo po več tovrstnih dejavnostih.
- Povečana osredotočenost: učenje na prostem je pri otrocih spodbudilo večjo osredotočenost in sproščenost, kar je pripomoglo k boljšim učnim rezultatom.
- Raje se učijo v naravi kot v učilnici: narava je na otroke delovala sproščujoče in pomirjajoče, kar je prispevalo k izboljšanju njihovega splošnega počutja in pripravljenosti za učenje.
- Večja splošna razgledanost o naravi in prebujena radovednost: otroci so razvili večje zanimanje za naravo in pridobili osnovna znanja o naravnih procesih.
- Povečano zavedanje o varstvu narave: učenje na prostem je pri otrocih povečalo zavedanje o pomenu ohranjanja narave. Otroci ne odmetavajo več smeti v naravo in so celo sami predlagali čistilne akcije, ko so opazili onesnaženo okolje.
- Etika do narave in živali: otroci so razvili spoštljivi odnos do naravnega sveta, kar se kaže v njihovem odnosu do živali in okolja – ne ubijajo živali in ne onesnažujejo narave.

Projekt Skupaj za znanje: izvajanje aktivnosti v VNRC je v letu 2024 dosegel pomembne rezultate pri podpori šoloobveznim otrokom in spodbujanju njihovega učnega, socialnega ter osebnostnega razvoja. S celovitim pristopom, ki vključuje pomoč pri šolskih obveznostih, razvoj socialnih veščin, spodbujanje bralnega razumevanja in vključevanje v obšolske dejavnosti, so otroci pridobili ključne kompetence za uspešnejšo vključitev v izobraževalni sistem in širšo družbo.

Zlasti pomemben je bil tudi poudarek na učenju na prostem, ki je otroke navdušilo, izboljšalo njihovo osredotočenost ter poglobilo njihovo spoštovanje do narave in okolja. S športnimi, ustvarjalnimi in izkustvenimi dejavnostmi so razvijali radovednost, motorične spretnosti in samozavest.

Rezultati projekta potrjujejo, da lahko dobro načrtovani programi v VNRC pomembno prispevajo k boljši izobrazbeni in socialni vključenosti romskih otrok. Nadaljnji razvoj in trajnostna podpora tovrstnim programom bosta ključnega pomena za dolgoročno uspešnost in enake možnosti vseh otrok v izobraževalnem procesu.

13. Ustrezna usposobljenost strokovnih delavcev za delo s pripadniki romske skupnosti

Poročilo MVI za leto 2023:

Tudi v projektu Večnamenski romski centri kot inovativna učna okolja je bil velik poudarek na povečanju kompetenc strokovnih delavcev za vzgojno-izobraževalno delo z romskimi učenci. Vključevanje strokovnih delavcev je potekalo v okviru podpisanega partnerskega sporazuma s posameznim vzgojno-izobraževalnim zavodom in na podlagi izdelanega delovnega načrta, v okviru katerega so bili opredeljeni načini medsebojnega sodelovanja. Vzpostavljenih je bilo sedem VNRC-jev, kar pomeni, da je sodelovanje v projektu potekalo z vsaj sedmimi vzgojno-izobraževalnimi zavodi, ki jih obiskujejo romski otroci iz okolij, kjer so ti VNRC-ji. Z dvema partnerskima vzgojno-izobraževalnima zavodoma je bila do konca projekta pripravljena in sprejeta tudi strategija prožnih oblik učenja, v skladu s katero bodo strokovni delavci pridobljena znanja in pristope uvedli v svoja učna okolja oziroma jih uporabljali pri delu z (romskimi) otroki.

Strokovni delavci partnerskih vzgojno-izobraževalnih zavodov, ki so bili vključeni v izvajanje inovativnih pedagoških praks in prožnejših oblik vzgojno-izobraževalnega dela z romskimi otroki, so otroke lahko spoznavali v njihovem domačem okolju, kar je prispevalo k temu, da jih bolje razumejo. Med najpogostejšimi pridobljenimi strokovnimi kompetencami v okviru vključevanja v projektne aktivnosti so strokovni delavci v VIZ navajali: boljši vpogled v način življenja romskih otrok in njihovih staršev, sposobnost prilagajanja sloga poučevanja glede na potrebe romskih otrok, poglobljeno razumevanje in sprejemanje njihove kulture, jezika, zgodovine in tradicije, individualni pristop in podpora romskim otrokom na področju šolskega dela in širše (prepoznavanje njihovih močnih in šibkih področij ter podpora pri doseganju otrokovih ciljev), potrpežljivost in empatija pri doseganju zastavljenih ciljev romskih otrok, sposobnost zaznavanja potreb, želja in interesov romskih otrok ter občasna uporaba določenih romskih besed pri pogovoru z otroki in starši.

Njihova angažiranost v romskih naseljih in spoznavanje romskih družin v njihovem lastnem okolju jim je bila v pomoč tudi pri pripravi individualiziranih programov za posamezne romske otroke in pri boljši celostni vključenosti v šolsko življenje. Zaradi njihovega spoznavanja romske kulturne dediščine, navad in običajev ter učenja ključnih romskih besed se je krepilo zaupanje med otroki, starši in strokovnimi delavci, kar je vplivalo na boljše sodelovanje otrok in staršev s šolo. Strokovni delavci partnerskih vzgojno-izobraževalnih zavodov so v sodelovanju z izvajalci v VNRC imeli ključno vlogo tudi pri promociji znanja kot vrednote. Znanje je v romski skupnosti le redko prepoznano kot vrednota. Razlog za to je v začaranem krogu revščine, v katerem so pripadniki romske skupnosti pogosto navajeni na življenje v slabših pogojih ob odvisnosti od socialne podpore in odsotnosti zaposlitve, zato ne vidijo vrednosti v izobraževanju, saj za njihov način življenja ni bistveno. S projektnimi aktivnostmi se znanje kot vrednota pripadnikom romske skupnosti približuje ne samo kot sredstvo za doseg nekega cilja, ampak kot vredno samo po sebi.

Poročilo MVI za leto 2024:

Pravilnik o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole (Uradni list RS, št. 50/24, 55/24 – popr.) v 18. členu določa, da ima romski pomočnik srednjo izobrazbo ali srednjo strokovno izobrazbo ali nacionalno poklicno kvalifikacijo romski pomočnik.

V letu 2024 so na CŠOD v okviru posebnih nalog prvič in zelo uspešno izvedli usposabljanje romskih pomočnikov in strokovnih delavcev, ki se pri delu obravnavajo romske otroke.

Osnovni cilj strokovnega usposabljanja z naslovom Od razumevanja do sprejemanja: vključujoča vzgoja in izobraževanje za romske otroke je bil opolnomočiti romske pomočnike in druge strokovne delavce na področju vzgoje in izobraževanja z vključujočimi pedagoškimi pristopi, ki temeljijo na razumevanju in sprejemanju romske skupnosti.

Usposabljanje je bilo zasnovano v dveh glavnih fazah – teoretičnem in praktičnem delu –, pri čemer sta obe fazi medsebojno povezani in dopolnjujoči.

Prvi del teoretičnega usposabljanja

Prvi del teoretičnega usposabljanja je bil 19. oktobra 2024 na CŠOD Gorenje, kjer so udeleženci obravnavali ključne vsebine na podlagi razumevanja kulturnih, jezikovnih in socialnih posebnosti romske skupnosti ter načinov za izboljšanje inkluzivnosti v vzgoji in izobraževanju. Temeljne vsebine tega dela so bile:

- Kulturne in jezikovne posebnosti Romov: osredotočili so se na razumevanje romskih navad, običajev, verovanj in raznolikih romskih narečij doma in v drugih delih sveta. Poudarek je bil na spoznavanju različnih kulturnih tradicij, ki oblikujejo življenje romskih skupnosti.
- Socialna pravičnost v vzgoji in izobraževanju: udeleženci so se seznanili z različnimi strategijami za prepoznavanje in odpravljanje stereotipov ter predsodkov v izobraževalnih okoljih. Zavedanje o pomenu enakih možnosti za vse otroke je temeljilo na razumevanju, kako vzgojno-izobraževalni sistem vpliva na razvoj romskih otrok.
- Težavo pretvorimo v korist – otroci z motnjo ADHD: razložene so bile strategije in metode za obvladovanje otrok z motnjo ADHD, kar je ključnega pomena za vključevanje otrok v izobraževalni proces ne glede na njihove posebne potrebe in izzive.

V prvem delu teoretičnega usposabljanja so udeleženci prejeli tudi navodila in smernice za izvajanje praktičnega dela usposabljanja.

Praktični del usposabljanja

Praktični del usposabljanja je potekal v različnih VNRC in romskih naseljih. Udeleženci so v okviru prakse izvedli dve aktivnosti, ki so jih izbrali izmed treh ponujenih tem:

- kulturne in jezikovne posebnosti Romov,
- premagovanje stereotipov in predsodkov,
- delo z romskimi otroki s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, zlasti tistimi z motnjo ADHD.

Po opravljenem praktičnem delu so udeleženci pripravili poročila s podrobnimi opisi izvedenih aktivnosti, izzivov in rešitev, ki so jih razvili za premagovanje teh izzivov. Prav tako so ozavestili, kaj so se naučili iz prakse in kako bodo pridobljeno znanje uporabili pri nadaljnjem delu.

Drugi del teoretičnega usposabljanja

Drugi del teoretičnega usposabljanja je bil 16. novembra 2024 na CŠOD Prvine. Ta del je bil osredotočen na globlji premislek o praktičnih izkušnjah ter na novih vpogledih in strategijah za izboljšanje dela z romskimi otroki. Ključne teme so bile:

- Spoznanja in novi uvidi pri delu z romskimi otroki: udeleženci so na podlagi praktičnih izkušenj ugotavljali, kako so te vplivale na njihovo dožemanje in izvajanje aktivnosti v romskih skupnostih.

- Kako prepoznati stisko učenca in kako pomagati: posebna pozornost je bila namenjena prepoznavanju čustvenih in psiholoških potreb učencev, pa tudi temu, kako jih podpreti in jim pomagati pri premagovanju stisk.
- Enake možnosti v vzgoji in izobraževanju tudi za romske otroke: razprava o pomenu vzpostavitve zaupanja z romskimi družinami ter o tem, kako ustvariti spodbujajoče in vključujoče učno okolje, ki omogoča enakopravno izobraževalno izkušnjo za vse otroke.
- Evalvacija in sklepne misli: na koncu usposabljanja so udeleženci delili svoje sklepne misli o tem, kako bodo pridobljeno znanje prenesli v strokovno delovanje.

Usposabljanja se je udeležilo 28 strokovnih delavcev iz različnih delov Slovenije, predvsem z območij Prekmurja, Maribora, Dolenjske in Bele krajine. Ta geografsko raznolika skupina je omogočila izmenjavo izkušenj in praks, ki jih udeleženci prinašajo iz različnih delov Slovenije, kjer delajo z romskimi otroki in njihovimi starši. Dodana vrednost usposabljanja je bila tudi v tem, da so udeleženci imeli možnost spoznati različne pristope in strategije za delo z romsko skupnostjo, kar je pripomoglo k širjenju najboljših praks ter krepitvi strokovnega znanja na tem področju.

Na splošno je usposabljanje pomembno prispevalo k večji ozaveščenosti in pripravljenosti strokovnih delavcev za vključujočo izobraževalno prakso, ki temelji na razumevanju, spoštovanju in sprejemanju raznolikosti.

Strateški in podrejeni cilj:

1.2.3 Vključevanje Romov v nadaljnje izobraževanje ter pridobivanje znanj in izkušenj za uspešno vključevanje na trg dela

Kazalnik:

Ocena deleža romskih otrok, ki se vpišejo v srednješolske programe (samoopredelitev).

1.2.3.1 Pomoč pri vključevanju Romov v srednješolsko izobraževanje in izobraževanje na višjih ravneh

Kazalnik:

- Spremljanje in evalvacija programov srednješolskega izobraževanja s poudarkom na programih na območjih (v regijah), kjer živijo pripadniki romske skupnosti. Kazalnika zgodnjega opuščanja izobraževanja ni mogoče oblikovati samo za romske dijake, ker ministrstvo ne vodi evidenc glede na etnično pripadnost.

Ukrepa:

14. Iskanje možnosti prilagajanja izvedbe programov srednješolskega izobraževanja oziroma opravljanja obveznosti v okviru osebnega izobraževalnega načrta v sodelovanju s predstavniki lokalne skupnosti⁴.

15. Preprečevanje zgodnjega opuščanja izobraževanja⁵.

Poročilo MVI za leti 2023 in 2024:

Ukrepe v okviru strateškega cilja 1.2.3 in podrejenega cilja 1.2.3.1 na pristojnem ministrstvu še ne izvajajo.

2. ZAPOSLOVANJE (nosilec: MDDSZ)

Strateški in podrejeni cilj:

2.2.1 Spodbujanje vključevanja socialno ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva na trg dela

Kazalnik:

Število vključitev v dejavnosti ukrepov države na trgu dela in število izhodov v zaposlitev.

⁴ Kazalnik bo MVI lahko oblikoval v prihodnjem obdobju, ko se bo ukrep razvijal.

⁵ Velja za vse dijake, in ne le za pripadnike romske skupnosti, zato ukrep ni namenjen samo romskim dijakom.

2.2.1.1 Zmanjšanje števila brezposelnih Romov in povečanje njihove zaposljivosti

Kazalniki:

- Število Romov, vključenih v dejavnosti ukrepov: 3.300 vključitev na leto v letih 2021–2023 in 3.600 vključitev na leto v letih 2024–2030.
- Število izhodov v zaposlitev: 250 oseb na leto za obdobje 2021–2030.
- Število Romov, ki bodo na podlagi ukrepa izšli v zaposlitev ali se bodo v zaposlitev drugače vključili, bo na območju JV Slovenije in Posavja v letu 2025 najmanj 10 odstotkov celotnega števila delovno aktivnih Romov tega območja oziroma v letu 2030 najmanj 20 odstotkov celotnega števila delovno aktivnih Romov tega območja.

V letu 2023 je bilo v dejavnosti ukrepov države na trgu dela vključenih skupaj 3.443 Romov. Od tega je pristojno ministrstvo v letu 2023 evidentiralo 277 izhodov v zaposlitev. Glede na kazalnik načrtovanega števila Romov, vključenih v dejavnosti ukrepov, je bila realizacija 104,3 odstotka, in sicer 3.443 vključitev. Glede na kazalnik načrtovanih izhodov v zaposlitev je bila realizacija 110,8 odstotka, in sicer 277 zaposlitev.

V letu 2024 je bilo v dejavnosti ukrepov države na trgu dela vključenih skupaj 3.418 Romov. Od tega je pristojno ministrstvo v letu 2023 evidentiralo 288 izhodov v zaposlitev. Glede na kazalnik načrtovanega števila Romov, vključenih v dejavnosti ukrepov, je bila realizacija 95 odstotkov, in sicer 3.418 vključitev. Glede na kazalnik načrtovanih izhodov v zaposlitev je bila realizacija 115,2 odstotka, in sicer 288 zaposlitev.

MDDSZ pojasnjuje, da kazalnika, ki se nanaša na delež zaposlitev med delovno aktivnimi Romi v JV Sloveniji in Posavju, ni mogoče spremljati, saj podatkov o narodni oziroma etnični pripadnosti in veroizpovedi ni v nobeni upravni evidenci. Delovno aktivno prebivalstvo spremlja Statistični urad Republike Slovenije, vendar podatkov ločeno za Rome oziroma glede na etnično pripadnost ne spremlja, saj po veljavni zakonodaji v RS to ni omogočeno. Zavod RS za zaposlovanje (v nadaljnjem besedilu: ZRSZ) v evidenci brezposelnih oseb lahko vodi in spremlja le tiste Rome, ki se v postopku obravnave na ZRSZ sami opredelijo za Rome. Za drugačen način spremljanja namreč nima zakonske podlage. Ne glede na to MDDSZ v nadaljevanju navaja vključenost Romov v ukrepe države na trgu dela in število izhodov v zaposlitev za celotno Slovenijo ter JV Slovenijo in Posavje.

Ukrep:

1. Vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela za obdobje do leta 2030:

- sklop APZ,
- sklop storitev za trg dela,
- sklop karierna središča.

Poročilo MDDSZ za leto 2023:

Podlage za izvajanje ukrepa:

- Zakon o urejanju trga dela (Uradni list RS, št. 80/10, 40/12 – ZUJF, 21/13, 63/13, 100/13, 32/14 – ZPDZC-1, 47/15 – ZZSDT, 55/17, 75/19, 11/20 – odl. US, 189/20 – ZFRO, 54/21, 172/21 – ZODPol-G, 54/22, 59/22 – odl. US in 109/23; v nadaljnjem besedilu: ZUTD),
- Pravilnik o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja (Uradni list RS, št. 20/12, 28/14, 60/15, 82/18, 90/21 in 113/22),
- Pravilnik o standardih in normativih za izvajanje storitev za trg dela in metodologiji za oblikovanje cen teh storitev (Uradni list RS, št. 74/11 in 69/15),
- Pravilnik o koncesijah za opravljanje storitev za trg dela (Uradni list RS, št. 65/11),
- Pravilnik o prijavi in odjavi iz evidenc, zaposlitvenem načrtu, pravicah in obveznostih pri iskanju zaposlitve ter nadzoru nad osebami, prijavljenimi v evidencah (Uradni list RS, št. 106/10, 10/14, 98/15, 82/18, 90/21 in 38/22),
- Pravilnik o izboru in sofinanciranju programov javnih del (Uradni list RS, št. 96/13, 84/15, 67/16, 55/17, 77/19 in 180/20),
- Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja,
- Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja,
- Načrt za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za proračunsko obdobje.

Gre za splošni integracijski ukrep, v okviru katerega so Romi v prednostni ciljni skupini za vključitev v ukrepe aktivne politike zaposlovanja (v nadaljnjem besedilu: APZ) in storitve za trg dela, ter je programski ukrep. Položaj Romov je glede na predpise v okviru zaposlovanja, ki so v pristojnosti MDDSZ, izenačen s pravicami in dolžnostmi drugih državljanov Republike Slovenije. Brezposelni Romi imajo tako kot vse druge brezposelne osebe zaradi povečanja zaposlitvenih možnosti, pravico in obveznost, da se vključijo v ukrepe APZ in storitve za trg dela. Pred vključitvijo brezposelnih Romov v posamezni program ali delavnico svetovalec zaposlitve na ZRSZ ugotavlja smiselnost vključitve v program APZ (smiselnost se ugotavlja na podlagi 114. člena ZUTD, in sicer glede na osebne, poklicne, delovne in druge sposobnosti osebe, možnosti za uspešno izvedbo ukrepa, realne možnosti zaposlitve po koncu ukrepa in podobno). Prednost pri vključevanju v ukrepe APZ imajo osebe, ki prejemajo denarno nadomestilo za primer brezposelnosti ali socialnovarstvene prejemke, osebe iz ranljivih skupin na trgu dela (kamor spadajo tudi Romi) ter brezposelne osebe, ki še niso bile vključene v noben ukrep APZ. Brezposelni Romi se vključijo v ukrepe APZ in delavnice, ki spadajo v sklop storitve za trg dela, na podlagi zaposlitvenega načrta.

Kratek opis izvedenih aktivnosti v letu 2023:

V ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela v okviru NPUR 2021–2030 spadajo trije sklopi aktivnosti:

- (1) sklop APZ,
- (2) sklop storitev za trg dela in
- (3) sklop karierna središča.

V letu 2023 je bilo na območju celotne Slovenije v ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela vključenih skupaj 3.443 Romov, kar je približno enako kot v letu 2022, ko je bilo v ukrep vključenih 3.479 Romov (približno 1 odstotek manj v letu 2023). V letu 2023 je bilo v (1) sklop APZ vključenih 523 brezposelnih Romov (v letu 2022: 546), (2) v delavnice sklopa storitve za trg dela 94 Romov (v letu 2022: 90) in v (3) karierna središča 2.826 Romov (v letu 2022: 2.843).

V JV Sloveniji je bilo v ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela vključenih 1.743 Romov, od tega 307 Romov v (1) sklop APZ, 17 Romov v (2) sklop storitve za trg dela in 1.419 Romov v (3) sklop karierna središča.

V Posavju je bilo v ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela vključenih 315 Romov, od tega 50 Romov v (1) sklop APZ, 2 Roma v (2) sklop storitve za trg dela in 263 Romov v (3) sklop karierna središča.

Pregled oziroma opis rezultatov ukrepa (upoštevani spol):

V sklop APZ, kamor spadajo usposabljanje in izobraževanje, spodbude za zaposlovanje ter ustvarjanje delovnih mest, je bilo v letu 2023 vključenih 523 Romov, od tega 264 moških in 259 žensk oziroma 4,2 odstotka manj kot v letu 2022, ko je bilo v ukrep APZ vključenih 546 Romov. V letu 2023 je bilo enako kot v letu 2022 največ brezposelnih Romov vključenih v programe formalnega izobraževanja (191 Romov), v lokalne programe neformalnega izobraževanja in usposabljanja (147 Romov) in v javna dela (89 Romov).

V letu 2023 je bilo število obiskov Romov v kariernih središčih (osnovno in poglobljeno karierno svetovanje, rehabilitacijsko svetovanje in podobno) v primerjavi z letom 2022 približno enako. V letu 2022 je te storitve koristilo 2.843 Romov, v letu 2023 pa 2.826 Romov, od tega 1.474 moških in 1.352 žensk.

Dodeljena in porabljena finančna sredstva v letu 2023:

Za leto 2023 je bil za vključitev Romov v ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela načrtovan obseg porabe sredstev v višini 1,5 milijona evrov, izplačanih je bilo 902.451 evrov, kar je za 39,8 odstotka manj od načrtovane vrednosti. Iz sredstev integralnega dela proračuna RS je bil ukrep sofinanciran v višini 794.106 evrov, iz sredstev evropskega socialnega sklada pa v višini 108.345 evrov. Manjša realizacija od načrtovane je posledica konca finančnega obdobja evropskega socialnega sklada 2014–2020 in s tem prenehanja izvajanja nekaterih programov, sofinanciranih iz teh sredstev (program PUMo, programi neformalnega izobraževanja in programi

usposabljanja na delovnem mestu). So se pa Romi kljub nekaterim končanim programom, sofinanciranih iz sredstev evropskega socialnega sklada, lahko nemoteno vključevali v programe, sofinancirane iz integralnega proračuna, zato število vključitev v letu 2023 ostaja na podobni ravni kot v letu 2022.

Število vključenih oseb oziroma upravičencev ukrepa (upoštevana spol in mladi, če je to mogoče):

Podrobnejši pregled vključevanja Romov v letu 2022 v ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela:

1. SKLOP: ukrep APZ (usposabljanje in izobraževanje, spodbude za zaposlovanje, ustvarjanje delovnih mest)

V celotni sklop APZ je bilo v letu 2023 vključenih 523 Romov, od tega 264 moških in 259 žensk. V nadaljevanju so navedene vključitve po posameznih ukrepih v okviru APZ.

V ukrep APZ usposabljanje in izobraževanje je bilo v letu 2023 vključenih skupaj 431 Romov, od tega 227 moških in 204 ženske. Vključitve v posamezne programe ukrepa:

- nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK): pet Romov, od tega trije moški in dve ženski,
- lokalni programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja: 147 Romov, od tega 75 moških in 72 žensk,
- vključitev v podporne in razvojne programe: 61 Romov, od tega 11 moških in 50 žensk,
- PUMo – projektno učenje mlajših odraslih: sedem Romov, od tega trije moški in štiri ženske,
- PUM-O+ – Projektno učenje mlajših odraslih: 19 Romov, od tega deset moških in devet žensk,
- usposabljammo lokalno: vključena ena Rominja in
- programi formalnega izobraževanja: 191 Romov, od tega 125 moških in 66 žensk.

V ukrep APZ spodbude za zaposlovanje so bili vključeni trije Romi, od tega dva moška in ena ženska. Vsi trije so bili vključeni v program hitrejši vstop mladih na trg dela.

V ukrep APZ ustvarjanje delovnih mest je bilo vključenih skupaj 89 Romov, od tega 35 moških in 54 žensk. Vsi so bili vključeni v program javna dela.

2. SKLOP: storitve za trg dela

V delavnice storitev za trg dela je bilo vključenih 94 Romov, od tega 51 moških in 43 žensk. Vključitve v posamezne programe ukrepa:

- delavnice ZRSZ – zunanji izvajalci: vključenih devet Romov, od tega en moški in osem žensk,
- zdravstveno zaposlitveno svetovanje: vključenih 85 Romov, od tega 50 moških in 35 žensk.

3. SKLOP: karierna središča

V različne storitve je bilo vključenih 2.826 Romov, od tega 1.474 moških in 1.352 žensk.

Storitve karierna središča pomembno vplivajo na ugotavljanje sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev Romov na področju usposabljanja, izobraževanja, zaposlovanja in izbire poklica. Zato so v nadaljevanju navedene najpomembnejše storitve kariernih središč, ki jih izvede ZRSZ s ciljem povečanja zaposlitvenih možnosti Romov, in število obravnavanih Romov:

- informativni seminar: 147 Romov, od tega 84 moških in 63 žensk,
- osnovno karierno svetovanje: 2.579 Romov, od tega 1.353 moških in 1.226 žensk,
- osnovno karierno svetovanje po dvanajstih mesecih: 275 Romov, od tega 140 moških in 135 žensk,
- poglobljeno karierno svetovanje: 251 Romov, od tega 142 moških in 109 žensk,
- rehabilitacijsko svetovanje: 166 Romov, od tega 87 moških in 79 žensk,
- predizbira kandidatov za prosta delovna mesta: 202 Roma, od tega 122 moških in 80 žensk,

- prvi intervju: 273 Romov, od tega 142 moških in 131 žensk,
- skupinske oblike svetovanja: 248 Romov, od tega 128 moških in 120 žensk,
- sodelovanje z delodajalci pri izbiri kandidatov za zaposlitev: 85 Romov, od tega 41 moških in 44 žensk,
- uporaba storitev v kariernem središču: 288 Romov, od tega 142 moških in 146 žensk.

Pozitivne in negativne izkušnje pri izvajanju ukrepa:

Težave pri vključevanju romske populacije v zaposlitev so večplastne in zahtevajo predhodno ukrepanje na različnih medresorskih področjih. Največja ovira pri vključevanju brezposelnih Romov na trg dela so njihova (1) nizka raven izobrazbe ter pomanjkanje delovnih izkušenj in (2) zmožnost ter pripravljenost pripadnikov romske skupnosti za še aktivnejši pristop k ugotavljanju lastnih sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev na področju izobraževanja, usposabljanja ter izbire poklica in zaposlovanja.

Ukrepanje na področju uresničevanja ciljev NPUR 2021–2030 za prednostno področje zaposlovanja je zato ciljno usmerjeno v:

1. Povečanje izobrazbene ravni brezposelnih Romov in pridobivanje delovnih izkušenj.
Konec leta 2023 je bilo v evidenci brezposelnih oseb prijavljenih 2.180 Romov, od tega 1.205 Romov z nepopolno osnovnošolsko izobrazbo (55 odstotkov vseh prijavljenih), 786 pripadnikov romske skupnosti oziroma 36 odstotkov vseh pa je imelo osnovnošolsko izobrazbo, skupaj torej kar 1.991 oziroma 91,3 odstotka Romov z nepopolno ali dokončano osnovnošolsko izobrazbo. Preostali so imeli nižjo poklicno (75 oziroma 3,4 odstotka Romov), srednjo poklicno (90 oziroma 4,1 odstotka Romov) ali srednjo strokovno izobrazbo (23 oziroma 1 odstotek Romov). En Rom je imel visokošolsko izobrazbo.

V letu 2023 je bilo za izboljšanje izobrazbene ravni brezposelnih in pridobivanje delovnih izkušenj 431 Romov vključenih v ukrep usposabljanje in izobraževanje (neformalno in formalno izobraževanje, potrjevanje NPK in podobno), kar je kar 5,7 odstotka manj kot v letu 2022, ko je bilo v ta ukrep vključenih 457 brezposelnih Romov. Programi, v katere je bilo vključenih največ Romov:

- 191 brezposelnih Romov je bilo vključenih v osnovno šolo za odrasle (za pridobitev javno veljavne formalne izobrazbe, ti programi torej zajemajo veljavne izobraževalne programe v osnovnih šolah in podobno),
- 147 Romov je bilo vključenih v neformalno izobraževanje in usposabljanje (namen teh programov sta povečanje zaposljivosti in izboljšanje pogojev za vstop na trg dela z izboljšanjem usposobljenosti in pridobitvijo neformalno pridobljenih veščin oziroma ključnih kompetenc),
- 26 Romov je bilo vključenih v aktivnosti projektno učenje mlajših odraslih (PUMo in PUM-O+), ki je namenjen pridobitvi funkcionalnih znanj, potrebnih za uspešno vključitev na trg dela oziroma reintegracijo v šolsko okolje in vsakdanje življenje.

2. Načrtovanje in pomoč pri izobraževalni ali zaposlitveni karieri.
Storitve kariernih središč so namenjene brezposelnim, iskalcem zaposlitve, katerih zaposlitev je ogrožena, in drugim iskalcem zaposlitve (učenci, dijaki, študenti, zaposleni, ki iščejo ustrežnejšo zaposlitev, in drugi). V kariernih središčih lahko osebe samostojno ali ob pomoči svetovalcev dostopajo do pripomočkov za samostojno iskanje zaposlitve in vodenje kariere ter se udeležujejo kratkih delavnic veščin iskanja zaposlitve ali predstavitev aktualnih prostih delovnih mest, ki jih zavod organizira v sodelovanju z delodajalci. Ena oseba lahko koristi več storitev kariernih središč.

V letu 2023 je bilo Romov, zainteresiranih za storitve kariernih središč 2.826), kar je v primerjavi z letom 2022 (2.843) na približno enaki ravni, kar kaže na še vedno izdatno usmerjenost Romov v načrtovanje izobraževalne ali zaposlitvene kariere ter intenzivno delo ZRSZ na tem področju.

V letu 2023 je 2.826 Romov koristilo storitve kariernih središč, od tega kar 2.579 osnovno karierno svetovanje, 275 Romov pa tudi osnovno karierno svetovanje po dvanajstih mesecih. Pri osnovnem kariernem svetovanju se ZRSZ z brezposelno osebo dogovori o zaposlitvenih ciljnih in aktivnostih za zaposlitev. V najkrajšem možnem času po prijavi ZRSZ naredi prvi

svetovalni intervju in prvi zaposlitveni načrt. V poznejših svetovanjih ZRSZ spremlja izvajanje dogovorov in stopnjuje ukrepe ter prilagaja pogostost obravnav. Pri osnovnem kariernem svetovanju svetovalci veliko pozornosti namenjajo spodbujanju in pripravi brezposelnih oseb za vključitev v ukrepe APZ ter pripravi brezposelnih oseb na predstavitve delodajalcem.

251 Romov je bilo vključenih v poglobljeno karierno svetovanje. Storitve poglobljenega kariernega svetovanja (karierno, rehabilitacijsko in zdravstveno zaposlitveno svetovanje) ZRSZ prednostno nudi brezposelnim osebam s kompleksnejšimi težavami za vstop na trg dela zaradi čim hitrejšega odpravljanja morebitnih ovir in s tem preprečevanja prehoda v dolgotrajno brezposelnost. Drugi so koristili informativne seminarje (147 oseb), skupinske oblike svetovanja (248 oseb) in podobno.

3. Izhodi brezposelnih Romov v zaposlitev v letu 2023.

V obdobju januar–december 2023 je ZRSZ za celotno Slovenijo evidentiral skupaj 277 izhodov v zaposlitev. Od tega se je v javna dela v okviru APZ vključilo 89 Romov, 188 Romov pa se je zaposlilo na trgu dela pri različnih delodajalcih, in sicer v trgovski dejavnosti, gradbeništvu, prevozništvu, gozdarstvu, čistilnih servisih, kadrovskih agencijah in podobno.

V JV Sloveniji se je zaposlilo 84 Romov, od tega 38 v okviru programov javnih del, trije mladi Romi v okviru programa hitrejši vstop mladih na trg dela, 43 Romov pa se je zaposlilo na trgu dela pri različnih delodajalcih.

V Posavju se je zaposlilo sedem Romov, od tega pet v programe javnih del, dva Roma pa sta se zaposlila na trgu dela.

Predlogi za izboljšave oziroma potrebe po morebitnem prihodnjem ukrepanju:

Programi v okviru ukrepa vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela se glede na stanje in gibanja na trgu dela stalno dopolnjuje, s tem pa se tudi Romom povečujejo možnosti za usposabljanje (tudi v konkretnem delovnem okolju) in možnosti za prehod v zaposlitev. Za povečanje zaposljivosti in izboljšanje pogojev za vstop na trg dela so se v letu 2023 nadaljevali programi, ki so se izvajali tudi že v letu 2022, in sicer:

- na področju usposabljanja in izobraževanja: lokalni programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja, programi formalnega izobraževanja;
- na področju spodbud za zaposlovanje: program hitrejši vstop mladih na trg dela, ki mladim do vključno 29. leta omogoča zaposlitev za nedoločen čas, delodajalec pa je za zaposlitev mlade osebe upravičen do 18-mesečnega prejemanja subvencije;
- v letu 2023 se je nadaljevalo tudi izvajanje programa javna dela, ki je eden pomembnejših programov za romsko populacijo in njihovo vključevanje na trg dela.

MDDSZ in ZRSZ bosta sistematično in stalno nadaljevala aktivnosti v okviru sprejetih ukrepov ter pričakujeta podporo in premike tudi na drugih (soodvisnih) področjih. Ranljive skupine brezposelnih, med katere spadajo tudi pripadniki romske skupnosti, bodo v ospredju njihovega delovanja tudi v novem finančnem obdobju za obdobje 2021–2027 (programi usposabljanja in izobraževanja, spodbude za zaposlovanje in podobno).

Poročilo MDDSZ za leto 2024:

V letu 2024 je bilo v dejavnosti ukrepov države na trgu dela vključenih skupaj 3.418 Romov. Od tega pristojno ministrstvo v letu 2023 evidentira 288 izhodov v zaposlitev.

Glede na kazalnik načrtovanega števila Romov, vključenih v dejavnosti ukrepov, je bila realizacija 95 odstotkov, in sicer 3.418 vključitev.

Glede na kazalnik načrtovanih izhodov v zaposlitev je bila realizacija 115,2 odstotka, in sicer 288 zaposlitev.

MDDSZ tudi v poročilu za leto 2024 pojasnjuje, da kazalnika, ki se nanaša na delež zaposlitev med delovno aktivnimi Romi v JV Sloveniji in Posavju, ni mogoče spremljati, saj podatkov o

narodni oziroma etnični pripadnosti in veroizpovedi ni v nobeni upravni evidenci. Delovno aktivno prebivalstvo spremlja Statistični urad Republike Slovenije, vendar podatkov ločeno za Rome oziroma glede na etnično pripadnost ne spremlja, saj po veljavni zakonodaji v RS to ni omogočeno. Zavod RS za zaposlovanje (v nadaljnjem besedilu: ZRSZ) v evidenci brezposelnih oseb lahko vodi in spremlja le tiste Rome, ki se v postopku obravnave na ZRSZ sami opredelijo za Rome. Za drugačen način spremljanja namreč nima zakonske podlage. Ne glede na to MDDSZ v nadaljevanju navaja vključenost Romov v ukrepe države na trgu dela in število izhodov v zaposlitev tako za celotno Slovenijo kot tudi za JV Slovenijo ter Posavje.

Podlage za izvajanje ukrepa ostajajo enake kot v letu 2023, je bil pa v letu 2024 dopolnjen ZUTD.

Ministrstvo ponovno pojasnjuje, da gre za splošni integracijski ukrep, v okviru katerega so Romi prednostna ciljna skupina za vključitev v ukrepe aktivne politike zaposlovanja (v nadaljnjem besedilu: APZ), prav tako v programskem ukrepu storitve za trg dela. Položaj Romov je po predpisih o zaposlovanju, ki so v pristojnosti MDDSZ, izenačen s pravicami in dolžnostmi drugih državljanov Republike Slovenije. Brezposelni Romi imajo tako kot druge brezposelne osebe zaradi povečanja svojih zaposlitvenih možnosti pravico in obveznost, da se vključijo v ukrepe APZ in storitve za trg dela. Pred vključitvijo brezposelnih Romov v posamezni program ali delavnico svetovalec zaposlitve na ZRSZ ugotavlja smiselnost vključitve v program APZ (smiselnost se ugotavlja na podlagi 114. člena ZUTD, in sicer glede na osebne, poklicne, delovne in druge sposobnosti osebe, možnosti za uspešno izvedbo ukrepa, realne možnosti zaposlitve po koncu ukrepa in podobno). Prednost pri vključevanju v ukrepe APZ imajo osebe, ki prejemajo denarno nadomestilo za primer brezposelnosti ali socialnovarstvene prejemke, osebe iz ranljivih skupin na trgu dela (kamor spadajo tudi Romi) ter brezposelne osebe, ki še niso bile vključene v noben ukrep APZ. Brezposelni Romi se vključijo v ukrepe APZ in delavnice v okviru sklopa storitve za trg dela na podlagi zaposlitvenega načrta.

Kratek opis izvedenih aktivnosti v letu 2024:

V ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela v okviru NPUR 2021–2030 spadajo trije sklopi aktivnosti:

- (1) sklop APZ,
- (2) sklop storitve za trg dela in
- (3) sklop karierna središča.

V letu 2024 je bilo na območju celotne Slovenije v ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela vključenih skupaj 3.418 Romov, kar je približno enako kot v letu 2023, ko je bilo v ukrep vključenih 3.443 Romov (0,7 odstotka manj v letu 2024). V letu 2024 so bili v (1) sklop APZ vključeni 604 brezposelni Romi (v letu 2023: 523), (2) v delavnice storitve za trg dela 83 Romov (v letu 2023: 94) in v (3) karierna središča 2.731 Romov (v letu 2023: 2.826).

V JV Sloveniji je bilo v ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela vključenih 1.718 Romov, od tega 346 Romov v (1) sklop APZ, 15 Romov v (2) sklop storitve za trg dela in 1.357 Romov v (3) sklop karierna središča.

V Posavju je bilo v ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela vključenih 322 Romov, od tega 74 Romov v (1) sklop APZ, sedem Romov v (2) sklop storitve za trg dela in 241 Romov v (3) sklop karierna središča.

Pregled oziroma opis rezultatov ukrepa (upoštevani spol):

V sklop APZ, kamor spadajo usposabljanje in izobraževanje, spodbude za zaposlovanje ter ustvarjanje delovnih mest so bili v letu 2024 vključeni 604 Romi, od tega 335 moških in 269 žensk, kar je 15,5 odstotka več kot v letu 2023, ko je bilo v ukrep APZ vključenih 523 Romov. V letu 2024 je bilo največ brezposelnih Romov vključenih v programe neformalnega izobraževanja in usposabljanja (170 Romov), v programe formalnega izobraževanja (158 Romov), v lokalne programe neformalnega izobraževanja in usposabljanja (126 Romov) ter v javna dela (89 Romov).

V letu 2024 se je število obiskov Romov v kariernih središčih (osnovno in poglobljeno karierno svetovanje, rehabilitacijsko svetovanje in podobno) v primerjavi z letom 2023 nekoliko zmanjšalo, vendar ne bistveno (za 3,4 odstotka). V letu 2023 je te storitve koristilo 2.826 Romov, v letu 2024 pa 2.731 Romov, od tega 1.458 moških in 1.273 žensk.

Dodeljena in porabljena finančna sredstva v letu 2024:

Za leto 2024 je bil za vključitev Romov v ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela načrtovan obseg porabe sredstev v višini 1,5 milijona evrov, dosežena je bila realizacija v skupni višini 1.089.173 evrov, kar je za 27,4 odstotka manj od načrtovane vrednosti. Iz sredstev integralnega dela proračuna RS je bil ukrep sofinanciran v višini 933.543 evrov, iz sredstev evropskega socialnega sklada pa v višini 155.630 evrov. Manjša realizacija od načrtovane je posledica vključevanja števila Romov v različne ukrepe, ki so različno finančno vrednoteni. Kljub temu število vključitev v letu 2024 ostaja na podobni ravni kot v letu 2023.

Število vključenih oseb oziroma upravičencev ukrepa (upoštevana spol in mladi, če je to mogoče):

Podrobnejši pregled vključevanja Romov v letu 2024 v ukrep vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela:

1. SKLOP: ukrep APZ (usposabljanje in izobraževanje, spodbude za zaposlovanje, ustvarjanje delovnih mest)

V celotni sklop APZ so bili v letu 2024 vključeni 604 Romi, od tega 335 moških in 269 žensk. V nadaljevanju navajamo vključitve po posameznih ukrepih v okviru APZ.

V ukrep APZ usposabljanje in izobraževanje je bilo v letu 2024 vključenih skupaj 505 Romov, od tega 285 moških in 220 žensk. Vključitve v posamezne programe ukrepa:

- neformalno izobraževanje in usposabljanje (NIU+): 170 Romov, od tega 81 moških in 89 žensk,
- nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK): 25 Romov, od tega šest moških in 19 žensk,
- lokalni programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja: 126 Romov, od tega 77 moških in 49 žensk,
- vključitev v podporne in razvojne programe: štirje Romi, vsi so bili moški,
- projektno učenje mlajših odraslih (PUM-O+): 11 Romov, od tega deset moških in ena ženska,
- usposabljanje na delovnem mestu (UDM+): devet Romov, od tega trije moški in šest žensk,
- delovni preizkus: vključeni dve Rominji in
- programi formalnega izobraževanja: 158 Romov, od tega 104 moški in 54 žensk.

V ukrep APZ spodbude za zaposlovanje je bilo vključenih deset Romov, od tega osem moških in dve ženski. Vključitve v posamezne programe ukrepa:

- spodbujanje zaposlovanja – zaposli me+: vključenih sedem Romov, od tega pet moških in dve ženski, ter
- hitrejši vstop mladih na trg dela: vključeni trije Romi.

V ukrep APZ ustvarjanje delovnih mest je bilo vključenih skupaj 89 Romov, od tega 42 moških in 47 žensk. Vključitve v posamezne programe ukrepa:

- javna dela: 83 Romov, od tega 36 moških in 47 žensk, ter
- javna dela pomoč v primeru elementarnih nesreč: vključenih šest Romov.

2. SKLOP: storitve za trg dela

V storitve za trg dela, in sicer v program zdravstveno zaposlitveno svetovanje, je bilo vključenih 83 Romov, od tega 46 moških in 37 žensk.

3. SKLOP: karierna središča

V različne storitve kariernih središč je bilo v letu 2024 vključenih 2.731 Romov, od tega 1.458 moških in 1.273 žensk.

Storitve karierna središča pomembno vplivajo na ugotavljanje sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev Romov na področju usposabljanja, izobraževanja, zaposlovanja in izbire poklica. Zato so v nadaljevanju navedene najpomembnejše storitve kariernih središč, ki jih izvede ZRSZ s ciljem povečanja zaposlitvenih možnosti Romov, in število obravnavanih Romov:

- informativni seminar: 157 Romov, od tega 91 moških in 66 žensk,
- osnovno karierno svetovanje: 2.392 Romov, od tega 1.275 moških in 1.117 žensk,
- osnovno karierno svetovanje po dvanajstih mesecih: 228 Romov, od tega 130 moških in 98 žensk,
- poglobljeno karierno svetovanje: 273 Romov, od tega 155 moških in 118 žensk,
- rehabilitacijsko svetovanje: 195 Romov, od tega 103 moški in 92 žensk,
- predizbira kandidatov za prosta delovna mesta: 237 Romov, od tega 122 moških in 115 žensk,
- prvi intervju: 442 Romov, od tega 258 moških in 184 žensk,
- skupinske oblike svetovanja: 470 Romov, od tega 237 moških in 233 žensk,
- sodelovanje z delodajalci pri izbiri kandidatov za zaposlitev: 166 Romov, od tega 101 moški in 65 žensk,
- uporaba storitev v kariernem središču: 113 Romov, od tega 49 moških in 64 žensk.

Pozitivne in negativne izkušnje pri izvajanju ukrepa:

Težave pri vključevanju romske populacije v zaposlitev so večplastne in zahtevajo predhodno ukrepanje na različnih medresorskih področjih. Največja ovira pri vključevanju brezposelnih Romov na trg dela so njihova (1) nizka raven izobrazbe ter pomanjkanje delovnih izkušenj ter (2) zmožnosti in pripravljenosti pripadnikov romske skupnosti za še aktivnejši pristop k ugotavljanju lastnih sposobnosti, kompetenc in interesov za sprejemanje odločitev na področju izobraževanja, usposabljanja in izbire poklica ter zaposlovanja.

Ukrepanje na področju uresničevanja ciljev NPUR 2021–2030 za prednostno področje zaposlovanja je zato ciljno usmerjeno v:

1. Zvišanje izobrazbene ravni brezposelnih Romov in pridobivanje delovnih izkušenj
Konec leta 2024 je bilo v evidenci brezposelnih oseb prijavljenih 2.124 Romov, od tega 1.158 Romov z nepopolno osnovnošolsko izobrazbo (55 odstotkov vseh prijavljenih), 776 pripadnikov romske skupnosti oziroma 36 odstotkov vseh pa je imelo osnovnošolsko izobrazbo, skupaj torej kar 1.934 oziroma 91 odstotkov Romov z nepopolno ali dokončano osnovnošolsko izobrazbo. Preostali so imeli nižjo poklicno (78 oziroma 3,7 odstotka Romov), srednjo poklicno (88 oziroma 4,1 odstotka Romov) ali srednjo strokovno izobrazbo (22 oziroma 1 odstotek Romov). Dva Roma sta imela visokošolsko izobrazbo.

V letu 2024 je bilo za zvišanje izobrazbene ravni brezposelnih in pridobivanje delovnih izkušenj 505 Romov vključenih v ukrep usposabljanje in izobraževanje (neformalno in formalno izobraževanje, potrjevanje NPK in podobno), kar je 17 odstotkov več kot v letu 2023, ko je bilo v ta ukrep vključenih 431 brezposelnih Romov. Programi, v katere je bilo vključenih največ Romov:

- 158 brezposelnih Romov je bilo vključenih v osnovno šolo za odrasle (za pridobitev javno veljavne formalne izobrazbe, ti programi torej zajemajo veljavne izobraževalne programe v osnovnih šolah in podobno),
- 296 Romov je bilo vključenih v neformalno izobraževanje in usposabljanje (namen teh programov je povečanje zaposljivosti in izboljšanje pogojev za vstop na trg dela s povečanjem usposobljenosti in pridobitvijo neformalno pridobljenih veščin oziroma ključnih kompetenc),
- 11 Romov je bilo vključenih v aktivnosti projektno učenje mlajših odraslih (PUM-O+), ki je namenjen pridobitvi funkcionalnih znanj, potrebnih za uspešno vključitev na trg dela oziroma reintegracijo v šolsko okolje in vsakdanje življenje.

2. Načrtovanje in pomoč pri izobraževalni ali zaposlitveni karieri

Storitve kariernih središč so namenjene brezposelnim, iskalcem zaposlitve, katerih zaposlitev je ogrožena, ter drugim iskalcem zaposlitve (učenci, dijaki, študenti, zaposleni, ki iščejo ustrežnejšo zaposlitev, in drugi). V kariernih središčih lahko osebe samostojno ali ob pomoči svetovalcev dostopajo do pripomočkov za samostojno iskanje zaposlitve in vodenje kariere ter se udeležujejo kratkih delavnic veščin iskanja zaposlitve ali predstavitev aktualnih prostih delovnih mest, ki jih zavod organizira v sodelovanju z delodajalci. Ena oseba lahko koristi več storitev kariernih središč.

V letu 2024 se je število Romov, zainteresiranih za storitve kariernih središč (2.731), v primerjavi z letom 2023 (2.826) nekoliko zmanjšalo (za 3,4 odstotka), kar kaže na še vedno izdatno usmerjenost Romov v načrtovanje izobraževalne ali zaposlitvene kariere in intenzivno delo ZRSZ na tem področju.

V letih 2024 je 2.731 Romov koristilo storitve kariernih središč, od tega kar 2.392 osnovno karierno svetovanje, 228 Romov pa tudi osnovno karierno svetovanje po 12-ih mesecih. Pri osnovnem kariernem svetovanju se ZRSZ z brezposelno osebo dogovori o zaposlitvenih ciljih in aktivnostih za zaposlitev. V najkrajšem možnem času po prijavi ZRSZ naredi prvi svetovalni intervju in prvi zaposlitveni načrt. V poznejših svetovanjih ZRSZ spremlja izvajanje dogovorov in stopnjuje ukrepe ter prilagaja pogostost obravnav. Pri osnovnem kariernem svetovanju svetovalci veliko pozornosti namenjajo spodbujanju in pripravi brezposelnih oseb za vključitev v ukrepe APZ ter pripravi brezposelnih oseb na predstavitve delodajalcem.

273 Romov je bilo vključenih v poglobljeno karierno svetovanje. Storitve poglobljenega kariernega svetovanja (karierno, rehabilitacijsko in zdravstveno zaposlitveno svetovanje) ZRSZ prednostno nudi brezposelnim osebam s kompleksnejšimi težavami za vstop na trg dela zaradi čim hitrejšega odpravljanja morebitnih ovir in s tem preprečevanja prehoda v dolgotrajno brezposelnost. Drugi so koristili informativne seminarje (157 oseb), skupinske oblike svetovanja (470 oseb) in podobno.

3. Izhodi brezposelnih Romov v zaposlitev v letu 2024

V obdobju januar–december 2024 je ZRSZ za celotno Slovenijo evidentiral 288 izhodov v zaposlitev. Od tega se je v javna dela v okviru APZ vključilo 89 Romov, 199 Romov pa se je zaposlilo na trgu dela pri različnih delodajalcih, in sicer v trgovski dejavnosti, gradbeništvu, prevozništvu, gozdarstvu, čistilnih servisih, kadrovskih agencijah in podobno.

V JV Sloveniji se je zaposlilo 86 Romov, od tega 34 v okviru programov javnih del, en mlad Rom v okviru programa hitrejši vstop mladih na trg dela, 51 Romov pa se je zaposlilo na trgu dela pri različnih delodajalcih.

V Posavju se je zaposlilo 11 Romov, od tega pet v okviru programov javnih del, šest Romov pa se je zaposlilo na trgu dela.

Predlogi za izboljšave oziroma potrebe po morebitnem prihodnjem ukrepanju:

Programov ukrepa vključevanje Romov v ukrepe države na trgu dela se glede na stanje in gibanja na trgu dela stalno dopolnjuje, s tem pa se tudi Romom povečujejo možnosti za usposabljanje (tudi v konkretnem delovnem okolju) in prehod v zaposlitev. Za povečanje zaposljivosti in izboljšanje pogojev za vstop na trg dela so se v letu 2024 nadaljevali programi, ki so se izvajali že v letu 2023, in sicer:

- na področju usposabljanja in izobraževanja: neformalno izobraževanje in usposabljanje, lokalni programi neformalnega izobraževanja in usposabljanja, programi formalnega izobraževanja, projektno učenje mlajših odraslih (PUM-O+);
- na področju spodbud za zaposlovanje: program hitrejši vstop mladih na trg dela, ki je mladim do vključno 29. leta omogočal zaposlitev za nedoločen čas, delodajalec pa je bil za zaposlitev mlade osebe upravičen do 18-mesečnega prejemanja subvencije;
- v letu 2024 se je nadaljevalo tudi izvajanje programa javna dela, ki je med pomembnejšimi programi za romsko populacijo in njihovo vključevanje na trg dela.

MDDSZ in ZRSZ bosta še naprej sistematično in stalno nadaljevala aktivnosti v okviru sprejetih ukrepov ter pričakujeta podporo in premike tudi na drugih (soodvisnih) področjih. Ranljive skupine brezposelnih, med katere spadajo tudi pripadniki romske skupnosti, so v ospredju njihovega delovanja tudi v novem finančnem obdobju 2021–2027 (programi usposabljanja in izobraževanja, spodbude za zaposlovanje in podobno).

3. SOCIALNO VARSTVO, SOCIALNO VKLJUČEVANJE, ZAŠČITA OTROK, ŽENSK IN MLADIH (nosilca: MDDSZ, UN)

Strateški in podrejeni cilj:

3.2.1 Izboljšane pripravljenosti pripadnic in pripadnikov socialno ogroženih in ranljivih skupin za vstop na trg dela ter okrepitev njihove opolnomočenosti

Kazalnik:

Dejavnejši in okrepljeni obseg dela s pripadniki romske skupnosti na področju približevanja trgu dela, opolnomočenosti in zmanjševanja tveganja za revščino s sofinanciranjem dodatnih programov, namenjenih krepitvi njihovega socialno-ekonomskega položaja.

3.2.1.1 Okrepitev obsega vključenosti pripadnic in pripadnikov romske skupnosti v programe socialne aktivacije

3.2.1.2 Boljša pripravljenost prejemnikov DSP na vstop na trg dela z vključevanjem v programe psihosocialne rehabilitacije, socialne aktivacije in aktivne politike zaposlovanja

Kazalniki:

- Število sofinanciranih programov socialne aktivacije: 54.
- Število sofinanciranih programov, namenjenih socialni aktivaciji romskih žensk: 6–8.
- Število pozitivnih izhodov: 25 odstotkov Rominj, vključenih v programe socialne aktivacije.

Ukrepa:

1. Sofinanciranje programov socialne aktivacije.

Poročilo MDDSZ za leto 2023:

Ukrep sofinanciranja programov socialne aktivacije se v letu 2023 ni izvajal. Zaradi izvajanja ukrepov na področju socialnega varstva, ki so sofinancirani s sredstvi evropskih skladov, se je v letu 2023 s sprejetjem novele Zakona o socialnem varstvu (ZSV-J) uredila pravna podlaga, ki zagotavlja izvajanje ukrepov in črpanje sredstev ter tako omogoča socialno varnost in socialno vključenost državljanov in drugih prebivalcev Republike Slovenije.

Poročilo MDDSZ za leto 2024:

Namen programov socialne aktivacije je, da s celostnim pristopom prispevajo k izboljšanju socialne vključenosti oseb iz ciljne skupine in k povečanju njihovih zaposlitvenih možnosti. Posebna cilja projekta sta:

- zagotavljanje dostopnih, raznolikih in kakovostnih programov socialne aktivacije, ki osebam iz ciljne skupine zagotavljajo razvoj socialnih kompetenc, izboljšanje funkcionalnih kompetenc za aktivno reševanje socialnih vprašanj, povečanje motivacije in opolnomočenje za vstop na trg dela, izboljšanje oziroma pridobitev delovnih kompetenc, tj. uporabnih znanj, spretnosti in sposobnosti za izboljšanje možnosti vstopa na trg dela;
- okrepitev sodelovanja različnih deležnikov v lokalnem in regionalnem okolju, ki se aktivno ukvarjajo z osebami iz ciljne skupine.

V letu 2024 se je začelo sofinanciranje 19 projektov socialne aktivacije, v okviru katerih se izvajajo programi socialne aktivacije v 36 krajih izvedbe. V okviru sklopa 1, ki je namenjen raznoliki ciljni skupini, se izvaja 13 projektov socialne aktivacije (v 26 krajih izvedbe), v okviru sklopa 2, ki je namenjen ženskam iz drugih kulturnih okolij, se izvaja pet projektov socialne aktivacije (v osmih krajih izvedbe), v okviru sklopa 3, ki je namenjen romskim ženskam, pa se izvaja en projekt

socialne aktivacije (v dveh krajih izvedbe). Projekti socialne aktivacije, ki se izvajajo v okviru javnega razpisa za sofinanciranje projektov socialne aktivacije+, so se začeli izvajati s 1. septembra 2024 in bodo trajali do 31. avgusta 2027. V letu 2024 je bilo v vse programe vključenih približno 540 oseb.

2. Sofinanciranje programov socialne aktivacije za romske ženske.

Poročilo MDDSZ za leto 2023:

Ukrep sofinanciranja programov socialne aktivacije za romske ženske se v letu 2023 ni izvajal. Zaradi izvajanja ukrepov na področju socialnega varstva, ki so sofinancirani s sredstvi evropskih skladov, se je v letu 2023 s sprejetjem novele Zakona o socialnem varstvu (ZSV-J) uredila pravna podlaga, ki zagotavlja izvajanje ukrepov in črpanje sredstev ter tako omogoča socialno varnost in socialno vključenost državljanov in drugih prebivalcev Republike Slovenije.

Poročilo MDDSZ za leto 2024:

V okviru javnega razpisa za sofinanciranje projektov socialne aktivacije so bili za sklop 3 izbrani tudi projekti, ki so kot ciljno skupino obravnavali polnoletne romske ženske, ki so:

- upravičenke oziroma prejemnice DSP, ali
- na podlagi ZUTD vpisane v evidenco brezposelnih oseb, ali
- na podlagi ZUTD vpisane v evidenco oseb, ki so začasno nezaposljive, ali
- neaktivne osebe s kompleksnimi socialnimi težavami.

V letu 2024 je MDDSZ sofinanciral program, namenjen socialni aktivaciji romskih žensk:

- tudi ti šteješ – te tu gejs (Ljudska univerza Lendava).

Pogodbena vrednost tega programa v letu 2024 je znašala 44.444,16 evra. Program socialne aktivacije za romske ženske se je izvajal v dveh krajih, in sicer v Lendavi in Murski Soboti. V letu 2024 je bilo v program socialne aktivacije sklopa 3 vključenih skupno 30 romskih žensk.

3.2.1.3 Zmanjševanje dolgov in preprečevanje nastanka novih dolgov do ponudnikov javnih storitev (na primer za komunalne storitve, elektriko, vodo in drugo)

Kazalnik:

- Ocena centrov za socialno delo, drugih organov in predstavnikov romske skupnosti glede izboljšanja stanja na področju poplčila dolgov družin.

Ukrep:

- 3. Sklepanje dogovorov o dejavnem urejanju socialnega področja s krepitvijo obsega izplačil denarne socialne pomoči v naravi in z izvajanjem finančnega opismenjevanja (s ciljem dolžnikovega poplčila dolgov do ponudnikov javnih storitev (na primer komunalnih storitev, elektrike, vode in drugega).**

Poročilo MDDSZ za leti 2023 in 2024:

Ukrep se v letu 2023 ni izvajal, novembra 2023 je MDDSZ predlagal črtanje ukrepa iz NPUR 2021–2030, saj predlog sprememb Zakona o socialnovarstvenih prejemkih (Uradni list RS, št. 61/10, 40/11, 14/13, 99/13, 88/16, 31/18, 73/18, in 196/21 – ZDOsk) ni bil sprejet in zato uresničevanje načrtovanega ukrepa ni mogoče.

Strateški in podrejeni cilj:

3.2.2 Izboljšanje socialne vključenosti pripadnikov in pripadnic romske skupnosti, ki živijo v Republiki Sloveniji, v družbene procese in širše družbeno okolje

Kazalnik:

Dejavnejši in bolj razširjeni obseg dela s pripadnicami in pripadniki romske skupnosti za njihovo opolnomočenje, socialno vključevanje in zmanjševanje tveganja za revščino z izboljšanjem

dostopnosti, dosegljivosti in obsega socialnovarstvenih programov in storitev, namenjenih obravnavi navedenih izzivov.

3.2.2.1 Krepitev in ustvarjanje medsebojnega zaupanja in sodelovanja med Romi in širšo lokalno skupnostjo, v kateri bivajo, s krepitvijo njihovega vključevanja v širšo družbo

Kazalniki:

- Število socialnovarstvenih⁶ programov, namenjenih opolnomočenju in vključevanju v širše družbeno okolje za pripadnike romske skupnosti: 6–10 sofinanciranih socialnovarstvenih programov na leto.
- Število vzpostavljenih VNRC (trajanje naslednje evropskega finančnega obdobja 2021–2027): 19.
- Število izvedenih dejavnosti v VNRC (trajanje naslednjega evropskega finančnega obdobja 2021–2027): 9.120 dejavnosti.
- Število večgeneracijskih centrov, ki izvajajo dejavnosti za krepitev socialne vključenosti Romov: 5.
- Število ur dejavnosti, namenjenih socialni vključenosti Romov: 12.500 ur dejavnosti.

Ukrepi:

4. Sofinanciranje mreže javne službe na področju socialnovarstvenih programov

Poročilo MDDSZ za leto 2023:

Mreže programov se oblikujejo za posamezna področja oziroma posamezne ciljne skupine, in sicer na področju preprečevanja nasilja, pomoči žrtvam nasilja in dela s povzročitelji nasilja, zasvojenosti, duševnega zdravja, pomoči brezdomcem, pomoči otrokom in mladostnikom, prikrajšanim za primerno družinsko življenje, in mladostnikom s težavami v odrasčanju, pomoči starejšim osebam, ki potrebujejo podporo v vsakodnevnem življenju, podpori za neodvisno življenje invalidov, psihosocialni pomoči otrokom, odraslim in družinam, socialnega vključevanja Romov, specializirana pomoč žrtvam kaznivih dejanj ter preprečevanja in odpravljanja socialnih stisk drugih ranljivih skupin.

V letu 2023 se je enako kot prejšnja leta nadaljevalo delo s pripadnicami in pripadniki romske skupnosti za zmanjševanje tveganja za revščino, izboljšanje socialnih kompetenc, opolnomočenje in približevanje trgu dela in aktivno vključevanje v družbo.

V letu 2023 je bilo sofinanciranih devet socialnovarstvenih programov za socialno vključevanje Romov izvajalcev socialnovarstvenih programov (od tega je bil en izvajalec CSD in šest nevladnih organizacij).

Poročilo MDDSZ za leto 2024:

Socialnovarstveni programi so namenjeni preprečevanju in reševanju socialnih stisk posameznih ranljivih skupin prebivalstva ter v določenih primerih tudi vzdrževanju sprejemljivega socialnega stanja posameznikov. Izvajajo jih večinoma nevladne organizacije in javni socialnovarstveni zavodi, so pa dopolnitev ali alternativa socialnovarstvenim storitvam. Mreže socialnovarstvenih programov se oblikujejo za posamezna področja oziroma posamezne ciljne skupine, in sicer na področju pomoči žrtvam nasilja, zasvojenosti, duševnega zdravja, pomoči brezdomcem, pomoči otrokom in mladostnikom, prikrajšanim za primerno družinsko življenje in s težavami v odrasčanju, pomoči starejšim, socialnega vključevanja Romov ter preprečevanja in odpravljanja socialnih stisk drugih ranljivih skupin.

V letu 2024 je bilo sofinanciranih 187 različnih socialnovarstvenih programov, za katere je bilo namenjenih okoli 23 milijonov evrov. Sredstva za sofinanciranje se prednostno zagotavljajo

⁶ Sofinancirani le iz proračuna Republike Slovenije.

javnim socialnovarstvenim programom, ki so že bili izbrani s sklepom o sofinanciranju v preteklih letih.

5. Sofinanciranje socialnovarstvenih programov, namenjenih opolnomočenju in spodbujanju socialnega vključevanja pripadnic in pripadnikov romske skupnosti.

Poročilo MDDSZ za leto 2023:

Socialnovarstveni programi so namenjeni preprečevanju in reševanju socialnih stisk posameznih ranljivih skupin prebivalstva (v določenih primerih vzdrževanju sprejemljivega socialnega stanja posameznikov, pri katerih ne morejo pričakovati rešitve težav) in so dopolnitev socialnovarstvenim storitvam.

MDDSZ že od leta 1993, preko vsakoletnih javnih razpisov, redno sofinancira različne programe (pretežno programe nevladnih organizacij), s čimer zagotavlja večjo profesionalnost, strokovno obravnavo in zaposlitev velikega števila strokovnjakov. V letu 2023 je za 192 različnih socialnovarstvenih programov namenjeno 22.350.000,00 EUR. Sredstva za sofinanciranje se prednostno zagotavljajo javnim socialnovarstvenim programom, ki so že bili izbrani s sklepom o sofinanciranju v preteklih letih.

V okviru sofinanciranja mreže socialnovarstvenih programov je MDDSZ v letu 2023 sofinanciral devet socialnovarstvenih programov (tri javne in šest razvojnih), namenjenih opolnomočenju in spodbujanju socialnega vključevanja pripadnic in pripadnikov romske skupnosti:

JAVNI:

- dnevni center za romske otroke (izvajalec: Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, 181 uporabnikov),
- dnevni center Kher šu beši (izvajalec: Center za socialno delo Dolenjska in Bela krajina, 66 uporabnikov),
- zeleno in zdravo socialno vključevanje Romov – ZZ Rom (izvajalec: Raziskovalno izobraževalno središče Dvorec Rakičan, 265 uporabnikov).

RAZVOJNI:

- pomoč Romom pri socialnem vključevanju v občini Metlika (izvajalec: Center za socialno delo Dolenjska in Bela krajina, 131 uporabnikov),
- dnevni center za romske mladostnike (izvajalec: Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, 31 uporabnikov),
- skupnostni prostor – dnevna (po)moč in podpora za otroke in mladostnike (izvajalec: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice, 117 uporabnikov),
- Skupni koraki (izvajalec: Društvo za izobraževanje in povezovanje otrok ali Društvo MOZAIK – društvo otrok, 97 uporabnikov),
- Z roko v roki (izvajalec: Društvo za izobraževanje in povezovanje otrok ali Društvo MOZAIK – društvo otrok, 122 uporabnikov),
- programi socialnega vključevanja Romov: SEM-IN ("sem vključen") (izvajalec: LJUDSKA UNIVERZA, Zavod za izobraževanje odraslih in mladine Lendava, 165 uporabnikov).

Izvajalci javnih programov so bili v skladu s pogodbami v letu 2023 sofinancirani v višini 218.200,00 EUR, razvojni pa v višini 230.762,50 EUR. Za sofinanciranje javnih in razvojnih socialnovarstvenih programov je bilo v letu 2023 namenjenih 448.962,50 EUR.

Programi so namenjeni predvsem romskim otrokom in mladostnikom, namenjeni pa so pridobivanju novih veščin in znanj ter opogumljanju in podpiranju na tistih področjih, na katerih imajo zaradi kulturne in jezikovne različnosti največ težav in primanjkljajev. Programi skušajo prispevati k večji vključenosti romskih otrok in mladih v izobraževalni sistem, pristočasni kulturni sistem ter (pozneje) sistem zaposlovanja in na ta način zmanjševati njihovo ranljivost, tveganje za revščino ter socialno izključenost. Poleg vključevanja otrok in mladostnikov se v programe vključujejo tudi njihovi starši, kar vpliva na večjo vključenost otrok v predšolsko vzgojo,

osnovnošolsko izobraževanje in nadaljevanje šolanja po izobraževalni vertikali. Programi so namenjeni tudi drugim generacijam Romov z željo po medgeneracijskem sodelovanju v okviru romske skupnosti, ki jo pestijo številne stiske. Pomemben cilj programov je tudi vključevanje v širšo lokalno skupnost.

Poročilo MDDSZ za leto 2024:

V okviru sofinanciranja mreže socialnovarstvenih programov je MDDSZ v letu 2024 sofinanciral sedem socialnovarstvenih programov (štiri javne in tri razvojne), namenjenih opolnomočenju in spodbujanju socialnega vključevanja pripadnic in pripadnikov romske skupnosti:

- dnevni center za romske otroke (izvajalec: Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto) – javni,
- dnevni center Kher šu beši (izvajalec: CSD Dolenjska in Bela krajina, enota Trebnje) – javni,
- zeleno in zdravo socialno vključevanje Romov – ZZ Rom (izvajalec: Raziskovalno izobraževalno središče Dvorec Rakičan) – javni,
- skupnostni prostor – dnevna (po)moč in podpora za otroke in mladostnike (izvajalec: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice) – razvojni,
- Z roko v roki (izvajalec: Društvo Mozaik – društvo otrok) – razvojni,
- dnevni center za romske mladostnike (izvajalec: Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto) – razvojni,
- Skupni koraki (izvajalec: Društvo Mozaik – društvo otrok) – razvojni.

Za sofinanciranje navedenih javnih in razvojnih socialnovarstvenih programov je bilo v letu 2024 namenjenih 429.187,50 evra.

V navedenih sedem socialnovarstvenih programov je bilo v letu 2024 vključenih približno 800 uporabnikov. Večji del programov je namenjen romskim otrokom in mladostnikom, usvajanju novih veščin in znanj ter opogumljanju in podpiranju na tistih področjih, na katerih imajo zaradi kulturne in jezikovne različnosti največ težav in primanjkljajev. Programi skušajo prispevati k večji vključenosti romskih otrok in mladih v izobraževalni sistem, prostočasni kulturni sistem ter (pozneje) sistem zaposlovanja in na ta način zmanjševati njihovo ranljivost, tveganje za revščino ter socialno izključenost. Poleg otrok so v te programe vključeni tudi njihovi starši, kar vpliva na večjo vključenost otrok v predšolsko vzgojo in osnovnošolsko izobraževanje ter na krepitev socialnih in drugih veščin. Drugi programi poleg romskih otrok in mladostnikov so namenjeni tudi drugim generacijam Romov in Rominj, in sicer zato, da skupaj z njimi čim bolj dostopno odgovarjajo na potrebe, težave in stiske v romskih skupnostih ter na različne načine dosegajo socialno vključevanje v širšo lokalno skupnost.

6. Ponovna vzpostavitev in okrepitev mreže VNRC.

Poročilo MDDSZ za leto 2023:

V letu 2023 se ukrep vzpostavitve in okrepitve mreže VNRC ni izvajal. Zaradi izvajanja ukrepov na področju socialnega varstva, ki so sofinancirani s sredstvi evropskih skladov, se je v letu 2023 s sprejetjem novele Zakona o socialnem varstvu (ZSV-J) uredila pravna podlaga, ki zagotavlja izvajanje ukrepov in črpanje sredstev ter tako omogoča socialno varnost in socialno vključenost državljanov in drugih prebivalcev Republike Slovenije.

Poročilo MDDSZ za leto 2024:

Projekti VNRC se v letu 2024 niso izvajali. Razpis za sofinanciranje VNRC je bil objavljen februarja 2025. Načrtovana je vzpostavitev desetih tovrstnih centrov.

7. Sofinanciranje dejavnosti⁷ večgeneracijskih centrov za socialno vključevanje Romov.

Poročilo MDDSZ za leto 2023:

V letu 2023 za večgeneracijske centre ni bilo več zagotovljenega sofinanciranja v okviru OP EKP 2014–2020, zato so dejavnosti izvajali v omejenem obsegu s podporo lokalne skupnosti. V letu 2023 je bil v pripravi javni razpis za sofinanciranje projektov večgeneracijskih centrov+ (VGC+) ter druga dokumentacija za nadaljnje delovanje in sofinanciranje VGC+ v okviru OP EKP 2021–2027 iz sredstev ESS+ za izvajanje v obdobju 2024–2029. MDDSZ bo v sklopu novega ukrepa število VGC+ in njihovih aktivnosti za opolnomočenje, socialno vključevanje in zmanjševanje tveganja za revščino Romov še okrepil.

Poročilo MDDSZ za leto 2024:

V letu 2024 je dejavnosti, namenjene Romom, izvajalo šest večgeneracijskih centrov, ki so skupaj izvedli 1497 ur aktivnosti. Aktivnosti so se izvajale v okviru vsebin, namenjenih krepitvi socialne vključenosti romskih družin, zlasti romskih žensk, otrok in mladih, hkrati pa so se zanje izvajale vsebine neformalnega druženja in informiranja ter druge vsebine v skladu z javnim razpisom za sofinanciranje projektov večgeneracijskih centrov+.

3.2.2.2 Krepitev vloge in izboljšanje položaja romskih žensk in deklet

Kazalnik:

- Število sofinanciranih programov nevladnih organizacij, namenjenih krepitvi vloge in izboljšanju položaja romskih žensk in deklet tako v družbi kakor tudi v družini (en razpis do leta 2030 in dva sofinancirana projekta za krepitev vloge in izboljšanje položaja romskih žensk in deklet v družbi in/ali družini).

Ukrep:

8. Javni razpis za sofinanciranje projektov nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z odkrivanjem, odpravljanjem oziroma preprečevanjem neenakosti spolov, spodbujanjem enakosti spolov oziroma ustvarjanjem enakih možnosti žensk in moških na različnih področjih, z ozaveščanjem in informiranjem o enakosti spolov oziroma enakih možnostih žensk in moških ter s svetovanjem in varovanjem pravic v primerih neenakosti zaradi spola

Poročilo MDDSZ za leto 2023:

Javni razpis za sofinanciranje projektov s področja enakosti žensk in moških za leto 2023:

- prijavitelj projekta: Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice,
- naslov projekta: podporno delo z romskimi ženskami za zmanjševanje neenakosti in krepitev virov moči.

Aktivnosti projekta so bile namenjene Rominjam iz naselja na Poljanah v Mariboru. Projekt je na več ravneh prispeval k zmanjšanju neenakosti med spoloma v ciljni skupini. Področje neenakosti med spoloma je bilo obravnavano pri neposrednem delu z Rominjami. Z različnimi aktivnostmi so jih informirali in izobraževali na področju pravic, jih opolnomočili predvsem za vsakdanje življenje in izzive, s katerimi se spoprijemajo že v družini (na primer patriarhalno naravnana skupnost, ženska pripada moževi družini, z ženskim telesom njen partner ali mož prosto razpolaga in podobno). Z izvedbo različnih delavnic so ženskam predajali znanje na področju starševskih kompetenc in jih okrepili v razumevanju enakega obravnavanja otrok ne glede na spol (na primer, da so lahko vsi otroci (dečki in deklice) vključeni v gospodinjstva opravila, da je pomembno, da se matere s hčerami pogovarjajo o temah, ki so v romski skupnosti tabuizirane, o zgodnjih porokah in podobno). V sodelovanju z drugimi službami in zainteresiranimi deležniki v skupnosti so opozarjali na neenakost spolov, ki velja za Rominje (na primer, zakaj se Rominje ne morejo ali se izjemno težko udeležijo dejavnosti, ki jih organizira zavod za zaposlovanje v popoldanskem času, ali delavnic, ki potekajo zunaj kraja prebivališča, in podobno).

⁷ To je tistih dejavnosti VGC, ki so predvsem namenjene socialnemu vključevanju romskih družin, zlasti žensk, otrok in mladostnikov.

Pri delu so se osredotočili na večkratno izključenost Rominj (ekonomsko, socialno, etnično, zdravstveno, stanovanjsko in izobrazbeno) in razvoj raznolikih metod dela, saj Rominje potrebujejo veliko podpore in pomoči pri obvladovanju življenjskih razmer. Pri Rominjah obstaja izrazita neenakost spolov že v romski skupnosti, ki je izrazito patriarhalna. Zato so širšo lokalno in širšo javnost seznanjali s položajem Rominj v skupnosti.

Ključnega pomena pri delu z Rominjami je bila celostna in individualizirana obravnava uporabnic, saj je le tako zagotovljena podpora na vseh življenjskih področjih posameznice (na primer zvišanje izobrazbene ravni, izboljšanje zdravstvenega stanja, izboljšanje razmer za večje in hitrejše socialno vključevanje ter hitrejšo vključitev pripadnic romske skupnosti v družbo, krepitev in razvoj skupnosti, izboljšanje medsebojnega razumevanja, dialoga in sobivanja med pripadnicami romske skupnosti in večinskim prebivalstvom, krepitev enakovrednega položaja v družini in podobno). Posamezni segmenti se med seboj prepletajo in izrazito vplivajo drug na drugega, zato jih je treba obravnavati celostno, da bi dosegli dobre in trajnejše rezultate.

Vse aktivnosti projekta so bile za uporabnice brezplačne, niso imele vstopnih ali izstopnih pogojev in so nevsiljivo prispevale k enakovrednejšemu položaju Rominj.

Projekt so sestavljale aktivnosti, izvedene v času od 15. marca 2023 do 31. oktobra 2023:

- ženska skupina kot oblika pomoči za samopomoč (izvedeno 28-krat, vključenih je bilo 15 uporabnic),
- organizacija in izvedba enodnevnih izletov za Rominje (vključenih 15 žensk, izvedenih deset prostočasnih aktivnosti),
- izobraževanje in usposabljanje za zaposlene in vključene sodelavce in sodelavke društva s področja podpore romskim ženskam (udeležba na šestih izobraževalnih dogodkih),
- individualno delo z Rominjami za krepitev enakosti spolov in ozaveščanje o njej (100 individualnih srečanj, udeležba 30 uporabnic),
- organizacija, mentorstvo in izvajanje organiziranega in stalnega prostovoljskega dela (vključenih 13 uporabnic),
- medijsko ozaveščanje o položaju Rominj,
- sodelovanje z lokalno skupnostjo,
- skupina za mladostnice (izvedenih 40 skupinskih in individualnih srečanj, vključenih deset mladostnic).

Najpomembnejši rezultati projekta:

- Z izvedbo aktivnosti projekta je izvajalcu uspelo aktivno vključiti načrtovano ciljno skupino ter skupaj z uporabnicami oblikovati različne in raznolike aktivnosti, ki so bile odraz potreb uporabnic, kar je ključnega pomena pri oblikovanju programov za to ranljivo ciljno skupino.
- Odpiranje tem, ki so tabuizirane v romski skupnosti.
- Informiranje Rominj (o možnostih kontracepcije, ločitvi, splavu, nasilju nad ženskami in podobno).
- Vključevanje žensk v različne specialistične obravnave (zdravstvo, šolstvo, CSD in podobno).
- Boljše rokovanje z IKT za uporabnice, ki so se udeleževale aktivnosti, s čimer so se povečale zaposlitvene možnosti in možnost sledenja razvoju digitalizacije.
- Prispevanje k destigmatizaciji Rominj v lokalnem okolju s stalnim prostovoljnim delom.
- Vzpostavitev varnega in sprejemajočega okolja za Rominje.
- Z zaposlenimi na CSD je bil vzpostavljen bolj razumevajoč odnos do Rominj. To bo pripomoglo k lažjemu reševanju težav, s katerimi se spoprijemajo Rominje v družbi (na primer ob poroki ženska pripada moževi družini; ker se večina deklet preseli iz tujine v neznano družino in novo okolje, kjer nimajo socialne mreže, kaj šele osebe, ki bi ji lahko zaupale ali se ob njej počutile varne).
- Vzpostavitev skupine za mladostnice.

Vzpostavitev sodelovanja in izmenjava izkušenj na področju dela z Rominjami z drugimi nevladnimi organizacijami.

Poročilo MDDSZ za leto 2024:

Ukrep se je v letu 2024 izvajal. Na javnem razpisu za sofinanciranje projektov s področja enakosti žensk in moških za leto 2024 je bil izbran tudi projekt Društva za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice z naslovom: Podporno delo z romskimi ženskami in moškimi za zmanjševanje neenakosti in krepitev virov moči.

Projekt je bil namenjen Rominjam in Romom, ki večinoma živijo v naselju na Poljanah v Mariboru. Največji poudarek na področju neenakosti med spoloma so namenili neposrednemu delu z Rominjami in Romi. Z različnimi aktivnostmi so ženske (Rominje) informirali in izobraževali na področju pravic in jih opolnomočili za vsakdanje življenje in izzive, s katerimi se spoprijemajo že v družini (na primer patriarhalno naravnana skupnost, ženska pripada moževi družini, z ženskim telesom njen partner/mož prosto razpolaga in podobno). Z izvedbo različnih delavnic so ženskam predajali znanje na področju starševskih kompetenc in enake obravnave otrok ne glede na spol (na primer, da lahko vse otroke; fantke in deklice, vključijo v gospodinjska opravila, da je pomembno, da se s hčerami pogovarjajo o temah, ki so v romski skupnosti tabuizirane, o zgodnji porokah in podobno). V sodelovanju z drugimi službami, organizacijami in drugimi deležniki v skupnosti so opozarjali na neenakost med spoloma, ki velja za Rominje (na primer, zakaj se Rominje ne morejo oziroma se izredno težko udeležijo aktivnosti, ki jih organizira na primer zavod za zaposlovanje v popoldanskem času, ali delavnic zunaj kraja njihovega bivanja in podobno). Pri delu so se osredotočili na večkratno izključenost Rominj (ekonomsko, socialno, etnično, zdravstveno, stanovanjsko in izobrazbeno) in razvoj raznolikih metod dela, saj potrebujejo veliko podpore in pomoči pri obvladovanju življenjskih položajev. Pri Rominjah gre za neenakost med spoloma že v okviru romske skupnosti, ki je izrazito patriarhalna. Zato so širšo javnost na lokalni in državni ravni seznanjali s položajem Rominj v (romski in širši družbeni) skupnosti. Ključna pri delu z Rominjami je celostna in individualizirana obravnava uporabnic, saj jim le tako lahko zagotavljajo podporo na vseh življenjskih področjih posameznice, na primer povečanje izobrazbene ravni, izboljšanje zdravstvenega stanja, izboljšanje razmer za večje in hitrejše socialno vključevanje ter hitrejšo vključitev pripadnic romske skupnosti v družbo, za krepitev in razvoj skupnosti, izboljšanje medsebojnega razumevanja, dialoga in sobivanja med pripadnicami romske skupnosti in večinskim prebivalstvom, za krepitev enakovrednega položaja v okviru družine in podobno. Posamezni segmenti se med seboj prepletajo in izrazito vplivajo drug na drugega, zato jih obravnavajo celostno, da bi dosegli dobre in trajne rezultate. Aktivnosti, ki so bile ciljno usmerjene v delo z moškimi Romi, so skrbno izbrali ter izhajali iz njihovih potreb in želja. Z mehko obliko pogovora, običajno z neko drugo obliko dela (pohod, delovna akcija, kostanjev piknik in podobno) so odpirali tabuizirane teme, raziskovali njihov pogled na ženske, matere, hčere, žene. Vse aktivnosti so bile za uporabnike brezplačne, niso imele vstopnih ali izstopnih pogojev in so zelo nevsiljivo prispevale k enakovrednejšemu položaju Rominj (v varnem in sprejemajočem prostoru).

Uresničevanje kazalnikov:

1. Ženska skupina kot oblika pomoči za samopomoč.

Skupina se je sestajala enkrat tedensko v dopoldanskem času, ko so imele ženske vsaj možni čas zase in jim takrat ni treba skrbeti za otroke. Namenjena je bila razbremenitvi, skupinski podpori in prenosu znanj, izmenjavi izkušenj in informacij. Eden ključnih pomenov skupine je bila vzpostavitev zaupnega odnosa in sprejemajočega ter varnega okolja, kjer se ženske počutijo sprejete in slišane, da lahko delijo svoje izkušnje, izzive, vsakdanje težave. Ženska skupina ni bila zaprti krog žensk, skupini se je vselej lahko pridružila nova zainteresirana članica, ni bilo pogojev, da mora biti sodelovanje v skupini redno in stalno, niti ni bilo treba aktivno sodelovati z vključitvijo v pogovor. Teme pogovora niso bile vnaprej določene in so bile v skladu z dinamiko in aktualnimi dogodki, pomembnimi za ženske. Enkrat mesečno so ženske obiskovale patronažne sestre, ki so vpeljale redno in stalno merjenje krvnega tlaka in ravni sladkorja. Pri treh ženskah so na podlagi teh meritev odkrili sladkorno bolezen tipa B, pri dveh uporabnicah pa, da je terapija, ki sta jo imeli, neustrezna.

Število izvedenih ženskih skupin: načrtovano število: 21, izvedeno število aktivnosti: 22.

Število vključenih uporabnic, ki stalno obiskujejo žensko skupino: načrtovano število vključenih: 15, izvedeno število vključenih: 24.

2. Organizacija in izvedba enodnevnih izletov za Rominje (na primer pohodi, obisk term, izlet v Ljubljano).

Rominje v večini primerov ne zapuščajo svojih družin, se med seboj manj družijo in ne obiskujejo javnih prostorov kot moški Romi, si pa tega želijo. V ta namen so izvedli več izletov, ki so bili namenjeni le ženskam. Izpeljali so tridnevni izlet v Sarajevo, ki se ga je udeležilo 14 Rominj. Izleta so se udeležile tudi mladostnice. Med letom so izvedli več manjših izletov (pohod na Pekrsko Gorco, izlet na Trikotno jaso, v septembru so obiskali prekmurske Rominje v naselju Pušča).

Število izvedenih prostočasnih aktivnosti: načrtovano število aktivnosti: 10, izvedeno število aktivnosti: 10.

3. Izobraževanja in usposabljanja za zaposlene in vključene sodelavce društva s področja podpore romskim ženskam.

V letu 2024 so se udeležili več izobraževanj v zvezi z delom z romsko skupnostjo, njihovimi pravicami in diskriminacijo. Povezali so se tudi z Rominjami in Romi v Prekmurju ter izpeljali izmenjavo znanja in obiskov.

Prispevki:

- časopis Romano Them, junij 2024, str. 26–28,
- časopis društva Kralji ulice, november, str. 8–9,
- prispevek v oddaji Kaj govoriš – <https://365.rtvsl.si/arhiv/romska-oddaja/175078641>.

Izobraževanja:

- zaključna konferenca projekta H2O (5. marec 2024),
- evalvacija ukrepov iz Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2021–2030 na področju vzgoje in izobraževanja (21. marec 2024),
- evalvacija ukrepov Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2021–2030 na področju zaposlovanja, socialnega varstva in socialnega vključevanja (21. maj 2024),
- Skupaj proti anticiganizmu; mednarodna okrogla miza z razpravo (30. maj 2024),
- vmesni dogodek projekta Nacionalna platforma za Rome (SIFOROMA6) (9. julij 2024), spominska slovesnost na romske žrtve genocida (1. avgust 2024).

Število izvedenih usposabljanj in izobraževanj z lastnim prispevkom: načrtovano število aktivnosti: 1, izvedeno število aktivnosti: 1.

Udeležba zaposlenih in drugih vključenih sodelavcev na izobraževanjih, usposabljanjih: načrtovano število aktivnosti: 3, izvedeno število aktivnosti: 6.

Število objav v časopisih in revijah: načrtovano število aktivnosti: 2, izvedeno število aktivnosti: 3.

4. Individualno delo z Rominjami za krepitev enakosti med spoloma in ozaveščanje o njej.

Rominje v domačem okolju vsakodnevno prevzemajo več vlog, predvsem takih, ki so namenjene opravljanju reproduktivnega dela (vlogo žene, mame, gospodinje, »snahe«), kar pomeni obremenitev in pritisk, s katerima se Rominje ne znajo spoprijemati same. V ženskih skupinah in individualnem svetovanju so obravnavali tudi nasilje v družini ter zgodnje in prisilne poroke. Eni Rominji so nudili pomoč pri ločitvenem postopku in prijavi nasilnega odnosa, več družin so spremljali na večdisciplinarne time na CSD, sestankih v izobraževalnih programih in na konzilije pri zdravstveni obravnavi. Ženskam so zagotavljali odprti in varni prostor za pogovor, informirali so posameznice o vseh možnostih, ki so na voljo, ter zagotovili podporo in pomoč posameznicam (in otrokom), žrtvam nasilja.

Število uporabnic, ki so si v času vključenosti v projekt uredile zdravstveno zavarovanje in socialne transferje oziroma dohodek: načrtovano število aktivnosti: 30, izvedeno število

aktivnosti: 335. Število izvedenih individualnih srečanj: načrtovano število aktivnosti: 100, izvedeno število aktivnosti: 200.

5. Organizacija, mentorstvo ter izvajanje organiziranega in stalnega prostovoljskega dela.

Večina uporabnikov romske skupnosti, še posebej Rominje, je brezposelnih in slabše pismenih, nimajo izkušenj z organizirano obliko dela, so prejemnice socialnih transferjev od konca izobraževanja ter imajo izkušnjo hitrega izhoda iz šolskega sistema in zgodnje poroke. Predvsem pa so odvisne od moža in njegove družine (tudi če ženska prejema socialni transfer, v večini primerov sredstva upravlja njen mož). Imajo slabe izkušnje pri sodelovanju z ZRSZ. Rominje so aktivno vključevali v organizirano in neprekinjeno opravljanje prostovoljskega dela. Organizirali so redna mesečna srečanja, evidentirali število ur opravljenega dela in zagotovili delo, da so ženske dobile občutek koristnosti in pomembnosti, hkrati pa pozitivno izkušnjo z delom. Prav tako so pri strokovnih delavkah ZRSZ pridobile ugled, saj so lahko pokazale, da so aktivne. Kot aktivne prostovoljke so bile zgled svojim otrokom in drugim v soseski, z aktivnim vključevanjem pa so prispevale tudi k odpravi stereotipov, da so predstavniki romske skupnosti nedelavni. V letu 2024 so v javna dela ponovno vključili dve Rominji. Pomen te aktivnosti je tudi v povezovanju Rominj in Romov na drugačnem, nevtralnem prostoru, kjer se vzpostavljajo novi, nevsakdanji odnosi, kar pozitivno vpliva na razvoj, zglede in vzpostavljanje uvidov.

Število vključenih prostovoljk iz romske skupnosti: načrtovano število aktivnosti: 10, izvedeno število aktivnosti: 10.

6. Medijsko ozaveščanje o položaju Rominj.

S sodelovanjem z mediji so skušali pozitivno vplivati na negativno medijsko prikazovanje Romov in njihove izkušnje prikazali kot primere dobrih praks:

- prispevek v cestnem časopisu Kralji ulice, november 2024, str. 8–9,
- časopis Romano Them, junij 2024, str. 26–28,
- prispevek v oddaji *Kaj govoriš* (<https://365.rtvsllo.si/arhiv/romskaoddaja/175078641>); 12. oktober 2024,
- Facebook stran društva Kralji ulice Maribor, kjer so večkrat objavili dogajanja, <https://www.facebook.com/kralji.uliceMaribor>.

Število medijskih objav: načrtovano število aktivnosti: 2, izvedeno število aktivnosti: 10.

7. Sodelovanje z deležniki v lokalni skupnosti, s katerimi uporabnice prihajajo v stik.

Med izvajanjem projekta so se povezovali z več sorodnimi organizacijami, ki delujejo po Sloveniji na področjih enakosti spolov, revščine, odvisnosti, podpore družinam, in s tistimi, ki so v neposrednem stiku s pripadnicami romske skupnosti. Z nekaterimi so vzpostavili tudi trajnejše sodelovanje. Uspešno so razvijali sodelovanje s številnimi vladnimi in nevladnimi organizacijami, si izmenjevali uporabne informacije, prav tako so sodelovali pri promociji programov, razdeljevanju in donacijah humanitarne pomoči. Vzpostavili so stalni odnos s patronažno službo Maribor in prekmurskimi Rominjami. S projektom so prepoznavnost na področju dela z romsko skupnostjo še okrepili. Največji pomen sodelovanja med različnimi deležniki je v boljšem poznavanju in razumevanju Rominj, ko jih obravnavajo različne strokovne službe. Prav tako so v več primerih združili med seboj različne sektorje, zlasti socialni, šolski in zdravstveni sektor, kar je v našem prostoru redkost in je gotovo dodana vrednost projekta.

Število vseh sodelujočih deležnikov v projektu z namenom medsektorskega in medresorskega sodelovanja, zmanjševanja socialne izključenosti in diskriminacije Rominj: načrtovano število sodelujočih: 15, izvedeno število sodelujočih: 25.

8. Skupina za mladostnice

Skupina je nastala po vzoru skupine za ženske, le da je namenjena mlajšim Rominjam. Potrebo za oblikovanje te aktivnosti so izrazile mladostnice. Aktivnost je potekala enkrat tedensko

skupinsko in večkrat tedensko individualno ali v manjši zasedbi (od ene do tri uporabnice). Mladostnice so poskušali podpreti tudi pri vključitvi v redne aktivnosti društva, tako sta dve mladostnici vključeni prek študentskega dela, štiri opravljajo prostovoljsko delo. Z mladostnicami so odpirali teme, ki so zanje pomembne in so o njih spraševale (prvi spolni odnos, kako hoditi v službo, kako si najti delo, kako je, ko rodiš in podobno). Pogosto so si želele tudi druženj zunaj in izletov. Obiskali so živalski vrt v Zagrebu, ki je bil za večino prvi obisk živalskega vrta v življenju. Skupaj z žensko skupino in njihovimi mamami so izpeljali tridnevni izlet v Sarajevo.

Število izvedenih skupin za mladostnice in individualnih obravnav: načrtovano število aktivnosti: 40, izvedeno število aktivnosti: 50.

Število vključenih uporabnic, ki obiskujejo skupino za mladostnice: načrtovano število vključenih: 7, izvedeno število vključenih: 7.

9. Aktivnosti za moške predstavnike romske skupnosti.

Na več ravneh so skušali podpreti tudi moške Rome. Tako so na popoldanskih aktivnostih skušali dečke vključevati v gospodinjstva opravila in se z njimi ob igri pogovarjati o vlogah v družini, o odnosu do ženske, o partnerstvu in podobno. Teme so prilagajali glede na starost otrok. Tudi moški Romi so že dlje časa vključeni v opravljanje prostovoljskega dela, kjer je priložnost za spoznavanje, vzpostavljanje zaupnega in varnega prostora ter obravnavo različnih tem (moški predstavniki romske skupnosti na delovnih akcijah pogosto postavljajo vprašanja o vzgoji, prihodnosti otrok in finančnih). V drugi polovici leta so začeli načrtovati moško skupino, ki je bila od septembra enkrat tedensko. Moški so si želeli zunanjih aktivnosti, zato so večino časa izvajali pohode in se ob hoji pogovarjali.

Število vseh vključenih moških prostovoljcev v različnih programih društva: načrtovano število aktivnosti: 5, izvedeno število aktivnosti: 5.

Število vseh vključenih moških Romov: načrtovano število vključenih: 40, izvedeno število vključenih: 60.

Število aktivnosti posebej za moške Rome: načrtovano število aktivnosti: 5, izvedeno število aktivnosti: 6.

Najpomembnejši rezultati projekta:

- S projektom so v aktivnosti vključili načrtovano ciljno skupino ter skupaj z uporabnicami oblikovati različne in raznolike aktivnosti, ki so bile odraz potreb uporabnic, kar je ključnega pomena pri snovanju programov za tako ranljivo ciljno skupino. Prav tako so se v aktivnosti vključevale Rominje, ki ne živijo v naselju na Poljanah, kjer so prostori društva, ampak so prihajale tudi iz drugih delov Mestne občine Maribor.
- Obravnava tem, ki so v romski skupnosti tabuizirane.
- Informiranje žensk (o kontracepciji, ločitvi, splavu, nasilju in drugem).
- Vključevanje žensk v različne specialistične obravnave (zdravstvo, šolstvo, CSD in podobno).
- Prispevanje k destigmatizaciji Rominj v lokalnem okolju s stalnim prostovoljnim delom.
- Vzpostavitev varnega in sprejemajočega okolja za Rominje.
- Z delavkami na CSD je bil vzpostavljen boljši in bolj razumevajoč odnos do Rominj, ki bo pripomogel k lažjemu reševanju težav Rominj v vsakdanjem življenju, predvsem pa so seznani s širšim vidikom in položajem Rominj v družbi (na primer ob poroki ženska pripada moževi družini, večina deklet se priseli iz tuje države v neznano družino, novo državo, kjer nima nobene znane osebe, kaj šele osebe, ki bi ji lahko zaupala ali bi se ob njej počutila varno).
- Na izobraževanjih in usposabljanjih so imeli možnost širšo skupnost seznaniti s težavami ciljne skupine, vključene v projekt.
- Vzpostavitev skupine za mladostnice.
- Z drugimi nevladnimi organizacijami na lokalni in državni ravni so izmenjali izkušnje pri delu z Rominjami, z nekaterimi je bilo vzpostavljeno trajnejše sodelovanje.

- Z zagotavljanjem spremstva Rominj v zdravstvene ustanove so zmanjšali vrzel med zdravstvenim osebjem in Rominjami, prispevali so k boljšemu razumevanju Rominj in predvsem boljši obravnavi, tako so se ženske počutile varnejše in bolj sprejete.
- Pri obravnavi Rominj je treba upoštevati širši kontekst in hkrati zajeti več segmentov (družbeni in ekonomski položaj, zdravstveno stanje in podobno), predvsem pa je potrebna celostna in individualizirana obravnava.
- Možnost prenosa projekta na druge izključujoče skupine in druga geografska območja.
- Vzpostavitev stalnega sodelovanja s patronažno službo Maribor in njihovih obiskov v prostorih društva.
- Vzpostavitev moške skupine.
- Ciljno usmerjene aktivnosti v delo z moško romsko skupnostjo.

Strateški in podrejeni cilj:

3.2.3 Izboljšanje razpoložljivosti in pestrosti ter zagotavljanje dostopnosti in dosegljivosti socialnovarstvenih storitev in programov, namenjenih krepitevi socialno-ekonomskega položaja vključenih

Kazalnik:

Dejavnejši in bolj razširjeni obseg dela s pripadniki romske skupnosti na področju njihovega opolnomočenja, socialnega vključevanja in zmanjševanja tveganja za revščino z izboljšanjem dostopnosti, dosegljivosti in obsega socialnovarstvenih programov in storitev, namenjenih obravnavi navedenih izzivov.

3.2.3.1 Izboljšana dosegljivost (cenovna dostopnost) socialnovarstvenih storitev in programov uporabnikom ne glede na njihov socialni položaj

3.2.3.2 Izboljšana regionalna razpoložljivost in dostopnost socialnovarstvenih storitev in programov⁸

Kazalnik:

- Pokritost vseh regij, kjer zgoščeno prebiva večje število pripadnikov romske skupnosti, s socialnovarstvenimi storitvami in programi za opolnomočenje, socialno vključevanje in zmanjšanje tveganja za revščino.

V letih 2023 in 2024 se je nadaljevalo delo s pripadniki romske skupnosti za njihovo opolnomočenje, socialno vključevanje in zmanjševanje tveganja za revščino z izboljšanjem dostopnosti, dosegljivosti in obsega socialnovarstvenih programov in storitev, namenjenih obravnavi navedenih izzivov, in sicer v okviru sofinanciranja socialnovarstvenih programov.

V okviru sofinanciranja socialnovarstvenih programov, programov socialne aktivacije (ter tudi večgeneracijskih centrov in VNRC) se skuša zagotoviti pokritost regij, kjer v večjem številu zgoščeno prebivajo pripadniki romske skupnosti (Dolenjska in Bela krajina, Posavje, Prekmurje, Ljubljana).

Ukrep:

9. Z boljšim točkovanjem spodbuditi prijavitelje⁹ k prijavi izvajanja socialnovarstvenih programov za pripadnice in pripadnike romske skupnosti

Poročilo MDDSZ za leto 2023:

V okviru javnega razpisa za sofinanciranje izvajanja socialnovarstvenih programov v letu 2023 so prijavitelji za prijavo programa socialnega vključevanja Romov prejeli dodatne točke.

Poročilo MDDSZ za leto 2024:

V okviru javnega razpisa za sofinanciranje izvajanja socialnovarstvenih programov v letu 2024 so prijavitelji za prijavo programa socialnega vključevanja Romov prejeli dodatne točke.

⁸ Glede na predhodno obdobje (to je od leta 2014 do leta 2020).

⁹ Na vsakoletni javni razpis za sofinanciranje izvajanja socialnovarstvenih programov.

Strateški in podrejeni cilj:

3.2.4 Odpravljanje škodljivih praks v romski skupnosti, kot so begi mladoletnih oseb v škodljiva okolja (tako imenovane zgodnje poroke) in prisilne poroke, ter ozaveščanje o njihovi škodljivosti in pomembnosti ukrepanja pristojnih ustanov

Kazalnik: UN

Poročanje pristojnih ustanov in Sveta romske skupnosti RS o stanju na terenu.

3.2.4.1 Krepitev večdisciplinarnega pristopa za odpravljanje škodljivih praks v romski skupnosti, kot so begi mladoletnih oseb v škodljiva okolja (tako imenovane zgodnje poroke) in prisilne poroke

Kazalniki: UN

- Redni sestanki delovne skupine.
- Ocene pristojnih ustanov in organizacij.

Poročilo UN za leti 2023 in 2024:

UN je aktivnosti za krepitev večdisciplinarnega pristopa za odpravljanje škodljivih praks v romski skupnosti, kot so begi mladoletnih oseb v škodljiva okolja (tako imenovane zgodnje poroke) in prisilne poroke, izvajal v okviru projekta Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji z nadaljevanjem dela in nadaljnjim razvojem nacionalne romske platforme – SIFOROMA6.

V prvem letu izvajanja projekta (2022) so udeleženci dogodkov izboljšali poznavanje razmer na terenu ter okrepili zavedanje o pomenu ukrepanja in tesnega medinstitucionalnega sodelovanja za izboljšanje razmer. To so potrdili tudi rezultati spletnega vprašalnika za oceno kakovosti izvedenih aktivnosti.

V okviru projekta SIFOROMA6 je bilo na YouTube kanalu UN objavljeno video gradivo, namenjeno ozaveščanju o nesprejemljivosti zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti ter o njihovih negativnih posledicah za posameznike in družbo. Video je nastal v okviru video natečaja SIFOROMA: Otrok naj bo otrok (SIFOROMA5).

Z izvedbo strokovnih predavanj o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok ter ustreznem ukrepanju je bilo usposobljenih približno sto strokovnjakov za razumevanje obsega pojava, njegovo prepoznavanje in odzivanje v konkretnih primerih.

V okviru usmerjenih razprav na področjih izobraževanja, socialnega varstva, socialne vključenosti ter zdravja in zdravstvenega varstva so predstavniki pristojnih ministrstev ter institucij in organizacij, ki delujejo na področju romske skupnosti, prepoznali ključne izzive pri izvajanju posameznih ukrepov.

Dogodki:

UN je 21. avgusta 2023 prejel povabilo MNZ k sodelovanju na strokovnem usposabljanju s področja trgovine z ljudmi s poudarkom na prepoznavanju prisilnih porok. Usposabljanje je potekalo 28. septembra 2023 v obliki videokonference in je bilo namenjeno zaposlenim na upravnih enotah, zlasti tistim, ki so opravljali delo matičarjev, ki so lahko naleteli na primere prisilnih porok. Na videokonferenci so bile prikazane aktivnosti nacionalne romske platforme na področju zgodnjih in prisilnih porok romskih otrok, poudarjen je bil pomen medinstitucionalnega sodelovanja v tovrstnih primerih. Zaradi izvedbe videokonference je bil uvodni dogodek, ki je bil sprva načrtovan za september 2023, prestavljen na 5. oktober 2023.

Program dogodka ob polovici projekta je vključeval otvoritveni nagovor in zaključne besede predstavnika UN. Dogodek ob polovici projekta je bil kontrolna točka in vmesna evalvacija izvajanja projekta ter njegovih aktivnosti.

Uvodni dogodek je bil 5. oktobra 2023 v Ljubljani kot začetno srečanje širše ad hoc delovne skupine za obravnavo primerov zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti. Namen dogodka je bil opredeliti ključne vidike, potrebe in korake, ki jih je bilo treba sprejeti za izvajanje in izboljšanje strokovnih usposabljanj in predavanj v regijah oziroma okoljih, kjer so bili zaznani primeri zgodnjih in prisilnih porok.

Srečanje je bilo namenjeno tudi določitvi najustreznejših načinov ozaveščanja, zlasti med mladimi in romsko skupnostjo, o nesprejemljivosti zgodnjih in prisilnih porok ter njihovih negativnih in škodljivih posledicah za posameznike in družbo. V ta namen so bili udeležencem in predavateljem prikazani trije zmagovalni filmi video natečaja »SIFOROMA: Otrok naj bo otrok«, nastali v okviru prejšnjega projekta. Ozaveščevalno video gradivo, ustvarjeno posebej za ta namen, je bil naložen na YouTube kanal UN.

V uvodnem delu dogodka je bila prikazana pregledna analiza aktivnosti, izvedenih na področju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti v okviru prejšnjega projekta, ter načrtovan potek strokovnih predavanj, njihov obseg, cilji in pričakovani rezultati v okviru aktualnega projekta. Predstavljeni so bili tudi rezultati evalvacijskega vprašalnika, ki je bil poslan udeležencem po koncu prejšnjega projekta.

Udeleženci so poročali o aktivnostih, ki so jih na tem področju izvedli v svojih institucijah in organizacijah od zadnjega srečanja. V razpravi so izmenjali izkušnje in predloge glede nadaljnjega usposabljanja strokovnjakov in terenskih delavcev ter ustreznih pristopov k ozaveščanju članov romske skupnosti.

V sklepnem delu uvodnega srečanja so bili dogovorjeni skupni ukrepi, in sicer da bo v okviru projekta SIFOROMA 6 izvedenih šest usposabljanj za terenske delavce v okoljih, kjer so bile zaznane zgodnje in prisilne poroke, predavanja pa namenjena tem ciljnim skupinam: romski pomočniki, zaposleni v šolah v jugovzhodni in severovzhodni Sloveniji, sodni izvedenci, romske organizacije ter zaposleni na upravnih enotah.

UN je v Dolenjskih Toplicah 20. novembra 2023 izvedel strokovno predavanje z naslovom »Prepoznavanje in ukrepanje v primerih zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti«. Prvo strokovno predavanje je bilo izvedeno kot del niza usposabljanj, namenjenih predvsem romskim pomočnikom in svetovalcem, zaposlenim v osnovnih šolah jugovzhodne Slovenije. Povabljeni so bili tudi drugi strokovni delavci, ki delajo z mladimi Romi.

Dogodek je vključeval predavanja o preprečevanju nasilja nad otroki in o trgovini z ljudmi v povezavi z romsko skupnostjo. Poleg strokovnih izhodišč za prepoznavanje in ukrepanje v primerih zgodnjih in prisilnih porok je bil čas namenjen tudi izmenjavi izzivov in dobrih praks med udeleženci.

Cilj predavanja je bil pridobiti vpogled v pojavne oblike zgodnjih in prisilnih porok, razumeti njihove vzroke, jih preprečevati, prepoznavati, spremljati okoliščine, ki bi lahko nakazovale možnost njihovega pojava, poznati postopke ukrepanja in pristojnosti institucij ter se naučiti, kako pomagati žrtvam. Poudarek je bil tudi na potrebi po usklajenem in celostnem delovanju vseh pristojnih organov in služb.

Udeležencem so bili prikazani trije zmagovalni filmi video natečaja »SIFOROMA: Otrok naj bo otrok«, nastali v okviru prejšnjega projekta. Po predavanju je potekala razprava z vprašanji, komentarji in predlogi za izboljšave prihodnjih usposabljanj.

Dogodka so se udeležili romski pomočniki, svetovalci, predstavniki večnamenskih romskih centrov, izobraževalnih ustanov, nevladnih organizacij, centrov za socialno delo ter policije z območja jugovzhodne Slovenije.

Osemnajstega decembra 2023 je UN organiziral in izvedel predavanje v Moravskih Toplicah.

Drugo strokovno predavanje je bilo namenjeno isti ciljni skupini kot prvo, tokrat iz severovzhodne Slovenije in Maribora. Vabilo je bilo poslano tudi na šolskim svetovalnim delavcem.

Na dogodku so bila izvedena predavanja o preprečevanju nasilja nad otroki in trgovine z ljudmi v povezavi z romsko skupnostjo, udeleženci so izmenjali izkušnje in dobre prakse.

Cilji predavanja so bili enaki kot pri prvem dogodku: pridobiti razumevanje pojavnih oblik zgodnjih in prisilnih porok, poznati postopke ukrepanja, pristojnosti institucij ter načine pomoči žrtvam. Poudarek je bil na potrebi po usklajenem delovanju pristojnih služb.

Udeležencem so bili prikazani trije zmagovalni filmi video natečaja »SIFOROMA: Otrok naj bo otrok«. Po predavanju je potekala razprava z možnostjo podajanja predlogov za vsebinske in logistične izboljšave ter vključevanje terenskih delavcev.

Dogodka so se udeležili romski pomočniki, svetovalci, predstavniki CSD in policije z območja severovzhodne Slovenije.

Naslednji dogodek o tej temi je bil 12. aprila 2024 v Ljubljani v Kultu 316 z naslovom Prepoznavanje zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti ter ukrepanje v teh primerih.

UN je v okviru projekta v letu 2021 izdal Priročnik o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti ter o ukrepanju v teh primerih. Priročnik je nastal v sodelovanju s predstavniki pristojnih ministrstev, Vrhovnega državnega tožilstva RS, policije, Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije, s predstavnicami nevladnih organizacij in SRSRS, ki so pomembno prispevali k njegovi vsebini. Na uvodnem dogodku projekta Nacionalna platforma za Rome (Siforoma 5) septembra 2021 v Ljubljani, ki je sovpadal s šestim sestankom ad hoc delovne skupine za področje obravnave primerov zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti, so bile dogovorjene nadaljnje aktivnosti na tem področju. Sklenjeno je bilo, da je treba po izidu priročnika pripraviti strokovna izobraževanja in posvete s strokovnimi delavci v regijah oziroma okoljih, kjer je zaznati ta pojav.

Strokovno predavanje je bilo tretje v nizu usposabljanj, tokrat namenjeno predvsem sodnim izvedencem. Udeležili so se ga tudi socialni delavci, predstavniki MP in nevladniki. Poleg strokovnih izhodišč za prepoznavanje in ukrepanje v primerih zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti je bil čas namenjen tudi izmenjavi izkušenj in dobrih praks.

Cilj strokovnega predavanja je bil pridobiti vpogled v romsko kulturo in razumeti pojavne oblike zgodnjih in prisilnih porok ter razumeti vloge posamičnih institucij v postopkih ukrepanja. Pomembno je bilo doseči skupno razumevanje o teh pojavih kot nesprejemljivih v današnjem svetu ter o ustreznem ukrepanju, za kar pa je nujno usklajeno in povezano delovanje vseh pristojnih organov, služb in strokovnjakov tako na operativni kot tudi sistemski ravni.

Udeleženci strokovnega predavanja in razprave so bili sodni izvedenci, vrhovna državna tožilka, predstavniki MP, socialni delavci in sodelavci CŠOD ter nevladnih organizacij, ki ukrepajo na terenu.

Udeležencem so bili prikazani trije zmagovalni filmi video natečaja »SIFOROMA: Otrok naj bo otrok«. Po predavanju je potekala razprava z vprašanji, komentarji in predlogi.

Dogodka so se udeležili sodni izvedenci, predstavniki pristojnega ministrstva, socialni delavci, zaposleni v COD ter predstavniki nevladnih organizacij, ki delujejo v romskih naseljih.

Ukrep:

10. Ad hoc delovna skupina UN za spremljanje begov mladoletnih oseb v škodljiva okolja (tako imenovane zgodnje poroke) in prisilnih porok v romski skupnosti.

Poročilo UN za leti 2023 in 2024:

V zvezi s krepitvijo večdisciplinarnega pristopa za odpravljanje škodljivih praks v romski skupnosti, kot so begi mladoletnih oseb v škodljiva okolja (zgodnje poroke) in prisilne poroke, je UN nadaljeval vodenje ad hoc delovne skupine na tem področju, ki združuje predstavnike pristojnih ministrstev, policije, tožilstva, Centra za izobraževanje v pravosodju (CIP), Skupnosti centrov za socialno delo Slovenije, predstavnice koordinatoric za preprečevanje nasilja v družini, nevladnih organizacij in predstavnike SRSRS. UN je v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome v sodelovanju z vsemi ključnimi institucijami in v okviru dela ad hoc delovne skupine v letu 2021 izdal Priročnik o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti ter o ukrepanju

v teh primerih. Dostopen je na vladni spletni strani¹⁰. V okviru delovne skupine je bilo dogovorjeno, da je treba po izidu priročnika pripraviti strokovna izobraževanja in posvete s strokovnimi delavci v regijah oziroma okoljih, kjer je zaznati ta pojav, pri čemer naj bo struktura udeležencev čim bolj večdisciplinarna, da omogoča učinkovito izmenjavo izkušenj med predstavniki različnih institucij, ki se pri delu obravnavajo ali bi lahko obravnavali tovrstne pojave. Strokovna izobraževanja so potekala v letih 2023 in 2024, kot je navedeno v prejšnjem poglavju.

V letu 2022 je bilo izvedeno pet strokovnih izobraževanj in posvetov, v letu 2023 so bili izvedeni trije dogodki in v letu 2024 je bil izveden en dogodek.

UN je v letu 2024 izvedel tri večje evalvacijske dogodke.

Prvi je bil 5. marca 2024 v Panonski vasi v Tešanovcih z naslovom »Večji multidisciplinarni dogodek / širša razprava o evalvaciji NPUR 2021–2030 na področju zdravja in zdravstvenega varstva«.

Evalvacija izvajanja NPUR 2021–2030 na področju zdravja in zdravstvenega varstva članov romske skupnosti je bila vključena v program zaključne konference projekta, osredotočenega na zdravstveno pismenost članov romske skupnosti.

Področje zdravja in zdravstvenega varstva v okviru NPUR 2021–2030 je imelo en strateški cilj: izboljšanje zdravja članov romske skupnosti, ter dva podcilja: povečanje zaupanja članov romske skupnosti v zdravstvene ustanove in izboljšanje dostopnosti zdravstvenih storitev za člane romske skupnosti v okoljih, kjer živijo.

Izvedbena vsebina: a) povezovanje zdravstvenih storitev, patronažnih služb, centrov za zdravstveno vzgojo, centrov za krepitev zdravja in drugih deležnikov na področju zdravja s predstavniki reprezentativnih romskih organizacij z namenom izboljšanja razmer na tem področju, b) izvajanje aktivnosti zdravstvene vzgoje s poudarkom na povečanju zdravstvene pismenosti otrok in mladostnikov ter njihovih staršev, vključno z aktivnostmi za tiste, ki so izpadli iz sistema. Namen razprave je bil prikazati izvajanje ukrepov, dobre prakse in uspešno izvedene ukrepe, hkrati pa prepoznati morebitne pomanjkljivosti in ključne vzvode za napredek. Razprave so se udeležili predstavniki romske skupnosti, nevladnih organizacij, centrov za socialno delo, zdravstvenih ustanov in mednarodni partnerji projekta. Razprava je bila simultano tolmačena v angleški in slovenski jezik.

Drugi večji večdisciplinarni dogodek in širša razprava o evalvaciji NPUR 2021–2030 na področju izobraževanja sta bila 21. marca 2024 v Ljubljani.

Namen razprave je bil evalvirati izvajanje ukrepov na področju izobraževanja. Predstavniki različnih institucij in skupnosti, ki sodelujejo v izobraževalnih procesih članov romske skupnosti, so prispevali svoje izkušnje ter predloge za izboljšave.

Razprave so se udeležili predstavniki pristojnega ministrstva, zavoda za šolstvo, predšolskih ustanov, osnovnih šol, strokovnih ustanov, organizacij za izobraževanje odraslih, romske skupnosti, nevladnih organizacij in CŠOD.

Enaindvajsetega maja 2024 je UN v Ljubljani izvedel še tretji večji večdisciplinarni dogodek in širšo razpravo o evalvaciji NPUR 2021–2030 na področju zaposlovanja in socialne varnosti.

Namen razprave je bil oceniti izvajanje ukrepov na področju zaposlovanja, socialne varnosti, socialnega vključevanja ter zaščite otrok, žensk in mladih. Predstavniki različnih institucij in skupnosti, ki delujejo z romsko skupnostjo, so prispevali svoje izkušnje in predloge za izboljšave. Področji zaposlovanja in socialne varnosti sta bili tesno povezani, saj je bila zaposljivost članov romske skupnosti močno odvisna od njihovega socialnega položaja. Ključ za razumevanje razmer in ustrezno ukrepanje je bilo poznavanje posebnosti regij in naselij, saj so se razmere po Sloveniji močno razlikovale.

¹⁰ Dostopen na: [Priročnik o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti ter o ukrepanju v teh primerih](#) (24. februar 2023).

Razprave so se udeležili predstavniki pristojnega ministrstva, zavoda za zaposlovanje, romske skupnosti, nevladnih organizacij, CSD in izobraževalnih ustanov.

4. ZDRAVJE IN ZDRAVSTVENO VARSTVO (nosilec: MZ)

Strateški in podrejeni cilj:

4.2.1 Izboljšanje zdravja pripadnikov romske skupnosti

Kazalnik:

Ocena (kvantitativna in/ali kvalitativna) MZ, pristojnih ustanov na terenu in romske skupnosti glede izboljšanja zdravstvenega stanja pripadnikov romske skupnosti v okoljih, kjer ti živijo.

Poročilo MZ za leto 2023:

Za leto 2023 MZ poroča, da je bil sprejet sklep, s katerim so bili načrtovani in izvedeni obiski 11-ih terenskih naselij po celotni Sloveniji v obdobju od 21. avgusta do 21. septembra 2023.

Proučile so se razmere v naseljih Ribnica (Lepovče), Grosuplje (Oaza in Smrekec), Škocjan (Dobruška vas), Šentjernej (Trdinova cesta in Draškovec oziroma Mihovica), Brežice (Gazice), Beltinci (naselje v Beltincih in Dokležovje), Murska Sobota (Pušča), Puconci (Vadarci in Dolina) in Kuzma (Dolič).

Slabe bivanjske razmere (neurejena kanalizacija, pitna voda, elektrika), zdravju škodljiv življenjski slog (kajenje, čezmerno pitje alkohola, čezmerna uporaba zdravil, premajhna telesna dejavnost in slaba prehrana) vplivajo na življenje in zdravje ljudi. Na podlagi izsledkov poročila bodo v letu 2024 načrtovani in izvedeni ukrepi za izboljšanje stanja.

Poročilo NIJZ za leto 2024:

NIJZ za leto 2024 poroča, da je v skladu s svojo raziskovalno vlogo uspešno končal interni razvojno-raziskovalni projekt »Analiza kazalnikov zdravja ter rabe zdravstvenih storitev pripadnikov romske etnične skupnosti v Sloveniji – RomStat«.

Namen projekta je bil izboljšati zdravstveno stanje pripadnikov romske skupnosti v Sloveniji z ukrepanjem na podlagi poglobljenega raziskovanja kazalnikov zdravja in ugotavljanja možnih vzrokov slabšega zdravja. Pridobili smo vpogled v zdravstveno stanje prebivalcev evidentiranih romskih naselij za obdobje 2018–2022.

Objavili so prispevke s strokovnih dogodkov doma (2. nacionalna konferenca javnega zdravja, oktober 2024) in v tujini (17. EUPHA v Lizboni, november 2024).

4.2.1.1 Povečati zaupanje pripadnikov romske skupnosti v ustanove na področju zdravstvenega varstva in izboljšati dostopnost zdravstvenih storitev za pripadnike romske skupnosti v okoljih, kjer ti živijo

Kazalniki:

- Letno poročanje pristojnih ustanov na terenu (na primer ZD, patronažne službe, centrov za krepitev zdravja in podobno) – s poročanjem bodo seznanjene pristojne službe in delovna telesa.
- Izvedba letnega strokovnega posveta ali izobraževanja, usposabljanja ali konference v organizaciji MZ in izvedbi romskega društva Romani union na lokacijah, kjer živijo Romi oziroma delujejo pristojne službe za Rome.
- Redne izobraževalne in kontaktne radijske vsebine (enkrat mesečno) s področja zdravja na romskem radiu Romic.

Po ocenah pristojnih ustanov na terenu in romske skupnosti Romi praviloma omejeno uporabljajo zdravstvene storitve pri izbranem osebnem zdravniku, pediatru in ginekologu. Velika večina jih osebnega zdravnika, pediatra ali ginekologa nima izbranega, zato ko potrebujejo zdravnika,

najpogosteje uporabljajo zdravstveno obravnavo v urgentnih centrih, kjer pri obravnavah prihaja do konfliktov z zaposlenimi, med njimi in z drugimi pacienti. Razmer z vidika doseganja strateških ciljev ni mogoče oceniti kot napredek ali izboljšanje.

V letu 2023 je MZ skupaj z Zvezo Romov Slovenije in Slovensko zvezo za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo v UKC MB 3. aprila organiziral strokovni posvet o zdravstveni oskrbi Romov v Mariboru in okolici. Svoje ugotovitve so podali zdravstveni in drugi sodelavci strokovnih služb v Mariboru. Seznanili so jih:

- z iskanjem skupnih oblik pomoči in rešitev romskega vprašanja v Mestni občini Maribor,
- s srečevanjem Rominj znotraj sistema zdravstvenega varstva,
- s pomenom referenčne ambulante za zdravje Romov,
- z vsebinami Centra za krepitev zdravja pri delu z Romi in njihov odziv ter z drugimi zdravstvenovzgojnimi programi in odzivi Romov,
- z izzivi življenja z neozdravljivo boleznijo pri srečevanju z Romi ter z aktivnostmi društva Kralji ulice ter Slovenske zveze za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo.

Ukrepa:

- 1. Povezovanje zdravstvenih služb, patronažne službe, zdravstvenovzgojnih centrov oziroma centrov za krepitev zdravja in drugih deležnikov s področja zdravja s predstavniki reprezentativnih romskih organizacij za izboljšanje stanja na terenu.**

Poročilo MZ za leto 2023:

Službe, kot so patronažne službe, centri za krepitev zdravja, CSD opravljajo redne aktivnosti enako kot za vse druge državljane. Posebno pozornost namenjajo ranljivim skupinam, odzivne so zlasti tam, kjer prihaja do pobud in opozoril civilne družbe, zlasti pa reprezentativnih romskih organizacij.

Poročilo MZ za leto 2024:

Povezovanje poteka dobro tako z vidika zdravstvenih služb kot tudi drugih deležnikov s področja zdravstva. V aktivnostih se povezujejo zdravstveni domovi, dnevni centri za romske otroke, mladostnike, CSD-ji, šole. Tudi obveščanja je več v romskih oddajah, romskih časopisih in na družabnih omrežjih, na primer na Facebooku.

Poročilo NIJZ za leto 2024:

Za leto 2024 NIJZ poroča, da je organiziral strokovno konferenco z naslovom »Zdravje Romov – včeraj, danes, jutri« (maj 2024). Na konferenci so bili prikazani najpomembnejši dosežki na področju zdravja Romov v zadnjih dveh desetletjih. Konferenca so je udeležilo 60 udeležencev, vključno s predstavniki lokalne skupnosti, NVO-jev, dejavnih na področju zdravja Romov, predstavnica zagovornika načela enakosti RS, zdravstveni in socialni delavci.

NIJZ je objavil več kot deset poljudnih prispevkov v romskih medijih (Radio Romic in časopis Romano them) o aktualnih zdravstvenih temah.

- 2. Izvajanje zdravstvenovzgojnih aktivnosti s poudarkom na povečanju zdravstvene pismenosti za otroke in mladostnike ter njihove starše, vključno v aktivnostih za osipnike.**

Poročilo MZ za leto 2023:

Zdravstvenovzgojni centri (v nadaljnjem besedilu: ZVC) oziroma centri za krepitev zdravja (v nadaljnjem besedilu: CKZ) so samostojne enote zdravstvenega doma in ključne organizacijske strukture na primarni ravni zdravstvenega varstva za zagotavljanje zdravstvenovzgojne dejavnosti za odraslo populacijo.

V okviru programa skupaj za zdravje izvajajo strukturirane zdravstvenovzgojne obravnave ter aktivnosti krepitve zdravja in zmanjševanja neenakosti v lokalnih skupnostih. V okviru teh obravnav strokovnjaki iz ZVC in CKZ udeležence seznajajo s strokovnimi informacijami, jih učijo veščin ter jim nudijo podporo in pomoč za dolgotrajno spremembo življenjskih navad oziroma krepitev duševnega zdravja. Program temelji na opolnomočenju oseb v skrbi za lastno zdravje.

Poročilo MZ za leto 2024:

Na tem področju se posebna pozornost v aktivnostih namenja romskim dekletom, ki so v slabšem položaju v primerjavi z neromskimi najstnicami, spoprijemajo se z neenakostmi med spoloma in diskriminacijo. Pogosteje doživljajo spolno zlorabo, tudi otroške in prisilne poroke, ki zmanjšujejo možnosti za optimalno, socialno in ekonomsko udeležbo romskih žensk v odrasli vlogi. Covid19 je še dodatno osamil dekleta, zožil je njihove mreže in omejil vire za uresničitev želja. Rominje so praviloma izrazito vezane na domače okolje, ekonomsko in socialno so odvisne od partnerjeve in družinske mreže. V času epidemije covida-19 so bile zaznane še večje stiske na področju duševnega zdravja med Rominjami, saj je vsakodnevno življenje žensk s številnimi šoloobveznimi otroki in šolo na daljavo, z gospodinjstvom, varstvom najmlajših in strahovi zaradi neznanja o virusu stisko še povečevalo.

S projekti, ki jih financira MZ, se izvajalci trudijo zmanjševati neenakosti v dostopu do zdravstvenih storitev za Rominje ter krepiti zdravje Rominj (žensk in mladostnic) tako na preventivni kot tudi kurativni ravni, in sicer v vsakodnevnom življenju, med nosečnostjo in ob drugih zdravstvenih tveganjih. Posebna pozornost je namenjena tudi kontracepciji, informacijam o splavu ter neplodnosti oziroma težavam z zanositvijo. V ženskih skupinah in pri individualnem svetovanju se pozornost namenja tudi obravnavi nasilja v družini. Podpora se nudi posameznicam v obliki informacij o možnostih, ki so na voljo posameznicam (in otrokom), ki so žrtve nasilja. Tudi zgodnje in prisilne poroke oziroma poroke na splošno ostajajo še zmeraj teme, o katerih se ne govori oziroma se govori nekritično. Prav tako je velikokrat mnenje romskih žensk o zdravem in kakovostnem partnerskem odnosu popačeno. Med delom s to populacijo je opazno, da se ženske še vedno zelo hitro poročajo (večina se jih zaradi tega tudi ne vključi v nadaljnje šolanje oziroma srednjo šolo) in imajo zelo zgodaj tudi otroke (že pri šestnajstih letih ali v nekaterih okoljih celo prej).

Poročilo NIJZ za leto 2024:

NIJZ za leto 2024 poroča, da redno sodeluje in komunicira na državni in regijski ravni na področju promocije zdravja v skupini osipnikov:

- predstavitev 20-letnega sodelovanja programa PUMO v Sloveniji in Pomurju na strokovnem srečanju o zdravju Romov 15. maja 2024 v Murski Soboti,
- medijske objave o sodelovanju NIJZ in programa PUMO,
- spremljanje izvajanja delavnic promocije zdravja v skupini osipnikov, ki jih koordinira NIJZ in izvajajo centri za krepitev zdravja v zdravstvenih domovih po celotni Sloveniji,
- priprava modula v okviru nacionalnega izobraževanja za posebna znanja za izvajalce vzgoje za zdravje za otroke in mladostnike po celotni Sloveniji.

4.2.1.2 Odpravljanje zdravstvenih stisk in težav pripadnikov romske skupnosti v okoljih, kjer ti živijo in je stanje slabo

Kazalnika:

- Letno poročanje nevladnih organizacij, ki so jim bila dodeljena sredstva na javnem razpisu, s poudarkom na analizi stanja ob začetku in koncu programa.
- Letna javna evalvacija vseh programov v organizaciji MZ in izvedbi enega od izbranih izvajalcev na javnem razpisu MZ, ki izvaja program za Rome in ima status humanitarne organizacije.

V letu 2022 je MZ objavil nov javni razpis za obdobje do leta 2025 za sofinanciranje programov svetovanja, aktivnosti in oskrbe ranljivih, ogroženih oseb, ki jih izvajajo humanitarne organizacije. Ena od strateških usmeritev razpisa je bil tudi sprejeti NPUR 2021–2030.

Na področju romskega vprašanja razpis omogoča večjo socialno vključenost pripadnikov romske skupnosti z vsebinami za krepitev, varovanje in promocijo zdravja, na ta način prispeva k zmanjševanju neenakosti v zdravju ter k doseganju višje ravni kakovosti življenja pripadnikov romske skupnosti s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah v romski skupnosti, tj. na ženskah, otrocih in mladostnikih.

Posebni cilji programa, ki jih podpira razpis, so:

- promovirati reproduktivno zdravje mladostnic in žensk, predvsem zmanjševanje ogroženosti zaradi bolezni, ki so povezane z reprodukcijo ter nenačrtovanimi in nezaželenimi (mladostniškimi) nosečnostmi;
- promocija, varovanje in krepitev duševnega zdravja uporabnikov. Pridobivanje pozitivnih izkušenj, gradnja pozitivne samopodobe in novih strategij vedenja, uvajanje varovalnih dejavnikov v uporabnikovo življenje in doživljanje, zmanjševanje števila in intenzitete dejavnikov tveganja, povečevanje obvladovanih sposobnosti, psihične odpornosti in zmanjševanje individualne in socialne ranljivosti z namenom ohranjanja zdravega razvoja in psihosocialnega ravnotežja;
- večja ozaveščenost o zdravem življenjskem slogu. Večja zdrava telesna dejavnost uporabnikov, večja ozaveščenost o pomenu zdrave prehrane in o tem, kaj je zdrava prehrana, ter večja ozaveščenost o tveganih oblikah vedenja;
- z ozaveščanjem, informiranjem, svetovanjem, zagovorništvom, spremljanjem in mreženjem opolnomočiti uporabnike, da bodo lahko prevzeli odgovornost za lastno zdravje in višjo kakovost življenja. Ustvariti podporno okolje za izboljšanje dostopnosti zdravstvenih storitev ter promocije zdravja in primarne preventive.

Ukrep:

3. Programi neposredne pomoči v okoljih, kjer Romi živijo: programi ozaveščanja in svetovanja romskim mladostnicam, ženskam in otrokom s ključnim ciljem zagotavljanja kakovostnejšega življenja in zdravja.

Poročilo MZ za leti 2023 in 2024:

V letu 2022 je MZ objavil nov javni razpis za obdobje do leta 2025 za sofinanciranje programov svetovanja, aktivnosti in oskrbe ranljivih, ogroženih oseb, ki jih izvajajo humanitarne organizacije.

V širšem sklopu za pomoč Romom so bile izbrane te organizacije:

- Nadškofijska Karitas Maribor s programom Ambulanta Karitas za osebe brez obveznega zdravstvenega zavarovanja s posvetovalnico Maribor, Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice s programom »Zagotavljanje pomoči in podpore pri vključevanju najranljivejših skupin v zdravstvene storitve, krepitev enakosti v zdravju in razvijanje novih oblik podpore ranljivim skupinam z namenom izboljšanja splošnega zdravja«;
- Slovenska zveza za javno zdravje, okolje in tobačno kontrolo s programom »Svetovanje, pomoč, informiranje ter usmerjanje romskih žensk in njihovih partnerjev, mladostnic in otrok k zdravemu načinu življenja in skrbi za lastno zdravje«;
- Romsko društvo Romani Union s programom »Krepitev zdravja romske skupnosti v Sloveniji s poudarkom na romskih ženskah, otrocih in starejših«;
- Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto s programom »Zdravita« ter
- Škofijska karitas Murska Sobota s programom »Poišči pot do pro bono zdravnika v Pomurju – 2025«.

Poročilo NIJZ za leto 2023:

NIJZ za leto 2023 poroča, da je okrepil delovanje za boljše zdravje pripadnikov romske skupnosti.

Nadaljeval je izvajanje stalnega medijskega programa Sastipe, ki je namenjen večji informiranosti in ozaveščenosti romske skupnosti. Program vključuje redne radijske oddaje na Radio Romic in prispevke v časopisu Romano them. Program je obogaten s sodelovanjem strokovnjakov za določena področja zdravja, ponudil je strokovne informacije o splošnih javnozdravstvenih temah

ter odgovore na posebne želje in potrebe pripadnikov romske skupnosti. Seznam naslovov radijskih oddaj in prispevkov je na koncu poglavja.

Udeleževali so se dogodkov, ki jih je organizirala Zveza Romov Slovenije. Na ta način so podpirali partnersko sodelovanje in spoznavali kulturo ranljive skupine Romov.

NIJZ je okrepil razvojnoraziskovalne aktivnosti za izboljšanje zdravja pripadnikov romske skupnosti. Začela se je druga raziskava o zdravju prebivalcev v evidentiranih romskih naseljih z uporabo državnih podatkovnih zbirk. Raziskava je delno ponovitev prve romske raziskave, kar bo omogočilo spremljanje sprememb zdravja v opazovanem obdobju. Nova raziskava zajema več različnih podatkov iz državnih zbirk, kar bo omogočilo poglobljeni vpogled v zdravje prebivalcev romskih naseljih, ugotavljanje vodilnih zdravstvenih težav ter primerjavo z zdravjem večinskega prebivalstva.

Poudarjajo potrebo po prikazu rezultatov raziskave in predstavitvi izvedenih aktivnosti. Načrtovana je predstavitev rezultatov raziskave strokovni in znanstveni javnosti.

V letu 2024 je predviden dogodek, na katerem bi pomembne odločevalce na državni in lokalni ravni ter pomembne deležnike, ki vplivajo na življenje in zdravje Romov, seznanili z izsledki raziskave, jih povabili k izmenjavi mnenj in iskanju skupnih poti za boljše zdravje Romov.

Seznam radijskih oddaj na radiu Romic v letu 2023:

- program SVIT, Martin Ranfl,
- april: debelost, Gordana Toth,
- 25. 5.: gibanje za zdravje, Gordana Toth,
- 22. 6.: goreče sporočilo, Jadranka Jovanović,
- 30. 6.: prehrana poleti, G. Toth,
- 9. 7.–31. 8.: zaščita pred soncem, potovalna lekarna, zastrupitve na morju s hrano, Tatjana Krajnc Nikolić,
- september: preprečevanje samomora, kilometri za življenje, Anja Žurga, Martin Ranfl,
- duševno zdravje, MIRA, A. Žurga,
- 27.10.: tetoviranje in zdravje, Evita Leskovšek,
- oktober: duševno zdravje, več prispevkov,
- 21.11.: zdravje moških, Martin Ranfl,
- 21. 11.: otroci za varnost v prometu, 20 let v Pomurju – NIJZ in PUMS,
- 28.12.: okužba s HIV ostaja eden največjih javnozdravstvenih problemov, Evita Leskovšek,
- december: Martin Ranfl, predstojnik NIJZ OE MS, o delu in sodelovanju v letu 2023 in pogled v letu 2024.

Seznam prispevkov v časopisu Romano them:

- oktober 2023, št. 75, S cepljenjem proti HPV – v boj proti raku, Nina Vinder, str. 31,
- oktober 2023, št. 75, Boj proti raku debelega črevesa in danke – SVIT, Martin Ranfl, str. 32,
- oktober 2023, št. 75, Za dobro počutje je potrebno dobro in urejeno spanje, NIJZ, str. 33,
- oktober 2023, št. 75, plakat Prednosti nepitja alkohola – kaj si želim, NIJZ, str. 35.

5. UREJANJE ROMSKIH NASELIJ IN DOSTOP DO STANOVANJ (nosilci: MNVP, MGRT, MKGP, UN)

Strateški in podrejeni cilj:

- 5.2.1 Izboljšanje bivanjskih razmer Romov, pospešitev ureditve naselij, kjer večinsko živi romsko prebivalstvo, in v skladu z zakonskimi zahtevami zagotovitev dostopa do javnih dobrin ter spodbujanje odprave dejanskega prostorskega ločevanja, preprečevanje nadaljnje osamitve in getoizacije ob premagovanju razvojnih težav ciljnih območij regionalne politike za zagotovitev osnovnih možnosti za enakopravni razvoj romske skupnosti v Sloveniji**

Kazalnika:

- Podatki v okviru zbirke podatkov in podatkov iz sprejetih OPN-jev, ki se nanašajo na urejanje romskih naselij.
- Število uspešno izvedenih projektov urejanja osnovne komunalne infrastrukture in uspešno izvedenih projektov, ki se nanašajo na urejanje romskih naselij.

5.2.1.1 Vključevanje naselij, kjer večinsko živijo Romi, v poselitveni sistem Slovenije in z dodatnimi ukrepi preprečitev nadaljnje osamitve, segregacije in getoizacije teh naselij

Kazalniki:

- Dopolnjena zbirka prostorskega informacijskega sistema (PIS) v povezavi s podatki o sprejetih OPN-jev.

Podatki, pridobljeni v okviru dela MDS za reševanje prostorskega vprašanja Romov, v zvezi z urejanjem romskih naselij se kot posebna skupina »romska naselja« v PIS ne smejo prikazovati. Po veljavni prostorski zakonodaji se naselja v naselbinskem sistemu lokalnih skupnosti ne prikazujejo po narodnostnem ali etničnem načelu, temveč po tipoloških in morfoloških značilnostih in lastnostih. Do vzpostavitve te zbirke podatkov v PIS pa MNVP ob pripravi OPN občinam svetuje, da v primeru opredelitve naselij z romskim prebivalstvom ravnajo po enakih strokovnih merilih kakor za druga naselja ob upoštevanju zakonskih določil.

- Pripravljeni predlog zbirke podatkov v zvezi z urejanjem romskih naselij.
- Periodično posodobljeni podatki.

Podatki, zajeti in posodobljeni v okviru PIS, se nanašajo na vsa naselja v naselbinskem sistemu države in se ločeno ne zbirajo za romska naselja (za takšno zbiranje ni zakonske podlage).

- Površina zemljišč (ha) v lasti države, ki jih upravlja SKZG, po sprejetju zakona brezplačno prenesenih na občine.

Tovrstnih podatkov ne zbira MNVP; kmetijska zemljišča v lasti države upravlja Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS, ki tudi vodi evidenco brezplačno prenesenih kmetijskih in gozdnih zemljišč na občine.

Ukrepi:

- 1. Vnos in uporaba podatkov, pridobljenih iz različnih strokovnih podlag za razvoj poselitve, za utemeljitev opredelitve in urejanja romskih naselij v okviru priprave občinskih prostorskih načrtov (OPN)**

Poročilo MNVP za leti 2023 in 2024:

V letih 2023 in 2024 se ukrep ni izvajal, ker zanj niso bila predvidena finančna sredstva v okviru projektov, ki jih izvaja MNVP na področju prostorskega informacijskega sistema.

Posamezne aktivnosti, povezane z zajemom, nadgradnjo in vzdrževanjem podatkov, ki so jih občine pripravile kot strokovne podlage za OPN, so se nanašale tudi na naselja, v katerih živijo Romi. Podatki so bili uporabljeni v okviru priprave strokovnih podlag za področje poselitve v postopkih priprave OPN, SD OPN in OPPN posameznih občin.

- 2. Priprava predloga za vzpostavitev enotne, ustrezno sistemizirane, periodično izvajane in metodološko usklajene zbirke podatkov v zvezi z urejanjem romskih naselij**

Poročilo MNVP za leti 2023 in 2024:

MNVP na podlagi analize stanja nadaljnjega izvajanja projekta enotnega digitalnega zajema podatkov o rabi prostora na celotnem območju RS ugotavlja, da so v tem okviru zajeta vsa naselja in ustrezno opredeljena v naselbinskem sistemu. Kakršno koli ločeno zbiranje podatkov samo za naselja z določeno etnično sestavo prebivalstva nima zakonske podlage.

- 3. Posodabljanje enotne, ustrezno sistemizirane, periodično izvajane in metodološko usklajene zbirke podatkov v zvezi z urejanjem romskih naselij.**

Poročilo MNVP za leti 2023 in 2024:

Na državni ravni se ukrep ne izvaja, temveč občine v okviru priprave OPN v strokovnih podlagah za področje poselitve zajemajo in vrednotijo prostorske podatke za vsa naselja, tudi za tista z romskim prebivalstvom. Podatki so podlaga za analizo stanja in utemeljitev smeri razvoja (širitev) posameznih naselij v lokalni skupnosti. Pri tem se enakopravno obravnavajo vsa naselja, posebne razvojne možnosti pa so dane tistim z dodanimi funkcijami (v primeru romskih naselij na primer vrtec, osrednji javni prostor, urejena prometna in druga javna infrastruktura, postajališče javnega potniškega prometa in podobno).

4. Priprava in sprejetje Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o Skladu kmetijskih zemljišč Republike Slovenije.

Poročilo MKGP za leti 2023 in 2024:

MKGP poroča, da bo ob spremembah in dopolnitvah Zakona o Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije, ko bodo te potrebne, predlagana tudi dopolnitev 16.b člena. Kdaj bo to, za zdaj ni mogoče predvideti.

5.2.1.2 Pospešitev ureditve romskih naselij, ki so še vedno komunalno neurejena ali slabo urejena, ter spodbujanje prostorske vključitve teh naselij v slovenski naselbinski sistem

Kazalniki:

- Število uspešno izvedenih projektov.
- Število občin, ki bodo uspešno izvedle projekte.
- Število priključenih objektov na zgrajeno komunalno infrastrukturo.

Ukrep:

5. Izvajanje ukrepov za razvoj območij, kjer živi romska skupnost.

Poročilo MKRR za leti 2023 in 2024:

MKRR je na področju urejanja romskih naselij in dostopa do stanovanj kot nosilec ukrepa pri cilju št. 5.2.1.2 pristojen za pripravo javnega razpisa v okvirni vrednosti 1.700.000 evrov letno (za leta 2022, 2023 in 2024). Pravna podlaga za izvajanje ukrepa sta 14. člen Zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in 12. člen Uredbe o endogeni regionalni politiki, ki se nanašata na razvoj območij avtohtonih narodnih skupnosti in območij, kjer živi romska skupnost v Republiki Sloveniji.

V letu 2023 sta bila izvedena dva javna razpisa za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih v letih 2023 in 2024 v skupni vrednosti 2.465.115,00 EUR (1.465.115,00 EUR v letu 2023 in 1.000.000,00 EUR v letu 2024):

- za sofinanciranje projektov v letu 2023 je bilo odobreno sofinanciranje 13 projektov v višini 1.449.505,09 EUR, koriščenih je bilo 1.392.547,05 EUR, saj sta bila odobrena zahtevka Občine Črenšovci (romsko naselje Trnje) le v višini 189.618,21 EUR in Občine Rogašovci (romsko naselje Ropoča) v višini 88.986,20 EUR;
- za sofinanciranje projektov v letu 2024 je bilo izbranih šest projektov v višini 996.304,14 EUR. Dejansko je bilo zahtevanih in črpanih 985.516,42 EUR proračunskih sredstev, saj je bil odobren zahtevek Občine Grosuplje (romsko naselje Oaza) le v višini 100.034,83 EUR (– 10.787,72 EUR).

Podatki o projektih (podrobnejši seznami):

Prvi javni razpis za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih v letih 2023 in 2024

Št. vloge	Občina	Romsko naselje	Projekt – daljše ime	Vrednost projekta	Upravičeni stroški	Odobreno sof. 2023	Odobreno sof. 2024
4300-5/2023-MKRR/1	Dobrovnik	Dobrovnik II	Ureditev javne infrastrukture v romskem naselju Dobrovnik II	473.243,23	363.505,12	0,00	250.000,00
4300-6/2023-MGRT-MKRR/1	Grosuplje	Oaza	Kanalizacija Oaza - II. faza - od RJ 12 do RJ 26	138.528,19	138.528,19	0,00	110.822,55
4300-15/2023-MGRT-MKRR/1	Kuzma	Dolič	Posodobitev javne poti – odsek romsko naselje Dolič	98.320,59	80.590,65	56.413,46	0,00
4300-13/2023-MGRT-MKRR/1	Lendava	Dolga vas	Posodobitev ceste v romskem naselju Dolga vas	155.751,95	118.811,86	95.049,49	0,00
4300-8/2023-MGRT-MKRR/1	Metlika	Boriha	Razširitev čistilne naprave Rosalnice	300.000,00	300.000,00	0,00	250.000,00
4300-18/2023-MGRT-MKRR/1	Murska Sobota	Pušča	Sočasno urejanje cest v romskem naselju Pušča – 1. faza	368.575,79	284.898,19	225.069,57	0,00
4300-14/2023-MGRT-MKRR/1	Puconci	Vadarci 1	Obnova javnih poti in izgradnja javne razsvetljave Vadarci – Romi	99.556,27	81.603,50	55.000,00	0,00
4300-12/2023-MGRT-MKRR/1	Rogašovci	Serdica – Ljubljana	Obnova in rekonstrukcija cest v romskem naselju Serdica	239.067,88	193.334,33	135.334,04	0,00
4300-9/2023-MGRT-MKRR/1	Rogašovci	Sotina – Maribor	Obnova in rekonstrukcija cest v romskem naselju Sotina	97.731,04	80.107,41	0,00	56.075,18
4300-17/2023-MGRT-MKRR/1	Semič	Blatnik	Preplastitev ceste v romskem naselju Blatnik	122.294,78	99.258,01	0,00	79.406,41
4300-16/2023-MGRT-MKRR/1	Semič	Vrčice	Preplastitev ceste v romskem naselju Vrčice	107.604,59	87.134,91	69.707,93	0,00
4300-10/2023-MGRT-MKRR/1	Šalovci	Mali Šalovci	Posodobitev romskega naselja Mali Šalovci	124.939,72	98.709,60	59.225,76	0,00
4300-11/2023-MGRT-MKRR/1	Tišina	Vanča vas – Borejci	Preplastitev cest in rekonstrukcija obstoječe cestne razsvetljave v romskem naselju Vanča vas – Borejci	235.679,09	193.179,58	125.566,73	0,00
4300-6/2023-MKRR/1	Turnišče	Gomilica	Ureditev osnovne komunalne infrastrukture v romskem naselju Gomilica v občini Turnišče	164.159,65	129.307,09	129.307,09	0,00
Skupaj				2.725.452,77	2.248.968,44	950.674,07	746.304,14

Drugi javni razpis za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih v letih 2023 in 2024

Št. vloge	Občina	Romsko naselje	Projekt – daljše ime	Vrednost projekta	Upravičeni stroški	Odobreno sof. 2023	Odobreno sof. 2024
4300-13/2023-1630-1	Metlika	Boriha	Kanalizacija Boriha	360.000,00	360.000,00	0,00	250.000,00
4300-49/2023-1630-1	Črenšovci	Trnje	Vzdrževanje cest v romskem naselju Trnje	300.983,02	238.807,39	238.807,39*	0,00
4300-50/2023-1630-1	Lendava	Dolga vas	Posodobitev ceste v romskem naselju Dolga vas – faza 2	185.490,89	141.585,72	113.268,57	0,00
4300-51/2023-1630-1	Rogašovci	Ropoča	Obnova in rekonstrukcija cest v romskem naselju Ropoča	118.041,17	96.755,06	96.755,06*	0,00
4300-52/2023-1630-1	Dobrovnik	Dobrovnik II	Ureditev javne infrastrukture in zamenjava MKČN v romskem naselju Dobrovnik II	66.979,16	52.470,95	50.000,00	0,00
Skupaj				1.031.494,24	889.619,12	498.831,02*	250.000,00

*manjše črpanje

Strateški in podrejeni cilj:

5.2.2 Krepitev ukrepov pri izvajanju stanovanjske politike

Kazalnik:

Poročila in informacije SSRS ter občin z romskim prebivalstvom glede izkoriščenih možnosti sofinanciranja po programih sklada ter glede možnosti po odprtih javnih razpisih sklada.

5.2.1.3 Večje izkoriščanje možnosti sofinanciranja po programih v okviru stanovanjske politike in najema stanovanj v lasti SSRS

Kazalniki:

- Število občin, v katerih prebivajo Romi in ki bodo izkoristile možnosti sofinanciranja SSRS.
- Število strokovnih sestankov in usklajevanj s predstavniki občin, v katerih prebivajo Romi.
- Število oddanih stanovanj SSRS v najem romskim družinam (po odprtem javnem razpisu).
- Število izvedenih dogodkov in dejavnosti informiranja v okviru obeh ukrepov.

Ukrep:

- 6. Informiranje občin, kjer živijo Romi, o možnostih sofinanciranja gradnje neprofitnih stanovanj in zagotavljanja bivalnih enot po programih SSRS ter nudenje strokovne pomoči občinam.**

Poročilo SSRS za leto 2023:

V Republiki Sloveniji živi romska skupnost. Njeni pripadniki strnjeno živijo v Prekmurju, na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju. V večini občin na teh območjih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, Romi prebivajo zgodovinsko, torej avtohtono. Zakon o lokalni samoupravi navaja 20 občin, kjer Romi bivajo avtohtono; to so: Beltinci, Cankova, Črenšovci, Čnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče. Romi v Sloveniji živijo tudi v večjih mestih, kot so Maribor, Velenje, Ljubljana, Celje, Jesenice, Radovljica (na Jesenicah in v Radovljici živijo predvsem družine Sintov).

SSRS je imel v letu 2023 odprta dva programa sofinanciranja:

- a) Program sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanjskih enot in bivalnih enot v letih 2022 in 2023, ki je bil objavljen 11. aprila 2022 v Uradnem listu RS, št. 50/22. Namen programa je bilo pridobivanje novih javnih najemnih stanovanj in bivalnih enot v vseh lokalnih skupnostih v Sloveniji.

Program je bil odprt do 15. septembra 2023, ko so bila s sklepi nadzornega sveta SSRS odobrena vsa predvidena sredstva. SSRS je UN o tem obvestil s sporočilom in dopisom 29. septembra 2023. Nov program še ni sprejet.

V času trajanja programa SSRS ni prejel nobene vloge upravičenega subjekta iz občin, kjer Romi živijo avtohtono, ali občin, kjer tudi živijo Romi, ki bi izrecno ali posredno navedel, da bo s pridobivanjem reševal izključno bivanjsko stisko romskega prebivalstva.

- b) Program sofinanciranja zagotavljanja stanovanjskih enot za starejše osebe v letih 2022 in 2023 z dne 11. aprila 2022 je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 50/22. Namen programa je bilo pridobivanje novih stanovanjskih enot v domu starejših občanov, oskrbovanem stanovanju in centru dnevnega varstva starejših oseb v vseh lokalnih skupnostih v Sloveniji.

Program je bil odprt do dne, ko so s sklepi nadzornega sveta SSRS odobrena vsa predvidena sredstva, oziroma najpozneje do 31. decembra 2023. Program se je konec leta 2023 iztekel. Nov program še ni sprejet. UN bomo o sprejetju novega programa pisno obvestili.

V času trajanja programa SSRS ni prejel ali obravnaval nobene vloge upravičenega subjekta iz občin, kjer Romi živijo avtohtono, ali občin, kjer tudi živijo Romi, ki bi izrecno ali posredno navedel, da bo s pridobivanjem reševal izključno bivanjsko stisko romskega prebivalstva.

Poročilo SSRS za leto 2024:

SSRS je imel v letu 2024 odprta dva programa sofinanciranja:

- a) Program sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanjskih enot in bivalnih enot v letih 2024 in 2025, ki je bil objavljen 5. julija 2024 v Uradnem listu RS, št. 55/24. Namen programa je pridobivanje novih javnih najemnih stanovanj in bivalnih enot v vseh lokalnih skupnostih v Sloveniji.

Program je namenjen pridobivanju novih javnih najemnih stanovanj in bivalnih enot v vseh lokalnih skupnostih v Sloveniji. Za izvajanje programa SSRS iz sredstev dokapitalizacije Stanovanjskega sklada RS v skladu s sklepom Vlade RS, št. 47602-11/2023/3 z dne 20. 7. 2023 v letu 2023 in s sklepom Vlade RS št. 47602-13/2024/3 z dne 6. 6. 2024 se v letu 2024 namenja skupno 26 milijonov EUR, pri čemer je 16 milijonov EUR namenjenih za posojila in 10 milijonov EUR za soinvestiranje zagotavljanja javnih najemnih stanovanjskih in bivalnih enot. Program ohranja dosedanje oblike sofinanciranja: posojilo, soinvestiranje in soinvestiranje s posojilom. Izpostavljamo novost glede višine in odplačilne dobe posojil, in sicer sta višina posojila do 75 odstotkov vrednosti investicije javnih najemnih stanovanjskih in bivalnih enot, odplačilna doba pa 30 let.

V času trajanja programa SSRS ni prejel ali obravnaval nobene vloge upravičenega subjekta iz občin, kjer Romi živijo avtohtono, ali občin, kjer tudi živijo Romi, ki bi izrecno ali posredno navedel, da bo s pridobivanjem reševal izključno bivanjsko stisko romskega prebivalstva.

- b) Program sofinanciranja zagotavljanja stanovanjskih enot za starejše osebe v letih 2024 in 2025 z dne 19. 7. 2024 je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 60/24. Program je namenjen sofinanciranju zagotavljanja stanovanjskih enot, namenjenih bivanju in oskrbi starejših oseb v oskrbovanem stanovanju v vseh lokalnih skupnostih v Sloveniji. Za izvajanje programa namenja skupno pet milijonov EUR iz lastnih virov s porabo v obdobju 2024–2025, pri čemer sta dva milijona EUR namenjena za posojila, trije milijoni EUR pa so namenjeni za soinvestiranje. Program ohranja dosedanje oblike sofinanciranja: posojilo, soinvestiranje in soinvestiranje s posojilom. Izpostavljamo novost glede višine

in odplačilne dobe posojil, in sicer sta višina posojila do 75 odstotkov vrednosti investicije javnih najemnih stanovanjskih in bivalnih enot, odplačilna doba pa 30 let.

Program omogoča sprotne prijave in je odprt do dne, ko so s sklepi nadzornega sveta SSRS odobrena vsa predvidena sredstva, oziroma najpozneje do 31. decembra 2025.

V času trajanja programa SSRS ni prejel ali obravnaval nobene vloge upravičenega subjekta iz občin, kjer Romi živijo avtohtono, ali občin, kjer tudi živijo Romi, ki bi izrecno ali posredno navedel, da bo s pridobivanjem reševal izključno bivanjsko stisko romskega prebivalstva.

SSRS je UN in občine, lokalne stanovanjske sklade in neprofitne stanovanjske organizacije pisno obveščal o odprtju in izvajanju programov tako za leto 2023 kot tudi za leto 2024.

Ob tem SSRS opozarja, da instrumentov, ki bi bili namenjeni le in izključno narodnostim in romski skupnosti SSRS, nima oblikovanih, ker SSRS ne prejema nobenega proračunskega ali drugega (EU) financiranja za te namene in programa financira izključno iz lastnih sredstev, pri čemer nima proračunskega ali stalnega financiranja. Pozivajo pristojne, da za večjo aktivacijo občin in drugih možnih prijaviteljev zagotovijo namenska sredstva za romsko skupnost v letih nadaljnega izvajanja NPUR 2021–2030. SSRS je zato predlagal spremembe in dopolnitve NPUR.

7. Informiranje zainteresiranega romskega prebivalstva o možnostih najema stanovanj po odprtih razpisih SSRS.

Poročilo SSRS za leto 2023:

Nobena občina ni izkoristila možnosti prav za Rome, vendar pa opozarjajo, da prosilci pridobijo sredstva za pridobivanje stanovanj za vse občane in da se lahko Romi v skladu z zakonodajo prijavijo za najem stanovanj, ki bodo zagotovljena za vse prebivalstvo v občini in bodo oddana v neprofitni najem. V letu 2023 je SSRS:

- MO Novo mesto odobril vlogo za soinvestitorstvo za pridobitev 83 stanovanj, od tega bo v lasti SSRS 41 stanovanj in v lasti MO Novo mesto 42 stanovanj. Projekt je končan v letu 2024.
- JSS MOL odobril posojilo za pridobitev skupaj 88 javnih neprofitnih najemnih stanovanj za oddajo v neprofitni najem. Projekt je v teku.

Odprih vprašanj v zvezi z romsko populacijo v tem obdobju ni bilo in zato tudi ni bilo tematskih sestankov z občinami ali javnimi skladi občin.

Romske družine se lahko ob izpolnjenih pogojih, ki veljajo za vse prijavitelje, prijavljajo na odprte razpise SSRS za najem stanovanj, ki so:

- javni razpis za oddajo stanovanj v najem po ugodnih najemninah;
- javni razpis na najem oskrbovanih stanovanj;
- javni razpis za oddajo stanovanj v podnajem – javna najemna služba.

O tem so bili obveščeni na dogodkih in v medijih kot vsi možni prijavitelji ter na sestanku z romskimi predstavniki.

Mladi romski posamezniki se lahko ob izpolnjenih pogojih, ki veljajo za vse prijavitelje, prijavljajo na odprte razpise SSRS za najem, ki sta:

- javni razpis za najem bivalnih enot za mlade – Skupnost za mlade Gerbičeva;
- javni razpis za najem postelj v stanovanjih – posebni razpis za mlade.

O tem so bili obveščeni na dogodkih in v medijih kot vsi možni prijavitelji ter na sestanku z romskimi predstavniki.

SSRS v javnih razpisih za najem nima omejitve, da bi se lahko romske družine prijavljale za najem le v občinah, kjer imajo stalno prebivališče, temveč dopušča v vseh javnih razpisih, ki jih izvaja sam, da se prijavijo za najem kjer koli v Sloveniji, kjer SSRS ponuja za najem lastna stanovanja ali stanovanja prek javne najemne službe za podnajem. Stalno prebivališče je omejitev v skladu

s stanovanjsko zakonodajo le pri najemu neprofitnih najemnih stanovanj, kjer pa SSRS razpisov ne izvaja sam. SSRS prav tako ne more navesti podatka ali ocene, koliko romskih družin se je prijavilo na vsakokratne javne razpise SSRS za najem stanovanj na lokacijah po celotni Sloveniji, bivalnih enot za mlade, postelj v stanovanjih za mlade, za podnajem ali najem oskrbovanih stanovanj in koliko romskih družin dejansko najema stanovanje. Nobena družina se ni pri komuniciranju s SSRS prostovoljno opredelila kot romska družina.

SSRS ne more navesti podatka ali ocene, koliko romskih družin je uspelo na razpisih za najem neprofitnih najemnih stanovanj, saj ne vodi evidence o romski narodnosti ali poreklu posameznikov ali družin, ker za to nima zakonske podlage in sam ne izvaja razpisov za neprofitna najemna stanovanja, temveč jih z razpolagalno pravico oddaja prek lokalnih skupnosti in njihovih stanovanjskih skladov oziroma družb v njihovi lasti. Nobena družina se ni pri komuniciranju s SSRS prostovoljno opredelila kot romska družina.

Sklad je predlagal UN spremembo kazalnika oziroma ureditev pravnih podlag za spremljanje. Predlog ni bil sprejet.

SSRS je tudi leta 2023 ob oglaševanju in predstavitev programa sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj v letu 2023 poudaril tudi možnost sofinanciranja zagotavljanja stanovanj in bivalnih enot za Rome po razpoložljivih modelih tega programa. S tem je uresničeval ukrepa »5.2.1 Krepitev ukrepov pri izvajanju stanovanjske politike« in »5.2.1.1 Večje izkoriščanje možnosti sofinanciranja po programih v okviru stanovanjske politike in najema stanovanj v lasti SSRS«, k čemur je zavezan po NPUR 2021–2030. Sklad za izvajanje tega ukrepa ni od države ali EU prejel nobenih finančnih sredstev.

13. februarja 2023 je bil pripravljalni sestanek UN in SSRS v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome (Siforoma5) za pripravo in izvedbo dogodka, kjer bi informirali zainteresirano romsko prebivalstvo o možnostih najema stanovanj po odprtih razpisih sklada, kar je tudi eden izmed ukrepov, določenih v NPUR 2021–2030. Sklad je sodeloval pri pripravi vabil, dopisov in vprašalnika.

SSRS je 27. februarja 2023 sodeloval z UN pri pripravi zaprosila občinam, predstavnikom romske skupnosti v občinskih svetih in drugim institucijam oziroma organizacijam za okvirne podatke o potrebah po podpori v okviru programov in razpisov SSRS, javnega sklada.

SSRS je 28. februarja 2023 poslal UN odgovor glede sofinanciranja romske skupnosti kot odgovor na njegov poziv za podatkov o sofinanciranju dejavnosti, programov in projektov v korist italijanske in madžarske narodne skupnosti ter romske skupnosti v Republiki Sloveniji.

Sklad je 29. februarja 2023 poročal UN glede poziva za podatke o sofinanciranju dejavnosti, programov in projektov v korist italijanske in madžarske narodne skupnosti ter romske skupnosti v Republiki Sloveniji v letu 2022.

SSRS je v letu 2023 izvajal anketo 2023 za ugotavljanje potreb po vrstah stanovanjskega fonda v občinah – javna najemna stanovanja, bivalne enote, oskrbovana stanovanja, v katero je vključil tudi vse občine, kjer prebivajo Romi. Z rezultati je seznanil na delovnih srečanjih z naslovom »Skupaj smo uspešnejši« junija 2023 v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome (SIFOROMA5).

V Mariboru je bila ob svetovnem dnevu Romov 5. aprila 2023 prireditve v organizaciji Romskega društva Romano pralipe, s katero je tudi skupnost Romov v Sloveniji praznovala svetovni dan Romov, ki je 8. aprila. Dogodka sta se udeležili tudi predstavnici Stanovanjskega sklada RS, ki že več let aktivno sodeluje z romsko skupnostjo, UN, pristojnimi ministrstvi in vsemi lokalnimi skupnostmi, kjer Romi prebivajo, pri izvajanju ukrepov vsakokratnega nacionalnega programa za Rome na stanovanjskem področju. Predstavniki mariborskih Romov Fatmir Bećiri je ob tej

priložnosti povedal, da se njihov položaj v zadnjih letih izboljšuje. »Ko nastopijo kakšne težave, pa jih z dialogom sproti rešimo«, je dejal. Vsem subjektom, ki z Romi v Sloveniji tvorno sodelujejo (med temi tudi SSRS), se je zahvalil za njihov prispevek k izboljšanju položaja Romov.

V maju 2023 je SSRS sodeloval z MSP pri pripravi odgovorov na vprašanja iz vprašalnika Evropske komisije o uresničevanju nacionalnih strateških načrtov za Rome v obdobju 2021–2022. Prav tako je SSRS maja 2023 podal svoje poročilo in stališče glede osnutka Desetega poročila Vlade Republike Slovenije o položaju romske skupnosti v Sloveniji.

1. junija in 19. junija 2023 je SSRS z dvema predavanjema o odprtih programih sklada in rezultatih ankete 2023 ter z aktivno interakcijo z udeleženci sodeloval na dveh delovnih srečanjih z naslovom »Skupaj smo uspešnejši« v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome (SIFOROMA5) in pri izpolnitvi evalvacijskega vprašalnika po dogodkih.

SSRS se je 9. avgusta 2023 sestal s predstavnikoma Sveta romske skupnosti RS glede večjega zanimanja za prijave na razpise in glede večjih potreb pripadnikov romske skupnosti po prijavah na razpise za pridobitev najemnih stanovanj, ki se krepi zlasti v mestnih okoljih. Na sestanku je SSRS ponovno pojasnil ukrepe, ki jih izvaja po NPUR in v okviru izvajanja svoje vloge na stanovanjskem področju.

V Radencih je bila 21. septembra 2023 mednarodna romska konferenca, ki jo je organiziral Svet romske skupnosti Republike Slovenije. Konference so se udeležili predstavniki Romov iz petnajstih držav, in sicer iz Slovenije, Belgije, Nizozemske, Francije, Luksemburga, Nemčije, Italije, Avstrije, Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Severne Makedonije, Kosova, Turčije, Madžarske in Srbije. Konference se je udeležil tudi SSRS, ki kot izvajalec ReNSP15–25 izvaja tudi ukrepe za romsko skupnost po NPUR 2021–2023. Cilj mednarodne konference je bil seznaniti udeležence z uresničevanjem desetletnega načrta EU za podporo Romom v EU, pri čemer načrt vsebuje tudi vsebine o stanovanjih in bivanju Romov.

SSRS je UN 29. septembra 2023 obvestil, da je program sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanjskih enot v letih 2022 in 2023 15. septembra 2023 končan, saj so bila s sklepi nadzornega sveta SSRS odobrena vsa predvidena oziroma razpoložljiva finančna sredstva ter sta predvidena sprejetje in objava namenskega javnega razpisa oziroma programa sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj za leti 2024 in 2025.

SSRS je na zaprosilo UN 17. oktobra 2023 predlagal spremembe in dopolnitve ukrepov v Nacionalnem programu ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2021–2030. Opozoril je, da za izvajanje ukrepov po vsakokratnem NPUR nikoli še ni prejel nobenih finančnih sredstev ali kadrovskih okrepitev ter predlagal, da se to v NPUR spremeni ter da se spremenijo kazalniki ali uredijo pravne podlage za njegovo spremljanje. MSP je v dopisu 13. novembra 2023 glede predlogov SSRS med drugim poudaril, da SSRS v okviru svojih nalog učinkovito zagotavlja tako vse potrebne informacije občinam za izvajanje stanovanjske politike sofinanciranja gradnje novih najemnih stanovanj kot tudi izvajanje oddaje najema teh stanovanj razpisnim upravičencem ter da je zaprosilo za zagotovitev finančnih sredstev in kadrov usmerjeno proti UN, da pa si MSP aktivno prizadeva, da bi zagotovilo SSRS dodatne kadre in finančna sredstva za izvajanje njegovih rednih nalog na stanovanjskem področju oziroma nalog, ki so v skladu z vizijo sedanje Vlade Republike Slovenije in se nanašajo na širšo aktivacijo stanovanjske politike.

Poročilo SSRS za leto 2024:

Tudi v letu 2024 nobena občina ni izkoristila možnosti prav za Rome, vendar pa opozarjajo, da prosilci pridobijo sredstva za pridobivanje stanovanj za vse občane in da se lahko Romi v skladu z zakonodajo prijavijo za najem stanovanj, ki bodo zagotovljena za vse prebivalstvo v občini in bodo oddana v neprofitni najem.

SSRS je v obdobju od objave programa sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanjskih in bivalnih enot v letih 2024 in 2025 do septembra 2024 prejel osem vlog za sofinanciranje (šest za ugodno posojilo in tri za soinvestitorstvo). Skupna višina zaprosenih sredstev je znašala glede na pogoje programa 38.240.238 evrov, od tega 2.460.540 iz naslova soinvestiranja za pridobitev skupno 319 javnih najemnih stanovanj in šest bivalnih enot. Zaprošena sredstva so presegala zagotovljena sredstva.

V obdobju do 31. decembra 2024 so prosilci odstopili od šestih vlog, predvsem zaradi možnosti prihodnjega pridobivanja državnih finančnih sredstev, ki bi bila na voljo pod ugodnejšimi pogoji od tistih po programu, in sicer na podlagi Zakona o financiranju in spodbujanju gradnje in prenove javnih najemnih stanovanj, ki je v pripravi in bo predvidoma sprejet v letu 2025. V obravnavi sta ostali dve vlogi (posojilo in soinvestitorstvo s posojilom) za pridobitev 22 javnih najemnih stanovanj in ene bivalne enote v višini sofinanciranja 3.121.399 evrov.

V letu 2024 SSRS ni izvedel novih odkupov stanovanj, so se pa dokončevali in izvajali posamezni projekti, odobreni v sklopu javnega poziva za nakup stanovanj in zemljišč za gradnjo stanovanj za leti 2022 in 2023. V sklopu tega poziva je ostala odprta še ponudba za nakup zemljišč v občini Kobilje. SSRS bo o tej vlogi odločil v okviru sredstev javnega poziva za nakup stanovanj in zemljišč za gradnjo stanovanj za leti 2022 in 2023, in sicer kljub njegovemu zaprtju 31. decembra 2023. V letu 2024 je SSRS objavil nov javni poziv za nakup stanovanj in zemljišč za gradnjo stanovanj za leti 2024 in 2025. SSRS je v letu 2024 v razpisanih dveh terminih odpiranj prejel eno ustrezno ponudbo, in sicer za nakup zemljišč v Celju. Zaradi postopkovnih zakonitosti tako na eni kot drugi strani, saj sta oba partnerja osebi javnega prava, je bila prodajna pogodba za odkup zemljišč sklenjena v letu 2025.

Zaradi splošnega stanja v gradbeništvu in vpliva višje sile (podaljšanja rokov zaradi sprejetja Zakona o interventnih ukrepih za odpravo posledic poplav in zemeljskih plazov iz avgusta 2023, ki je podaljšal roke po 56. členu Zakona o odpravi posledic naravnih nesreč) se je rok dokončanja gradnje podaljšal tudi za projekte po javnem pozivu za leti 2022 in 2023, zato je bila šele v letu 2024 izvedena primopredaja 35 stanovanj na lokaciji Ravne na Koroškem in 28 oskrbovanih stanovanj v Radljah ob Dravi.

V letu 2024 je bil končan projekt Zelena jama (posojilo), s katerim je bilo pridobljenih 88 neprofitnih najemnih stanovanj v MO Ljubljana. V okviru projekta Podbreznik B7 in B9 v Novem mestu se je v letu 2024 nadaljevala izvedba del s predvidenim dokončanjem v februarju 2025.

Odprtih vprašanj v zvezi z romsko populacijo v letu 2024 ni bilo in zato tudi ni bilo tematskih sestankov z občinami ali javnimi skladi občin.

Romske družine se lahko ob izpolnjenih pogojih, ki veljajo za vse prijavitelje, prijavljajo na te odprte razpise SSRS za najem stanovanj, in sicer na:

- javni razpis za oddajo stanovanj v najem po ugodnih najemninah;
- javni razpis na najem oskrbovanih stanovanj;
- javni razpis za oddajo stanovanj v podnajem – javna najemna služba.

O tem so bili obveščeni na dogodkih in v medijih kot vsi možni prijavitelji.

Mladi romski posamezniki se lahko ob izpolnjenih pogojih, ki veljajo za vse prijavitelje, prijavljajo na odprta razpisa SSRS za najem, ki sta:

- javni razpis za najem bivalnih enot za mlade – Skupnost za mlade Gerbičeva;
- javni razpis za najem postelj v stanovanjih – posebni razpis za mlade.

O tem so bili obveščeni na dogodkih in v medijih kot vsi možni prijavitelji.

SSRS v javnih razpisih za najem nima omejitve, da bi se lahko romske družine prijavljale za najem le v občinah, kjer imajo stalno prebivališče, temveč dopušča v vseh javnih razpisih, ki jih izvaja sam, da se prijavijo za najem kjer koli v Sloveniji, kjer SSRS ponuja za najem lastna stanovanja ali stanovanja prek javne najemne službe za podnajem. Stalno prebivališče je omejitev v skladu s stanovanjsko zakonodajo le pri najemu neprofitnih najemnih stanovanj, kjer pa SSRS razpisov ne izvaja sam. SSRS prav tako ne more navesti podatka ali ocene, koliko romskih družin se je

prijavilo na vsakokratne javne razpise SSRS za najem stanovanj na lokacijah po celotni Sloveniji, bivalnih enot za mlade, postelj v stanovanjih za mlade, za podnajem ali najem oskrbovanih stanovanj in koliko romskih družin dejansko najema stanovanje. Nobena družina se ni pri komuniciranju s SSRS prostovoljno opredelila kot romska družina.

SSRS ne more navesti podatka ali ocene, koliko romskih družin je uspelo na razpisih za najem neprofitnih najemnih stanovanj, saj ne vodi evidence o romski narodnosti ali poreklu posameznikov ali družin, kajti za to nima zakonske podlage in sam ne izvaja razpisov neprofitnih najemnih stanovanj, temveč jih z razpolagalno pravico oddaja prek lokalnih skupnosti in njihovih stanovanjskih skladov oziroma d. o. o. v njihovi lasti. Nobena družina se ni pri komuniciranju s SSRS prostovoljno opredelila kot romska družina.

SSRS je tudi leta 2024 ob oglaševanju in predstavitvah programa sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanj v letu 2024 poudaril možnost sofinanciranja zagotavljanja stanovanj in bivalnih enot za Rome po razpoložljivih modelih tega programa. S tem je uresničeval ukrepa 5.2.1 krepitev ukrepov pri izvajanju stanovanjske politike in 5.2.1.1 večje izkoriščanje možnosti sofinanciranja po programih v okviru stanovanjske politike in najema stanovanj v lasti SSRS, k čemur je zavezan po NPUR 2021–2030. SSRS za izvajanje tega ukrepa od države ali EU ni prejel nobenih finančnih sredstev.

UN je na podlagi dogovora med ministrom Luko Mescem in vršilcem dolžnosti direktorja UN Rokom Petje na sestanku 1. februarja 2024 med predstavniki MSP, MDDSZ in SSRS o možni prihodnji podpori SSRS zainteresiranim občinam z romskimi naselji s programi SSRS v prihodnjem obdobju zagotovil podporo.

Na sestanku je bila opravljena poglobljena razprava o aktualnem stanju glede programov SSRS in prihodnjih načrtov ter obstoječih možnosti v okviru programov SSRS. SSRS je poudaril, da še nista sprejeta nova programa za zagotavljanje neprofitnih najemnih stanovanj, bivalnih enot in stanovanjskih enot za starejše, prav tako ni odprt javni poziv za nakup stanovanjskih enot, ki ga izvaja SSRS. Ti ukrepi so v pripravi in so odvisni od sprejetja poslovnega in finančnega načrta SSRS za leto 2024 ter od razpoložljivih finančnih sredstev, ki jih ima SSRS, oziroma jih bo za izvajanje namenila država.

Program sofinanciranja zagotavljanja javnih najemnih stanovanjskih enot in bivalnih enot v letih 2024 in 2025 je bil objavljen 5. julija 2024 v Uradnem listu RS, št. 55/24, Program sofinanciranja zagotavljanja stanovanjskih enot za starejše osebe v letih 2024 in 2025 z dne 19. 7. 2024 pa je bil objavljen v Uradnem listu RS, št. 60/24.

SSRS je 11. aprila 2024 prejel gradivo Celostni pogled MDDSZ na urejanje položaja romske skupnosti, ki ga je predhodno obravnavala delovna skupina Vlade RS za obravnavo romskega vprašanja na 6. seji 20. marca 2024 in 24. aprila 2024, in podal predloge popravkov, sprememb in dopolnitev v delu, ki se nanaša na V. poglavje – Bivanjski pogoji, ki vsebinsko spada v pristojnost SSRS.

V letu 2024 je SSRS kljub omejenim sredstvom in manjšemu številu dogodkov v primerjavi s prejšnjimi leti aktivno sodeloval pri zagotavljanju javnih najemnih stanovanj. Eden izmed ključnih mejnikov v letu 2024 je bila julijska otvoritev nove sodobne stanovanjske soseske v Kopru, ki je pomemben korak pri zagotavljanju kakovostnih bivalnih pogojev za različne skupine prebivalcev. Poleg tega je SSRS junija položil temeljni kamen za novo stanovanjsko sosesko na Jesenicah, kar bo omogočilo nadaljnjo širitev fonda javnih najemnih stanovanj v regiji.

Novembra 2024 je SSRS postavil temeljni kamen za gradnjo novih 40 javnih najemnih stanovanj v Lendavi, kar bo pomembno prispevalo k reševanju stanovanjskih potreb prebivalcev.

SSRS namerava s sedemnajstimi lastnimi investicijami na celotnem območju Slovenije v obdobju 2025–2029 pridobiti 1.534 javnih najemnih stanovanj, od tega 122 oskrbovanih najemnih stanovanj ter dolgoročno dodatnih 400, od tega 40 oskrbovanih najemnih stanovanj, skupaj okvirno 2.000 stanovanj. Vrednost investicij se ocenjuje na 401 mio EUR, vključno z DDV, za porabo v letih od leta 2025.

V letu 2025 je predvidena poraba sredstev za investicije v pripravi in izvedbi v višini okvirno 25 mio EUR ter se glede na nadaljnji razvoj in predvidene začetke večjih gradenj v letu 2026 in nadaljnjih letih poveča na okvirno 70 milijonov EUR letno in več. Za tri ključne investicije stanovanjske gradnje (približno 1100 stanovanjskih enot na lokacijah v Ljubljani, Kranju in Mariboru) je SSRS v postopku pridobivanja integralnih gradbenih dovoljenj s predvidenimi začetki gradnje v letu 2026.

Izvedba investicij SSRS je odvisna od sodelovanja lokalnih skupnosti oziroma prostorskih aktov ter komunalnega in prometnega urejanja območij, od državnih organov glede pridobivanja mnenj nosilcev urejanja prostora (glede poplavne varnosti in pridobivanja vodnih soglasij) ter predvsem od zagotovitve ustreznih virov financiranja in kadrovske okrepitve. Zato je treba zagotoviti ugodne zakonske pogoje za gradnjo na podlagi prednostnih projektov SSRS pri pridobivanju stavbnih zemljišč, umeščanju v prostor, glede komunalne urejenosti zemljišč in pri pridobivanju upravnih dovoljenj ter potrebnih mnenj in soglasij, zadostnih finančnih virov ter omogočiti dodatno zaposlovanje in zagotoviti partnerski odnos z lokalnimi skupnostmi.

SSRS si bo tudi v prihodnje še naprej prizadeval za širitev fonda javnih najemnih stanovanj in pridobitev dodatnih finančnih sredstev za izvajanje svoje naloge.

6. VKLJUČEVANJE V DRUŽBENO IN KULTURNO ŽIVLJENJE (nosilec: MK)

Strateški in podrejeni cilj:

6.2.1 Spodbujanje posebnega in aktivnega kulturnega delovanja in socialnega vključevanja v kulturi pripadnikov romske skupnosti v skladu z njihovimi izraženimi kulturnimi potrebami.

Kazalnik:

Število odobrenih projektov.

6.2.1.1 Ohranitev, razvoj in predstavitev kulture, jezika in identitete romske skupnosti, večja ozaveščenost prebivalcev Slovenije o kulturi in jeziku manjšinskih skupnosti ter večja dostopnost kulturnih dobrin za pripadnike romske skupnosti.

Kazalnik:

– Število izvedenih projektov. V letu 2020 je bilo izvedenih 59 projektov. Dosežena vrednost od leta 2021 naj bi bila najmanj 60 projektov na leto.

Cilj je bil v letu 2023 dosežen, saj je bilo 69 projektov odobrenih ter 66 financiranih in izvedenih. Minimalno število projektov je bilo doseženo oziroma preseženo.

V letu 2024 je bilo 46 odobrenih projektov, financiranih in izvedenih pa 45 projektov. Minimalno število projektov ni bilo doseženo, vendar načrtovani kazalnik ni več realen in dosegljiv zaradi sprememb razpisnih pogojev.

Ukrep:

- 1. Podpora dejavnostim za ohranjanje, spoznavanje, predstavitev in razumevanje romske kulture in jezika ter izboljševanje možnosti za kulturno raznovrstnost in dostopnost kulturnih dobrin.**

Poročilo MK za leto 2023:

Ukrep se je izvajal. Izveden je bil javni razpis za izbiro in financiranje kulturnih projektov na področju romske skupnosti za leto 2023. Na razpis so se lahko prijavile nepridobitne kulturne organizacije s statusom pravne osebe zasebnega prava na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji, ki so registrirane za opravljanje kulturno-umetniških dejavnosti in posredovanje kulturnih dobrin v Sloveniji in delujejo vsaj eno leto od dneva registracije na področju romske skupnosti, ter ustvarjalci na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji s statusom samozaposlenih v kulturi. Prijavile so se s kulturnimi projekti, ki odražajo njihove potrebe na področju kulture.

Cilji javnega razpisa so bili ohranjanje, promocija in razvoj kulture, jezika in identitete romske skupnosti, spodbujanje aktivnosti in ustvarjalnosti pripadnikov romske skupnosti na področju kulture, višja raven varovanja kulturnih pravic v okviru deklariranih človekovih pravic, kulturna integracija ob ohranjanju kulturne raznovrstnosti ter večja ozaveščenost o kulturi in jeziku romske skupnosti.

Financiranje projektov omogoča nevladnim organizacijam in samozaposlenim, da izvajajo projekte pripadnikov romske skupnosti oziroma so njim namenjeni. Ti projekti omogočajo ohranjanje in predstavitev romske kulture in jezika ter pripomorejo k njenemu spoznavanju in razumevanju. Pripadnikom romske skupnosti takšni projekti omogočajo aktivno vključevanje na področju kulture in dostop do kulturnih dobrin. MK spodbuja kulturno raznovrstnost s tem, da podpira projekte na vseh področjih kulture: izdajateljska in založniška dejavnost, spletne strani, dejavnosti kulturnih skupin, kulturna animacija, dejavnosti za ohranjanje jezika, mednarodno sodelovanje, medsebojno kulturno sodelovanje različnih manjšinskih etničnih skupnosti, predstavitve kulturnih dejavnosti širšemu okolju, prireditve, predavanja, seminarji, delavnice, digitalizacija in podobno.

Odobrenih je bilo 142.114,00 EUR, izplačanih pa 139.109,00 EUR, kar je 97,88 odstotka.

Poročilo MK za leto 2024:

Ukrep se je izvedel. Izveden je bil javni razpis za izbiro in financiranje kulturnih projektov na področju romske skupnosti za leto 2024. Na razpis so se lahko prijavile nepridobitne kulturne organizacije s statusom pravne osebe zasebnega prava na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji, ki so registrirane za opravljanje kulturno-umetniških dejavnosti in posredovanje kulturnih dobrin v Sloveniji in delujejo vsaj eno leto od dneva registracije na področju romske skupnosti, ter ustvarjalci na področju romske skupnosti v Republiki Sloveniji s statusom samozaposlenih v kulturi. Prijavile so se s kulturnimi projekti, ki odražajo njihove potrebe na področju kulture.

Cilji javnega razpisa so bili ohranjanje, promocija in razvoj kulture, jezika in identitete romske skupnosti, spodbujanje aktivnosti in ustvarjalnosti pripadnikov romske skupnosti na področju kulture, višja raven varovanja kulturnih pravic v okviru deklariranih človekovih pravic, kulturna integracija ob ohranjanju kulturne raznovrstnosti ter večja ozaveščenost o kulturi in jeziku romske skupnosti.

Financiranje projektov omogoča nevladnim organizacijam in samozaposlenim, da izvajajo različne projekte pripadnikov romske skupnosti oziroma so njim namenjeni. Ti projekti omogočajo ohranjanje in predstavitve romske kulture in jezika ter pripomorejo k njenemu spoznavanju in razumevanju. Pripadnikom romske skupnosti takšni projekti omogočajo aktivno vključevanje na področju kulture in dostop do kulturnih dobrin. MK spodbuja kulturno raznovrstnost s tem, da podpira projekte na vseh področjih kulture: izdajateljska in založniška dejavnost, spletne strani, dejavnosti kulturnih skupin, kulturna animacija, dejavnosti za ohranjanje jezika, mednarodno sodelovanje, medsebojno kulturno sodelovanje različnih manjšinskih etničnih skupnosti, predstavitve kulturnih dejavnosti širšemu okolju, prireditve, predavanja, seminarji, delavnice, digitalizacija in podobno.

V letu 2024 je ministrstvo zaradi velikega števila v preteklosti prijavljenih projektov, ki so bili zelo razdrobljeni, uvedlo spremembo razpisnih pogojev, in sicer je en prijavitelj lahko prijavil največ tri projekte s treh različnih področij javnega razpisa. Da pa so lahko prijavitelji združevali manjše projekte v en večji projekt, je ministrstvo zvišalo najvišji zaprošeni znesek na 12.000 EUR in zamejilo tudi višino najmanjšega zaprošenega zneska na 2.000 EUR. Zaradi tega kazalnik, določen ob pripravi NPUR 2021–2030 za ta ukrep, ni več realen oziroma dosegljiv.

Razpisanih je bilo 142.114,00 EUR, razdeljenih je bilo 142.931,00 EUR, odobrenih je bilo 46 projektov, izplačanih pa 141.130,00 EUR za 45 projektov, kar je 98,74 odstotka.

6.2.1.2 Spodbujanje socialnega vključevanja pripadnikov romske skupnosti

Kazalnik:

- Število pripadnikov romske skupnosti, vključenih v program. Program se bo začel izvajati predvidoma od leta 2023, dosežena vrednost naj bi bila vključenih 200 pripadnikov romske skupnosti (180 na vzhodu in 20 na zahodu Slovenije).

MK poroča, da kazalnik v letih 2023 in 2024 ni bil dosežen.

Ukrep:

2. Opismenjevanje pripadnikov romske skupnosti na področju kulture.

Poročilo MK za leto 2023:

V letu 2023 še ni bil vzpostavljen mehanizem kohezijske politike, zato ukrepa ni bilo mogoče izvajati. Potekata analiza in priprava na javni razpis oziroma poziv, ki bo objavljen predvidoma v letu 2024.

Poročilo MK za leto 2024:

Javni razpis v letu 2024 ni bil izveden. V pripravi in usklajevanju je razpisna dokumentacija. Javni razpis z naslovom »Povezani s kulturo: profesionalizacija romskih kulturnih društev« bo predvidoma objavljen v letu 2025.

7. IZBOLJŠANJE SOBIVANJA V ROMSKIH NASELJIH IN NJIHOVI OKOLICI (nosilec: MNZ)

Strateški in podrejeni cilj:

7.2.1 Izboljšanje varnosti in sobivanja v romskih naseljih, njihovi okolici oziroma na varnostno obremenjenih območjih

Kazalnik:

Varnostna ocena policije ter mnenje občin in drugih deležnikov glede izboljšanja varnosti v romskih naseljih, njihovi okolici oziroma na varnostno obremenjenih območjih.

7.2.1.1 Izboljšanje varnosti v romskih naseljih, njihovi okolici oziroma na varnostno obremenjenih območjih

Kazalniki:

- Meritve in analiza odzivnega časa.
- Število načrtovanih rednih policijskih dejavnosti v primerjavi s prejšnjimi obdobji.
- Število preventivnih stikov in razgovorov s povratniki prekrškov in KD v primerjavi s prejšnjimi obdobji ter število privedb storilcev KD, pridržanj, mediacij in podobno.
- Število KD in prekrškov v primerjavi s prejšnjimi obdobji.
- Mnenje (ocena) občin v primerjavi s prejšnjim obdobjem.

Ukrepi:

1. Zagotavljanje učinkovitih policijskih intervencij v romskih naseljih.

Poročilo MNZ za leto 2023:

Gre predvsem za ciljni ukrep, ki je namenjen tudi policistom za izvajanje učinkovitih intervencij v romskih in drugih večetničnih skupnostih. Interveniranje v romskih skupnostih je posebno in se način izvedbe ukrepov precej razlikuje od interveniranja v drugih skupnostih. Vzpostavitev javnega reda, zavarovanje življenja in premoženja so temeljne naloge policije in jih zagotavlja z izvedbo prvih ukrepov v romski skupnosti ob interveniranju. Vendar gre tudi za integracijski ukrep z dolgoročnim učinkom. Usposobljenost policistov za interveniranje v romskih skupnostih zagotavlja večjo učinkovitost, kakovostno izvedbo intervencije in hkrati zagotavlja večjo varnost vseh policistov. Policisti so izvajali aktivnosti za zagotavljanje učinkovite policijske intervencije v skladu z usmeritvami za izvajanje policijske intervencije in katalogom standardov policijskih postopkov ter mesečno spremljali statistične podatke o stanju javnega reda in miru ter druge analitične podatke o policijskih intervencijah. V primerih množičnih kršitev, napadih na policiste in preprečitvah uradnih dejanj, neuspešnih policijskih intervencijah ter primerih, ko sta bila javni red in mir (JRM) huje kršena, so na policijskih upravah pripravili analizo ter izkušnje in ugotovitve upoštevali pri načrtovanju nadaljnjega dela. Tudi z akcijskim načrtom je bilo določeno, da se policijski starešine in policisti, ki izvajajo naloge na območjih z romskimi naselji, dodatno usposobijo za izvajanje intervencij v romskih naseljih. V policiji so v uporabi Usmeritve za izvajanje policijske intervencije, ki v točki 4.5 »Intervencija v subkulturni skupnosti« opredeljujejo posebnosti in način izvedbe intervencij v subkulturni skupnosti. Poleg ter usmeritev je bil za lažjo, učinkovitejšo in varno izvedbo intervencij v romskih naseljih v letu 2021 izdelan dodatni priročnik »Intervencija v subkulturni skupnosti«, kjer so policisti opozorjeni na posebnosti, dodatno opremo, potrebno število in načine vodenja intervencij v subkulturni skupnosti.

V zvezi s tem je bilo v policiji v letu 2022 v PU Murska Sobota, PU Ljubljana in PU Novo mesto ponovno izvedenih več usposabljanj za seznanitev s priročnikom »Intervencija v subkulturni skupnosti«.

V letu 2023 je bilo skupno prijavljenih 80 primerov streljanja v romskih skupnostih, od tega je bilo deset primerov streljanja potrjenih. Policisti so obravnavali 180 prijav kurjenja in 121 primerov kršitev zaradi hrupa.

Na podlagi zbranih obvestil so policisti izvedli 116 (135) hišnih preiskav, v katerih sta bila zasežena tudi orožje in strelivo. 77 (59) osumljencem je bila odvzeta prostost. 24 (32) osumilencev je bilo privedenih k preiskovalnemu sodniku.

Skupno število intervencij, povezanih s prijavami streljanja, predvajanja glasne glasbe, kurjenja v romskih naseljih in njihovi okolici ter bagatelnih kaznivih dejanj, je bilo v letu 2023 1361 in v letu 2022 1066, kar je 27,7-odstotno povečanje. Največji razlog za povečanje skupnega števila intervencij je število prijavljenih bagatelnih kaznivih dejanj, ki se je s 611 primerov v letu 2022 povečalo na 970 primerov v letu 2023. Tudi število prijavljenih streljanj se je v letu 2023 povečalo, in sicer za 17 prijav (v letu 2023 80 prijav in v letu 2022 63 prijav). Opazno je precejšnje zmanjšanje števila prijav hrupa in kurjenja, in sicer je bilo v letu 2023 prejeto 121 (168) prijav zaradi hrupa in 180 (224) prijav zaradi kurjenja.

V Policiji od septembra 2022 ne poteka več merjenje odzivnega časa interveniranja v romskih skupnostih zaradi dolgotrajnega ročnega pregleda podatkov na podlagi lastnega poznavanja tematike v poročilih dežurnega in v dnevnikih dogodkov operativno-komunikacijskih centrov. Odzivni čas se je ročno izračunal, kar je bil zelo zamudno delo, za katero je bilo potrebnih veliko virov, saj v Republiki Sloveniji ni dovoljeno voditi kakršnih koli evidenc na podlagi rasne ali etnične pripadnosti.

Zaradi navedenega v prihodnjih poročilih odzivnega časa interveniranja ne bo mogoče prikazati. V tej zvezi je bilo predlagano, da se ta kazalnik v NPUR 2021–2030 črta.

Poleg policistov iz policijskih uprav, kjer gre za izstopajoče varnostne dogodke v romskih naseljih, so bili ob pričakovanem povečanju varnostnih dogodkov za izvedbo nalog tem upravam dodeljeni tudi policisti iz drugih enot (letalska policijska enota, konjenica, vodniki službenih psov,

specializirana enota za nadzor državne meje, specializirana enota za nadzor prometa, posebna policijska enota in podobno).

Izvedba ukrepov, določenih v NPUR 2021–2030, je bila tudi v letu 2023 v več primerih izvedena s prilagajanjem dela in dodelitvijo dodatne kadrovske pomoči določenim enotam, kar pomeni, da bi vsi izvedeni ukrepi dosegli svoj namen v celoti ob hitri in ustrezni obravnavi storilcev prekrškov in kaznivih dejanj. Napadi na policiste in druge interventne službe med izvajanjem intervencij v romskih naseljih povzročajo čedalje nasilnejša in predrznejša kazniva ravnanja posameznih Romov. Ta ravnanja so še naprej vzorec, ki pri pripadnikih romskih skupnosti in lokalnem prebivalstvu krepí občutek neučinkovitosti policije in drugih pristojnih institucij ter kaznovalne in socialne politike.

Poročilo MNZ za leto 2024:

Usposobljenost policistov za interveniranje v romskih skupnostih zagotavlja večjo učinkovitost, kakovostno izvedbo intervencije in hkrati večjo varnost vseh policistov. V danem primeru gre predvsem za ciljni ukrep, ki je namenjen tudi policistom za izvajanje učinkovitih intervencij v romskih in drugih večetničnih skupnostih. Interveniranje v romskih skupnostih je posebno in se način izvedbe ukrepov precej razlikuje od interveniranja v drugih skupnostih. Vzpostavitev javnega reda, zavarovanje življenja in premoženja so temeljne naloge policije in jih zagotavlja z izvedbo prvih ukrepov v romski skupnosti ob interveniranju. Policisti so izvajali vse aktivnosti za zagotavljanje učinkovite policijske intervencije v skladu z usmeritvami za izvajanje policijske intervencije in katalogom standardov policijskih postopkov ter mesečno spremljali statistične podatke o stanju javnega reda in miru ter druge analitične podatke o policijskih intervencijah. V primerih množičnih kršitev, napadih na policiste in preprečitvah uradnih dejanj, ob neuspešnih policijskih intervencijah ter v primerih, ko sta bila javni red in mir (JRM) huje kršena, so na policijskih upravah pripravili analizo ter izkušnje in ugotovitve upoštevali pri načrtovanju nadaljnjega dela. Tudi z akcijskim načrtom je bilo določeno, da se policijski starešine in policisti, ki izvajajo naloge na območjih z romskimi naselji, dodatno usposobijo za izvajanje intervencij v romskih naseljih. V policiji so v uporabi Usmeritve za izvajanje policijske intervencije, ki v točki 4.5. »Intervencija v subkulturni skupnosti« opredeljujejo posebnosti in način izvedbe intervencij v subkulturni skupnosti. Poleg teh usmeritev je bil za lažjo, učinkovitejšo in varno izvedbo intervencij v romskih in drugih večetničnih skupnostih v letu 2021 izdelan dodatni priročnik »Intervencija v subkulturni skupnosti«, kjer so policisti opozorjeni na posebnosti, dodatno opremo, potrebno število in načine vodenja intervencij v subkulturni skupnosti.

V zvezi s tem so bile v policiji tudi v letu 2024 na rednih usposabljanjih ponovno obravnavane teme iz priročnika »Intervencija v subkulturni skupnosti«. Prav tako so bili policisti dnevno ob odpravah na delo seznanjeni s posebnostmi dela iz navedenega priročnika.

V letu 2024 so bile PU Ljubljana, PU Murska Sobota in PU Novo mesto obveščene o 112, v letu 2023 pa 80 primerih streljanja v večetničnih naseljih. Policisti so z zbiranjem obvestil in pregledom krajev prijavljenih streljanj ta potrdili v 18 (10) primerih. Na podlagi najdenih sledov streljanja, kriminalistične obdelave in z zbiranjem obvestil so policisti izvajali aktivnosti za izsleditev storilcev kaznivega dejanja »povzročitev splošne nevarnosti« po 314. členu Kazenskega zakonika.

Vse tri PU so bile obveščene o 151 (121) kršitvah javnega reda in miru v romskih naseljih, povezanih s povzročanjem hrupa. Storilec prekrška so bili izdani plačilni nalogi zaradi kršitev drugega odstavka 8. člena Zakona o varstvu javnega reda in miru.

Policijske enote na območju PU Ljubljana, PU Murska Sobota in PU Novo mesto so bile v letu 2024 obveščene o 217 (180) primerih kurjenja v večetničnih naseljih oziroma njihovi neposredni okolici. Policisti so po identifikaciji storilcev o ugotovljenih dejstvih in okoliščinah s poročilom obveščali pristojno inšpekcijsko službo oziroma izvedli ustrezni ukrep.

Navedene PU so v letu 2024 obravnavale 977 (970) bagatelnih kaznivih dejanj. PU Ljubljana jih je obravnavala 252 (134), PU Murska Sobota 157 (156) in PU Novo mesto 568 (680) tovrstnih kaznivih dejanj. V večini primerov gre za tatvine v trgovinah, nakupovalnih centrih, bencinskih

servisih, tatvine poljščin in podobno, ko storilci kaznivih dejanj odtujijo predmete manjših vrednosti, oškodovane fizične ali pravne osebe pa ne podajo predloga za pregon kaznivega dejanja.

Na podlagi zbranih obvestil so policisti v letu 2024 opravili 143 (116) hišnih preiskav v romskih naseljih. Pri hišnih preiskavah so zasegli 37 (27) kosov orožja in 228 (216) kosov streliva ter 646 kosov pirotehničnih izdelkov.

Policisti so 94 (77) osebam, osumljenim storitve kaznivih dejanj, odvzeli prostost, 26 (24) oseb pa so privedli k preiskovalnemu sodniku na zaslišanje.

Skupno število intervencij, povezanih s streljanjem, predvajanjem glasne glasbe, kurjenjem v večetničnih naseljih in njihovi okolici ter prijavami bagatelnih kaznivih dejanj, je bilo v letu 2024 1475 in v letu 2023 1361, kar je 7,7-odstotno povečanje. V tej zvezi je treba izpostaviti, da je spodbuden podatek ta, da sicer gre za povečanje skupnega števila intervencij, vendar je to povečanje veliko manjše, kot je bilo v letu 2023, ko je bilo kar 27,7-odstotno povečanje števila intervencij v primerjavi z letom 2022.

Tudi število prijavljenih streljanj se je v letu 2024 povečalo, in sicer za 32 prijav (v letu 2024 112 prijav in v letu 2023 80 prijav). Število prijavljenih streljanj se letno povečuje. Vendar ni mogoče posploševati, da je tudi streljanja v večetničnih naseljih več, ampak da občani vsako pokanje prijavijo. V več primerih je bilo že med intervencijo ali pozneje ob zbiranju obvestil ugotovljeno, da je šlo za uporabo pirotehnik, in ne za streljanje. Je pa spodbuden podatek, da je policija streljanje potrdila v 18 primerih, medtem ko je bilo v letu prej streljanje potrjeno v desetih primerih. To pomeni, da je preiskala in odkrila več prijav in pri zbiranju obvestil pridobila dovolj kakovostne podatke, ki so zadostovali za pridobitev odredb za izvedbo hišnih preiskav ter zaseg orožja in streliva.

Prav tako se je povečalo število prijav kurjenja s 180 v letu 2023 na 217 prijav v letu 2024, kar je podobno število prijav kot v letu 2022, ko je bilo 224 prijav kurjenja. Pri prijavah kurjenja je treba izpostaviti podatek, da so v zadnjem času v čedalje večjem številu prijavitelji tudi Romi sami, ki jih moti kurjenje v večetničnih naseljih. To kaže tudi na večjo ozaveščenost Romov in zavedanje, da je takšno početje prepovedano.

V Policiji se od septembra 2022 ne meri več odzivni čas interveniranja v večetničnih skupnostih zaradi zamudnega ročnega pregleda podatkov. Odzivni čas se je ročno izračunaval, kar je bilo zelo zamudno delo, za katero je potrebnih veliko virov, saj v Republiki Sloveniji ni dovoljeno voditi kakršnih koli evidenc na podlagi rasne ali etnične pripadnosti.

Zaradi navedenega v prihodnjih poročanjih odzivnega časa interveniranja ne bo več mogoče prikazati. V zvezi s tem je bilo že predlagano, da se ta kazalnik v NPUR 2021–2030 črta, prav tako to ponovno predlagamo v tem poročilu.

Leto 2024 je bilo na področju dela v večkulturni skupnosti več medijsko izpostavljenih varnostnih dogodkov, predvsem v JV delu Slovenije. Zadeve so med drugim morali pojasnjevati tudi v policiji. Nemaokrat so v lokalnih skupnostih stanje pojasnjevali tudi generalni direktor Policije (GDP), minister za notranje zadeve, namestniki GDP in inšpektorji iz Generalne policijske uprave. Pripravljene so bile usmeritve ministra in odredba GDP za še intenzivnejše reševanje stanja. Zato je bil v letu 2024 izdelan »Načrt za intenziviranje nalog za zmanjšanje varnostnih dogodkov, povezanih z večetnično skupnostjo«. PU Ljubljana in PU Novo mesto sta izdelala tudi lastne načrte, v katere so vključili tudi druge deležnike na lokalni ravni, učinki izvedbe vseh nalog so že opazne. Je pa treba poudariti, da se veliko nalog, zlasti glede večje prisotnosti na terenu, še vedno rešuje z vključevanjem policistov iz drugih enot, kar pa ni dolgotrajna rešitev. Že v preteklosti je bilo ugotovljeno, da je pri proaktivnem delovanju in iskanju rešitev policija odvisna tudi od učinkovitega sodelovanja z drugimi institucijami in od uspešnosti medgeneracijskega sodelovanja, pri katerem pa se še vedno izkazujejo očitne vrzeli in ovire v sistemskih in zakonodajnih pomanjkljivostih, neučinkovitosti in nezainteresiranosti posameznih institucij oziroma subjektov. Poleg policistov iz policijskih uprav, kjer gre za izstopajoče varnostne dogodke

v večetničnih naseljih, so bili ob pričakovanem povečanju varnostnih dogodkov za izvedbo nalog tem upravam dodeljeni tudi policisti iz drugih enot (letalska policijska enota, konjenica, vodniki službenih psov, specializirana enota za nadzor državne meje, specializirana enota za nadzor prometa, posebna policijska enota in podobno).

Ukrepi, določeni v NPUR 2021–2030, so bili tudi v letu 2024 v več primerih izvedeni s prilagajanjem dela in dodelitvijo dodatne kadrovske pomoči določenim enotam, kar pomeni, da bi vsi izvedeni ukrepi dosegli svoj namen v celoti ob hitri in ustrezni obravnavi storilcev prekrškov in kaznivih dejanj. Napadi na policiste in druge interventne službe med izvajanjem intervencij v večetničnih naseljih se kažejo v čedalje nasilnejših in predrznejših kaznivih ravnanjih posameznih Romov. Ta ravnanja so še naprej vzorec, ki pri pripadnikih večetničnih skupnosti in lokalnem prebivalstvu krepi občutek neučinkovitosti policije in drugih pristojnih institucij ter kaznovalne in socialne politike.

2. Zagotavljanje večje vidnosti policijskega dela v bližini romskih naselij.

Poročilo MNZ za leto 2023:

Gre za integracijski ukrep, ki ga policija izvaja v okviru svoje redne dejavnosti, v skladu z letnim načrtom dela policije. Policijsko delo v skupnosti in preventivne aktivnosti v romski skupnosti se izvajajo na podlagi načrtov dela policijskih uprav in policijskih postaj, kjer se z letnimi, mesečnimi, tedenskimi in tudi dnevnimi načrti dela načrtuje prisotnost policistov na določenem območju. Da gre tudi za ciljno usmerjeni ukrep, ker večina ukrepov za dosego cilja izboljšanje varnosti v romskih naseljih, njihovi okolici oziroma na varnostno obremenjenih območjih izhaja iz ukrepov v novem NPUR 2021–2030.

Delo policije poteka na podlagi izvajanja ukrepov iz NPUR 2021–2030. S poudarkom na izvajanju policijskega dela v romski skupnosti je policija tudi v letu 2023 dosledno uresničevala temeljne naloge iz Zakona o nalogah in pooblastilih policije, iz Zakona o organiziranosti in delu policije, iz Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 in iz drugih internih aktov. To pomeni uresničevanje pglavitnih ciljev, ki izhajajo iz strateškega dokumenta Policije, Strategije policijskega dela v skupnosti iz leta 2013 in iz Resolucije o dolgoročnem razvoju policije do leta 2025.

Tako so enote z različnimi oblikami rednega policijskega dela zagotavljale večjo vidnost v bližini romskih naselij. Poleg rednih oblik dela in zagotavljanja stalne prisotnosti patrulje na teh območjih so enote organizirale in izvedle poostrene nadzore in druge oblike akcijskega dela, v katere so bili vključeni tudi policisti drugih enot (posebne policijske enote, postaje letališke policije, specialne enote, policisti vodniki službenih psov, policisti konjeniki in drugi).

Pregled oziroma opis rezultatov ukrepa (upoštevati spol in mlade, kjer je to mogoče):

V letu 2023 so policisti izvedli skupaj 1068 (318) poostrenih nadzorov.

Na območju PU Novo mesto in PU Ljubljana so bile v zgoraj navedenem obdobju leta 2023 organizirane in izvedene aktivnosti za povečanje vidnosti policije v romskih naseljih in njihovi okolici.

PU Ljubljana, PU Murska Sobota in PU Novo mesto so v letu 2023 policistom odredile 7628 (9324) služb na VOO z romskimi naselji. PU Ljubljana je policistom na območjih policijskih enot z romskimi naselji odredila 2642 (3113) služb, PU Murska Sobota 1505 (2858) služb in PU Novo mesto 3481 (3353) služb.

Pozitivna izkušnja zagotavljanja večje vidnosti policijskega dela v romski skupnosti je bila, da v času policijske prisotnosti in izvajanja preventivnih aktivnosti ni bilo zaznati povečanega števila odklonskih ravnanj Romov, česar pa za izvedbo interventnih nalog ni mogoče trditi. Policisti so bili tudi v prejšnjem letu ob izvedbi interventnih nalog v romskih naseljih napadeni, nekaj policistov

je bilo poškodovanih, prav tako so bila poškodovana tudi vozila policije. Izstopajoči so bili primeri prijav čezmerne uporabe pirotehnik in streljanja v času božično-novoletnih praznikov.

Poročilo MNZ za leto 2024:

Gre za integracijski ukrep, ki ga policija izvaja v okviru svoje redne dejavnosti v skladu z letnim načrtom dela policije. Policijsko delo v skupnosti in preventivne aktivnosti v romski skupnosti se izvajajo na podlagi načrtov dela policijskih uprav in policijskih postaj, kjer se z letnimi, mesečnimi, tedenskimi in tudi dnevnimi načrti dela načrtuje prisotnost policistov na določenem območju. Da gre tudi za ciljno usmerjeni ukrep, ker večina ukrepov za doseg cilja izboljšanje varnosti v romskih naseljih, njihovi okolici oziroma varnostno obremenjenih območjih, izhaja iz ukrepov v novem NPUR 2021–2030.

Delo policije poteka na podlagi izvajanja vseh ukrepov v NPUR 2021–2030. S poudarkom na izvajanju policijskega dela v romski skupnosti je policija tudi v letu 2024 dosledno uresničevala temeljne naloge iz Zakona o nalogah in pooblastilih policije, iz Zakona o organiziranosti in delu policije, iz Resolucije o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2019–2023 in v skladu z drugimi internimi akti. To pomeni upoštevanje in uresničevanje pglavitnih ciljev, ki izhajajo iz Strategije policijskega dela v skupnosti iz leta 2013 in iz Resolucije o dolgoročnem razvoju policije do leta 2025.

Tako so enote z različnimi oblikami rednega policijskega dela zagotavljale večjo vidnost v bližini večetničnih naselij. Poleg rednih oblik dela in zagotavljanja stalne prisotnosti patrulje na teh območjih so enote organizirale in izvedle poostrene nadzore in druge oblike akcijskega dela, v katere so bili vključeni tudi policisti drugih enot, kot smo že navedli pri poročanju v prejšnji točki.

Policisti se zavedajo, da je treba romsko tematiko obravnavati celostno in odpravljati vzroke za nastanek varnostnih dogodkov. Na glavnino vzrokov (slabe življenjske razmere, izključenost Romov iz javnega življenja, neustrezna socializacija, pomanjkanje prisotnosti drugih služb v večetničnih naseljih in podobno) policija nima neposrednega vpliva. Z večjo prisotnostjo na predvidenih krajih in v predvidenih časovnih okvirih pa lahko vpliva na preprečevanje varnostnih dogodkov. Tako so policisti v letu 2024 izvedli skupaj 1622 (1068) poostrenih nadzorov na varnostno obremenjenih območjih.

Na območju PU Novo mesto in PU Ljubljana so bile leta 2024 organizirane in izvedene aktivnosti za povečanje vidnosti policije v večetničnih naseljih in njihovi okolici.

PU Ljubljana, PU Murska Sobota in PU Novo mesto so v letu 2024 policistom odredile 8512 (7628) služb na VOO (varnostno obremenjenih območjih) z romskimi naselji.

Pozitivna izkušnja zagotavljanja večje vidnosti policijskega dela v romski skupnosti je bila, da v času policijske prisotnosti in izvajanja preventivnih aktivnosti, ni bilo zaznati povečanega števila odklonskih ravnanj s strani Romov, česar pa za izvedbo interventnih nalog ni mogoče trditi. Policisti so bili tudi v prejšnjem letu ob izvedbi interventnih nalog v večetničnih naseljih napadeni, nekaj policistov je bilo tudi poškodovanih, prav tako so bila poškodovana vozila policije, več teh intervencij in postopkov je bilo v prejšnjem letu tudi medijsko izpostavljenih.

3. Zagotavljanje proaktivne obravnave možnih varnostnih dogodkov v romskih naseljih.

Poročilo MNZ za leto 2023:

Gre za ciljno usmerjeni ukrep, namenjen preprečevanju odklonskih ravnanj v romski skupnosti (še posebej v romskih naseljih in njihovi okolici), ki temelji na predhodnih izkušnjah dela policije, ki ga ta izvaja v okviru svoje redne dejavnosti v skladu z letnim načrtom dela policije na podlagi Zakona o nalogah in pooblastilih policije, Zakona o organiziranosti in delu policije, Resolucije o dolgoročnem razvoju in delu policije do leta 2025 (Uradni list RS, št. 75/15), Policijskega dela v skupnosti (2013) – usmeritve za delo policije in NPUR 2021–2030.

Policisti so tudi v letu 2023 z različnimi oblikami dela pridobivali podatke o možnih varnostnih dogodkih v romskih naseljih in z ustreznim načrtovanjem zagotavljali njihovo proaktivno obravnavo. Na podlagi pridobljenih informacij, predvsem pa iz izkušenj, je policija načrtovala izvedbo nalog za preprečevanje in obravnavo pričakovanih varnostnih dogodkov glede na čas, kraj in način storitve. Predvsem se obravnava poveča ob določenih varnostnih dogodkih v času praznovanja določenih praznikov (velika noč, 1. maj, božič, novo leto), kjer se poveča število prijav streljanja z orožjem, prepovedanega kurjenja, prepovedane uporabe pirotehnik in podobno. V teh obdobjih so bili najbolj obremenjenim policijskim upravam v pomoč za uspešno preprečevanje in obravnavo tovrstnih dejanj dodeljeni policisti iz drugih enot.

Pregled oziroma opis rezultatov ukrepa (upoštevati spol in mlade, kjer je to mogoče):

Policisti PU Ljubljana, Murska Sobota in Novo mesto so v letu 2023 sodelovali na desetih 56 (91) sestankih varnostnih sosvetov. Organiziranih je bilo 58 (11) posvetov z drugimi subjekti, kot so center za socialno delo, inšpekcijske službe, krajevne skupnosti, občine, šole in podobno. Vsebina sestankov se je nanašala na izboljšanje sodelovanja, ozaveščanje (takojšnje obveščanje policije o kršitvah, namestitvev kamer in alarmnih naprav, zaklepanje hiš in avtomobilov) in zagotavljanje večje varnosti.

Policisti vseh treh PU so v letu 2023 opravili 613 (583) razgovorov s predstavniki lokalne skupnosti in 871 (1043) razgovorov z drugimi subjekti, ki delujejo na predmetnem področju.

Vsebina sestankov in razgovorov se je nanašala na izboljšanje sodelovanja med različnimi deležniki, na ozaveščanje ljudi (takojšnje obveščanje policije o kršitvah, namestitvev kamer in alarmnih naprav, zaklepanje hiš in avtomobilov, drugo samozaščitno ravnanje) in skupne aktivnosti za zagotavljanje večje varnosti v romskih naseljih in njihovi okolici ter na večje vključevanja občinskih redarstev v zagotavljanje varnosti na določenem območju.

Policisti PU Ljubljana, PU Murska Sobota in PU Novo mesto so v letu 2023 opravili 272 (359) razgovorov z organizatorji zabav v romskih naseljih ter 4309 (4331) razgovorov z Romi o dogajanju v romskih naseljih in o varnostnih vprašanjih. Policisti na območju PU Ljubljana so opravili 2 (3) razgovora z organizatorji zabav in 218 (83) razgovorov z Romi, na območju PU Murska Sobota 19 (4) razgovorov z organizatorji zabav in 470 (477) razgovorov z Romi, na območju PU Novo mesto pa je bilo opravljenih 251 (352) razgovorov z organizatorji zabav ter 3621 (3771) razgovorov z Romi o dogajanju v romskih naseljih in o varnostnih vprašanjih.

Generalna policijska uprava je tudi v letu 2023 nudila kadrovsko pomoč PU Novo mesto pri organizaciji poostrenih nadzorov, v katere so bile vključene tudi druge PU in NOE GPU (letalska policijska enota, konjenica, vodniki službenih psov, specializirana enota za nadzor državne meje, specializirana enota za nadzor prometa, posebna policijska enota).

Poročilo MNZ za leto 2024:

Gre za ciljno usmerjeni ukrep, namenjen preprečevanju odklonskih pojavov v romski skupnosti (še posebej v večetničnih naseljih in njihovi okolici), ki temelji na predhodnih izkušnjah dela policije, ki ga izvaja v okviru svoje redne dejavnosti v skladu z letnim načrtom dela policije na podlagi Zakona o nalogah in pooblastilih policije, Zakona o organiziranosti in delu policije ter Resolucije o dolgoročnem razvoju in delu policije do leta 2025.

Policisti so tudi v letu 2024 z različnimi oblikami dela pridobivali podatke o možnih varnostnih dogodkih v večetničnih naseljih in z ustreznim načrtovanjem zagotavljali njihovo proaktivno obravnavo. Na podlagi pridobljenih informacij, predvsem pa iz izkušenj iz prejšnjih obdobj, je policija načrtovala izvedbo nalog za preprečevanje in obravnavo pričakovanih varnostnih pojavov glede na čas, kraj in način storitve. Predvsem se poveča obravnava določenih varnostnih pojavov v času praznikov (velika noč, 1. maj, božič, novo leto), ko se poveča število prijav streljanja z orožjem, prepovedanega kurjenja, prepovedane uporabe pirotehnik in podobno. V teh obdobjih

so bili najbolj obremenjenim policijskim upravam v pomoč za uspešno preprečevanje in obravnavo tovrstnih dejanj dodeljeni policisti iz drugih enot.

Policisti PU Ljubljana, Murska Sobota in Novo mesto so v letu 2024 opravili 928 (613) razgovorov s predstavniki lokalne skupnosti in 603 (871) razgovorov s predstavniki drugih subjektov, kot so center za socialno delo, inšpekcijske službe, krajevnih skupnosti, občine, šole in podobno. Vsebina sestankov se je nanašala na izboljšanje sodelovanja, ozaveščanje (takojsnje obveščanje policije o kršitvah, namestitvev kamer in alarmnih naprav, zaklepanje hiš in avtomobilov) in zagotavljanje večje varnosti, sodelovali pa so tudi na 74 (58) sestankih varnostnih sosvetov.

Policisti vseh treh PU so v letu 2024 opravili 438 (272) razgovorov z organizatorji zabav v večetničnih naseljih, prav tako so v navedenem obdobju opravili 5232 (4309) razgovorov z Romi o dogajanju v večetničnih naseljih in o varnostnih vprašanjih.

Vsebina sestankov in razgovorov se je nanašala na izboljšanje sodelovanja med različnimi deležniki, na ozaveščanje ljudi (takojsnje obveščanje policije o kršitvah, namestitvev kamer in alarmnih naprav, zaklepanje hiš in avtomobilov, drugo samozaščitno ravnanje) in skupne aktivnosti za zagotavljanje večje varnosti v večetničnih naseljih in njihovi okolici ter na večje vključevanja občinskih redarstev v zagotavljanje varnosti na določenem območju.

4. Zagotavljanje večje »statistične« varnosti na območjih, kjer živi romska skupnost.

Poročilo MNZ za leto 2023:

Policija je v letu 2023 mesečno spremljala statistične podatke o stanju javnega reda in miru ter druge analitične podatke s področja splošne varnosti ljudi in premoženja ter interventnih dogodkov in na podlagi tako pridobljenih podatkov in informacij sproti načrtovala izvedbo novih nalog za preprečevanje varnostnih dogodkov in povečanje stopnje varnosti na določenem območju.

V okviru Generalne policijske uprave pod vodstvom Policijske akademije deluje stalna delovna skupina za delo policije v večkulturni družbi in s subkulturnimi skupinami, ki od 15. septembra 2021 v okviru izvajanja obeh akcijskih načrtov enkrat mesečno sklicuje sestanke članov delovne skupine. Izvedbo ukrepov nadzoruje in usmerja Uprava uniformirane policije. Na podlagi poročanja članov delovne skupine se predlaga izvedba novih ali okrepitev že obstoječih ukrepov. Mesečni sestanki članov delovne skupine so se izvajali vključno do septembra 2022. Od septembra 2022 se aktivnosti nadaljujejo, vendar zaradi racionalizacije dela člani komunicirajo korespondenčno in po potrebi. Še vedno pa ostajata vsaj dva obvezna sestanka delovne skupine za delo Policijske uprave v večkulturni družbi in s subkulturnimi skupinami letno. Delovna skupina za delo policije v večkulturni družbi in s subkulturnimi skupinami je sestavljena iz širšega in ožjega članstva. S spremljanjem in načrtovanjem ukrepov se v glavnem ukvarjajo člani ožje delovne skupine, ki jih je 16. Usmerjanje in nadzor zagotavljata revizor in pomočnik revizorja, delovna skupina pa deluje na državni ravni. Poleg navedenega v PU Novo mesto prav tako deluje delovna skupina, ustanovljena za območje PU Novo mesto.

Sistematična obdelava statističnih podatkov je zelo pomembno orodje pri načrtovanju nadaljnjih ukrepov za izboljšanje varnosti in hkrati zelo pomemben kazalnik stanja v določenem okolju.

Policijski vodje vsaj enkrat letno lokalne skupnosti seznani s stanjem varnosti na določenem območju. Člani občinskih svetov in drugih organov se ob tem seznani s številom posameznih obravnavanih primerov na določenem območju in z aktivnostmi policije. Predstavniki lokalnih skupnosti ob tem spoznavajo delo policije na lokalni, regionalni in državni ravni.

Poročilo MNZ za leto 2024:

Policija je tudi v letu 2024 mesečno spremljala statistične podatke o stanju JRM in druge analitične podatke s področja splošne varnosti ljudi in premoženja ter interventnih dogodkov ter na podlagi

tako pridobljenih podatkov in informacij sprotno načrtovala izvedbo novih nalog za preprečevanje varnostnih dogodkov in povečanje stopnje varnosti na določenem območju.

V okviru Generalne policijske uprave pod vodstvom Policijske akademije deluje stalna delovna skupina za delo policije v večkulturni družbi in s subkulturnimi skupinami. Na podlagi poročanja članov delovne skupine se predlaga izvedba novih ali okrepitev že obstoječih ukrepov. Še vedno pa ostajata vsaj dva obvezna sestanka delovne skupine za delo policije v večkulturni družbi in s subkulturnimi skupinami letno. Delovna skupina za delo policije v večkulturni družbi in s subkulturnimi skupinami je sestavljena iz širšega in ožjega članstva. S spremljanjem in načrtovanjem ukrepov se v glavnem ukvarjajo člani ožje delovne skupine, ki ima 16 članov. Usmerjanje in nadzor zagotavljata revizor in pomočnik revizorja, delovna skupina pa deluje na državni ravni. Poleg navedenega v PU Novo mesto prav tako deluje delovna skupina, ustanovljena za območje PU Novo mesto.

Sistematična obdelava statističnih podatkov je zelo pomembno orodje pri načrtovanju nadaljnjih ukrepov za izboljšanje varnosti in hkrati zelo pomemben kazalnik stanja v določenem okolju.

Pri spremljanju podatkov o varnostnih dogodkih gre za sistematično, vendar najpogosteje ročno preštevanje in evidentiranje dogodkov izključno na podlagi poznavanja razmer na področju obravnavanja romskega vprašanja v enotah (policija ne vodi nobenih evidenc z imeni, priimki ali drugimi nedovoljenimi podatki, temveč gre le za zbiranje podatkov o času in kraju nastanka varnostnih dogodkov), da lahko ustrezno načrtuje svoje delo v prihodnje. Gre za dodatno časovno in kadrovsko obremenjujoči proces, ki pa je nujno potreben. Je pa treba poudariti, da je bilo v zadnjem času ugotovljenih več varnostnih dogodkov ter s tem povezanih izvršenih kaznivih dejanj in prekrškov, katerih storilci so bili pripadniki večetničnih skupnosti iz drugih držav Evropske unije in tudi tretjih držav. Predvsem zaradi bližine meje z Republiko Hrvaško je bilo v prejšnjem letu zaznanih nekaj varnostnih dogodkov, povezanih z romsko populacijo iz romskih naselij v Republiki Hrvaški. Pričakuje se lahko, da bo zaradi Schengna in lažjega prehoda Romov iz Republike Hrvaške v Republiko Slovenijo brez mejne kontrole tudi v prihodnje čedalje več tovrstnih varnostnih dogodkov. V policiji so se tako v letu 2024 skupaj s predstavniki Fakultete za varnostne vede 29. februarja 2024 udeležili dvostranskega srečanja med policijo in drugimi subjekti Republike Slovenije in Republike Hrvaške o delu policije v večkulturni družbi v Čakovcu, kjer so izmenjali izkušnje s področja romskega vprašanja na območju Republike Slovenije in Republike Hrvaške. Prav tako so se 18. aprila 2024 udeležili okrogle mize z naslovom »Policijsko delo v skupnosti – s poudarkom na romski skupnosti« v policijski akademiji v Zagrebu. V organizaciji Občine Kočevje in Fakultete za varnostne vede je bila ob sodelovanju policije tudi na to temo izvedena 10. nacionalna konferenca v lokalnih skupnostih, in sicer v Kočevju 20. novembra 2024.

Policijski vodje vsaj enkrat letno lokalne skupnosti seznanijo s stanjem glede varnosti na določenem območju. Člani občinskih svetov in drugih organov se ob tem seznanijo s številom posameznih obravnavanih primerov na določenem območju in z aktivnostmi policije. Predstavniki lokalnih skupnosti ob tem spoznavajo delo policije na lokalni, regionalni in državni ravni.

5. Zagotavljanje večjega občutka varnosti v bližini romskih naselij.

Poročilo MNZ za leto 2023:

Gre za ciljno usmerjeni ukrep, s katerim so policisti PU Ljubljana, PU Murska Sobota in PU Novo mesto z različnimi oblikami dela zagotavljali stalno prisotnost v romskih naseljih in njihovi okolici s ciljem zagotavljanja večjega občutka varnosti ljudi. Za dosego ciljev so PU prilagodile tako represivni kot tudi preventivni odziv na varnostne dogodke (na primer seznanjanje prijaviteljev z ukrepi policije, delo s kršitelji povratniki, seznanjanje predstavnikov lokalnih skupnosti, KS, civilnih iniciativ z aktivnostmi in ukrepi policije, delo v policijski pisarni – PU Novo mesto, uporaba mobilne policijske pisarne in podobno)

V zvezi s tem so policisti v letu 2023 izvajali te naloge:

- opravljali razgovore s predstavniki lokalne skupnosti,

- opravljali razgovore s predstavniki drugih subjektov,
- sodelovali na sestankih sosvetov in podobno,
- opravljali razgovore z organizatorji prireditev v romskih naseljih in
- opravljali razgovore z Romi o varnostnih vprašanjih.

V letu 2023 je bilo skupno odrejenih 7628 (9324) služb policistom na varnostno obremenjenih območjih PU Novo mesto, PU Ljubljana in PU Murska Sobota.

Vse aktivnosti so rezultat dela vseh policistov in policistk v enotah in tudi tistih, ki so dodeljeni v pomoč. Prav tako velik delež ukrepov prispevajo vsi štirje romski policisti. Gre za dva policista in dve policistki. Njihovo delo je usmerjeno v ozaveščanje Romov in izvajanje preventivnih aktivnosti.

Ob upoštevanju, da je bilo za izvedbo tega ukrepa skupno izvedenih 6128 (6407) aktivnosti ter da sta v vsaki aktivnosti sodelovala vsaj en policist in vsaj en občan (predstavniki lokalne skupnosti, večinskega prebivalstva, romske skupnosti), lahko zatrdimo, da je bilo vključenih najmanj 6128 (6407) policistov in najmanj toliko oseb, na katere se je ukrep nanašal.

Poročilo MNZ za leto 2024:

Gre za ciljno usmerjeni ukrep, s katerim so policisti PU Ljubljana, PU Murska Sobota in PU Novo mesto z različnimi oblikami dela zagotavljali stalno prisotnost v večetničnih naseljih in njihovi okolici s ciljem zagotavljanja večjega občutka varnosti ljudi. Za doseg ciljev so PU prilagodile tako represivni kot tudi preventivni odziv na varnostne dogodke (na primer seznanjanje prijaviteljev z ukrepi policije, delo s kršitelji povratniki, seznanjanje predstavnikov lokalnih skupnosti, KS, civilnih iniciativ z aktivnostmi in ukrepi policije, delo v policijski pisarni – PU Novo mesto, uporaba mobilne policijske pisarne in podobno).

V zvezi s tem so policisti v letu 2024 izvajali te naloge:

- opravljali razgovore s predstavniki lokalne skupnosti,
- opravljali razgovore s predstavniki drugih subjektov,
- sodelovali na sestankih sosvetov in podobno,
- opravljali razgovore z organizatorji prireditev v večetničnih naseljih in
- opravljali razgovore z Romi o varnostnih vprašanjih.

V letu 2024 je bilo skupno odrejenih 8512 (7628) služb policistom na varnostno obremenjenih območjih PU Novo mesto, PU Ljubljana in PU Murska Sobota.

Vse aktivnosti so rezultat dela vseh policistov in policistk v enotah in tudi tistih, ki so dodeljeni v pomoč. Prav tako velik delež ukrepov prispevajo vsi štirje romski policisti. Gre za dva policista in dve policistki. Njihovo delo je usmerjeno v ozaveščanje Romov in izvajanje preventivnih aktivnosti. Policistka iz PU Murska Sobota je v prvih dneh leta 2025 nehala delati v policiji, zato potekajo postopki za iskanje in zaposlitev drugega policista oziroma policistke.

Ob upoštevanju, da je bilo za izvedbo tega ukrepa skupno izvedenih 7275 (6128) aktivnosti ter da sta v vsaki aktivnosti sodelovala vsaj en policist in vsaj en občan (predstavniki lokalne skupnosti, večinskega prebivalstva, romske skupnosti), lahko zatrdimo, da je bilo vključenih najmanj 7275 (6128) policistov in najmanj toliko oseb, na katere se je ukrep nanašal.

7.2.1.2 Nadaljevati in okrepiti partnerski odnos z lokalnimi skupnostmi in romskimi skupnostmi za izboljšanje sobivanja

Kazalnika:

- Število izvedenih preventivnih aktivnosti in drugih dejavnosti.
- Število sodelovanj v najrazličnejših komisijah, varnostnih sosvetih, odborih, delovnih skupinah in drugje.

Ukrep:

6. Okrepitev policijskega dela v skupnosti.

Poročilo MNZ za leto 2023:

Policijsko delo v skupnosti in preventivne aktivnosti v romski skupnosti se izvajajo na podlagi načrtov dela policijskih uprav in policijskih postaj, kjer so določene tudi ciljne skupine in subjekti, ki sodelujejo. Romska skupnost se v izvajanje tega ukrepa vključuje s stalnim sodelovanjem policije na vseh ravneh, kar je že dalj časa vzpostavljeno.

Policijske uprave in policijske postaje so v letu 2023 načrtovale in izvedle skupno 268 (246) preventivnih aktivnosti, ki so bile (v skladu z usmeritvami za izvajanje preventivnega dela in z navodilom o evidentiranju preventivnih aktivnosti) vnesene v evidenco preventivnih aktivnosti.

Center za raziskovanje in socialne veščine v okviru Policijske akademije in Generalne policijske uprave ter stalna delovna skupina Generalne policijske uprave sta v letu 2023 opravila 233 (241) preventivnih aktivnosti v romski skupnosti. Te najrazličnejše aktivnosti, namenjene romski skupnosti, so se nanašale na izvajanje sestankov, neformalnih razgovorov, svetovanj in opozarjanj, ozaveščanje o posameznih težavah in neposrednih aktivnostih z romsko skupnostjo na terenu.

Skupno je policija v letu 2023 izvedla 501 (487) preventivnih aktivnosti.

Na podlagi Akcijskega načrta za vzdrževanje javnega reda in miru na območjih z večetnično skupnostjo so bile v letu 2023 izvedene tudi te aktivnosti:

- 613 (583) opravljenih razgovorov s predstavniki lokalne skupnosti,
- 871 (1043) opravljenih razgovorov s predstavniki drugih subjektov,
- 58 (91) izvedenih sodelovanj na sestankih sosvetov in podobno,
- 272 (359) opravljenih razgovorov z organizatorji prireditev v romskih naseljih in
- 4309 (4331) opravljenih razgovorov z Romi o varnostnih vprašanjih.

Skupno je bilo tako izvedenih 6123 (6407) aktivnosti.

Junija 2022 so policisti začeli izvajati preventivni projekt »ŠOLA – POT K USPEHU«.

Še vedno se ugotavlja, da sta odsotnost in pomanjkanje osnovne socializacije bistvenega pomena za neuspešno vključevanje Romov in neuspešno preprečevanje varnostnih pojavov v povezavi z romsko populacijo. Reševanje varnostnega segmenta, ki je povezan z romskim vprašanjem, se močno navezuje na delo policije v vseh segmentih. Policija tako tudi s projektom "ŠOLA – POT K USPEHU" stremi k izvedbi ukrepov, ki bodo dolgoročno pripomogli, da bo manj osebnostnih okoliščin romske populacije, ki bi vplivali na storitev prekrškov ali kaznivih dejanj. Pri tem se policija sicer zaveda, da ni to prednostna naloga policije, izkorišča pa to prednost, da se policisti dnevno srečujejo z Romi in so prisotni v romskih naseljih. Namen je tudi, da se za neznačilnim »policijskim« naslovom dolgoročno pričakuje izboljšanje varnostnega položaja in uspešnejša integracija Romov. "Romski policisti" z delom v naseljih in z zgledom ogromno prispevajo k navedenemu projektu. Tudi v letu 2023 so se izvajali razni romski tabori, kjer je bilo sodelovanje »romskih policistov« izjemnega pomena za izvajanje preventivnega projekta. Ne gre za obširne in dodatno zelo obremenjujoče naloge, temveč gre za krajše pogovore ter nagovarjanja staršev in otrok o pomembnosti šolanja in možnosti, ki jih dokončanje določenega programa usposabljanja ponuja romskim otrokom.

Policija pri izvajanju policijskega dela v skupnosti in z vsakodnevno prisotnostjo v romski skupnosti z najrazličnejšimi oblikami dela aktivno sodeluje z romsko skupnostjo. Pri tem sodeluje s posamezniki, na primer legitimno izvoljenimi romskimi svetniki v občinskih svetih občin z romsko skupnostjo, in s predstavniki romskih organizacij, ki delujejo v Sloveniji (Svet romske skupnosti RS, Zveza Romov Slovenije, Zveza Romov za Dolenjsko, Zveza za razvoj romske skupnosti Preporod, Zveza za razvoj romske skupnosti – Bela krajina, Zveza romske skupnosti Umbrella – Dežnik in forum romskih svetnikov).

Policija vzdržuje redne stike in redno sodeluje z legitimnimi predstavniki romske skupnosti, si izmenjuje informacije in sodeluje pri reševanju konkretnih težav in vprašanj. Predstavniki PU

Novo mesto, Murska Sobota in Ljubljana so se na svojih območjih v prvi polovici leta 2023 srečali na skupnih sestankih z novo izvoljenimi romskimi svetniki v občinske svete. 12. decembra 2023 je bil v Novem mestu v sodelovanju s forumom romskih svetnikov organiziran 9. sestanek policije, romskih svetnikov in predstavnikov civilne iniciative.

Policija se pri izvajanju policijskega dela v (romski) skupnosti na vseh treh ravneh udeležuje sestankov, posvetov, komisij, večdisciplinarnih timov, kjer pojasnjuje svoje aktivnosti in sodeluje pri iskanju rešitev posameznih težavnih vprašanj.

Prav tako so se člani delovne skupine v letu 2023 udeležili nekaterih pomembnejših dogodkov in izvedli nekatere aktivnosti, kot so:

- udeležba na seji odbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo,
- udeležba na sestankih s predstavniki UN,
- prikaz dela policije v romski skupnosti predstavnikom Zagovornika načela enakosti,
- udeležba na regijskem varnostnem sosvetu v Murski Soboti,
- sodelovanje pri projektu SIFOROMA 5 s predstavitvijo priročnika o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti in o ukrepanju v teh primerih ter nadaljevanje projekta v okviru SIFOROMA 6,
- udeležba na sejah vladne delovne skupine za obravnavo romskega vprašanja,
- udeležba na sestanku med Policijo in romskimi svetniki občin v PU Novo mesto, PU Ljubljana in PU Murska Sobota,
- udeležba na mednarodni romski konferenci,
- izvedena predavanja na taborih mladih Romov.

Sodelovanje s člani delovne skupine za delo policije v večkulturnih skupnostih in s subkulturnimi skupinami je odlično in operativno. Okrepljena sta tudi sodelovanje in vključevanje v zahtevnejše in kompleksnejše primere, pri iskanju rešitev ter v izvajanje in pomoč pri mediacijah. Glede tradicionalnega romanja Romov na Brezje in Novo Štifo so aktivnosti delovne skupine primer dobre prakse. Tudi v letu 2023 so se aktivnosti izvajale, pri tem velja pohvala PU Kranj in sodelujočima PU Novo mesto ter PU Ljubljana za izvedene aktivnosti, ki kažejo dobro opravljeno delo predvsem s tem, da ti dnevi minejo brez izstopajočih varnostnih dogodkov.

Posebej velja pri izvajanju policijskega dela v skupnosti omeniti in poudariti sodelovanje policije (na vseh treh ravneh) s predstavniki civilnih iniciativ, in sicer Regijsko civilno iniciativo za reševanje romske problematike Novo mesto, s civilno iniciativo Vaška skupnost Mihovica in civilno iniciativo Stop nasilju v Kočevju, s katerimi ima policija stalne stike.

Predstavniki policije je tudi član vladne delovne skupine za reševanje romskega vprašanja in se je v letu 2023 udeležil obeh sej skupine.

Policijsko delo v skupnosti dosega želene rezultate in učinke ob doslednem in vztrajnem izvajanju in seveda ob sodelovanju vseh subjektov, ki so odgovorni za varnost v posamezni lokalni skupnosti. Poleg osnovne in primarne funkcije, ki jo policija izvaja za zagotavljanje splošne varnosti ljudi in premoženja ob vseh drugih temeljnih nalogah iz Zakona o nalogah in pooblastilih policije, je izvajanje policijskega dela v skupnosti uspešni model policijske dejavnosti, ki dosega boljše rezultate pri odpravi vseh varnostno tveganih dogodkov in položajev v lokalnih skupnostih. Policijsko delo v romski skupnosti zahteva poseben pristop in veliko prilagodljivost posebnostim. To vpliva na uspešno skupno reševanje težav, pravočasno medsebojno izmenjavo informacij in informiranost ter odpravljanje vzrokov za deviantne dogodke in stanja.

Policija ima pri izvajanju policijskega dela v skupnosti še vedno številne težave in ovire. Po eni strani gre za nezainteresiranost posameznih lokalnih skupnosti, ki na svojih območjih še vedno ne izvajajo vseh nalog, določenih z zakoni o občinskem redarstvu, cestah, varstvu javnega reda in miru, pravilih cestnega prometa in z drugimi predpisi, po drugi strani pa tudi za nezainteresiranost in slabo odzivnost nekaterih predstavnikov romske skupnosti na preventivne aktivnosti, ki jih izvaja policija v romski skupnosti. Zato bo ena izmed prednostnih nalog policije v zvezi z reševanjem romskega vprašanja tudi v letu 2024 vplivanje na nosilce javnih pooblastil v lokalnih skupnostih, da izvedejo vse potrebno za učinkovito sodelovanje za zagotavljanje varnosti

v lokalnih območjih. Najučinkovitejši način za reševanje posameznih vprašanj in zagotavljanje varnosti sta učinkovito delovanje in sodelovanje vseh deležnikov. Odstopanja glede varnosti so v okoljih, kjer je odziv vseh subjektov na varnostne pojave takojšen in s sodelovanjem vseh, manj pogosta kot v drugih okoljih.

Poročilo MNZ za leto 2024:

Policijsko delo v skupnosti in preventivne aktivnosti v romski skupnosti se izvajajo na podlagi načrtov dela policijskih uprav in policijskih postaj, kjer so določene tudi ciljne skupine in subjekti, ki sodelujejo pri njih. Romska skupnost se v izvajanje tega ukrepa vključuje s stalnim sodelovanjem na vseh ravneh policije, kar je že dalj časa vzpostavljeno.

Policijske uprave in policijske postaje so v letu 2024 načrtovale in izvedle skupno 269 (268) preventivnih aktivnosti, ki so bile (v skladu z usmeritvami za izvajanje preventivnega dela in z navodilom o evidentiranju preventivnih aktivnosti) vnesene v evidenco preventivnih aktivnosti.

Center za raziskovanje in socialne veščine v okviru Policijske akademije in Generalne policijske uprave ter stalna delovna skupina Generalne policijske uprave sta v letu 2024 opravila 263 (233) preventivnih aktivnosti v romski skupnosti. Te najrazličnejše aktivnosti, namenjene romski skupnosti, so se nanašale na izvajanje sestankov, neformalnih razgovorov, svetovanj in opozarjanj, ozaveščanje o posameznih vprašanjih in na neposredne aktivnosti v zvezi z romsko skupnostjo na terenu.

Skupno je policija v letu 2024 izvedla 532 (501) preventivnih aktivnosti.

Na podlagi akcijskega načrta za vzdrževanje javnega reda in miru na območjih z večetnično skupnostjo so bile v letu 2024 izvedene še te aktivnosti:

- 928 (613) opravljenih razgovorov s predstavniki lokalne skupnosti,
- 603 (871) opravljenih razgovorov s predstavniki drugih subjektov,
- 74 (58) izvedenih sodelovanj na sestankih sosvetov in podobno,
- 438 (272) opravljenih razgovorov z organizatorji prireditev v večetničnih naseljih in
- 5232 (4309) opravljenih razgovorov z Romi o varnostnih vprašanjih.

Skupno je bilo tako v letu 2024 po akcijskem načrtu izvedenih še 7275 (6128) aktivnosti.

Junija 2022 so policisti začeli izvajati preventivni projekt »ŠOLA – POT K USPEHU«.

Še vedno se ugotavlja, da sta odsotnost in pomanjkanje osnovne socializacije bistvenega pomena za neuspešno integracijo Romov in neuspešno preprečevanje varnostnih pojavov v povezavi z romsko populacijo. Reševanje varnostnega segmenta, ki je povezan z romsko tematiko, se močno navezuje na delo policije v vseh segmentih. Policija tako tudi s projektom »ŠOLA – POT K USPEHU« stremi k izvedbi ukrepov, ki bodo dolgoročno pripomogli k manj osebnostnih okoliščin pri romski populaciji, ki bi vplivali na storitev prekrškov ali kaznivih dejanj. Pri tem se policija zaveda, da ni to prednostna naloga policije, izkorišča pa to prednost, da se policisti dnevno srečujejo z Romi in so prisotni v romskih naseljih. Namen je tudi, da se z neznačilnim »policijskim« naslovom dolgoročno pričakujeta izboljšanje varnostnega položaja in uspešnejša integracija Romov. »Romski policisti« z delom v naseljih in z zgledom ogromno prispevajo k navedenemu projektu. Tudi v letu 2024 so se izvajali razni romski tabori, kjer je bilo sodelovanje »romskih policistov« izjemnega pomena za izvajanje preventivnega projekta. Gre za krajše pogovore ter nagovarjanja staršev in otrok o pomembnosti šolanja in možnosti, ki jih dokončanje določenega programa usposabljanja ponuja romskim otrokom.

Policija pri izvajanju policijskega dela v skupnosti in z vsakodnevno prisotnostjo v romski skupnosti z najrazličnejšimi oblikami dela aktivno sodeluje z romsko skupnostjo. Pri tem sodeluje s posamezniki, na primer legitimno izvoljenimi romskimi svetniki v občinskih svetih občin z romsko skupnostjo, in s predstavniki romskih organizacij, ki delujejo v Sloveniji (Svet romske skupnosti RS, Zveza Romov Slovenije, Zveza Romov za Dolenjsko, Zveza za razvoj romske skupnosti

Preporod, Zveza za razvoj romske skupnosti – Bela krajina, Zveza romske skupnosti Umbrella – Dežnik in forum romskih svetnikov).

Policija vzdržuje redne stike in redno sodeluje z legitimnimi predstavniki romske skupnosti, si z njimi izmenjuje informacije in sodeluje pri reševanju konkretnih težav.

V letu 2024 se je nadaljevalo sodelovanje z legitimnimi predstavniki romske skupnosti v Sloveniji. Predvsem je šlo za nadaljevanje sodelovanja s svetom romske skupnosti kot krovnim organom, ki zastopa romsko skupnost v Republiki Sloveniji, ter s forumom romskih svetnikov, v katerem so legitimno izvoljeni predstavniki romske skupnosti v občinske svete posameznih lokalnih skupnosti:

- Skupni sestanek s predsednikom foruma romskih svetnikov 5. aprila 2024 v PA.
- Sestanek s forumom romskih svetnikov in vabljenimi institucijami 27. novembra 2024 v Šentjerneju.

Na tečaj romščine za policiste smo 28. marca 2024 v Ribnici kot predavatelja v uvodnem delu povabili tudi romskega svetnika iz JV dela Slovenije.

Policija se pri izvajanju policijskega dela v (romski) skupnosti na vseh treh ravneh udeležuje vseh sestankov, posvetov, komisij, večdisciplinarnih timov, kjer pojasnjuje svoje aktivnosti in sodeluje pri iskanju rešitev posameznih vprašanj.

Prav tako so se člani delovne skupine v letu 2024 udeležili nekaterih pomembnejših dogodkov in izvedli nekatere aktivnosti:

- udeležba na sejah odbora za notranje zadeve, javno upravo in lokalno samoupravo,
- udeležba na sestankih s predstavniki UN,
- udeležba na regijskem varnostnem sosvetu v Murski Soboti,
- sodelovanje pri projektu SIFOROMA 6 s predstavitvijo priročnika o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti in o ukrepanju v teh primerih,
- udeležba na sejah vladne delovne skupine za obravnavo romskega vprašanja in vladne podskupine za pripravo predlogov za izboljšanje varnostnega položaja,
- udeležba na sestanku policije in romskih svetnikov občin v PU Novo mesto, PU Ljubljana in PU Murska Sobota,
- udeležba na mednarodni romski konferenci,
- izvedena predavanja na taborih mladih Romov.
- udeležba na dveh mednarodnih dogodkih, in sicer sestanku o delu policije v romski skupnosti v Čakovcu (RH) in na okrogli mizi v Zagrebu (RH) o delu policije v romski skupnosti.

Sodelovanje s člani delovne skupine za delo policije v večkulturnih skupnostih in s subkulturnimi skupinami je odlično in operativno. Okrepljena sta tudi sodelovanje in vključevanje v zahtevnejše in kompleksnejše primere, pri iskanju rešitev ter v izvajanje in pomoč pri mediacijah. Glede tradicionalnega romanja Romov na Brezje in Novo Štifo so aktivnosti delovne skupine primer dobre prakse. Tudi v letu 2024 so se aktivnosti izvajale, pri tem velja pohvala PU Kranj ter sodelujočima PU Novo mesto in PU Ljubljana za izvedene aktivnosti, ki kažejo dobro opravljeno delo predvsem s tem, da ti dnevi minejo brez izstopajočih varnostnih dogodkov.

Posebej velja pri izvajanju policijskega dela v skupnosti omeniti in poudariti sodelovanje policije (na vseh treh ravneh) s predstavniki civilnih iniciativ, in sicer Regijsko civilno iniciativo za reševanje romske problematike Novo mesto, s civilno iniciativo Vaška skupnost Mihovica in civilno iniciativo Stop nasilju v Kočevju, s katerimi ima policija stalne stike.

Policijsko delo v skupnosti dosega želene rezultate in učinke ob doslednem in vztrajnem izvajanju in seveda ob sodelovanju vseh subjektov, ki so odgovorni za varnost v posamezni lokalni skupnosti. Poleg osnovne in primarne funkcije, ki jo policija izvaja za zagotavljanje splošne varnosti ljudi in premoženja ob vseh drugih temeljnih nalogah iz Zakona o nalogah in pooblastilih policije, je izvajanje policijskega dela v skupnosti uspešen model policijske dejavnosti, ki dosega boljše rezultate pri odpravi vseh varnostno tveganjih dogodkih in položajih v lokalnih skupnostih.

Policijsko delo v romski skupnosti zahteva poseben pristop in veliko prilagodljivost posebnostim, kar vpliva na uspešno skupno reševanje težav, pravočasno izmenjavo informacij in informiranost ter odpravljanje vzrokov za deviantne dogodke in stanja .

Policija ima pri izvajanju policijskega dela v skupnosti še vedno številne težave in ovire. Po eni strani gre še vedno za nezainteresiranost posameznih lokalnih skupnosti, ki na svojih območjih ne izvajajo vseh nalog, določenih z zakoni o občinskem redarstvu, cestah, varstvu javnega reda in miru, pravilih cestnega prometa in z drugimi predpisi, po drugi strani pa tudi za nezainteresiranost in slabo odzivnost nekaterih predstavnikov romske skupnosti na preventivne aktivnosti policije v romski skupnosti. Zato bo ena izmed prednostnih nalog policije v zvezi reševanjem romskega vprašanja tudi v letu 2025 vplivanje na nosilce javnih pooblastil v lokalnih skupnostih, da izvedejo vse potrebno za učinkovito sodelovanje za zagotavljanje varnosti v lokalnih območjih. Najučinkovitejši način reševanja posameznih vprašanj in zagotavljanja varnosti sta učinkovito delovanje in sodelovanje vseh deležnikov. Odstopanja od varnosti so v okoljih, kjer je odziv vseh subjektov na varnostne pojave takojšen in v sodelovanju vseh, manj pogosta kot v drugih okoljih.

8. BOJ PROTI ANTICIGANIZMU IN DISKRIMINACIJI (nosilca: MNZ, UN)

Strateški in podrejeni cilj:

8.2.1 Izboljšanje ozaveščenosti institucij in javnosti o prisotnosti in negativnih učinkih anticiganizma in diskriminacije ter njuno odpravljanje

Kazalnik:

Ocena Zagovornika načela enakosti o stanju na področju diskriminacije (letno poročilo).

8.2.1.1 Izboljšanje usposobljenosti in ozaveščenosti policistov in drugih delavcev policije za delo v romski skupnosti

Kazalniki:

- Število usposabljanj.
- Število udeležencev.
- Evalvacije.

Ukrep:

1. Izobraževanje in usposabljanje delavcev policije.

Poročilo MNZ za leto 2023:

Policija je v letu 2023 v skladu z verificiranim programom »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti« izvedla usposabljanja za policiste in druge delavce policije, namenjena pridobitvi ustreznega znanja za prepoznavanje in razumevanje različnih oblik diskriminacije ter spoznavanju posebnosti, značilnih za posamezne večkulturne skupnosti, ter dobrih praks in uspešnemu reševanju težav. Gre za ukrep, da se delavci policije še dodatno usposobijo za ustrezno odzivanje v stikih z »drugačnimi«, odrinjenimi na rob družbe, socialno izključenimi zaradi njihovega porekla, vrednot, načina življenja, usmerjenosti (spolne, verske, politične in podobno) in osebnostnih lastnosti.

Pri izvajanju tega ukrepa izvajalec usposabljanj (Center za raziskovanje in socialne veščine v okviru Policijske akademije in Generalne policijske uprave ob sodelovanju pristojnih policijskih uprav (PU)) upošteva potrebe posameznih policijskih enot na regionalni in lokalni ravni. Izvedba usposabljanj s spoznavanjem posebnosti posameznih večkulturnih skupnosti, konkretno romske skupnosti, se torej prilagodi potrebam policijskih enot.

V letu 2023 sta bili izvedeni dve usposabljanji za policiste iz vsebin programa »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti«, in sicer:

- 14. marca 2023 za policiste PU Koper. Usposabljanja se je udeležilo 18 policistov.

- 19. aprila 2023 za policiste PU Murska Sobota. Usposabljanja se je udeležilo 26 policistov.

Tovrstnega usposabljanja se je skupno udeležilo 44 policistov. Povratne informacije po izvedbi usposabljanja kažejo, da je usposabljanje doseglo namen. Po odzivu udeležencev so tovrstna usposabljanja zelo dobrodošla.

Policija s posameznimi vsebinami seznanja tudi v procesu izobraževanja, in sicer v programih višje policijske šole pri predmetih etika in človekove pravice ter policija v družbi, kjer študente seznanja s ključnimi vsebinami s področja enakosti obravnavanja in posebnosti v večkulturni skupnosti oziroma romski skupnosti ter preprečevanja diskriminacije. V letu 2023 je bilo izvedeno usposabljanje v šestih oddelkih kandidatov za policiste. Usposabljanja se je udeležilo 150 kandidatov in kandidatk.

Izkušnje in povratne informacije po izvedenih usposabljanjih kažejo na potrebo po tovrstnih znanjih, saj poleg teoretičnih osnov, ki so cilj usposabljanja, udeleženci dobijo tudi praktični vpogled v reševanje posameznih vprašanj, s katerimi se najpogosteje ukvarjajo pri delu. Tovrstna usposabljanja se v policiji izvajajo že od leta 2009 ter jih je policija že dodobra spoznala in sprejela kot sestavni del izobraževalnega procesa in usposabljanja.

Poročilo MNZ za leto 2024:

Policija je v letu 2024 v skladu z verificiranim programom »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti« izvedla usposabljanja za policiste in druge delavce policije, namenjena pridobitvi ustreznega znanja za prepoznavanje in razumevanje različnih oblik diskriminacije ter spoznavanju posebnosti, značilnih za posamezne večkulturne skupnosti, in dobrih praks ter uspešnemu reševanju težav. Gre za ukrep, da se delavci policije še dodatno usposobijo za ustrezno odzivanje v stikih z »drugačnimi«, odrinjenimi na rob družbe, socialno izključenimi zaradi njihovega porekla, vrednot, načina življenja, usmerjenosti (spolne, verske, politične in podobno) in osebnostnih lastnosti.

Pri izvajanju tega ukrepa izvajalec usposabljanj (Center za raziskovanje in socialne veščine v okviru Policijske akademije in Generalne policijske uprave ob sodelovanju pristojnih policijskih uprav (PU)) upošteva potrebe posameznih policijskih enot na regionalni in lokalni ravni. Izvedba usposabljanj s spoznavanjem posebnosti posameznih večkulturnih skupnosti, konkretno romske skupnosti, se torej prilagodi potrebam policijskih enot.

V letu 2024 sta bili izvedeni dve usposabljanji za policiste iz vsebin programa »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti«, in sicer:

- 26. januarja 2024 za policiste PU Nova Gorica. Usposabljanja se je udeležilo 30 policistov.
- 19. marca 2024 za policiste PU Ljubljana. Usposabljanja se je udeležilo 16 policistov.

Tovrstnega usposabljanja se je skupno udeležilo 46 policistov. Povratne informacije po izvedbi usposabljanja kažejo, da je usposabljanje doseglo namen.

Policija s posameznimi vsebinami seznanja tudi v procesu izobraževanja, in sicer v programih višje policijske šole pri predmetih etika in človekove pravice ter policija v družbi, kjer študente seznanja s ključnimi vsebinami s področja enakosti obravnavanja in posebnosti v večkulturni skupnosti ter preprečevanja diskriminacije s posebnostmi romske skupnosti. V letu 2024 je bilo izvedeno usposabljanje v sedmih oddelkih kandidatov za policiste. Skupno se je usposabljanja udeležilo 150 kandidatov in kandidatk.

Za vodstvene delavce policije je bilo v okviru usposabljanja »Vodenje v policiji« izvedeno usposabljanje v 1. modulu pri predavanju z naslovom »Vloga vodstvenih delavcev pri delu policije v multikulturnih skupnostih«, kjer se udeleženci dodatno seznanijo z vsebinami in posebnostmi dela policije v večkulturni skupnosti s poudarkom na spoštovanju človekovih pravic, še posebej

zagotavljanje teh ranljivim skupinam in posameznikom v družbi. V danem primeru gre za obnovitev že predhodno pridobljenih znanj s predstavitvijo posameznih posebnosti. Izvaja se ob izvedbah usposabljanja »Vodenja v policiji«, ki se ga udeležujejo vodstveni delavci oziroma tisti, ki bodo zasedli vodstvena delovna mesta v policiji. V letu 2024 je bilo izvedeno usposabljanje 20. in 21. generacije.

Izkušnje in povratne informacije po izvedenih usposabljanjih kažejo na potrebo po tovrstnih znanjih, saj poleg teoretičnih osnov, ki so cilj usposabljanja, udeleženci dobijo tudi praktični vpogled v reševanje posameznih težav, s katerimi se najpogosteje ukvarjajo pri delu. Tovrstna usposabljanja se v policiji izvajajo že od leta 2009, zato jih je policija že dodobra spoznala in sprejela kot sestavni del izobraževalnega procesa in usposabljanja.

8.2.1.2 Izboljšanje ozaveščenosti institucij in doseganje njihove večje učinkovitosti pri delu s pripadniki romske skupnosti

Kazalniki:

- Število izobraževanj.
- Število delavnic.
- Število udeležencev.
- Evalvacije.
- Mnenje (ocena) UN.

Ukrep:

2. Izobraževanje javnih uslužbencev, ki v okviru svojih pristojnosti delajo s predstavniki romske skupnosti.

Poročilo MNZ za leto 2023:

Gre za ciljno usmerjeni ukrep predvsem za povečanje usposobljenosti javnih uslužbencev pri komuniciranju s pripadniki romske skupnosti, s katerimi se ukvarjajo pri delu. Med glavnimi nameni tega ukrepa so tudi ozaveščanje o predsodkih in stereotipih glede Romov v določenem okolju, spoprijemanje javnih uslužbencev z lastnimi predsodki in stereotipi ter iskanje praktičnih rešitev glede posebnih izzivov v posameznem okolju, iz katerega so javni uslužbenci in predstavniki romske skupnosti.

Z izvajanjem tega ukrepa s posebnim usposabljanjem javnih uslužbencev gre za prizadevanje, da javni uslužbenci poglobijo razumevanje posebnosti pri delu z romsko skupnostjo. Glede na cilje predvsem usklajenega in okrepljenega sodelovanja vseh ustreznih institucij na lokalni ravni ter na podlagi izkušenj policijskega dela v skupnosti je to tudi nujna nadgradnja dosedanjega dialoga med vsemi subjekti s ciljem razumevanja posebnosti pri delu s predstavniki romske skupnosti, ustreznega odziva na posamezne težave in njihovega uspešnega reševanja. Javni uslužbenci z usposabljanjem pridobivajo osnovne informacije in znanja s področja boja proti diskriminaciji, normative ureditve in pomena doslednega izvajanja pozitivne zakonodaje na področju varovanja človekovih pravic ter zavedanja stereotipov in predsodkov o romski skupnosti. Spoznava različne načine in oblike pristopov k reševanju posameznih najpogostejših težav pri delu z romsko skupnostjo. Posebno področje je namenjeno obvladovanju najrazličnejših konfliktov, s katerimi se spoprijemajo posamezni javni uslužbenci pri delu z romsko skupnostjo. Pri izvedbi vsakega usposabljanja po potrebi aktivno sodeluje tudi predstavnik romske skupnosti iz okolja, iz katerega prihajajo javni uslužbenci, ki na podlagi lastnih izkušenj in komuniciranja z udeleženci usposabljanj skuša poiskati možne praktične rešitve izzivov glede na razmere v tistem okolju.

V letu 2023 so bila izvedena usposabljanja za javne uslužbence, ki se v okviru svojih pristojnosti ukvarjajo s pripadniki romske skupnosti. Poudarek je bil na obravnavi odkrivanja, obravnavanja in preprečevanja medvrstniškega nasilja. V Celju je bilo 2. marca 2023 izvedeno usposabljanje v soorganizaciji CSD in ODT Celje, ki se ga je udeležilo 18 zaposlenih na CSD Celje in dva zaposlena iz ODT Celje. Prav tako je bilo v Celju izvedeno usposabljanje za pet zaposlenih iz CSD in 12 zaposlenih iz OŠ v Celju. V maju je bilo o enaki temi izvedenih več usposabljanj na območju PU Novo mesto, ki se jih je skupno udeležilo 34 zaposlenih v šolstvu (izvedenih na 13

srednjih šolah in na štirih osnovnih šolah), usposabljanja se je bilo poleg javnih uslužbencev udeležilo tudi 734 dijakov in učencev.

Skupno se je v letu 2023 usposabljanj, ki jih izvaja Policija, udeležilo 71 javnih uslužbencev ter 734 dijakov in učencev.

Policija opaža manj interesa za usposabljanja, ki jih izvaja, zaradi česar je bilo v letu 2023 predlagano, da se v tem delu spremeni naloga, določena v NPUR 2021–2030, in sicer tako, da policija namesto normiranega števila usposabljanj za druge javne uslužbence v določenem koledarskem letu usposabljanja za druge javne uslužbence izvede glede na izkazani interes. Sicer MNZ (policija) ozavešča druge javne uslužbence o prednostih, ki jim jih taka usposabljanja prinašajo, tako glede ozaveščanja o posebnostih pri delu z romsko skupnostjo kot tudi boljšem delu javnih uslužbencev. Treba je vzpostaviti vedenje javnih uslužbencev, da taka usposabljanja obstajajo in da lahko zaprosijo zanje. Vsa usposabljanja, ki jih izvaja policija, so brezplačna. So pa najverjetneje razlogi za manj zanimanja za tovrstna usposabljanja v tem, da veliko institucij daje temu segmentu dela večji poudarek in tudi same izvajajo podobna usposabljanja.

Poročilo MNZ za leto 2024:

Gre za ciljno usmerjeni ukrep predvsem za povečanje usposobljenosti javnih uslužbencev pri komuniciranju s pripadniki romske skupnosti, s katerimi se ukvarjajo pri delu. Med glavnimi nameni tega ukrepa so tudi ozaveščanje o predsodkih in stereotipih glede Romov v določenem okolju, spoprijemanje javnih uslužbencev z lastnimi predsodki in stereotipi ter iskanje praktičnih rešitev glede posebnih izzivov v posameznem okolju, iz katerega so javni uslužbenci in predstavniki romske skupnosti.

Z izvajanjem tega ukrepa s posebnim usposabljanjem javnih uslužbencev gre za prizadevanje za razumevanje vseh posebnosti pri delu javnih uslužbencev z romsko skupnostjo. Glede na cilje predvsem usklajenega in okrepljenega sodelovanja vseh ustreznih institucij na lokalni ravni ter na podlagi izkušenj policijskega dela v skupnosti je to tudi nujna nadgradnja dosedanjega dialoga med vsemi subjekti s ciljem osnovnega razumevanja posebnosti pri delu s predstavniki romske skupnosti, ustreznega odziva na posamezne težave in njihovega uspešnega reševanja. Javni uslužbenci z usposabljanjem pridobivajo osnovne informacije in znanja s področja boja proti diskriminaciji, normativne ureditve in pomena doslednega izvajanja pozitivne zakonodaje na področju varovanja človekovih pravic, zavedanja stereotipov in predsodkov o romski skupnosti. Spoznavajo različne načine in oblike pristopov k reševanju posameznih težav, ki so najpogostejše pri delu z romsko skupnostjo. Posebno področje je namenjeno obvladovanju najrazličnejših konfliktov, s katerimi se spoprijemajo posamezni javni uslužbenci pri delu z romsko skupnostjo. Pri izvedbi vsakega usposabljanja po potrebi aktivno sodeluje tudi predstavnik romske skupnosti iz okolja, iz katerega so javni uslužbenci, ki na podlagi lastnih izkušenj in komuniciranja z udeleženci usposabljanj skuša najti možne praktične rešitve izzivov glede na razmere v tistem okolju.

Že nekaj let opažamo, da se interes za izvajanje usposabljanj pri drugih subjektih s področja obravnave diskriminacije in drugih sorodnih tem zelo zmanjšuje. Razloga za takšno stanje sta dva, in sicer izvedba številnih usposabljanj za javne uslužbence v preteklosti ter izvajanje lastnih usposabljanj, ki jih institucije o tej temi izvajajo za svoje javne uslužbence. V zvezi s tem smo v preteklosti tudi predlagali spremembe NPUR 2021–2030, in sicer tako, da se v besedilu navede, da se usposabljanja za druge javne uslužbence izvajajo po izkazanem interesu, in ne več normirano, kot je določeno zdaj (vsaj dve usposabljanji letno), saj policija usposabljanj drugim javnim uslužbencem ne more vsiljevati, če pri njih ni izkazanega interesa.

So pa v letu 2024 sodelovali pri usposabljanjih, sestankih, multidisciplinarnih timih in podobno, kjer smo za javne uslužbence, ki se v okviru svojih pristojnosti ukvarjajo s pripadniki romske ali druge skupnosti v Republiki Sloveniji, pri obravnavah odkrivanja, obravnavanja in preprečevanja medvrstniškega in drugih vrst nasilja, kjer je policija poudarila pomen preprečevanja diskriminacije, preprečevanja in odkrivanja sovražnega govora in vseh dejanj z elementi nestrpnosti.

Vse te aktivnosti so izvajale vse policijske enote na območju celotne države.

Na navedenih dogodkih so uslužbenci pridobili tudi informacije, znanja in izkušnje pri reševanju posameznih vprašanj in izzivov v njihovem okolju in seveda pomen medinstitucionalnega povezovanja in reševanja težav, kar prispeva k še učinkovitejšemu policijskemu delu v skupnosti in ne nazadnje k celovitim in sistemskim rešitvam.

Policija tako znova predlaga, da se spremeni naloga, določena v NPUR 2021–2030, in sicer tako, da policija namesto normiranega števila usposabljanj za druge javne uslužbence v določenem koledarskem letu usposabljanja drugih javnih uslužbencev izvede glede na izkazani interes. Sicer MNZ (policija) ozavešča druge javne uslužbence o prednostih, ki jim jih taka usposabljanja prinašajo tako glede ozaveščanja o posebnostih pri delu z romsko skupnostjo kot tudi izboljšanja njihovega dela. Treba je vzpostaviti védenje javnih uslužbencev, da taka usposabljanja obstajajo, in zavedanje, da lahko zanje zaprosijo. Vsa usposabljanja, ki jih izvaja policija, so brezplačna.

8.2.1.3 Izboljšanje ozaveščenosti večinskega prebivalstva in pripadnikov romske skupnosti

Kazalnika:

- Priljubljenost in razširjenost romskih oddaj na RTV Slovenija.
- Število romskih medijev, ki so uspešni na razpisih MK in SRSRS.

Ukrep:

3. Sofinanciranje radijskih in televizijskih programov za romsko skupnost.

Poročilo UN za leti 2023 in 2024:

UN je tudi v letih 2023 in 2024 sofinanciral Javni zavod RTV Slovenija, v okviru katerega se pripravljajo *radijske in televizijske oddaje za romsko skupnost*. Radijska oddaja »*Naše poti / Amare Droma*« in televizijska oddaja »*Kaj govoriš = So vakeresš*« sta stični točki za informiranje tako romskega kot tudi večinskega prebivalstva v Sloveniji. Radijska oddaja »*Naše poti / Amare Droma*«, ki jo pripravljajo Romi, namenja pozornost osrednjim temam, povezanim z romskim prebivalstvom v Sloveniji, in sicer šolstvu, vključevanju v družbo, zaposlovanju, kulturi in umetnosti, zdravstveni oskrbi in varnosti. V murskosoboškem studiu TV Slovenija nastaja oddaja »*Kaj govoriš = So vakeresš*«, ki jo prav tako snujejo in pripravljajo Romi sami. Temeljno poslanstvo te oddaje so seznanjanje neromske populacije z romsko tradicijo, kulturo in vrednotami na eni strani, na drugi strani pa tudi z njihovimi težavami pri vključevanju v družbo, poleg tega pa tudi poznavanje slovenskih Romov med sabo, saj romska populacija ni enovita in v Sloveniji živijo različne skupine Romov. S temi dejavnostmi se ohranjajo in razvijajo identiteta, jezik in kultura romske skupnosti ter se poslušalci in gledalci seznanjajo z jezikom, kulturo, identiteto in življenjem romske skupnosti.

Za sofinanciranje priprave obeh oddaj je UN v letu 2023 RTV Slovenija dodelil 193.000 EUR, od tega 80.790 EUR za radijske programe in 112.210 EUR za televizijske programe.

V letu 2024 je UN RTV Slovenija dodelil 199.400 EUR, od tega 87.190 EUR za radijske programe in 112.210 EUR za televizijske programe.

UN je v letih 2023 in 2024 s sofinanciranjem krovne organizacije romske skupnosti, tj. SRSRS, namenil tudi sredstva za sofinanciranje radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti, in sicer za izvedbo vsakoletnega javnega razpisa na tem področju.

Predmet razpisa v letu 2023 je bilo sofinanciranje radijskih programov, ki so jih ustvarjali pripadniki romske skupnosti. Programi so podpirali pripravo in predvajanje vsebin, ki so zagotavljale uravnoteženo prikazovanje romske tematike z različnih zornih kotov, in sicer z vidika Romov, večinskega prebivalstva, državnih in nevladnih institucij, lokalne skupnosti, mednarodne ter strokovne javnosti. Cilji razpisa so bili:

- utrjevanje in ohranjanje narodne, jezikovne ter kulturne identitete Romov,

- vključevanje Romov v pripravo in predvajanje oddaj,
- ozaveščanje večinskega in romskega prebivalstva o medsebojnem spoštovanju, razumevanju in sprejemanju,
- predstavitev pozitivnih primerov sobivanja v lokalnem okolju.

Predmet razpisa v letu 2024 je bilo sofinanciranje radijskih programov, ki so jih v letu 2024 ustvarjali pripadniki romske skupnosti. Programi so prispevali k:

- uravnoteženemu prikazovanju romske tematike z različnih zornih kotov (z vidika Romov, večinskega prebivalstva, državnih in nevladnih institucij, lokalne skupnosti, mednarodne in strokovne javnosti),
- utrjevanju in ohranjanju narodne, jezikovne in kulturne identitete Romov,
- vključevanju Romov v pripravo in predvajanje oddaj,
- ozaveščanju večinskega in romskega prebivalstva o medsebojnem spoštovanju, razumevanju in sprejemanju,
- vključevanju pozitivnih primerov medsebojnega sobivanja v lokalnem okolju.

V okviru tega javnega razpisa SRSRS sta bila v obeh letih prejemnika sredstev Zveza Romov Slovenije (Radio Romic, ki deluje v okviru te zveze), ki je v letu 2023 prejel 59.872,68 EUR in v letu 2024 62.139 EUR, ter Zveza romske skupnosti Umbrella – Dežnik (spletni Radio Anglunipe, ki deluje v okviru Romskega informacijskega centra Slovenije – Anglunipe), ki je v letu 2023 prejela 5.123,31 EUR in v letu 2024 7.877,84 EUR.

Poročilo MK za leti 2023 in 2024:

V skladu z ZMed lahko na rednem letnem javnem razpisu za sofinanciranje programskih vsebin medijev za pridobitev javnih sredstev kandidirajo tudi mediji, ki so namenjeni manjšinskim skupnostim oziroma ki jih izdajajo te skupnosti. Še več, pri tovrstnih programskih vsebinah velja pozitivna diskriminacija, saj se pri ocenjevanju prijavljenih projektov med drugim upoštevata tudi zakonski merili:

- zagotavljanje upoštevanja načela kulturne raznolikosti, načela enakih možnosti spolov in uveljavljanja strpnosti,
- omogočanje uresničevanja pravice do javnega obveščanja in obveščenosti lokalnim in manjšinskim skupnostim in ali razširjanje v manjšinskih jezikih.

Vsebine, ki jih v okviru sofinanciranih projektov izvajajo mediji, med drugim omogočajo kakovostno vključevanje pripadnikov manjšinskih skupnosti v družbeno okolje, spodbujajo k strpnosti in sodelovanju, pripomorejo k ozaveščanju in prepoznavanju različnih kultur, hkrati pa pripomorejo tudi k ohranjanju jezika in kulture manjšinskih skupnosti. MK se zaveda pomena ohranjanja kulturne in jezikovne raznolikosti tudi na medijskem področju in bo še naprej delovalo v tej smeri ter se v okviru pravnih in finančnih zmožnosti trudilo najti še učinkovitejše zakonske podlage.

V letu 2023 je bilo izvedenih in sofinanciranih osem medijskih projektov, dva med njimi izključno z vsebinami za romsko skupnost. Projekt »Most sožitja« na Radiu Romic prijavitelja Zveze Romov Slovenije je bil financiran v višini 37.483,00 EUR. Financiran je bil tudi projekt »Zahodno dolenski odmevi« na Radiu Univox v višini 70.538,69 EUR. Sofinanciranih je bilo tudi šest programskih vsebin medijev, ki so izpolnjevali merila razpisa na področju medijev in so na različne načine vključevali obveščenost romske skupnosti, v skupni višini 343.293,47 EUR, z opozorilom, da ni mogoče oceniti, koliko sredstev se namenja za vsebine, namenjene romskim skupnostim (ker so del širših vsebin). Podrobnosti o sofinanciranih medijskih projektih v letu 2023 so v splošnem delu poročila MK.

V letu 2024 je bilo izvedenih in sofinanciranih osem medijskih projektov v skupni višini 436.808,67 EUR, med njimi dva izključno z vsebinami za romsko skupnost. Projekt »Most sožitja« na Radiu Romic prijavitelja Zveze Romov Slovenije je bil financiran v višini 20.000,00 EUR. Financiran je

bil tudi projekt »Zahodno dolenski odmevi« na Radiu Univox v višini 71.968,80 EUR. Sofinanciranih je bilo tudi šest programskih vsebin medijev, ki so izpolnjevali merila razpisa na področju medijev, in so na različne načine vključevali obveščenost romske skupnosti, v skupni višini 344.839,87 EUR, z opozorilom, da ni mogoče oceniti, koliko sredstev se namenja za vsebine, namenjene romskim skupnostim (ker so del širših vsebin). Podrobnosti o sofinanciranih medijskih projektih v letu 2023 so v splošnem delu poročila MK.

Strateški in podrejeni cilj:

8.2.2 Spodbujanje in krepitev udeležbe pripadnikov romske skupnosti z opolnomočenjem, sodelovanjem in zaupanjem

Kazalnik:

Ocena romske skupnosti in drugih deležnikov o udeležbi pripadnikov romske skupnosti.

8.2.2.1 Krepitev institucionalnega okvira predstavnštva romske skupnosti v Sloveniji

Kazalniki:

- Obseg izvajanja programa Sveta romske skupnosti RS v posameznem letu.
- Število in vrsta izvedenih dejavnosti.
- Število predlogov pristojnim organom.
- Število predlogov Sveta romske skupnosti RS, ki so jih pristojni organi upoštevali.

Ukrep:

4. Zagotavljanje delovanja Sveta romske skupnosti RS.

Poročilo UN in SRSRS za leto 2023:

UN je na podlagi Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1) tudi v letu 2023 sofinanciral delovanje SRSRS, krovne organizacije romske skupnosti v Sloveniji.

Delovanje SRSRS je v letu 2023 obsegalo izvedbo sej, srečanj in sestankov s predstavniki ministrstev, drugih državnih institucij, lokalnih oblasti ter nevladnih organizacij. Svet je podajal predloge in pobude pristojnim organom, organiziral tematsko razpravo z naslovom »Zagotavljanje pitne vode v romskih naseljih«, izvedel mednarodno romsko konferenco v Radencih, sodeloval z romskimi društvi, organizacijami, združenji, zvezami, svetniki ter nevladnimi organizacijami. Ustanovil je delovno skupino za pripravo predlogov in programov za povečanje udeležbe romskih otrok v šolah in vrtcih ter izvajal aktivnosti delovne skupine na terenu. Poleg tega je sodeloval v mednarodnih projektih in izvedel tri javne razpise na različnih področjih, namenjene izvajanju aktivnosti v romski skupnosti.

V letu 2023 je SRSRS izvedel štiri seje sveta (ustanovno, volilno, slavnostno in razširjeno sejo) in eno sejo stalnega delovnega telesa (komisije za poslovniki in kadrovske zadeve). Predstavniki sveta so se udeležili 38 dogodkov in srečanj, ki so obravnavali vprašanja, povezana z romsko skupnostjo.

SRSRS je v letu 2023 izvedel te aktivnosti ter podajal predloge, pobude in mnenja:

- Poslal je odziv na Šesto poročilo o izvajanju Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih (ELMRJ) v Sloveniji Uradu za narodnosti RS.
- Poslal je dopis MKRR, v katerem je opozoril, da so na javnem razpisu za sofinanciranje projektov osnovne komunalne infrastrukture v romskih naseljih za leti 2023 in 2024 druga neporabljena sredstva. Svet je predlagal objavo dodatnega razpisa za porabo preostalih sredstev. Ministrstvo je predlog upoštevalo in objavilo drugi javni razpis, pri čemer je upoštevalo tudi predloge sveta, da se sredstva namenijo za ureditev pitne vode, elektrifikacijo in komunalno infrastrukturo v romskih naseljih.
- Poslal je odgovor na dopis Varuha človekovih pravic v zvezi z volilno pravico in merili za njeno ugotavljanje za pripadnike romske skupnosti.
- Sodeloval je pri pripravi desetega poročila Vlade Republike Slovenije o položaju romske skupnosti.
- Aktivno se je odzival na dopise in pozive različnih organizacij in institucij.

- Predstavniki sveta so sodelovali v delovnih skupinah na državni in lokalni ravni, vključno z interdisciplinarnimi timi na centrih za socialno delo, s policijo, zdravstvenimi ustanovami, izobraževalnimi ustanovami in občinami.

SRSRS je v sodelovanju z Evropsko romsko zvezo in Zvezo Romov Slovenije organiziral mednarodno romsko konferenco, ki je bila 21. septembra 2023 v Radencih. Konferenco je sofinanciral UN. Obravnavane teme so bile:

- Uresničevanje desetletnega načrta Evropske komisije za podporo Romom v EU (enakost, vključevanje, udeležba, izobraževanje, zaposlovanje, zdravje in bivanje).
- Predstavitev dobrih praks pri reševanju izzivov, s katerimi se spoprijema romska skupnost.
- Varnostne razmere v okoljih, kjer živijo Romi.

Ob koncu konference so bili sprejeti sklepi, ki jih je SRSRS poslal državnim in mednarodnim institucijam ter udeležencem konference.

V letu 2023 je SRSRS nudil podporo romskim društvom pri prijavah na javne razpise, pri oddaji bilanc in pripravi različnih poročil. Izvedel je dvotedensko praktično usposabljanje z delom za dijaka Ekonomske šole Murska Sobota, pripadnika romske skupnosti. Poleg tega je sodeloval z društvom Ključ pri pripravi informativnega letaka o trgovanju z ljudmi in pri prevodu vsebine v prekmursko romščino.

SRSRS se je mednarodno povezoval tudi z udeležbo na svetovnem romskem kongresu, ki je bila od 15. do 18. maja 2023 v Berlinu, Nemčija. Na kongresu je zastopal romsko skupnost iz Slovenije in seznanil z razmerami, v katerih živijo Romi v Sloveniji.

V oktobru 2023 je SRSRS začel ustanavljati delovno skupino za pripravo predlogov in programov za povečanje udeležbe romskih otrok v šolah in vrtcih. K sodelovanju je povabil strokovnjake z različnih področij, povezanih z izobraževanjem. Skupaj s člani delovne skupine je pripravil predloge, ki jih je poslal pristojnim institucijam, kot so MVI, MDDSZ in drugi ustrezni organi. Delovna skupina je napovedala nadaljnje aktivno delovanje tudi v letu 2024, s ciljem priprave dodatnih predlogov in mnenj za izboljšanje položaja romskih otrok na področju izobraževanja.

Javni razpisi

V okviru podpore organizacijam, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti, je SRSRS v letu 2023 izvedel tri javne razpise za sofinanciranje:

- programov aktivnosti zvez društev, v katere se združujejo pripadniki romske skupnosti,
- radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti,
- programov in projektov romskih društev.

Terensko delo in tematske razprave

Pri SRSRS je tudi v letu 2023 delovala delovna skupina za delo na terenu, ki je nadaljevala aktivnosti z organizacijo in izvedbo tematske razprave ter terenskih obiskov romskih naselij in občin, kjer prebivajo pripadniki romske skupnosti.

V maju 2023 je SRSRS v sodelovanju z Občino Grosuplje in Zvezo Romov Slovenije izvedel tematsko razpravo z naslovom »Zagotavljanje pitne vode v romskih naseljih«, ki je bila v prostorih Mestne knjižnice Grosuplje. Na razpravi so udeleženci obravnavali aktivnosti in potrebne ukrepe za izboljšanje dostopa do pitne vode v romskih naseljih. Po koncu razprave so obiskali romsko naselje Smrekec v Grosuplju, kjer Romi živijo v izjemno slabih bivalnih razmerah, brez pitne vode in elektrike. Predstavniki državnih institucij, med njimi tudi Varuh človekovih pravic, so si razmere ogledali na terenu in se pogovorili z lokalnimi prebivalci.

SRSRS je tudi v letu 2023 nadaljeval terensko delo, ki je obsegalo obiske romskih naselij po celotni Sloveniji. V okviru teh aktivnosti so se predstavniki sveta sestali z župani, predstavniki občin in romske skupnosti v naseljih. Na terenu je bilo ugotovljeno, da med romskimi naselji obstajajo velike razlike, pogosto že v okviru iste občine. Večina Romov v Sloveniji živi v slabših bivalnih in zdravstvenih pogojih v primerjavi z večinskim prebivalstvom.

V letu 2023 so nekatera romska naselja prizadeli tudi vremenski ekstremi, kot so poplave in neurja. Čeprav hiše in barake niso bile neposredno uničene, je dolgotrajno deževje povzročilo dodatno škodo na že sicer neurejenih bivališčih, ki so bila polna vlage in plesni ter nevarna za zdravje.

V okviru terenskih aktivnosti je SRSRS obiskal 20 občin in 25 romskih naselij, med njimi: Lepovče (Ribnica), Oaza in Smrekec (Grosuplje), Dobruška vas (Škocjan), Trdinova cesta in Mihovica (Šentjernej), Gazice (Brežice), Beltinci, Dokležovje, Pušča (Murska Sobota), Vadarci in Dolina (Puconci), Dolič (Kuzma), Žabjak (Novo mesto), Kerinov grm in Drnovo (Krško), Kanižarica (Črnomelj), Dobrovnik, Kamenci (Črenšovci), Cankova, Metlika, Vanča vas — Borejci (Tišina), Serdica (Rogašovci), Vejar (Trebne) in Gomilica (Turnišče).

Po oceni SRSRS je bilo med obiskanimi naselji romsko naselje Lepovče v občini Ribnica eno izmed najslabše urejenih in neprimernih za bivanje. V naselju, kjer živi približno deset družin, ni bilo dostopa do vode in elektrike, bivalne razmere pa so bile izjemno slabe. Hiše so bile večinoma lesene barake, nekatere brez oken ali z okni, prekritimi s polivinilastimi vrečami. Neurje in poplava v letu 2023 sta dodatno poslabšala razmere. SRSRS je ocenil, da je nujno potrebno sodelovanje lokalnih in državnih institucij za čimprejšnjo ureditev razmer v tem naselju.

SRSRS je ugotovil, da je urejanje bivalnih razmer romske skupnosti ena izmed najbolj perečih tem, ki zahteva posebno pozornost. Nekatere občine so z državnimi sredstvi že izboljšale razmere, vendar številna naselja ostajajo nelegalizirana in brez osnovne infrastrukture. Interes Romov za urejanje bivalnih razmer se povečuje, zlasti v kontekstu integracije zunaj romske skupnosti, čeprav se pri tem pogosto spoprijemajo z odporom večinskega prebivalstva.

SRSRS je poudaril, da je za uspešno vključevanje Romov v družbo ključno izobraževanje. Redno obiskovanje in uspešno dokončanje osnovne šole sta temelj za bolj kakovostno življenje. Z različnimi projekti, kot so večnamenski romski centri, inkubatorji in programi socialne aktivacije, se spodbuja družbena vključenost Romov. Čeprav je proces zahteven, so bili doseženi pozitivni premiki. Po drugi strani pa SRSRS opazuje tudi odpor nekaterih Romov do vključevanja v širšo družbo, pri čemer kot razloge navajajo tradicijo, običaje in strah pred nesprejetostjo.

Na področju zaposlovanja je bilo ugotovljeno, da prostih delovnih mest ni dovolj, čeprav Rome spodbujajo v vključevanje v delo, med drugim tudi v obliki družbeno koristnega dela.

V zadnjih letih so bili v nekaterih delih Slovenije doseženi premiki, vendar velik del romskih naselij ostaja neurejen. Po ocenah v Sloveniji živi več kot 10.000 Romov v številnih naseljih po državi. Le četrtina teh naselij ima možnosti za hitrejšo integracijo in ureditev infrastrukture, medtem ko so drugod te možnosti omejene ali jih celo ni.

Napredek je bil dosežen predvsem tam, kjer je lokalna skupnost pokazala interes za sodelovanje. Za nadaljnje izboljšanje razmer je nujno potrebno tesnejše sodelovanje med Romi, lokalnimi skupnostmi in državo.

Predlogi SRSRS

SRSRS je v letu 2023 ugotovil, da bivanjske razmere Romov, zlasti v jugovzhodni Sloveniji, ostajajo slabe, romska naselja pa niso dolgoročna rešitev za prihodnost romske skupnosti. Ena izmed temeljnih usmeritev za izboljšanje položaja Romov v Sloveniji je integracija. Vsebinski programi državnih in lokalnih institucij temu področju ne namenjajo zadostne pozornosti, prav tako v programih integracije Romov ni zaznati prednostnih finančnih usmeritev.

Zato je SRSRS predlagal dodatna prizadevanja za vključitev integracije Romov v spremembe programov na vseh ustreznih področjih, zlasti na področju bivanjskih, stanovanjskih in izobraževalnih politik. Treba je oblikovati ukrepe za vzpostavitev pogojev za enak dostop do kakovostnih storitev, vključno z izobraževanjem, stanovanji, trgom dela, zdravstvenim varstvom in drugimi področji.

Mladim Romom, ki izpolnjujejo pogoje za ureditev bivanjskih razmer zunaj romskih naselij, je treba zagotoviti podporo lokalne skupnosti, predvsem pri iskanju ustreznih lokacij (parcel in stavb). V sodelovanju s stanovanjskimi skupnostmi in Stanovanjskim skladom Republike Slovenije je treba z ustreznimi razpisi zagotoviti primerno število stanovanj za romske družine.

V primerih, ko obstoječa romska naselja ne izpolnjujejo pogojev za legalizacijo ali ne ustrezajo gradbenim in komunalnim standardom, je treba iskati nove lokacije, ki bi zadostile merilom za vzpostavitev novih naselij z ustrežno infrastrukturo. Napredek je bil dosežen predvsem tam, kjer je lokalna skupnost pokazala interes za sodelovanje. Za nadaljnje izboljšanje razmer sta nujno potrebna boljše sodelovanje med Romi, lokalnimi skupnostmi in državo ter legalizacija naselij, ki so večinoma nastala na tujih zemljiščih.

Po mnenju lokalnih skupnosti država pogosto prepušča reševanje teh težav občinam, ki pa tej nalogi pogosto niso kos. SRSRS je ugotovil, da se odgovornost med občinami in državo pogosto premešča. Po ocenah strokovne skupine za reševanje prostorskih težav romskih naselij, ki je delovala v okviru MOP, je mogoče razmeroma hitro legalizirati in urediti približno četrtno romskih naselij. Približno tretjino bi jih bilo mogoče srednjeročno urediti po spremembi namembnosti zemljišč, medtem ko bo tretjina naselij imela večje težave z legalizacijo. Desetino romskih naselij pa bo treba zaradi različnih okoliščin preseliti.

Finančna podpora

V letu 2023 je SRSRS prejel skupno 416.000,00 evra sredstev iz integralnega proračuna, ki jih je zagotovil UN. Od tega je bilo 127.500,00 evra namenjenih za redno delovanje sveta, 288.500,00 evra pa za stroške priprave in izvedbe treh javnih razpisov.

Poročilo UN in SRSRS za leto 2024:

UN je na podlagi Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1) tako kot v letu 2023 tudi v letu 2024 sofinanciral delovanje SRSRS, krovne organizacije romske skupnosti v Sloveniji.

Delovanje SRSRS je v letu 2024 obsegalo izvedbo sej, srečanj in sestankov s predstavniki ministrstev, drugih državnih institucij, lokalnih oblasti ter nevladnih organizacij. Svet je podajal predloge in pobude pristojnim organom, nadaljeval aktivnosti delovne skupine za pripravo predlogov in programov za povečanje udeležbe romskih otrok v šolah in vrtcih ter sodeloval z romskimi društvi, organizacijami, združenji, zvezami, svetniki in nevladnimi organizacijami. Poleg tega je izvajal mednarodno sodelovanje, aktivnosti delovne skupine na terenu ter izvedel tri javne razpise na različnih področjih, namenjene izvajanju aktivnosti na področju romske skupnosti.

V letu 2024 je SRSRS izvedel tri seje sveta (redno, izredno in razširjeno) ter štiri seje stalnih delovnih teles pri svetu, med drugim sejo komisije za poslovnik in kadrovske zadeve. Predstavniki sveta so se udeležili 35 srečanj oziroma dogodkov, ki so obravnavali vprašanja, povezana z romsko skupnostjo.

SRSRS je v letu 2024 izvedel te aktivnosti ter podajal predloge, pobude in mnenja:

- Poslal je dopis predsednici delovne skupine za obravnavo romskega vprašanja, v katerem je predsednik SRSRS pozval k obravnavi bolj konkretnih in aktualnih zadev v zvezi z romsko skupnostjo. Predlagal je tudi, da se predstavnikom romske skupnosti omogoči sodelovanje pri vsaki točki dnevnega reda. Podanih je bilo več tvornih predlogov za izboljšanje delovanja skupine.
- Na MJU je poslal sklep, sprejet na redni seji 26. februarja 2024, v katerem je svet soglasno podprl spremembo 20.a člena Zakona o financiranju občin z evidentiranimi romskimi naselji ter predlagal, da se Svet romske skupnosti RS vključi v pripravo ukrepov, ki jih pripravlja Vlada RS oziroma pristojni pripravljavec.
- Pripravil je informacije za 11. poročilo Vlade RS o položaju romske skupnosti.
- Na prošnjo MK se je odzval na predlog Zakona o medijih.
- Pripravil je predlog za uporabo izraza *antiromizem*, ki ga je poslal predsedniku Vlade RS, MZEZ, predsednici delovne skupine za spremljanje položaja Romov in UN. V dopisu je svet izrazil zaskrbljenost zaradi uporabe izraza *anticiganizem* v uradnih dokumentih, saj

ima ta izraz diskriminatorne konotacije. Svet je predlagal, da se v Sloveniji dosledno uporablja izraz *protiromizem*.

- Poslal je poziv predsedniku Vlade RS in predsednici Državnega zbora RS za resno obravnavo in iskanje konkretnih rešitev za težave, s katerimi se spoprijema romska skupnost, zlasti glede revščine, neurejenih bivalnih razmer in drugih izzivov.
- Podajal je pobude za srečanja s predsednikom Vlade RS, predstavniki različnih ministrstev in UN.
- Pripravil je kratkoročni in dolgoročni program aktivnosti za integracijo romske skupnosti v Občini Ribnica. Namen programa je bil ustvariti kakovostno in varno okolje za romsko skupnost ter večinsko prebivalstvo s ciljem enakopravnega sodelovanja Romov v družbenem, gospodarskem in kulturnem življenju.
- Spremljal je izvajanje različnih projektov, namenjenih romski skupnosti, ter ocenjeval njihovo koristnost in uspešnost. V primeru zaznanih nepravilnosti je zahteval evalvacije projektov oziroma obrazložitve. Svet je izrazil stališče, da morajo projekti dejansko prispevati k izboljšanju položaja Romov.
- Aktivno se je odzival tudi na dopise in pozive različnih organizacij in institucij.
- Predstavniki SRSRS so sodelovali v delovnih skupinah na državni in lokalni ravni, vključno z interdisciplinarnimi timi na centrih za socialno delo, sodelovanjem s policijo, zdravstvenimi in izobraževalnimi ustanovami ter občinami.

Predsednik SRSRS se je v letu 2024 udeležil razstave, ki jo je ob 30. obletnici uradnega priznanja romske skupnosti kot uradne narodne skupnosti v Avstriji pripravila organizacija Pavelhaus. SRSRS se je odzval tudi povabilu Pedagoške visoke šole v Celovcu, kjer je predsednik študente seznanil z značilnostmi romske skupnosti v Sloveniji.

Svet se je udeležil mednarodne konference z naslovom *Razmere Romov, živčih v Evropi in na Balkanu*, ki je bila v mestu Trier v Nemčiji. V oktobru 2024 se je predsednik SRSRS udeležil mednarodnega festivala romskih umetnikov v italijanskem mestu Lanciano, kjer je bil tudi med prejemniki nagrade.

SRSRS je tudi v letu 2024 z različnimi aktivnostmi, namenjenimi izboljšanju položaja Romov v družbi, sodeloval z romskimi društvi, organizacijami, svetniki in drugimi aktivisti. Sodelovanje je potekalo na sestankih, srečanjih in z udeležbami na dogodkih. S povezovanjem z različnimi deležniki si je svet prizadeval za uresničevanje pravic romske skupnosti, spodbujanje izobraževanja in zaposlovanja ter ohranjanje kulturne identitete. Na podlagi dialoga in skupnih pobud se je trudil reševati ključne izzive, kot so socialna vključenost, dostop do izobraževanja in zaposlitvenih priložnosti, hkrati pa je spodbujal sodelovanje z lokalnimi skupnostmi in državnimi institucijami.

SRSRS je nudil podporo romskim društvom pri prijavih na različne razpise, pri oddaji bilanc in pripravi poročil.

SRSRS je že novembra 2023 ustanovil delovno skupino za pripravo predlogov in programov za povečanje udeležbe romskih otrok v šolah in vrtcih, ki je v letu 2024 nadaljevala aktivnosti. Seja delovne skupine je bila 25. aprila 2024 v Panonski vasi v Tešanovcih, kjer so izbrali predsednico skupine, pripravili načrt dela ter začeli zbirati informacije in predloge članov. Na podlagi teh podatkov se je ugotavljalo dejansko stanje v posameznih regijah in določilo prednostno področje delovanja za leto 2024.

Srečanje članov delovne skupine za šolstvo pri SRSRS je bilo 21. oktobra 2024 na OŠ Cerklje ob Krki. Namen srečanja je bila analiza skupnega dokumenta *Posnetek stanja in predlogi izboljšav*. Člani skupine so se udeležili tudi kulturnega srečanja romskih otrok Dolenjske in JV Slovenije ter obiskali romsko naselje Krušče, kjer so si ogledali stanje na terenu.

Delovna skupina se je dogovorila, da bo obiske osnovnih šol, ki jih obiskujejo romski otroci, nadaljevala tudi v prihodnje. Zaradi različnih službenih obveznosti članov bo treba obiske časovno uskladiti.

Člani skupine so se zavezali, da bodo v sodelovanju s šolami, starši in drugimi deležniki iskali najboljše načine za večjo vključenost romskih otrok v izobraževalni sistem. Osredotočili se bodo na spodbujanje otrok, pripravo na pouk (dopolnilni pouk), uvedbo tutorstva, socializacijo romskih otrok ter ozaveščanje staršev in njihovo aktivno vključevanje v širšo družbo, zlasti na podlagi sodelovanja s šolami. Prav tako bodo preučevali vlogo romskega pomočnika pri spodbujanju rednega obiskovanja pouka in sodelovanju s starši.

Javni razpisi

V okviru podpore organizacijam, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti, je SRSRS v letu 2024 izvedel tri javne razpise za sofinanciranje:

- programov aktivnosti zvez društev, v katere se združujejo pripadniki romske skupnosti,
- radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti,
- programov in projektov romskih društev.

Terensko delo

Tudi v letu 2024 je pri SRSRS delovala delovna skupina za delo na terenu, ki je nadaljevala aktivnosti in terenske obiske romskih naselij ter občin, kjer prebivajo pripadniki romske skupnosti. V poletnih in jesenskih mesecih je bila pozornost javnosti usmerjena v jugovzhodni del Slovenije, zlasti v občino Ribnica ter občine Šentjernej, Škocjan in druge, zaradi odmevnih incidentov, v katere so bili vpleteni pripadniki romske skupnosti.

Ti dogodki so izpostavili potrebo po učinkovitejšem pristopu k reševanju romskega vprašanja ter po krepitvi dialoga med romsko skupnostjo in večinskim prebivalstvom. Posebej skrb vzbujajoče je bilo poročanje nekaterih senzacionalističnih medijev, ki je povzročilo škodo celotni romski populaciji v Sloveniji.

SRSRS se je aktivno vključil v reševanje nastalega položaja in usmeril načrtovano terensko delo na jugovzhodni del države. V okviru teh aktivnosti so predstavniki sveta obiskali romska naselja v občinah Škocjan, Šentjernej, Cerklje ob Krki, Ribnica, Kočevje in Grosuplje, kjer so pridobili neposredni vpogled v razmere, s katerimi se spoprijemajo Romi. Srečali so se tudi s predstavniki lokalnih skupnosti in prebivalci romskih naselij, kar je omogočilo primerjavo med uradnimi informacijami in dejanskim stanjem na terenu.

Poleg slabih bivalnih razmer in socialno-ekonomskih izzivov so zaznali neustrezno medijsko poročanje in več sovražnega govora na lokalni ravni. Ugotovili so, da mediji pogosto izpostavljajo negativne zgodbe, pri čemer posplošujejo in stigmatizirajo celotno romsko skupnost. Takšno poročanje škoduje javni podobi Romov in vpliva na odnose med skupnostmi, saj pri ljudeh, ki nimajo osebne stika z Romi, ustvarja predsodke, strah in sovražnost.

Med obiskom naselja Lepovče v občini Ribnica so zaznali eksplicitne primere sovražnega govora, tudi lokalnih oblasti. Takšni izpadi ne le, da niso sprejemljivi, temveč legitimirajo sovražni govor med lokalnim prebivalstvom, ki pogosto prevzema retoriko svojih političnih predstavnikov. Poleg tega so v različnih krajih zaznali povečanje števila sovražnih komentarjev na družbenih omrežjih, kjer posamezniki širijo sovražne vsebine, pozive k nasilju in ideje o izselitvi Romov. Ti komentarji večinoma ostajajo nekaznovani, saj pristojne institucije ne ukrepajo dovolj odločno.

Eden izmed največjih izzivov, ki jih je SRSRS zaznal na terenu, je pomanjkanje znanja in informacij med Romi, kar jih pogosto postavlja v neenakopraven in nemočen položaj. Številni ne poznajo svojih pravic, ne znajo komunicirati z uradnimi institucijami, nimajo dostopa do pravne pomoči, izobraževalni sistem pa jih pogosto prezre že v zgodnjih letih.

Na primer, v Lepovčah so prebivalci pred neurjem opozarjali občino na dotrajana drevesa, ki so ogrožala bivališča, vendar opozorila niso bila upoštevana. Po neurju, ki je povzročilo škodo, Romi niso vedeli, kam se obrniti po pomoč. Podobno stanje je bilo zaznano v Dobruški vasi v občini Škocjan, kjer prebivalci ne vedo, kako legalizirati bivališča, kar povzroča strah pred rušitvami ali izgubo elektrike. Zaradi nepoznavanja postopkov so odvisni od lokalnih politikov, ki jim pogosto ne nudijo ustrezne pomoči.

V številnih naseljih so zaznali strah pred izgubo socialne pomoči, saj centri za socialno delo v nekaterih primerih ukinjajo otroške dodatke ali druge prejemke, če otroci ne obiskujejo šole. Namesto da bi država zagotovila boljše pogoje za izobraževanje, družine kaznujejo, kar pogloblja revščino.

SRSRS je na podlagi terenskih obiskov ocenil, da se bo diskriminacija Romov poglobljala, socialne napetosti pa stopnjevale, če država ne bo začela sistematično reševati navedenih vprašanj, predvsem v JV Sloveniji. Položaj romskih otrok bo ostal brez ustrezne podpore.

Svet poudarja, da romska skupnost ni težava, temveč del družbe, ki potrebuje pravični pristop, podporo in spoštovanje, ne pa stigmatizacije in izključevanja.

Predlogi SRSRS na podlagi terenskega dela

SRSRS je na podlagi ugotovitev predlagal te ukrepe:

- Sprememba načina medijskega poročanja o Romih.
- Uvedba strožjega nadzora nad sovražnim govorom, zlasti javnih osebnosti in lokalnih politikov.
- Zagotavljanje pravne in upravne pomoči Romom za urejanje zemljišč, stanovanjskih pravic in socialnih prejemkov.
- Boljše vključevanje romskih otrok v izobraževalni sistem s spodbudami in podporo, ne pa kaznovanjem staršev.
- Večja vključenost Romov v procese odločanja o svoji skupnosti.

Finančna podpora

V letu 2024 je SRSRS od UN prejel 422.000 evrov sredstev iz integralnega proračuna, od tega 112.000 evrov za redno delovanje sveta ter 310.000 evrov za stroške priprave in izvedbe treh javnih razpisov.

8.2.2.2 Opolnomočenje in krepitev nevladnih organizacij, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti

Kazalniki:

- Obseg izvajanja programa Sveta romske skupnosti RS v posameznem letu.
- Število in vrsta izvedenih dejavnosti.
- Število izvedenih dejavnosti za preprečevanje diskriminacije ter odpravljanje predsodkov in stereotipov do Romov na lokalni ravni.
- Število dejavnosti, namenjenih romskim ženskam, deklicam, mladim in starejšemu romskemu prebivalstvu.

Ukrep:

- 5. Podpora dejavnostim organizacij romske skupnosti za izboljšanje položaja Romov in prepoznavanja romske skupnosti kot sestavnega dela slovenske družbe ter dejavnostim, namenjenim preprečevanju diskriminacije ter odpravljanju predsodkov in stereotipov do Romov na lokalni ravni s poudarkom na romskih ženskah, deklicah, mladih in starejšem romskem prebivalstvu.**

Poročilo UN in SRSRS za leto 2023:

UN v letu 2023 ni neposredno sofinanciral nevladnih organizacij romske skupnosti, temveč je sistemsko sofinanciral delovanje krovne organizacije romske skupnosti – SRSRS, ki je oseba javnega prava, ustanovljena na podlagi ZRomS-1.

SRSRS je na podlagi treh javnih razpisov sofinanciral nevladne organizacije, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti, ter jim nudil določeni obseg podpore. Na ta način sta se sistemsko in stalno podpirala ter krepila sodelovanje in aktivna vloga Romov ter njihovih organizacij. S stalno podporo in spodbudami, ki jih je UN zagotavljal ob sodelovanju SRSRS, so bili v kombinaciji z drugimi sistemskimi ukrepi, ki so na voljo vsem nevladnim organizacijam, vzpostavljeni zelo dobri pogoji za razvoj organizacij, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti, ter za njihovo aktivno udeležbo in sodelovanje.

Za podporo tem aktivnostim je UN v letu 2023 SRSRS zagotovil skupno 288.500,00 evra sredstev.

SRSRS je v letu 2023 izvedel javne razpise, namenjene nevladnim organizacijam, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti, in sicer:

- Javni razpis za sofinanciranje programov aktivnosti zvez društev, v katere se združujejo pripadniki romske skupnosti v letu 2023 (JR-PRS 2023)¹¹.

Predmet JR-PRS 2023 je bilo sofinanciranje aktivnosti, namenjenih spodbujanju aktivacije ter večjega vključevanja pripadnic in pripadnikov romske skupnosti v družbo, krepitevi njihovega opolnomočenja ter izboljšanju njihovega položaja. Programi so prispevali tudi k odpravljanju nestrpnosti med večinskim in manjšinskim prebivalstvom, zlasti v lokalnih okoljih.

Sofinancirani so bili programi, ki so med drugim vključevali:

- spodbujanje vključevanja romskih otrok in mladih v predšolske programe, osnovnošolsko, srednješolsko (vključno s poklicnim) in visokošolsko izobraževanje;
- spodbujanje dodatnih ur slovenščine za romske otroke ob vključitvi v osnovno šolo (kjer so šole za to imele ustrezne programe);
- zmanjševanje neobiskovanja pouka in osipništva;
- spodbujanje staršev k vključevanju otrok v vrtce, tudi v neformalne oblike v romskih naseljih;
- promocijo izobraževanja kot vrednote in gibalno razvoja posameznika in skupnosti;
- ozaveščanje večinskega prebivalstva, zlasti otrok, mladih ter zaposlenih v javni upravi in pravosodju, o diskriminatornih praksah, prisotnosti romske skupnosti, njeni kulturi in jeziku z namenom odpravljanja predsodkov in stereotipov.

Prednost pri izbiri so imeli programi, ki so bili:

- dolgoročni,
- usmerjeni v izboljšanje položaja romske skupnosti na lokalni ravni,
- razpršeni po različnih regijah Slovenije,
- spodbudni za medsebojno povezovanje in sodelovanje romskih organizacij,
- neodvisni od aktivnosti, ki jih izvajajo Zavod RS za zaposlovanje in centri za socialno delo.

Seznam upravičencev JR-PRS 2023:

Upravičenec	Znesek sofinanciranja (v EUR)
Zveza romske skupnosti Slovenije Umbrella – Dežnik	50.956,02
Zveza Romov Slovenije	81.276,00
Zveza za razvoj romske manjšine – Preporod	54.795,65
Zveza za razvoj romskega turizma, športa in kulture Nova pot – Nevo drom	12.128,88

V nadaljevanju so navedene informacije o izvedenih aktivnostih zvez društev, ki so se prijavile na javni razpis SRSRS in so bile zavezane k poročanju o doseženih rezultatih ter vključenosti oseb v izvedene aktivnosti.

Zveza romske skupnosti Slovenije Umbrella – Dežnik

Zveza je s programom v letu 2023 stremela k medsebojnemu povezovanju in sodelovanju različnih delov romske skupnosti, kar je bilo razvidno že iz regionalne raznolikosti vključenih romskih društev. Spodbujala je večje sodelovanje posameznih romskih društev na lokalni in regionalni ravni s ciljem samostojnejšega delovanja in večje prepoznavnosti v okoljih, kjer ta društva delujejo. Povezovanje je potekalo tudi s sodelovanjem pri pripravi, organizaciji in izvedbi različnih programskih enot.

¹¹ Javni razpis je bil objavljen 30. decembra 2023 v Uradnem listu RS, št. 166/22.

Čeprav so bila pridobljena sredstva nižja od načrtovanih, je zveza uspešno izvedla večino prijavljenih aktivnosti. Izvedene aktivnosti so bile namenjene romskim otrokom, njihovim staršem, odraslim Romom in romskim ženskam. Eden izmed ciljev programa je bilo tudi odpravljanje diskriminacije, predsodkov in stereotipov, zlasti med romskimi otroki in mladino.

Poseben poudarek je bil namenjen opolnomočenju romskih žensk z ozaveščanjem o pomenu izobrazbe, vključevanju v družbeno življenje, o enakosti spolov, ukrepanju proti diskriminaciji ter zmanjševanju predsodkov s kulturnimi in izobraževalnimi dogodki. Terenske aktivnosti so potekale v različnih regijah Slovenije, zlasti v območjih z večjo gostoto romskih naselij, kot so Posavje, Ribnica in Maribor.

Zveza je s svojimi aktivnostmi pokrivala celotno Slovenijo, kjer je prisotna romska skupnost, in združevala informativno, izobraževalno, kulturno in terensko dejavnost, usmerjeno v dolgoročno izboljšanje položaja pripadnic in pripadnikov romske skupnosti.

Osredotočili so se na ciljno skupino mladih Romov – učence zadnje triade osnovne šole, dijake, študente ter mlade od 15. do 29. leta starosti, ki niso vključeni v izobraževalni proces. Pri izvedbi programa so v celoti upoštevali cilje področij javnega razpisa.

Mlade so spodbujali k aktivaciji za približevanje trgu dela s krepitvijo funkcionalne pismenosti. Organizirali so izobraževalni tabor za mlade, kjer so ti spoznavali različne poklice, oblikovali karijerne poti, iskali informacije o možnostih programov aktivne politike zaposlovanja ter se udeleževali delavnic vseživljenjske karijerne usmeritve in individualnih srečanj.

Poseben sklop aktivnosti je bil namenjen staršem otrok prve triade, ki so se seznanjali z učnimi tehnikami za pomoč otrokom pri opismenjevanju. Program je bil namenjen staršem brez dokončane osnovnošolskega izobraževanja, ki so želeli izboljšati lastno pismenost in pomagati otrokom. Delo je potekalo v obliki projektnega učenja v skupinah po šest do osem staršev, ki so program obiskovali skupaj z otroki. Namen aktivnosti so bili razvijanje sodelovalnega učenja, spodbujanje otrok za šolsko delo in osveževanje znanja staršev za reševanje vsakodnevnih izzivov.

Zveza je organizirala tudi predstavitve romskih praznikov, tradicije, jezika, zgodovine in kulture v lokalnih okoljih za mlade in širšo javnost, vključno s predstavniki javnih institucij. Oblikovala je informativne dejavnosti za dolgoročno ozaveščanje večinskega prebivalstva ter zaposlenih v javni upravi in pravosodju o romski skupnosti.

Z odprto razpravo o diskriminaciji in neenaki obravnavi je zveza izvajala celoletno zagovorništvo romske skupnosti v različnih regijah. S projektnimi delavnicami je nudila pomoč društvom pri prijavah na domače in evropske razpise ter krepila pravnoformalno ureditev in njihovo delovanje. Izvajali so tudi individualne delavnice za predstavnike organizacij in informiranje o aktualnih razpisih.

Zveza je spodbujala večje sodelovanje z vladnimi in nevladnimi organizacijami ter udeležbo na posvetih, kampanjah in delavnicah, namenjenih boju proti diskriminaciji in neenakosti.

Zastavljeni cilji prijavljenega programa so bili smiselno doseženi.

Zveza Romov Slovenije je v letu 2023 izvajala tako tradicionalne kot tudi nove aktivnosti, namenjene ohranjanju romskega jezika, kulture in identitete ter ustvarjanju pozitivnega in vključujočega okolja, ki spodbuja spoštovanje, razumevanje in enakopravno obravnavo romske skupnosti v družbi.

Delovala je na več področjih, med drugim na področju izobraževanja in zaposlovanja, opolnomočenja romske skupnosti, ozaveščanja in boja proti predsodkom in diskriminaciji, krepitve aktivnega delovanja zveze ter povezovanja romske skupnosti z večinskim prebivalstvom. Poseben poudarek je bil tudi na ohranjanju romske kulturne dediščine in promociji romske skupnosti.

V okviru teh dejavnosti je zveza organizirala številne prireditve, okrogle mize, srečanja, delavnice, seje, sestanke, usposabljanja in poučevanja romskega jezika. Pomembno vlogo je imelo tudi založništvo – poleg rednega izdajanja časopisov *Romano them* in *Mri tikni mini multi* je zveza v letu 2023 izdala štiri knjige.

V okviru zveze deluje tudi evropski muzej romske kulture, ki je središče za evropsko pot kulture.

Zveza je sodelovala z različnimi nevladnimi organizacijami, kot so Hiša sadeži družbe, vrtec Romano na Pušči, šole, fakultete in RIS Rakičan. Za študente in mlade, ki so v okviru programa Erasmus obiskali prostore zveze v Murski Soboti, je pripravila predavanja in predstavitve.

Zveza je pripravljala tudi srečanja z visokimi državnimi uradniki, veleposlaniki in drugimi predstavniki institucij. Na večje dogodke so bili redno vabljeni predstavniki UN ter drugih državnih in lokalnih institucij, ki se ukvarjajo z romsko tematiko. Večina dogodkov je bila medijsko pokrita, spremljali so jih tako romski kot tudi večinski mediji.

Med večjimi dogodki izpostavljajo:

- prireditev ob svetovnem dnevu Romov,
- svetovnega dneva romskega jezika,
- spominsko slovesnost za romske žrtve holokavsta,
- dve okrogli mizi: »Romski kulturni in umetniški vplivi po Evropi« ter »Šport, rekreacija in zdrav način življenja znotraj romske skupnosti«,
- sodelovanje pri mednarodni romski konferenci, organizirani v sodelovanju s SRSRS.

Zveza je izvajala tudi aktivnosti, namenjene izključno romskim in neromskim otrokom, kot so:

- srečanje romskih osnovnošolskih otrok,
- tradicionalni romski tabor,
- skupaj gradimo mostove,
- izdaja otroškega časopisa *Mri tikni mini multi*, namenjenega učenju romskega jezika.

Za romsko mladino so izvajali različna izobraževanja in individualna svetovanja, mladina pa je bila vključena tudi v druge aktivnosti. Posebne aktivnosti so bile namenjene romskim ženskam, vključno z delavnicami in terenskim svetovanjem.

Aktivnosti zveze so bile usmerjene tudi v spodbujanje dialoga in razumevanja med različnimi skupnostmi, kar je še posebej pomembno zaradi predsodkov in stereotipov, s katerimi se spoprijema romska skupnost. Z izvedenimi aktivnostmi so krepili povezovanje med pripadniki romske skupnosti ter občutek pripadnosti in identitete.

Po lastni oceni je bilo v aktivnosti Zveze Romov Slovenije v letu 2023 posredno ali neposredno vključenih približno 2.000 pripadnikov romske skupnosti po vsej Sloveniji.

Zveza za razvoj romske manjšine – Preporod

Program Zveze za razvoj romske manjšine – Preporod v letu 2023 je temeljil na usmerjenosti v prihodnost, pri čemer so določili aktualne tematike, ki naj bi v prihodnjem obdobju pomembno vplivale na razvoj njihovega okolja in družbe. Program so imenovali *Romi 2.0*, saj so želeli nadgraditi dosedANJI razvoj in storiti korak naprej. Poseben poudarek so namenili horizontalnim temam, kot je digitalizacija, ki naj bi prispevala k hitrejšemu razvoju romske skupnosti. V okviru programa so izvedli več strateških aktivnosti, pripravili strateške dokumente in zasnovali nove projekte.

Zveza je ocenila, da je romska skupnost vstopila v novo razvojno obdobje. Deležniki, ki so v zadnjih letih vplivali na razvoj romske skupnosti, so po njihovem mnenju opravili zadovoljivo delo na področju infrastrukture in urejanja romskih naselij (čeprav ne povsod). Občine in država so vložile veliko truda, energije in sredstev, kar je omogočilo, da so nekatera naselja postala primerljiva z naselji večinskega prebivalstva.

Zato je zveza v letu 2023 prepoznala potrebo po razvojni nadgradnji na drugih področjih, zlasti tistih, ki vplivajo na življenjsko raven in položaj Romov. Vizija je bila usmerjena v celoviti in

organizirani razvoj romske skupnosti, pri čemer je zveza poudarila, da mora romska skupnost sama prispevati k lastnemu razvoju, institucije pa ji pri tem nuditi ustrezno podporo.

Osnovni namen programa je bil spodbujanje medsebojnega povezovanja, sodelovanja in ustvarjanja novih priložnosti za izboljšanje položaja romske skupnosti. Reševanje romskega vprašanja je vključevalo več ukrepov, usmerjenih v izboljšanje socialnega, ekonomskega, političnega, izobraževalnega, kulturnega in prostorskega položaja Romov.

Aktivnosti so bile razdeljene v štiri ključne stebre:

1. Trajnostno vključevanje romske skupnosti v okolje za krepitev lokalne vključenosti in zmanjševanje socialne izključenosti.
2. Razvoj romskega političnega sodelovanja in zagovorništva za večjo vključenost Romov v odločanje in oblikovanje politik.
3. Opolnomočenje romskih žensk in aktivacija mladih z aktivnostmi, ki krepijo vlogo žensk in mladih v skupnosti.
4. Podporno okolje za razvoj romske skupnosti z oblikovanjem strateških dokumentov, projektnih zasnov in mreženjem z ustreznimi deležniki.

Zveza za razvoj romskega turizma, športa in kulture Nova pot – Nevo drom

Zveza je v letu 2023 izvajala program aktivacije romskih žensk in mladih, katerega cilj je bil spodbujanje aktivacije žensk iz romske skupnosti ter mladih obeh spolov za približevanje trgu dela z razvijanjem novih znanj, veščin in sposobnosti. Program je bil usmerjen tudi v spodbujanje ciljnih skupin za spremljanje in vključevanje v ukrepe aktivne politike zaposlovanja.

Z različnimi aktivnostmi so ciljne skupine spodbujali k izboljšanju kompetenc na podlagi dolgoročnega programa ugotavljanja in predstavitve življenjskih izkušenj ter poklicev pripadnic romske skupnosti, ki v skupnosti veljajo za uspešne in vzorne.

Na podlagi dolgoletnih izkušenj s prostovoljnim delom z romsko skupnostjo so kot ključni del uspešnosti programa ugotovili potrebo po prepoznavi vzornic v romski skupnosti iz vseh regij Slovenije ne glede na njihov poklic ali izobrazbo. Poudarek je bil na poklicih, ki so dostopni v lokalnem okolju, zlasti v severovzhodni Sloveniji.

Program je bil zasnovan dinamično in prilagodljivo, kar je omogočalo vključevanje novih pripadnikov ciljnih skupin ter sprotno prilagajanje vsebin potrebam uporabnikov.

V okviru programa so organizirali in izvedli proaktivne kavarne, ki so med ciljno populacijo že dobro znane. Nameni teh srečanj so bili iskanje vzornic v romski skupnosti, analiza poklicnih interesov in ugotavljanje potreb po dodatnih usposabljanjih. Povezali so se z zavodom za zaposlovanje in Kariernim središčem Murska Sobota, kjer so obravnavali možnosti zaposlovanja in deficitarne poklice.

V razgovorih so prepoznavali pripadnice romske skupnosti, ki so v programu sodelovale kot vzornice in s svojo zgodbo spodbujale druge za aktivacijo na trgu dela. Na delavnicah so obravnavali tudi diskriminacijo in neenakosti, s katerimi se Romi spoprijemajo, ter pomen romske kulture, kulinarike, zgodovine, jezika in vključevanja v lokalne skupnosti.

V sodelovanju s Hišo sadeži družbe so izvedli interaktivne delavnice z različnih področij, ki so jih obiskovali pripadniki romske skupnosti. Delavnice so prispevale k večji motivaciji in samozavesti udeležencev ter krepile njihove praktične veščine. Tematske delavnice so vključevale sproščanje, glasbo, šivanje, bonton, kuhanje, poezijo in prozo.

Za otroke so v več krajih po Sloveniji pripravili vsebinske tabore z različnimi vsebinami. Poseben večdnevni tabor so organizirali v Portorožu, kjer so otroci sodelovali v interaktivnih delavnicah, namenjenih krepitevi socialnih veščin (sodelovanje, povezovanje, timsko delo, potrpežljivost) in praktičnih veščin (kuhanje, šivanje, izdelovanje izdelkov).

V projekt je bilo vključenih skupno 287 odraslih oseb, od tega 248 žensk in 39 moških iz romske skupnosti. V aktivnosti so vključili tudi 213 otrok, med njimi 152 deklic in 61 dečkov.

- Javni razpis za sofinanciranje radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti, v letu 2023 (JR-RPR 2023)¹².

SRSRS je v letu 2023 izvedel javni razpis za sofinanciranje radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti (JR-RPR 2023). Predmet razpisa je bilo sofinanciranje radijskih programov, ki so jih v letu 2023 ustvarjali pripadniki romske skupnosti. Programi so podpirali pripravo in predvajanje vsebin, ki so zagotavljale uravnoteženo prikazovanje romske tematike z različnih zornih kotov, in sicer z vidika Romov, večinskega prebivalstva, državnih in nevladnih institucij, lokalne skupnosti, mednarodne ter strokovne javnosti.

Cilji razpisa so bili:

- utrjevanje in ohranjanje narodne, jezikovne ter kulturne identitete Romov,
- vključevanje Romov v pripravo in predvajanje oddaj,
- ozaveščanje večinskega in romskega prebivalstva o medsebojnem spoštovanju, razumevanju in sprejemanju,
- predstavitev pozitivnih primerov sobivanja v lokalnem okolju.

Seznam upravičencev JR-RPR 2023:

Upravičenec	Znesek sofinanciranja (v EUR)
Zveza romske skupnosti Umbrella – Dežnik	5.123,31
Zveza Romov Slovenije	59.872,68

- Javni razpis za sofinanciranje programov in projektov romskih društev v letu 2023 (JR-RD 2023)¹³.

SRSRS je v letu 2023 izvedel tudi javni razpis za sofinanciranje programov in projektov romskih društev (JR-RD 2023). Predmet razpisa je bilo sofinanciranje programov in projektov, ki so jih izvajala romska društva na teh področjih:

- spodbujanje vseživljenjskega učenja,
- medgeneracijsko sodelovanje,
- spodbujanje enakosti,
- spodbujanje izobraževanja,
- ohranjanje, razvoj in promocija romske kulture in identitete,
- ozaveščanje na terenu o diskriminaciji in nestrpnosti ter boju proti njima.

Seznam upravičencev JR-RD 2023:

Upravičenec	Znesek sofinanciranja (v EUR)
Športno kulturno društvo Romi	2.000,00
Romsko zeliščarsko društvo Romano – Rman	1.000,00
Romsko društvo Pušča	500,00
Romsko kulturno društvo ROMNJI	1.500,00
Romsko kulturno društvo Ponos	1.000,00
Romsko kulturno društvo Romano Veseli	1.500,00
Romsko kulturno in turistično društvo Pušča	1.000,00
KŠD Prekmurec	1.500,00
Romsko društvo Amari bas – Naša sreča	1.500,00
Romsko društvo Romano pralipe	2.000,00
Romsko društvo Romano vilo	1.000,00
Romsko društvo Anglunipe	1.500,00
Romsko društvo Preboj	1.000,00

¹² Javni razpis je bil objavljen 21. aprila 2023 v Uradnem listu RS, št. 46/23.

¹³ Javni razpis je bil objavljen 21. aprila 2023 v Uradnem listu RS, št. 46/23.

Romsko društvo Romani Union	2.500,00
Romsko društvo Amaro drom – Naša pot	500,00

Poročilo UN in SRSRS za leto 2024:

UN v letu 2024 ni neposredno sofinanciral nevladnih organizacij romske skupnosti, temveč je sistemsko sofinanciral delovanje krovne organizacije romske skupnosti SRSRS, ki je oseba javnega prava, ustanovljena na podlagi ZRomS-1.

SRSRS je s tremi javnimi razpisi sofinanciral nevladne organizacije, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti, ter jim nudi določeno podporo. Na ta način sta se sistemsko in stalno podpirala ter krepila sodelovanje in aktivna vloga pripadnikov romske skupnosti ter njihovih organizacij. S stalno podporo in spodbudami, ki jih je UN zagotavljal s sodelovanjem SRSRS, v kombinaciji z drugimi sistemskimi ukrepi, ki so na voljo nevladnim organizacijam, so bili zagotovljeni zelo dobri pogoji za razvoj organizacij, ki jih ustanavljajo pripadniki romske skupnosti, ter za njihovo aktivno udeležbo in sodelovanje.

Za podporo tem aktivnostim je UN v letu 2024 zagotovil skupno 310.000 evrov sredstev iz integralnega proračuna. Gre za redno dejavnost, za katero se sredstva zagotavljajo sistemsko.

- Javni razpis za sofinanciranje programov aktivnosti zvez društev, v katere se združujejo pripadniki romske skupnosti, v letu 2024 (JR-PRS 2024)¹⁴.

Predmet razpisa je sofinanciranje programov aktivnosti zvez društev, ki spodbujajo:

- večje vključevanje pripadnikov romske skupnosti v družbo,
- opolnomočenje skupnosti in izboljšanje njihovega položaja,
- odpravljanje nestrpnosti med večinskim in manjšinskim prebivalstvom, zlasti v lokalnih okoljih.

Področja sofinanciranih aktivnosti:

- Spodbujanje vključevanja romskih otrok in mladih v izobraževalne programe (predšolski, osnovnošolski, srednješolski, univerzitetni).
- Spodbujanje dodatnega učenja slovenskega jezika ob vključitvi v OŠ.
- Zmanjševanje neobiskovanja pouka in osipništva.
- Aktivacija romskih žensk in mladih za vključevanje na trg dela.
- Promocija zaposlovanja kot vrednote.
- Ozaveščanje večinskega prebivalstva o diskriminatornih praksah.
- Usposabljanje predstavnikov romske skupnosti v lokalnih svetih in društvih.
- Pomoč društvom pri prijavih na razpise in pri pripravi dokumentacije.

Seznam upravičencev JR-PRS 2024

Upravičenec	Znesek sofinanciranja (v EUR)
Zveza romske skupnosti Slovenije Umbrella-Dežnik	39.124,66
Zveza Romov Slovenije	110.208,00
Zveza za razvoj romske manjšine – Preporod	40.757,28
Zveza za razvoj romskega turizma, športa in kulture Nova pot – Nevo drom	12.673,92
Romska športna zveza Slovenije – Pušča	7.422,51

- Javni razpis za sofinanciranje radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti, v letu 2024 (JR-RPR 2024)¹⁵.

SRSRS je v letu 2024 izvedel javni razpis za sofinanciranje radijskih programov, ki jih ustvarjajo pripadniki romske skupnosti (JR-RPR 2024).

¹⁴ Javni razpis je bil objavljen 29. decembra 2023 v Uradnem listu RS, št. 135/23.

¹⁵ Javni razpis je bil objavljen 12. aprila 2024 v Uradnem listu RS, št. 32/24.

Predmet razpisa je bilo sofinanciranje radijskih programov, ki so jih v letu 2024 ustvarjali pripadniki romske skupnosti. Programi so prispevali k:

- uravnoteženemu prikazovanju romske tematike z različnih zornih kotov (z vidika Romov, večinskega prebivalstva, državnih in nevladnih institucij, lokalne skupnosti, mednarodne in strokovne javnosti),
- utrjevanju in ohranjanju narodne, jezikovne ter kulturne identitete Romov,
- vključevanju Romov v pripravo in predvajanje oddaj,
- ozaveščanju večinskega in romskega prebivalstva o medsebojnem spoštovanju, razumevanju in sprejemanju,
- vključevanju pozitivnih primerov medsebojnega sobivanja v lokalnem okolju.

Seznam upravičencev JR-RPR 2024

Upravičenec	Znesek sofinanciranja (v EUR)
Zveza romske skupnosti Umbrella – Dežnik	7.877,84
Zveza Romov Slovenije	62.139,00

- Javni razpis za sofinanciranje programov in projektov romskih društev v letu 2024 (JR-RD 2024)¹⁶.

SRSRS je v letu 2024 izvedel javni razpis za sofinanciranje programov in projektov romskih društev (JR-RD 2024).

Predmet razpisa je bilo sofinanciranje programov in projektov romskih društev, ki so v letu 2024 spodbujali:

- izvajanje programov vseživljenjskega učenja,
- medgeneracijsko sodelovanje,
- enakost in izobraževanje,
- ohranjanje, razvoj in promocijo romske kulture ter identitete,
- ozaveščanje na terenu o diskriminaciji in nestrpnosti ter boj proti njima.

Ti projekti so prispevali k ohranjanju identitete, kulture in jezika romske skupnosti ter ozaveščanju večinskega in romskega prebivalstva o medsebojnem spoštovanju, razumevanju in sprejemanju. Hkrati so spodbujali vključitev pripadnikov romske skupnosti v pripravo in izvedbo aktivnosti.

Seznam upravičencev JR-RD 2024

Upravičenec	Znesek sofinanciranja (v EUR)
Romsko zeliščarsko društvo Romano – Rman	1.500,00
Romsko kulturno društvo ROMNJI	2.000,00
Romsko kulturno društvo Ponos	1.000,00
Romsko kulturno in turistično društvo Pušča	1.000,00
Romsko društvo Amari bas – Naša sreča	2.000,00
Romsko društvo Romano pralipe	2.000,00
Romsko društvo Romano vilo	1.500,00
Romsko društvo Anglunipe	2.500,00
Romsko društvo Preboj	1.500,00
Romsko društvo Romani Union	2.500,00
Romsko društvo Romano vozo	1.000,00
Romsko društvo Amala	1.500,00
Društvo upokojencev Roma	1.000,00

¹⁶ Javni razpis je bil objavljen 12. aprila 2024 v Uradnem listu RS, št. 32/24.

9. KREPITEV IZVAJANJA UKREPOV NA LOKALNI RAVNI (nosilca: UN, MKGP)

Strateški in podrejeni cilj:

9.2.1 Spodbujanje skupnega lokalnega razvoja in obravnavanje konkretnih lokalnih težav

Kazalnik:

Poročila v okviru projekta Nacionalna platforma za Rome in število sprejetih lokalnih akcijskih načrtov ter oblikovanih večdisciplinarnih skupin v občinah.

9.2.1.1 Krepitev celostne obravnave izzivov v lokalnih okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, vzpostavljanje partnerskega odnosa med vsemi deležniki, krepitev njihovih kompetenc ter ustrezno in pravočasno ukrepanje pristojnih ustanov

Kazalniki:

- Število oblikovanih skupin v občinah.
- Število sej oziroma sestankov skupin.
- Število oblikovanih lokalnih akcijskih načrtov.
- Število izvedenih ukrepov in njihova uspešnost.
- Evalvacija dela skupin (občine in UN).
- Poročanje občine o delu skupine in izvajanju ukrepov ob letnem poročanju UN o izvedenih dejavnostih za pripravo poročil vlade.

Ukrep:

1. Nadaljnje nudenje podpore občinam pri oblikovanju in delovanju večdisciplinarnih skupin za obravnavo konkretnih zadev v lokalnih okoljih, kjer živijo pripadniki romske skupnosti, ter pri pripravi konkretnih in realnih akcijskih načrtov za vključevanje Romov, prilagojenih potrebam v posamezni lokalni skupnosti.

Poročilo UN za leti 2023 in 2024:

Aktivnosti v okviru tega ukrepa je UN načrtoval v projektu Nacionalna platforma za Rome, in sicer v obliki nudenja podpore občinam, ki bodo izrazile interes in potrebo po podpori pri oblikovanju več deležniških timov in njihovem delu ter pripravi lokalnih akcijskih načrtov. Pomen tovrstnega dela in možnosti podpore, ki jo UN v okviru projekta lahko nudi, so bili občinam že večkrat pojasnjeni tako na skupnih sestankih in dogodkih z občinami kot tudi na sestankih s posameznimi občinami.

V letu 2023 je bila za potrebe izvajanja tega ukrepa izvedena podporna aktivnost UN v občini Škocjan, na podlagi katere je Občina Škocjan v decembru 2023 sprejela Strategijo reševanja romske problematike v Občini Škocjan 2023–2030+.

Nadalje je UN podporo zainteresiranim občinam v letih 2023 in 2024 nudil z udeležbo predstavnikov UN na sestankih, ki so jih organizirale občine (UN se namreč dosledno in aktivno odziva s svojo udeležbo na vseh sestankih, kamor je povabljen), ter na terenskih obiskih lokalnih skupnosti in romskih naselij.

9.2.1.2 Spodbujanje socialne vključenosti na podeželju

Kazalniki:

- Število uspešno izvedenih projektov.
- Število občin, ki bodo uspešno izvedle projekte.
- Poročanja občin o zmanjšanju težav na območjih romskih naselij.

Izveden je bil en projekt za Rome za socialno vključevanje romske skupnosti ter ozaveščanje in odgovorno ravnanje. Projekt je bil izveden v eni občini, kjer živi romska skupnost. Podatka občine o zmanjševanju težav na območju romskih naselij na podlagi projekta pristojno ministrstvo nima.

Ukrep:

2. Programi za Rome za socialno vključevanje romske skupnosti ter ozaveščanje in odgovorno ravnanje romske skupnosti.

Poročilo MKGP za leto 2023:

Pri načrtovanju ukrepov za odpravljanje težav v romskih naseljih se spodbuja pristop »od spodaj navzgor«, ki omogoča lokalnemu prebivalstvu, da z oblikovanjem lokalnih partnerstev, tako imenovanih lokalnih akcijskih skupin (v nadaljnjem besedilu: LAS), dejavno odloča o prednostnih nalogah in razvojnih ciljih tega območja, vključno z viri financiranja za doseganje ciljev lokalnega območja. Po tem pristopu je orodje pri spodbujanju skupnega lokalnega razvoja ukrep LEADER.

Poudariti je treba, da projekte, financirane iz ukrepa LEADER, na podlagi javnih pozivov izbirajo LAS, projekt pa je lahko sofinanciran, če je njegova vsebina v skladu s cilji in potrebami, opredeljenimi v strategiji lokalnega razvoja. Naloge LAS so zagotavljanje informacij zainteresiranim prebivalcem na območju LAS, spodbujanje izvajanja operacij in pomoč možnim upravičencem pri pripravi operacij. Cilji ukrepa so s projekti ukrepa LEADER spodbujati socialno vključenost romske skupnosti, njihovo ozaveščanje o pomenu vključevanja v širšo skupnost ter spodbujanje odgovornega ravnanja in ozaveščanje o njem.

V okviru javnega poziva za izbiro operacij LAS Po poteh dediščine od Turjaka do Kolpe je v letu 2020 Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja odobrila projekt Romska kultura zame in zate v višini 79.151,26 EUR. Projekt je končan, v letu 2022 je bil izplačan zahtevek za izvedbo prve faze projekta v višini 50.735,02 EUR, v letu 2023 pa zahtevek za izvedbo druge faze projekta v višini 20.717,44 EUR.

Cilji projekta so bili ozaveščati romsko populacijo o pomenu vključevanja v širšo lokalno skupnost z ohranjanjem lastne kulture, hkrati pa s spoznavanjem kulture romske skupnosti na območju LAS premagovati predsodke in stereotipe ter pri večinskem prebivalstvu izboljšati razumevanje romske kulture, ki je deloma vzrok za njihovo vedenje. Z izvajanjem delavnic plesa in športa so Rome podučili o pomenu gibanja in zdrave prehrane. V romskih naseljih so težava tudi odpadki, predvsem njihovo zbiranje in ločevanje, zato so bili v dve romski naselji nameščeni zabojniki za ločeno zbiranje odpadkov.

Glavne aktivnosti: v okviru projekta so se izvajali šiviljski tečaji za romske ženske, ki bodo potem v vlogi mentoric romske najstnice učile šivati oblačila. Izvajali so se plesni tečaji za mlajše in nekoliko starejše Rominje, po obeh dejavnosti pa so udeleženske izvedle plesni nastop na odru mestne ploščadi. Za moško populacijo Romov so bili organizirani treningi skupinskega športa, na primer nogometa, košarke in podobno. Delavnice o nenasilni komunikaciji in mediaciji med Romi in večinskim prebivalstvom prispevajo k premagovanju stereotipov in ne nazadnje tudi konfliktnih situacij, do katerih v zadnjem času prihaja. Z namestitvijo zabojnikov za ločeno zbiranje odpadkov se Rome poučuje o ločevanju in predvsem zmanjševanju odpadkov, saj njihova količina zdaj prispeva k slabemu videzu romskega naselja ter onesnažuje naravo in pitno vodo. Za potrebe izvajanja delavnic bo kupljena potrebna oprema (šivalni stroji, blago, čevlji, žoge) in za potrebe izvajanja prireditev bo postavljen oder.

V projektu so sodelovali Občina Kočevje, Podjetniški inkubator Kočevje, javni zavod za podjetništvo, izobraževanje in druge dejavnosti, ter občinsko romsko društvo Romano Ritmo Kočevje.

V letu 2022 je Ljudska univerza Kočevje v okviru projekta organizirala delavnice za Rome in dva večja dogodka. Prvi je bil ob svetovnem dnevu Romov 8. aprila 2022, drugi dogodek 23. septembra 2022 pa je imel naslov Okusi Evrope, kjer so bile s plesno točko nastopile Rominje, ki so se udeležile plesnega tečaja, in drugi z glasbenimi točkami na namenskem odru.

Poročajo tudi, da so pri vseh aktivnostih dosegli pričakovane in zastavljene cilje, saj so z velikim trudom in spodbujanjem pripravili udeležence k vključitvi v razne programe. Aktivni so bili predvsem mladi Romi, pri katerih je zaznati veselje do vključevanja v aktivnosti, povezane z

njihovo kulturo, predvsem v povezavi s plesom. Na ta način so prispevali k integraciji romskega prebivalstva v lokalno okolje, še zlasti je bilo to zaznati ob praznovanju svetovnega dne Romov. S tem so pripomogli tudi k ustvarjanju možnosti za boljše sobivanje večinskega in romskega prebivalstva.

Kazalnik	Dosežena vrednost kazalnika
Število uspešno izvedenih projektov.	1
Število občin, ki bodo uspešno izvedle projekte	1
Poročanja občin o zmanjšanju težav na območjih romskih naselij.	Ni podatka

Ukrep LEADER je lahko ustrezno orodje, saj je s podpiranjem mehkih vsebin, kot so izobraževanje, ozaveščanje, delavnice in podobno, lahko učinkovit podporni ukrep večjim investicijam, ki se lahko podpirajo iz drugih virov. Ukrep je namenjen vsem lokalnim akterjem (kot so društva, občine, podjetniki, regionalne razvojne agencije, posamezniki, ki jih zanima razvoj lokalnega območja), saj potrebe in cilje lokalnega območja določajo prebivalci posameznega območja. O lokalnem razvoju odločajo prebivalci posameznega območja, kar pomeni, da sodelujejo pri pripravi strategije lokalnega razvoja, po potrditvi strategije lokalnega razvoja pa s projekti kandidirajo na javne pozive lokalnih akcijskih skupin.

Cilji ukrepa so s projekti ukrepa LEADER spodbujati socialno vključenost romske skupnosti, njihovo ozaveščanje o pomenu vključevanja v širšo skupnost ter spodbujati k odgovornemu ravnanju in ozaveščati o njem.

V okviru strateškega načrta skupne kmetijske politike se izvaja intervencija LEADER s ciljem na podlagi potrjenih LAS in strategije lokalnega razvoja (v nadaljnjem besedilu: SLR) za programsko obdobje 2023–2027 spodbujati zaposlovanje, rast, socialno vključenost in lokalni razvoj na podeželskih območjih ter prispevati k drugim posebnim ciljem strateškega načrta.

LAS-i bodo predvidoma v letu 2024 objavili prve javne pozive za izbiro projektov, na podlagi meril za izbiro projektov izbrali projekte in jih predložili v končno potrditev ARSKTRP. Projekt je lahko sofinanciran, če je vsebinsko v skladu s potrebami, cilji in ukrepi, opredeljenimi v SLR, ki so ga pripravili LAS-i (v okviru socialne vključenosti se lahko podpirajo tudi romske skupnosti in njihove težave).

Poročilo MKGP za leto 2024:

V letu 2024 so bili potrjeni LAS, ki so se oblikovali za programsko obdobje do leta 2027 in njihove SLR. LAS-i so v letu 2024 objavili prve javne pozive za izbiro projektov, na podlagi meril za izbiro projektov izbrali projekte in jih predložili v končno potrditev ARSKTRP. Projekt je lahko sofinanciran, če je vsebinsko v skladu s potrebami, cilji in ukrepi, ki se opredelijo v SLR, ki so ga pripravili LAS-i (v okviru socialne vključenosti se lahko podpirajo tudi romske skupnosti in njihove težave, če je tematika vključena v SLR in romska skupnost prepoznana kot ranljiva ciljna skupina v posameznem LAS).

Potrjeni LAS-i so v letu 2024 objavili prve javne pozive za izbiro projektov, na podlagi meril za izbiro projektov izbrali projekte in jih predložili v končno potrditev ARSKTRP. Projekt je lahko sofinanciran, če je vsebinsko v skladu s potrebami, cilji in ukrepi, ki se opredelijo v SLR, ki so ga pripravili posamezni LAS-i (v okviru socialne vključenosti se lahko podpirajo tudi romske skupnosti in njihove težave).

Strateški in podrejeni cilj:

9.2.2 Zagotavljanje učinkovitega uresničevanja državnega programa ukrepov in doseganje čim večjih učinkov ukrepov in njihovega dopolnjevanja na terenu

Kazalnik:

Ocena različnih deležnikov, ki so vpeti v delo s pripadniki romske skupnosti v okoljih, kjer ti živijo.

9.2.2.1 Spremljanje uresničevanja državnega programa na lokalni ravni ter odpravljanje morebitnih ovir in težav pri njegovem izvajanju

Kazalniki:

- Število izvedenih dejavnosti.
- Število ugotovljenih ovir in težav.
- Število odpravljenih ovir in težav.
- Evalvacija s spletnimi vprašalniki.

Ukrep:

3. Spremljanje izvajanja ukrepov, informiranje o ukrepih in njihovem dopolnjevanju ter prepoznavanje in odpravljanje morebitnih ovir pri izvedbi na lokalni ravni.

Poročilo UN za leti 2023 in 2024:

NPUR 2021–2030 je vlada sprejela 23. decembra 2021. Na podlagi ZRomS-1 in NPUR 2021–2030 so podrobne področne programe oziroma akcijske načrte sprejeli ti nosilci ukrepov: MVI, MKGP, MK, MNZ, UN in MDDSZ. Akcijske načrte morajo sprejeti še MZ, MNVP in MKRR.

UN je načrtoval, organiziral in izvedel aktivnosti, kot so prijavljene v projektu Nacionalna platforma za Rome. Šlo je za izvedbo dogodkov, delavnic, usposabljanj, ciljno usmerjenih sestankov in podobno. Za izvedbo aktivnosti je UN pripravljala tudi različne pozive pristojnim deležnikom in pripravljala gradiva ter zagotavljal vsebinsko, finančno in tehnično izvedbo projekta. Za izvedbo aktivnosti je bilo zagotovljenih 90 odstotkov sredstev EU in 10 odstotkov sredstev slovenske udeležbe, in sicer v okviru finančnega načrta UN.

Za krepitev sodelovanja na lokalni ravni UN na podlagi projekta nudi podporo in pomoč občinam, v katerih živijo Romi, pri razvijanju lokalnih akcijskih načrtov za vključevanje Romov in pri krepitev medinstitucionalnega sodelovanja z namenom oblikovanja učinkovitih rešitev za lokalno značilne izzive. Hkrati UN aktivnosti na podlagi projekta usmerja tudi v spremljanje izvajanja ukrepov iz NPUR 2021–2030. Za potrebe tekoče in uspešne izvedbe dogodkov so bili poleg dogodkov izvedeni tudi številni pripravljani sestanki s posameznimi deležniki in v okviru projektnega tima ter evalvacijski sestanki projektnega tima po izvedenih dogodkih. Več o dogodkih v naslednjem besedilu (9.2.3.1).

Strateški in podrejeni cilj:

9.2.3 Izboljšanje zmogljivosti in ozaveščenosti vseh pristojnih institucij ter opolnomočenje predstavnikov romske skupnosti

Kazalnik:

Ocena pristojnih ustanov in predstavnikov romske skupnosti, ki so vpeti v delo s pripadniki romske skupnosti v okoljih, kjer ti živijo.

9.2.3.1 Krepitev zmogljivosti, usposobljenosti, povezovanja in ukrepanja pristojnih institucij na lokalni in državni ravni ter ozaveščenosti pripadnikov romske skupnosti

Kazalniki:

- Število izvedenih dejavnosti.
- Število in vrsta rezultatov teh dejavnosti.
- Evalvacija s spletnimi vprašalniki.

Ukrep:

- 4. Izvedba različnih ozaveševalnih in izobraževalnih dogodkov oziroma dejavnosti v sodelovanju z občinami, drugimi institucijami, ki delujejo v lokalnem okolju, in pripadniki romske skupnosti z namenom izmenjave izkušenj, znanja in uspešnih praks na lokalni ravni ter s tem krepitve povezovanja, sodelovanja in kompetenc vseh deležnikov pri vključevanju Romov.**

Poročilo UN za leti 2023 in 2024:

Poročilo v zvezi z izvajanjem tega ukrepa se nanaša na izvajanje aktivnosti v okviru projekta »Krepitev nacionalnega posvetovalnega procesa v Sloveniji z nadaljevanjem dela in nadaljnjim razvojem nacionalne romske platforme – SIFOROMA6«.

V prvem letu izvajanja projekta so udeleženci dogodkov izboljšali poznavanje razmer na terenu ter okrepili zavedanje o pomenu ukrepanja in tesnega medinstitucionalnega sodelovanja za izboljšanje razmer. To so potrdili tudi rezultati spletnega vprašalnika za oceno kakovosti izvedenih aktivnosti.

Predstavniki institucij in organizacij so izrazili zanimanje za dodatne informacije o romskih vprašanjih, kar je prispevalo k njihovemu nadaljnjemu delu z romsko skupnostjo.

V okviru projekta SIFOROMA6 je bil na YouTube kanalu UN objavljeno video gradivo, namenjeno ozaveščanju o nesprejemljivosti zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti ter o njihovih negativnih posledicah za posameznike in družbo. Video je nastal v okviru video natečaja SIFOROMA z naslovom Otrok naj bo otrok (SIFOROMA5).

Z izvedbo strokovnih predavanj o prepoznavanju zgodnjih in prisilnih porok ter ustreznega ukrepanja je bilo usposobljenih približno sto strokovnjakov za razumevanje obsega pojava, njegovo prepoznavanje in odzivanje v konkretnih primerih.

V okviru usmerjenih razprav o oceni ukrepov Nacionalnega programa ukrepov za Rome 2021–2030 (NPUR) na področjih izobraževanja, socialnega varstva, socialne vključenosti ter zdravja in zdravstvenega varstva so bili prepoznani ključni izzivi pri izvajanju posameznih ukrepov. Predstavniki pristojnih ministrstev ter institucij in organizacij, ki delujejo na področju dela z romsko skupnostjo, so podali konkretne predloge za izboljšave.

Dogodki v okviru projekta v letih 2023 in 2024:

UN je 21. avgusta 2023 prejel povabilo MNZ k sodelovanju na strokovnem usposabljanju s področja trgovine z ljudmi s poudarkom na prepoznavanju prisilnih porok. Usposabljanje je bilo 28. septembra 2023 v obliki videokonference in je bilo namenjeno zaposlenim na upravnih enotah, zlasti tistim, ki so opravljali delo matičarjev, ki so lahko opazili primere prisilnih porok. Na videokonferenci so bile prikazane aktivnosti nacionalne romske platforme na področju zgodnjih in prisilnih porok romskih otrok ter poudarjen pomen medinstitucionalnega sodelovanja v tovrstnih primerih. Zaradi izvedbe videokonference je bil uvodni dogodek, ki je bil sprva načrtovan za september 2023, prestavljen na 5. oktober 2023. Program dogodka ob polovici projekta je vključeval otvoritveni nagovor in sklepne besede predstavnika UN. Dogodek ob polovici projekta je bil kontrolna točka in vmesna evalvacija izvajanja projekta ter njegovih aktivnosti.

Uvodni dogodek je bil 5. oktobra 2023 v Ljubljani kot začetno srečanje širše ad hoc delovne skupine za obravnavo primerov zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti. Namen dogodka je bil opredeliti ključne vidike, potrebe in ukrepe, ki jih je bilo treba sprejeti za izvajanje in izboljšanje

strokovnih usposabljanj in predavanj v regijah oziroma okoljih, kjer so bile zaznane zgodnje in prisilne poroke.

Srečanje je bilo namenjeno tudi določitvi najustreznejših načinov ozaveščanja, zlasti med mladimi in romsko skupnostjo, o nesprejemljivosti zgodnjih in prisilnih porok ter njihovih negativnih in škodljivih posledicah za posameznike in družbo. V ta namen so bili udeležencem in predavateljem prikazani trije zmagovalni filmi z video natečaja »SIFOROMA: Otrok naj bo otrok«, nastali v okviru prejšnjega projekta. Ozaveščevalno video gradivo, ustvarjeno posebej za ta namen, je bilo naloženo na YouTube kanal UN.

V uvodnem delu dogodka je bila prikazana pregledna analiza aktivnosti, izvedenih na področju zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti v okviru prejšnjega projekta, načrtovani so bili potek strokovnih predavanj, njihov obseg, cilji in pričakovani rezultati v okviru aktualnega projekta. Prikazani so bili tudi rezultati evalvacijskega vprašalnika, ki je bil poslan udeležencem po koncu prejšnjega projekta.

Udeleženci so poročali o aktivnostih, ki so jih na tem področju izvedli v svojih institucijah in organizacijah od zadnjega srečanja. V razpravi so izmenjali izkušnje in predloge glede nadaljnega usposabljanja strokovnjakov in terenskih delavcev ter ustreznih pristopov k ozaveščanju članov romske skupnosti.

V sklepnem delu uvodnega srečanja so bili dogovorjeni skupni ukrepi, in sicer da bo v okviru projekta SIFOROMA6 izvedenih šest usposabljanj za terenske delavce v okoljih, kjer so bile zaznane zgodnje in prisilne poroke, predavanja pa bodo namenjena romskim pomočnikom, zaposlenim v šolah v jugovzhodni in severovzhodni Sloveniji, sodnim izvedencem, romskim organizacijam ter zaposlenim na upravnih enotah.

Dogodek vmesne evalvacije projekta:

Datum in kraj izvedbe: 9. julij 2024, Kongresni center Brdo:

Dne 9. julija 2024 je bil v Kongresnem centru Brdo dogodek, namenjen vmesni evalvaciji izvajanja projekta in aktivnosti, izvedenih v prvem letu njegovega trajanja. Glavni namen srečanja sta bila pregled in analiza dosedanjega stanja ter rezultatov projektnih aktivnosti v okviru tekočega projekta.

Namen dogodka je bilo oceniti obravnavo priporočil in predlogov, ki izhajajo iz projektnih aktivnosti na državni ravni. Udeleženci so bili predstavniki različnih deležnikov z namenom krepitev mreženja, medinstitucionalnega sodelovanja in utrjevanja zavezanosti ciljem projekta. V okviru dogodka so bili prikazani ključne projektne aktivnosti, dosežki in rezultati, v razpravi pa odprta vprašanja, priporočila in predlogi za nadaljnje delo.

Vodja projekta je udeležence seznanila z rezultati spletne ankete, ki je bila po vsakem dogodku poslana udeležencem za ocenitev kakovosti strokovnih predavanj o zgodnjih in prisilnih porokah v romski skupnosti ter za spremljanje izvajanja NPUR 2021–2030.

Drugi del dogodka je bil zasnovan kot večdisciplinarna delavnica, v okviru katere so udeleženci izmenjali informacije o delu posameznih institucij in organizacij, ki se ukvarjajo z romsko tematiko. Prikazani so bili izkušnje, pristopi in predlogi za izboljšanje dela z romsko skupnostjo.

Dogodek je vključeval tudi glasbeni in umetniški program z udeležbo romskih umetnikov, namenjen ozaveščanju o raznolikosti romske skupnosti, razbijanju stereotipov in predsodkov ter boju proti anticiganizmu. Kulturni del programa je obsegal glasbeni nastop romske skupine iz Prekmurja Romano Glauso in razstavo Marcela Baranje z naslovom Me som (Jaz sem), ki je bila prvič javno prikazana. S tem sta bili promovirani ustvarjalnost in kulturna dediščina pripadnikov romske skupnosti.

Dogodki, srečanja in usposabljanja:

Do predvidenega datuma so bili izvedeni:

- trije večji večdisciplinarni dogodki oziroma tri širše razprave, namenjene spremljanju izvajanja NPUR 2021–2030,

- trije izobraževalni dogodki v obliki usposabljanja ali predavanja, namenjeni krepitvi zmogljivosti in ozaveščanju javnih uslužbencev ter članov romske skupnosti na državni in lokalni ravni,
- eno srečanje na lokalni ravni za povečanje in krepitev angažiranosti lokalnih oblasti pri vključevanju in sodelovanju Romov.

1. Večji večdisciplinarni dogodek oziroma širša razprava o evalvaciji NPUR 2021–2030 na področju zdravja in zdravstvenega varstva

Datum in kraj izvedbe: 5. marec 2024, Tešanovci (Panonska vas).

Evalvacija izvajanja NPUR 2021–2030 na področju zdravja in zdravstvenega varstva članov romske skupnosti je bila vključena v program zaključne konference projekta za zdravstveno pismenost članov romske skupnosti.

Strateški cilj na področju zdravja in zdravstvenega varstva v okviru NPUR 2021–2030 je izboljšanje zdravja članov romske skupnosti, dva podcilja pa sta:

- povečanje zaupanja članov romske skupnosti v zdravstvene ustanove,
- izboljšanje dostopnosti zdravstvenih storitev za člane romske skupnosti v okoljih, kjer ti živijo.

Izvedbeno: a) povezovanje zdravstvenih storitev, patronažnih služb, centrov za zdravstveno vzgojo oziroma krepitev zdravja in drugih deležnikov na področju zdravja s predstavniki reprezentativnih romskih organizacij z namenom izboljšanja razmer na tem področju, b) izvajanje aktivnosti zdravstvene vzgoje s poudarkom na povečanju zdravstvene pismenosti otrok in mladostnikov ter njihovih staršev, vključno z aktivnostmi za tiste, ki so izpadli iz sistema.

Namen razprave je bil prikazati izvajanje ukrepov, dobre prakse in uspešno izvedene ukrepe, hkrati pa prepoznati morebitne pomanjkljivosti in ključne vzvode za napredek. Razprave so se udeležili predstavniki romske skupnosti, nevladnih organizacij, centrov za socialno delo, zdravstvenih ustanov ter mednarodni partnerji projekta. Razprava je bila simultano tolmačena v angleški in slovenski jezik. Delavnico je moderirala certificirana strokovna moderatorka.

2. Večji večdisciplinarni dogodek oziroma širša razprava o evalvaciji NPUR 2021–2030 na področju izobraževanja

Datum in kraj izvedbe: 21. marec 2024, Ljubljana.

Namen razprave je bil oceniti izvajanje ukrepov na področju izobraževanja. Predstavniki različnih institucij in skupnosti, ki sodelujejo v izobraževalnih procesih članov romske skupnosti, so prispevali svoje izkušnje ter predloge za izboljšave.

Razprave so se udeležili predstavniki pristojnega ministrstva, zavoda za šolstvo, predšolskih ustanov, osnovnih šol, strokovnih ustanov, organizacij za izobraževanje odraslih, romske skupnosti, nevladnih organizacij in CŠOD. Razpravo sta moderirali strokovni moderatorki.

3. Večji večdisciplinarni dogodek oziroma širša razprava o evalvaciji NPUR 2021–2030 na področju zaposlovanja in socialne varnosti

Datum in kraj izvedbe: 21. maj 2024, Ljubljana.

Namen razprave je bil oceniti izvajanje ukrepov na področju zaposlovanja, socialne varnosti, socialnega vključevanja ter zaščite otrok, žensk in mladih. Predstavniki različnih institucij in skupnosti, ki delujejo z romsko skupnostjo, so prispevali svoje izkušnje in predloge za izboljšave. Področji zaposlovanja in socialne varnosti sta bili tesno povezani, saj je bila zaposljivost članov romske skupnosti močno odvisna od njihovega socialnega položaja. Ključ za razumevanje razmer in ustrezno ukrepanje je bilo poznavanje posebnosti regij in naselij, saj so se razmere po Sloveniji močno razlikovale.

Razprave so se udeležili predstavniki pristojnega ministrstva, zavoda za zaposlovanje, romske skupnosti, nevladnih organizacij, centrov za socialno delo in izobraževalnih ustanov. Razpravo je moderirala certificirana strokovna moderatorka.

Strokovna predavanja z naslovom »Prepoznavanje in ukrepanje v primerih zgodnjih in prisilnih porok v romski skupnosti«:

1. predavanje, Dolenjske Toplice

Datum in kraj: 20. november 2023, Dolenjske Toplice.

Prvo strokovno predavanje je bilo izvedeno kot del usposabljanj, namenjenih predvsem romskemu pomočnikom in svetovalcem, zaposlenim v osnovnih šolah jugovzhodne Slovenije. Povabljeni so bili tudi drugi strokovni delavci, ki delajo z mladimi Romi.

Dogodek je vključeval predavanja o preprečevanju nasilja nad otroki in trgovine z ljudmi v povezavi z romsko skupnostjo. Poleg strokovnih izhodišč za prepoznavanje in ukrepanje v primerih zgodnjih in prisilnih porok je bil čas namenjen tudi izmenjavi izkušenj in dobrih praks med udeleženci.

Cilj predavanja je bil pridobiti vpogled v pojavne oblike zgodnjih in prisilnih porok, razumeti njihove vzroke, jih preprečevati, prepoznavati, spremljati okoliščine, ki bi lahko nakazovale možnost njihovega pojava, poznati postopke ukrepanja in pristojnosti institucij ter se naučiti, kako pomagati žrtvam. Poudarek je bil tudi na potrebi po usklajenem in celostnem delovanju vseh pristojnih organov in služb.

Udeležencem so bili prikazani trije zmagovalni filmi z video natečaja »SIFOROMA: Otrok naj bo otrok«, nastali v okviru prejšnjega projekta. Po predavanju so udeleženci v razpravi obravnavali vprašanja, komentarje in predloge glede izboljšave prihodnjih usposabljanj.

Dogodka so se udeležili romski pomočniki, svetovalci, predstavniki večnamenskih romskih centrov, izobraževalnih ustanov, nevladnih organizacij, centrov za socialno delo in policije z območja jugovzhodne Slovenije.

2. predavanje, Moravske Toplice

Datum in kraj: 18. december 2023, Moravske Toplice.

Drugo strokovno predavanje je bilo namenjeno isti ciljni skupini kot prvo, tokrat iz severovzhodne Slovenije in Maribora. Vabilo je bilo poslano tudi šolskim svetovalnim delavcem.

Poleg predavanja o preprečevanju nasilja nad otroki in trgovine z ljudmi v povezavi z romsko skupnostjo so udeleženci izmenjali tudi izkušnje in dobre prakse.

Cilji predavanja so bili enaki kot pri prvem dogodku: pridobiti razumevanje pojavnih oblik zgodnjih in prisilnih porok, poznati postopke ukrepanja, pristojnosti institucij ter načine pomoči žrtvam. Poudarek je bil na potrebi po usklajenem delovanju pristojnih služb.

Udeležencem so bili prikazani trije zmagovalni filmi z video natečaja »SIFOROMA: Otrok naj bo otrok«. V razpravi po predavanju so imeli udeleženci možnost podajanja predlogov za vsebinske in logistične izboljšave ter vključevanje terenskih delavcev.

Dogodka so se udeležili romski pomočniki, svetovalci, predstavniki centrov za socialno delo in policije z območja severovzhodne Slovenije.

3. predavanje, Ljubljana

Datum in kraj: 12. april 2024, Ljubljana.

Tretje strokovno predavanje je bilo namenjeno sodnim izvedencem z različnih strokovnih področij (klinična psihologija, družinska medicina, družinska psihologija, socialno delo, otroška in mladostniška psihiatrija). To je bilo prvo predavanje o zgodnjih in prisilnih porokah, namenjeno tej ciljni skupini.

Cilj predavanja je bil pridobiti vpogled v romsko kulturo, razumeti negativne posledice zgodnjih in prisilnih porok ter vlogo posameznih institucij v postopkih obravnave teh primerov.

Udeležencem so bili prikazani trije zmagovalni filmi z video natečaja »SIFOROMA: Otrok naj bo otrok«. V razpravi po predavanju so imeli udeleženci možnost podajanja vprašanj, komentarjev in predlogov.

Dogodka so se udeležili sodni izvedenci, predstavniki pristojnega ministrstva, socialni delavci, zaposleni v Centru šolskih in obšolskih dejavnosti, ter predstavniki nevladnih organizacij, ki delujejo v romskih naseljih.

Nadaljevalno srečanje s predstavitvijo akcijskega načrta »Razvoj romske skupnosti v občini Dobrovnik«

Datum in kraj: 12. februar 2024, Dobrovnik.

V okviru prejšnjih projektov SIFOROMA je UN sodeloval z Občino Dobrovnik, ki je izrazila interes za sodelovanje pri razvoju celostnih pristopov in akcijskih načrtov za vključevanje Romov ter pri vzpostavitvi večdisciplinarne skupine za individualno in celostno spremljanje ter podporo romskim družinam. Po šestih letih so se predstavniki UN znova srečali s predstavniki Občine Dobrovnik na nadaljevalnem srečanju.

V uvodnem delu srečanja so bili prikazani vizija, cilji in projekti Občine Dobrovnik. Vizija občine je bila usmerjena v razvito, enakopravno in živahno romsko skupnost, v kateri bi vsak posameznik lahko uresničil svoj polne zmožnosti. Prizadevanja so bila usmerjena v trajnostno prihodnost, ki temelji na visoki kakovosti življenja in bogati turistični izkušnji. Poudarek je bil na ustvarjanju vključujočega okolja, ki spodbuja sodelovanje, kulturno raznolikost in gospodarski razvoj. Cilj občine je bil zagotoviti enakost, socialno vključenost ter trajnostni in celostni razvoj romske skupnosti s poudarkom na izboljšanju življenjske ravni, dostopa do izobraževanja, zaposlitvenih priložnosti, zdravstvenega varstva in kulturne udeležbe.

V občini Dobrovnik je delovalo eno romsko društvo. Romski prebivalci so bili zaposleni, izražali so željo po delu in iskali priložnosti tudi v tujini. Prikazanih je bilo 12 projektov, ki so temeljili na treh vsebinskih stebrih: kakovostno bivalno okolje, izobrazbena raven in turizem. Občina je iskala možnosti za sofinanciranje teh projektov.

V sklepnem delu dogodka je bila izražena podpora nadaljnjemu sodelovanju z UN.